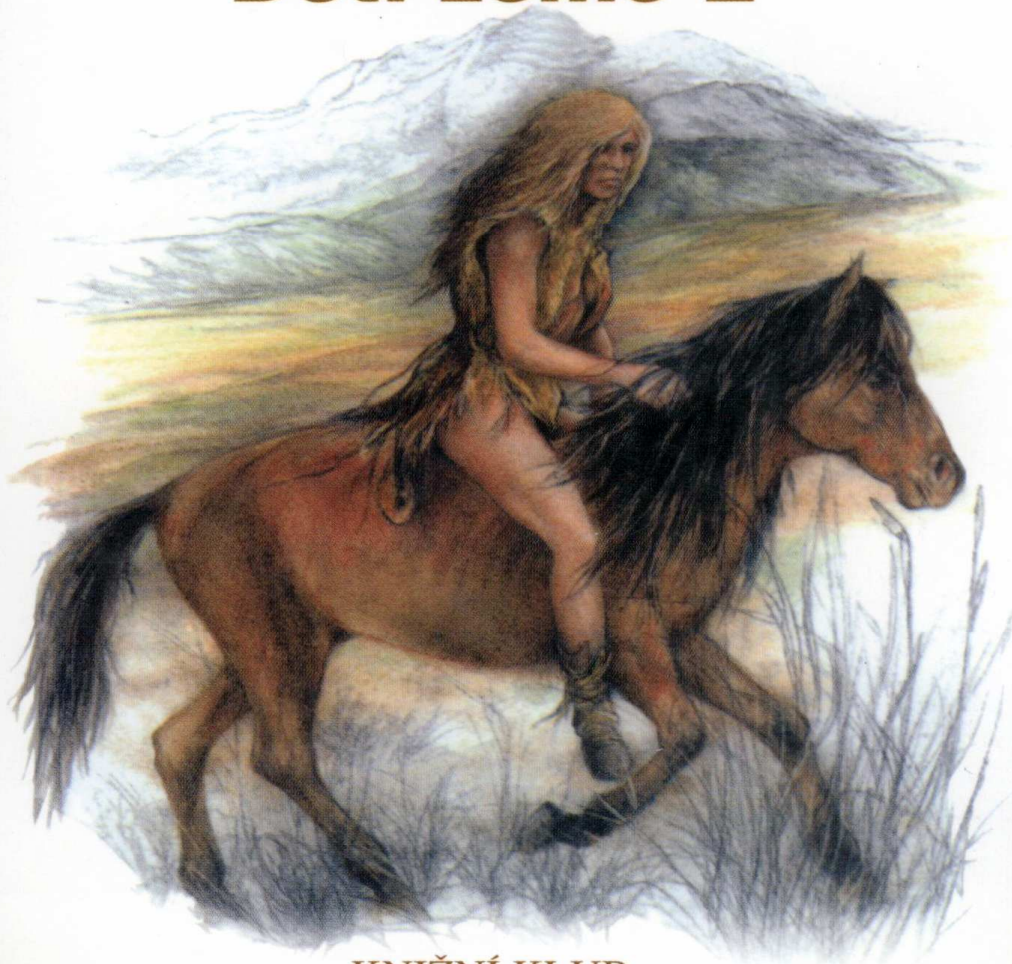

Jean M. Auelová

**ÚDOLÍ
PLAVÝCH
KONÍ 1**

Děti země 2

KNIŽNÍ KLUB

Jean M. Auelová

**ÚDOLÍ
PLAVÝCH
KONÍ 1**

Děti země 2

KNIŽNÍ KLUB

Přeložila Klára Vávrová

Originální vydání The Valley of Horses

Odborná spolupráce prof. dr. Jan Jelínek, DrSc.

Copyright © 1982 by Jean M. Auel

Copyright of the Czech edition © Euromedia Group k. s., 2001

Translation © Klára Vávrová, 1994

ISBN 80-242-0549-1 (soubor)

ISBN 80-242-0539-4 (1. díl)

ISBN 80-242-0540-8 (2. díl)

1.

Byla mrtvá. Co už na tom záleželo, že se jí děšť zmrzlý na jemné jehličky zadíral do tváře, jako by jí chtěl stáhnout kůži z těla!

Mladá žena přivřela oči proti větru a přitáhla si těsněji k hlavě kapuci z kožešiny rosomáka. Prudké poryvy větru jí tiskly nohavice z medvědí kůže k holením.

Byly to stromy tam dál vepředu? Matně se rozpomínala, že před nějakou dobou viděla na obzoru nepravidelné řady stromů. Proč jenom nedávala lepší pozor, když nemá takovou paměť jako ostatní v klanu! Ve svých představách stále ještě patřila ke klanu. Přitom tomu tak nikdy nebylo, a teď byla mrtvá.

Sklonila hlavu a vzepřela se proti větru. Bouře ji přepadla naprosto nečekaně, přiřítla se od severu a Ajla zoufale potřebovala úkryt. Byla ale daleko od jeskyně a tuhle krajinu neznala. Měsíce už ubylo a zase přibylo od té doby, co odešla. Stále ještě neměla tušení, kam vlastně jde.

Musí jít na sever, k pevnině za poloostrovem, to bylo všechno, co věděla. V noci, kdy Iza zemřela, jí řekla, aby odešla. Předpokládala, že Broud určitě najde způsob, jak jí ublížit, až se stane náčelníkem tlupy. Iza měla pravdu. Broud jí skutečně ublížil, hůř, než si uměla představit.

Neměl důvod brát mi Durka, pomyslela si. Je to můj syn. Taky neměl důvod mě proklít. On to byl, kdo rozzlobil duchy. On to byl, kdo zavinil zemětřesení. Tentokrát už věděla, co ji očekává. Ale pak se všechno událo tak rychle, že dokonce i tlupa potřebovala čas na to, aby se s tím vyrovnala a přestala ji vidět. Jenom Durkovi nemohli zabránit v tom, aby ji viděl, i když už byla pro zbytek tlupy jen pouhým duchem, a tedy mrtvá.

Broud ji proklel v náhlém záchvatu vzteku. To poprvé, když ji proklel Brun, tak ji na to připravil. Měl k tomu důvod. Věděla, že to musel udělat, ale dal jí šanci.

Ledový vítr se do ní znovu opřel. Zvedla hlavu a zjistila, že už se stmívá. Brzy bude tma a ona už necítila nohy. Sněhová břecha jí promáčela kožené obutí, ani ostřice, kterou si nacpala dovnitř, tomu nezabránila. Jakmile uviděla zakrslou borovici, pocítila úlevu.

Stromy rostly ve stepi zřídka, jenom tam, kde byla půda dostatečně vlhká. Dvě řady zakrslých borovic, bříz nebo vrb, které se krčily ve větru a rostly nepravidelně, prozrazovaly blízkost vodního toku. Při neustálém suchu to byl vítaný pohled v zemi, kde spodní voda byla vzácná. Když se bouře přihnaly z velkých ledovců na severu, skýtaly stromy malou, ale přece alespoň nějakou ochranu.

Zakrátko se mladá žena dostala k řece. Mezi zamrzlými břehy protékal jen malý volně tekoucí proud. Vydala se podél řeky západním směrem a rozhlížela se přitom po hustším lesním porostu, který by jí poskytl víc ochrany než křoviny nablízku.

Se staženou kapuci se s námahou probojovávala dopředu. Jakmile vítr na chvíli polevil, zvedla hlavu a rychle se rozhlédla. Na druhé straně lemoval řeku nízký svah. Ostřice ji při brodění sice neochránila proti ledové vodě, ale přesto byla ráda, že už není vystavena větru.

Na jednom místě, kde byl svah vymletý, vznikl převis ze změti kořenů a propletených starých travin a pod ním našla poměrně suché místo.

Uvolnila vodou nasáklé řemeny, kterými si upevnila koš na zádech, a trhnutím ho shodila na zem. Vytáhla zevnitř těžkou tuří kožešinu a hrubý klacek, zbavený menších větví. Pak zarazila klacek do země, přehodila přes něj kožešinu, okraje kožešiny zatížila kamením a těžkým naplaveným dřívím, aby se nezvedly ve větru. Vytvořila tak nízké přístřeší, zepředu otevírané.

Zuby uvolnila tenčí řemínky na zápěstí. Držely kulatý kus kůže ještě se srstí, která jí chránila ruce. Malým otvorem mohla prostrčit palec, když potřebovala něco uchopit. Obutí na nohou měla udělané podobně, jenom bez otvoru. Ted' jí dalo dost práce rozvázat vodou nabobtnalé řemínky, jimiž si stáhla kůži na kotnících. Při zouvání dávala pozor na to, aby neztratila nic z mokré ostřice, protože ta se dala usušit a použít znovu.

Pod přístřeškem rozprostřela medvědí kožešinu mokrou stranou dospodu, dala na ni ostřici a kožešiny, které stáhla z rukou a nohou, a pak zalezla dovnitř. Zabalila se z obou stran do medvědí kožešiny a přitáhla k

sobě koš, aby jím zavřela otvor. Třela si studené nohy, a když se její vlhké doupě pozvolna zahřálo, sbalila se do klubíčka a zavřela oči.

Zima si naposledy ledově zafoukala a váhavě ustupovala jaru, které se ještě chovalo rozpačitě. Rychle se střídaly chladné větry z ledovců se slibnými vlnami tepla, které už dávaly tušit letní vedra. Tak se i teď bouře naráz v průběhu noci utišila.

Když se Ajla probudila, slunce ostře svítilo na pruh ledu a sněhu na břehu a nebe bylo zářivé a sytě modré. Jenom v dálce na jihu se honilo několik mráček. Vylezla z přístřešku a běžela bosá s vakem na vodu dolů k řece. Nestarala se o ledový chlad, naplnila vak, zhluboka se napila, běžela zpátky a zalezla ještě jednou do kožešiny, aby se zahřála.

Nezůstala ležet dlouho. Příliš ji to lákalo ven, teď, když se bouře utišila a slunce vyšlo. Uvázala si na nohy kožešinu, kterou během noci usušila svým tělem. Přes kožený přehoz, v němž spala, přehodila medvědí kožešinu. Vzala si kousek sušeného masa z koše, sbalila přístřešek, natáhla si kožešiny na ruce a vydala se na cestu.

Řeka tekla přímo a mírně klesala. Ajle se šlo dobře. Tiše si pobrukovala jednotvárnou melodii. V houští na břehu si tu a tam všimla pučící zeleně. Občas dokonce prorazila tajícím ledem odvážná hlavička drobného kvítku a vyvolala její úsměv. Kousek kry se uvolnil a doprovázel ji kus cesty, než ho prudší proud odnesl.

Jaro už začalo, když odešla z jeskyně. Tam na jižním konci poloostrova bylo už tepleji, jaro tam vždycky přicházelo dřív. Vysoký horský hřeben zadržoval ledové větry ze severu a mírný vánec, který vál od moře, oteploval úzký pás břehu i s jižními svahy. Přinášel vláhu a vytvářel mírnější podnebí.

Tady ve stepních oblastech bylo chladněji. Ajla obešla východní cíp horského hřebenu, a jak putovala otevřenou travnatou stepí směrem na sever, roční doba jako by se zastavila. Připadalo jí, že tu časné jaro nikdy nepokročí.

Uslyšela drsné skřeky rybáků. Podívala se do výšky a viděla několik z těchto malých rakovitých ptáků, jak bez námahy s rozprostřenými křídly krouží vzduchem. Moře musí být nedaleko, pomyslela si. Ptáci by teď vlastně měli hnízdit, mohla by tedy najít vejce. Zrychlila krok. Možná najde dokonce mušle na skalách a mořské sasanky na místech, kde ustupující voda zůstala v tůních.

Slunce se blížilo vrcholu, když dorazila do chráněného zálivu, který tvořilo jižní pobřeží pevniny a severozápadní bok poloostrova. Konečně se dostala k širokému hrdlu, které spojovalo výběžek s pevninou.

Ajla sundala koš z ramen a vyšplhala na rozeklanou skálu, která se zvedala vysoko nad okolní krajinou. Mohutné vlny vymlely ve stěně obrácené k moři prohlubně. Alkouni a rybáci prolétali jako střely kolem ní a vyráželi hněvivý pokřik, když sbírala vejce. Několik ještě z hnízda zahřátých vajec na místě rozbila a vypila. Další nastrkala do záhybů svého vysoko vykasaneého přehozu. Pak zase sešplhala dolů.

Vyzula se a brodila se pěnící vodou přílivu, aby ve vodě očistila od písku slávky, které ulámala od nízkých skalisek. Mořské sasanky zatahovaly květům podobné výrůstky, když se je snažila utrhnout v tůních, které zanechal odliv. Měly však tvar a barvu, kterou neznala. Tak si raději místo toho vzala několik mušlí. Malé prohlubně v písku prozrazovaly, kde ležely, takže je snadno mohla vyhrabat. Ani nerozdělávala oheň a vychutnávala mořskou stravu za syrova.

Nasycená vajíčky a mušlemi usedla pod skaliskem, aby si odpočinula. Pak vylezla ještě jednou nahoru, aby měla lepší výhled na pobřeží a pevninu. Objala pažemi kolena a tak tam seděla a dívala se do zálivu. Vítr, který jí foukal do tváře, měl kořenitou vůni moře.

Jižní pobřeží země se táhlo v mírných obloucích k západu. Za úzkým lemem stromů viděla daleko do stepi, která se nelišila od chladné travnaté stepi poloostrova. Po lidských obydlích však nebylo široko daleko ani stopy.

Tam je to, pomyslela si, ta pevnina za poloostrovem. A kam mám teď jít, Izo? Říkala jsi, že tam jsou Druzí lidé, ale já nikoho nevidím.

Zatímco se dívala po prázdné krajině, putovala v myšlenkách zpátky k oné strašné noci, kdy Iza zemřela.

„Ty nepatříš k lidem klanu, Ajlo. Narodila ses u Druhých lidí a patříš k nim. Musíš odtud odejít, mé dítě, a najít vlastní lidi.“

„Odejít odtud? Kam bych měla jít, Izo? Neznám nikoho z Druhých lidí. Ani nevím, kde bych je měla hledat.“

„Je jich mnoho dál na sever, Ajlo. Na pevnině za poloostrovem. Nesmíš tady zůstat. Broud najde způsob, jak ti skutečně ublížit. Jdi a najdi je, mé dítě. Hledej své lidi a najdi si mezi nimi muže.“

Neodešla, nedokázala to. Ted' však neměla jinou volbu. Musela najít Druhé lidi, nic jiného jí nezbyvalo. Zpátky nemohla. Svého syna už nikdy neuvidí.

Slzy jí stékaly po tváři. Předtím neplakala. Její život byl v sázce, když se vydala na cestu, a smutek byl přepych, který si nemohla dovolit. Avšak teď jako by se něco zlomilo a slzy už nic nemohlo zadržet.

„Dárku... můj maličký,“ vzlykala a skrývala tvář v rukou. „Proč mi tě Broud vzal.“

Plakala pro svého syna a pro tlupu, kterou musela opustit. A oplakávala Izu, jedinou matku, kterou znala, a plakala pro svou samotu a ze strachu z neznámého světa, který ji očekával. Ale neplakala pro Kreba, který ji miloval pro ni samotnou – ještě ne. Tato rána byla příliš čerstvá. Ještě nebyla schopna se s ní vyrovnat.

Když jí slzy uschly, přistihla se, že zírá do pěny vln lomících se dole pod ní. Pozorovala, jak se krátké vzedmuté vlny vzpínají a omývají rozeklané skály.

Bylo by to vlastně snadné, pomyslela si.

Ne! Zavrtěla hlavou a narovnála se. Řekla jsem mu, že mi může vzít mého syna a mě donutit, abych odešla. I smrtelnou kletbu že na mě může uvalit, ale že mě nedonutí zemřít.

Cítila sůl na rtech a trochu se usmála. Její slzy vždycky uváděly Izu a Kreba ve zmatek. Lidé klanu nikdy neslzeli, pokud nebyli nemocní – dokonce ani Durk ne. Měl sice hodně z ní, dokonce vydával zvuky jako ona – ale hnědé oči, které měl, to byly oči lidí klanu.

Ajla rychle slezla. Když si naložila na záda koš, uvažovala, jestli skutečně má slabé oči, nebo jestli všem Druhým lidem taky stoupá voda do očí. Pak jí jako ozvěnou probleskla hlavou myšlenka: Hledej své lidi a najdi si mezi nimi svého druha.

Mladá žena putovala západním směrem podél pobřeží, přebrodila mnoho řek a potoků, které zde ústily do moře. Pak narazila na dost široký tok. Vydala se tedy podél něho na sever, sledovala vodní cestu až do nitra země a hledala místo, kde by se mohla dostat na druhou stranu. Nechala za sebou úzký pruh smrků a modřínů, malé remízky, v nichž tu a tam vzrostlý strom převýšil své zakrnělé druhy. Když dorazila ke stepi na pevnině, připojily se ke skupinám zakrslých borovic vrby, břízy a osiky.

Následovala meandrovitý tok a s každým dnem, který uběhl, byla její stísněnost větší. Řeka tekla severovýchodním směrem a nutila ji vrátit se

znovu k východu. Mnohé tlupy lovily ve východních částech pevniny. Měla proto v úmyslu při svém putování na sever držet se spíš západním směrem. Neměla chuť narazit někde na příslušníky klanu – když na sobě měla smrtelnou kletbu. Musela za každou cenu na druhou stranu, na druhý břeh řeky.

Když se tok rozšířil a rozdvojil do dvou ramen, která obtékala malý ostrůvek, na jehož kamenitých březích se uchytily nízké křoviny, rozhodla se přebrodit řeku. Řada větších skalisek, která strměla z koryta řeky, nasvědčovala, že je tu dost mělko, aby se snadno dostala k nim na druhou stranu. Byla dobrá plavkyně, avšak nechtěla si zmáčet oblečení a věci, které nesla v koši. Mohlo by to trvat dlouho, než by zase všechno uschlo, a noci byly stále ještě citelně chladné.

Chodila po břehu sem a tam a pozorovala plynoucí vodu. Když se domnívala, že našla nejvhodnější místo k přebrodění, svlékla se do naha, nacpala všechno do koše, ten zvedla do výše a vystoupila do vody.

Kameny pod nohama byly kluzké a proud ji hrozil strhnout. Když dospěla do středu prvního ramene řeky, sahala jí voda až k bokům, ale dostala se přesto k ostrůvku. Druhé rameno bylo širší. Nebyla si jistá, jestli se vůbec přes ně dostane, avšak už měla velký kus za sebou a nechtěla to vzdát.

Když měla polovinu druhého ramene za sebou, koryto se najednou prohloubilo a voda jí sahala až po krk, přestože šla po špičkách. Koš pořád držela nad hlavou. Najednou dno pod ní zmizelo, a než se nadála, měla hlavu pod vodou a nalokala se vody. V příštím okamžiku šlapala vodu, koš stále ještě na hlavě. Jednou rukou ho udržovala v rovnováze a druhou se snažila doplavit k druhému břehu. Proud ji strhl a odnášel dolů, ale jenom krátký úsek. Pak znovu ucítila pod nohama kameny a hned nato vystoupila v zátoce na břeh.

Ajla se vzdálila od řeky a putovala přes step. Slunečné dny převážily nad deštivými a teplá roční doba ji konečně dohonila při její cestě na sever. Pupy na stromech a keřích se rozvily v listy, na špičkách jehličnatých stromů se objevila jasná svěží zeleň. Nathala si hrst pupenů, žvýkala je cestou a vychutnávala jejich štiplavou chuť.

Navykla si jít celý den až těsně do setmění a když našla potůček nebo vodní tok, utábořila se tam na noc. Vodu stále ještě nalézala snadno. Jarní deště a tající sněh v severních oblastech zvedly hladinu v tocích, které často vystupovaly z břehů. Voda naplnila kotliny a stružky, které později

vyschnou nebo se stanou bahnitými tůněmi. Přechodně byl dostatek vody. Vlhkost brzy vsákne do půdy a vypaří se, samozřejmě ne dřív, dokud step nerozkvete.

Téměř přes noc se země pokryla bílými, žlutými a purpurovými květy – méně časté byly ostrůvky zářivě modré nebo červené. Jásavé barvy splývaly na horizontu s mladou zelení trávy, která tam převládala. Ajla se kochala krásou této roční doby, jaro měla vždycky nejraději.

Čím víc se probouzel život v otevřené rovině, tím méně byla při svém skromném jídle odkázána na sušenou potravu, kterou měla s sebou, a tím víc žila z toho, co jí země poskytla. Nepostupovala ale o nic pomaleji kupředu. Každá žena v klanu se naučila už jako dítě při chůzi trhat listy, květy, pupeny a bobule. Našla si brzy vhodnou silnou větev, očistila ji od postranních výhonků a na jednom konci ji pazourkovým nožem zašpičatila. Získala tak hrabací hůl, aby mohla snadno dobývat kořeny a hlízy. Bylo pro ni snadné nasbírat si při chůzi dostatečnou zásobu, vždyť se starala jenom sama o sebe.

Ostatně Ajla měla ještě výhodu, kterou ostatní ženy klanu neměly: uměla lovit. Jistě, jenom s prakem, ale dokonce muži uznali – když se vyrovnali s tím, že jako žena lovila – že ze všech členů tlupy, kteří se vydávali na lov s prakem, byla nejopatrnější. Naučila se to sama a draze za tuto znalost zaplatila.

Když pučící byliny a trávy vylákaly ze zimních podzemních doupat veverky, křečky a velké stepní myši a zajíce, nosila Ajla už zase svůj prak pohotově na opasku, kterým upevnila svrchní kožešinu. Tam zastrkávala i hrabací hůl, avšak léčitelský vak nosila jako vždycky uvázaný k tělu pod kožešinou.

Potravy bylo všude dostatek, trochu obtížnější to bylo se dřevem, aby si mohla rozdělat oheň. Uměla oheň rozdělat a u vodních toků nalézala dost odumřelých stromů a suchých větví, které připlavil proud. Kdykoliv narazila na suchý trus divoké zvěře, posbírala i ten. Ostatně nerozdělávala oheň každý večer. Někdy jí chybělo palivo nebo bylo příliš zelené nebo příliš vlhké. Nebo taky byla příliš unavená a neměla chuť plahočit se s přípravou ohně.

Samozřejmě nespala ráda venku bez ochrany ohně. Rozlehlé stepi skýtalý životní prostor nesčetným větším pasoucím se zvířatům, jejichž počet zmenšovali různí čtyřnozí dravci. Oheň je většinou udržel v bezpečné vzdálenosti. Uvnitř tlupy bylo obvyklé, když byli na cestě, že vysoce postavený mužský člen tlupy nesl žhnoucí uhlík, aby si mohli rozdělat

příští oheň, a proto taky Ajlu zpočátku ani nenapadlo, aby s sebou vláčela náčiní na rozdělení ohně. Když si to pak navykla, divila se, proč na to nepřišla už dřív.

Ted' jí bylo k ničemu dřívko na rozdělení ohně i plochá dřevěná podložka, když neměla suchý troud a dříví. Když však našla kostru tura, domnívala se, že jsou její problémy vyřešeny.

Měsíc se znovu zaoblil a vlhké jaro přešlo do časného léta. Ajla stále ještě putovala po široké pobřežní rovině, která se mírně skláněla k moři. Bahno, které sem naplavily jarní vody, vytvářelo často dlouhá, částečně písčinami ohraničená nebo dokonce zcela uzavřená mrtvá ramena, laguny nebo tůň.

Zastavila se u takové malé tůně a utábořila se na suchém místě, aby si odpočinula, přestože ještě slunce nedostoupilo k vrcholu. Voda nevypadala příliš lákavě, ale měla žízeň a její zásoby vody se tenčily. Nabrala trochu vody do dlaně, aby ji ochutnala, ale hned ji zase vyplivla a napila se honem ze svého vaku na vodu, aby si vypláchla ústa. Voda měla hnilobnou chuť a určitě nebyla pitná.

To bych chtěla vědět, jestli se ten tur napil taky téhle vody, pomyslela si, když stála před vybělenými kostmi a lebkou se špičatě vybíhajícími rohy. Obrátila se zády k tůni se stojatou vodou a ke kostře, která jí připomínala smrt, ale kostra jí nějak nešla z mysli. Stále viděla před sebou bílou lebku a dlouhé zahnuté duté rohy.

Kolem poledne se zastavila v blízkosti jedné řeky. Rozhodla se rozdělat si oheň a upéct králíka, kterého ulovila. Když seděla v teplém slunci a třela třísku mezi dlaněmi, aby rozdělala oheň, přála si, aby se objevil Grod s uhlíkem, který s sebou nosil – v čem?

Vyskočila, sbalila třísku a podložku do koše, nahoru dala králíka a pospíchala zpátky cestou, kterou přišla. Když došla k tůni, pátravě se rozhlédla. Grod obvykle nosil uhlík zabalený v mechu nebo lišejníku v dlouhém dutém rohu tura. Kdyby takový roh měla, mohla by taky nosit oheň s sebou.

Když však zápolila s rohem, aby ho oddělila od lebky, přepadly ji výčitky svědomí. Ženy v klanu nesměly nosit oheň, to bylo zakázané. Ale kdo by ho měl nést, když ne já, pomyslela si potom, ještě jednou vši silou trhla a stáhla roh z kostěného násadce. Rychle odtamtud pospíchala, jako by pouhá myšlenka na zakázanou výsadu mohla přivolat bdělé a nesouhlasné pohledy.

Byla doba, kdy její přežití záviselo na tom, aby se přizpůsobila takovému způsobu života, který jí byl cizí. Teď její život závisel na tom, aby dokázala setřást osvojené zvyklosti a myslet samostatně. Roh tura byl počátek a sliboval do budoucna jen užitek.

Nosit s sebou oheň bylo obtížnější, než si představovala. Ráno hledala suchý mech, aby do něho mohla zabalit uhlík. Avšak mech – kterého bylo v zalesněných krajinách kolem jeskyně tak bohatě – se tady na otevřených pláních nedal najít. Nakonec se rozhodla pro trávu. Když se večer utábořila, ke své velké lítosti zjistila, že uhlík zhasl. Ale věděla, že je možné uhlík zachovat. Často zasypala oheň hlínou, takže zakryté uhlíky po celou noc žhnuly. Získávala postupně nutné znalosti. Mnohokrát jí ještě uhlík zhasl, než objevila postup, jak jej přenést z jednoho ohně do druhého. Teď tedy nosila za opaskem ještě roh tura.

Ajla našla u řek, na které narazila, vždycky místa, kde se mohla přebrodit, avšak když přišla k velké řece, věděla, že musí najít jiný způsob, jak se dostat na druhou stranu. Šla několik dnů proti proudu. Řeka zahýbala k severovýchodu a byla po celou dobu stejně hluboká a široká.

I když byla přesvědčená, že se už dostala z oblastí, kde by mohli lovit lidé klanu, nechtěla jít k východu. Jít směrem na východ znamenalo vrátit se k tlupě. Ale ona nemohla zpátky, a tak nechtěla ani postupovat tím směrem. V otevřeném tábořišti u řeky však taky nemohla zůstat. Musela na druhou stranu, neměla jinou možnost.

Domnívala se, že by to mohla dokázat – byla koneckonců vždycky dobrou plavkyní – ovšem ne tehdy, když musela držet nad hlavou koš se všemi svými věcmi. Problémem byly právě její věci.

Seděla u ohýnku v závětrří povaleného stromu, jehož holé větve ležely ve vodě. Odpolední slunce se třpytilo v silném proudu, který tu a tam přinesl odumřelé větve. To jí připomnělo říčku, která tekla v blízkosti jeskyně, a myslela na lov lososů a jeseterů tam, kde řeka ústila do velkého moře. Plavání jí vždycky působilo radost, zato Iza si proto o ni vždycky dělala starost. Nepamatovala si, jak se naučila plavat, bylo to prostě, jako by to uměla odjakživa.

Proč asi nikdo jiný neměl rád plavání, pomyslela si. Tolik se divili, že ráda plavu tak daleko, a neviděli to rádi... dokud malá Ona málem neutonula.

Připomněla si, jak jí byli všichni vděční, že zachránila dítěti život. Brun jí dokonce pomáhal z vody. Při té příležitosti se setkala s tak teplým

pocitem uznání, téměř jako by k nim patřila. Že měla dlouhé rovné nohy a že její tělo bylo příliš dlouhé a hubené, a že měla navíc světlé vlasy, modré oči a vysoké čelo – to všechno bylo v tom okamžiku zapomenuto a nehrálo to roli. Potom se někteří z tlupy pokoušeli naučit plavat, ale nedokázali se nikdy dlouho udržet na hladině a měli strach z hluboké vody.

Zdalipak se to někdy naučí Durk? Nejsem tam a Uba plavat neumí. Uba se ho ujme. Má ho koneckonců ráda jako já, ale plavat neumí. A Brun taky ne. Brun naučí Durka lovit a bude ho ochraňovat. Nedovolí, aby Broud mému synovi nějak ublížil, to slíbil – i když mě vlastně vůbec nesměl brát na vědomí. Brun byl dobrý náčelník, ne jako Broud...

Mohl to být Broud, kdo způsobil, že Durk ve mně rosl? Při pomyšlení, jak si ji Broud násilím bral, Ajle přejel mráz po zádech. Iza říkala, že to muži dělají se ženami, které se jim líbí. Ale Broud to dělal jenom proto, že věděl, jak velice to nenávidím. Všichni tvrdí, že to je duch totemu, který způsobí, že dítě začne růst. Přitom žádný z mužů nemá totem, který by byl dost silný na to, aby zvítězil nad jeskynním lvem. Otěhotněla jsem teprve tehdy, když mě Broud neustále nutil, abych mu byla po vůli, a všechny to překvapilo. Nikdo si nemyslel, že bych někdy mohla mít dítě...

Přála bych si, abych mohla být při tom, jak bude Durk růst. Je už na svůj věk velký. Určitě bude jednou největší v tlupě, tím jsem si naprosto jistá...

Ne, to nejsem! Nikdy se to nedozvím. Durka už nikdy neuvidím.

Přestaň na něho myslet, poručila si a utřela si slzu. Vstala a šla k okraji řeky. Nedělá mi to dobře, když o něm přemýšlím. A naproti na druhou stranu mě to taky nedostane!

Byla natolik zaujata svými myšlenkami, že si zpočátku vůbec nevšimla rozdvojeného kmene, který připlul blízko k břehu. Duchem nepřítomná přece nějak zaznamenala, jak se rozprostřené větve zachytily o břeh, a pozorovala, aniž to skutečně viděla, jak se kmen dlouhou dobu pohupuje ve vodě nahoru dolů. Avšak jakmile si uvědomila, co se tam děje, pochopila svou příležitost.

Šla do vody, přebrodiva se mělčinou a přitáhla kmen na břeh. Byl to vrchol mohutného kmene stromu, který se musel odlomit někde výš proti proudu řeky a ještě příliš nenasákl vodou. Kamenným klínem, který měla v záhybu svého přehozu, usekla delší z obou rozdvojených větví tak, aby byly obě přibližně stejně dlouhé, a očistila všechno od menších větviček, které překážely, a nechala jenom dva dost dlouhé pahýly.

Rozhlédla se a brzy našla, co hledala. Jedna bříza byla porostlá popínavým plamínkem. Když zatahala za jeden čerstvý šlahoun, uvolnil se dlouhý, tuhý pruh. Cestou zpátky z něho oškubala listí. Pak rozprostřela na zemi kožešinu a vysypala do ní obsah koše. Bylo načase udělat pořádek a znovu zabalit všechny věci.

Nohavice se srstí dovnitř a zimní přehoz dala úplně dospodu. Měla teď na sobě letní kůži a tyhle kožešiny nebude delší dobu potřebovat. Při pomýšlení na příští zimu chvíli uvažovala, kde asi tu zimu stráví. Avšak dlouho se tím nezdržovala. Znovu se zarazila, když vytáhla měkkou hebkou kůži, ve které vždycky nosila Durka.

Nepotřebovala ji, nebyla pro její přežití nutná. Vzala ji s sebou jenom proto, že to bylo něco, co jí ho připomínalo. Podržela si kůži k tváři, pečlivě ji zase složila a rovněž uložila do koše. Nahoru dala měkké savé pruhy kožešin, které potřebovala pro své měsíční krvácení. Na ně dala obutí. Teď chodila bosa, a jenom když bylo vlhko nebo zima, navlékala si kožešiny na nohy. Byly už rozedrané a Ajla byla ráda, že si vzala ještě jeden náhradní pár.

Pak přišly na řadu její zásoby. Ještě jí zbývala taška z březové kůry s javorovým cukrem. Ajla ji otevřela, ulomila si kousek a strčila ho do úst. Jestlipak ještě někdy ochutná javorový cukr, až tenhle spotřebuje?

Stále ještě měla pár placek, jaké si brali s sebou muži, když šli na lov. Byly z rozsekaného sušeného masa, sušeného ovoce a rozpuštěného tuku. Při pomýšlení na chutný tuk se jí sbíhaly sliny v ústech. Drobná zvířata, která ulovila prakem, byla většinou hubená. Bez rostlinné stravy, kterou sbírala cestou, by jí maso nestačilo. Potřebovala taky tuk a moučnou stravu.

Zbytek zásob na cestu nacistala do koše a ani neochutnala. To musela uchovat pro případ nouze. K tomu přidala pár kusů sušeného masa – bylo tuhé jako kůže, ale výživné – pár sušených jablek, lískové ořechy a pytlík se zrním, které nasbírala ve stepi blízko jeskyně. Shnilý kořen vyhodila. Nahoru na zásoby dala šálek a misku, kapuci z rosomáčí kožešiny a ty už hodně rozedrané kožešiny na nohy.

Ze záhybů kožešiny na těle vylovila léčitelský vak a přejela rukou po hladké nepromokavé vydři kůži. Cítila zřetelně tvrdé kosti nohou a ocasu. Šlachy, jimiž mohla uzavřít vak, byly protažené krčným otvorem, a sušením obdivuhodně plochá hlava, která nadále seděla na krku, visela přes uzávěr jako víčko. Tenhle vak pro ni vyrobila Iza a předala jí ho, když se stala léčitelkou tlupy.

Najednou – poprvé po mnoha letech – si Ajla vzpomněla na první léčitelský vak, který dostala od Izy – ten, který spálil Kreb, když na ni byla poprvé uvalena kletba. Brun nemohl jednat jinak. Ženám bylo zakázáno dotknout se zbraně a Ajla používala svůj prak celá léta. Ale dal jí šanci se vrátit – pokud se jí podaří přežít.

Až dosud nedokázala přemýšlet o Krebovi. Na to byla její bolest příliš čerstvá, její smutek příliš hluboký. Milovala starého kouzelníka stejně, jako milovala Izu. Byl bratr Izy a bratr Bruna. Protože neměl jedno oko a chyběla mu část paže, nikdy nemohl lovit. Zato se stal největším mog-urem všech tlup klanu, byl obávaný a ctěný. Jeho zjizvená jednooká tvář dokázala nahnat strach nejstatečnějším lovcům, ale Ajla znala i jeho měkkou stránku.

Kreb ji ochraňoval, pečoval o ni a miloval ji jako dítě své družky, kterou nikdy neměl. Ajla měla dost času vyrovnat se se smrtí Izy před třemi lety. I když rozloučení s Durkem taky bolelo, přece jenom věděla, že Durk ještě žije. Kreba ještě neoplakala. Avšak teď se bolest, kterou potlačovala od zemětřesení, při němž zahynul, nečekaně drala na povrch. Hlasitě zavolala jeho jméno.

„Krebe! Ach, Krebe! Proč jenom ses vrátil do jeskyně! Proč jsi musel umřít?“

Pak se jí z nejhlubšího nitra vydral vzlyk. Kolébala se dopředu dozadu, dopředu dozadu a naříkala nad jeho ztrátou, popustila uzdu svému smutku a svému zoufalství. Avšak nebyl tu nikdo, kdo by se o ni staral a sdílel s ní její bolest. Byla sama ve svém žalu a naříkala i nad svou samotou.

Když její nářek odezněl, připadala si vyprahlá. Strašná bolest však pominula. Sešla po chvíli k řece, smyla si slzy z umazané tváře a dala léčitelský vak do koše. Jeho obsah nemusela kontrolovat, věděla přesně, co je uvnitř.

Zvedla hrabací hůl a odhodila ji stranou, když se jí zmocnil vztek. Zatlačil její smutek a posílil ji v jejím rozhodnutí. Neudělá Broudovi tu radost, aby umřela!

Zhluboka se nadechla a přinutila se balit dál. Teď přišlo na řadu náčiní na rozdělávání ohně a tuří roh. Pak vytahala ze záhybů přehození různé nástroje z pazourku. Ze zvláštní kapsy vytáhla oblázek, vyhodila ho do vzduchu a zase chytila. Každý kámen, pokud měl správnou velikost, se dal vymrstit prakem, ale nejlépe to šlo s hladkými valouny. Těch několik, které měla, si ponechala.

Pak vzala prak z jelenice, pruh kůže, který se ve střední části rozšiřoval. Tam kladla kameny. Častým používáním už měl roztřepané konce. Že si musela prak ponechat, bylo naprosto jasné. Rozvázala pak uzle dlouhého koženého řemene, který nosila uvázaný přes měkkou kozí kůži tak, aby vzniklo hodně záhybů a kapes, v nichž nosila věci s sebou. Přehoz spadl na zem. Stála tu nahá a měla jenom na krku na řemínku kožený váček – svůj amulet. Přetáhla řemínek s amuletem přes hlavu a roztrásla se. Bez amuletu si připadala víc nahá než bez přehozu. Drobné věci ve váčku jí dávaly pocit jistoty.

To byl veškerý její majetek, všechno, co potřebovala, aby přežila – tyto věci a zkušenost, chytrost, rozhodnost a odvaha, všechno to, co věděla a znala.

Rychle zabalila amulet, náradí a prak do přehozu, a i to strčila do koše. Pak všechno obalila medvědí kožešinou a zavázala to dlouhým řemenem. Tento balík ještě strčila do tuří kožešiny, která jí sloužila jako přístřešek, a to pak upevnila pomocí šlahounů plamínku ke kmeni stromu.

Chvilí pozorovala široký proud a daleký břeh, pomyslela pak na svůj totem, přihnula nohou písek na oheň a odvěkla kmen se vším svým drahocenným majetkem do vody. Tam se postavila pevně mezi rozdvojený kmen, chytla se pahýlů bývalých větví a potom svůj vor odrazila do proudu.

Voda z tajících ledovců, do kterých se nahá ponořila, byla stále ještě ledová. Zalapala po dechu a ten jí uvízl v křečovitě sevřené hrudi, ale nakonec si na ledový živel přivykla. Mohutný proud uchopil vor a odnášel ho dál k moři.

Vor se kolébal na vlnách, ale rozdvojený konec kmene mu bránil v tom, aby se točil kolem své osy. Aja se vši silou snažila tlačit vor napříč proudem, ten ji ale víc unášel dolů, k protějšímu břehu se přibližovala jen pomalu.

Pokaždé, když vzhledla, byl protilehlý břeh dál, než si myslela. Odnášelo ji to mnohem rychleji dolů po proudu, než stačila postupovat napříč. Když ji proud hnál kolem místa, kde myslela, že by mohla přistát, byla naprosto vyčerpaná a prochlazená. Celá se třásla a svaly ji bolely. Připadalo jí, že už celou věčnost kope nohama, na kterých jako by měla uvázané kameny. Přesto se přinutila pokračovat.

Nakonec byla do té míry vyčerpaná, že se odevzdala neúprosné síle proudu. Voda se okamžitě zmocnila voru a hnala ho po směru hlavního

toku. Ajla se zoufale držela kmene, který se vymkl její vůli a mířil tam, kam ho to zrovna táhlo.

Řeka změnila směr a obtékala jazyk země, ostře z jižního směru k západu. Ajla už ze tří čtvrtin překřížila řeku, než ji síly opustily a než se odevzdala proudu. Když však teď uviděla skalnatý břeh, znovu se vzchopila.

Snažila se kopat nohama, vzpírala se proti vodě, aby dosáhla na břeh, než ji řeka odplaví kolem výběžku země. Se zavřenýma očima se soustředila na to, aby hýbala nohama. Najednou cítila, jak kmen trhnutím najel na dno a uvízl.

Ajla nebyla zprvu schopná se pohnout. Zpola ležela ve vodě a stále ještě se křečovitě držela rozeklaného pahýlu. Pak náhle vlna zvedla kmen z drsné skály a Ajla se vyděsila, že ho voda opět odnese. Přinutila se pokleknout a posunout odřený kmen na písek. Pak padla zpátky do vody.

Nemohla dlouho odpočívat. Třásla se po celém těle, ale donutila se vylézt nahoru na skalnatý výběžek. Nejdřív ze všeho rozvázala popínavý provazec plamínku. Když se jí to podařilo, dotáhla své břemeno nahoru na břeh. Kozžený řemen se dal ještě obtížněji rozvázat, ruce se jí třáslly.

Pomohla jí prozřetelnost. Na jednom slabším místě řemen praskl. Stáhla ho dolů, odstrčila koš, vlezla na medvědí kůži a zabalila se do ní. Vzápětí ji rozklepala zimnice.

V kožešině se pomalu přestala třást a únavou a vyčerpáním usnula.

Po nebezpečném přebrodění řeky se Ajla vydala poněkud k severu. Letní dny se oteplily a ona hledala v otevřené stepi známky lidského života. Květy bylin, které naplnily krátké léto barvami, pomalu bledly a tráva jí sahala téměř až k bokům.

K její obvyklé stravě teď přibyla ještě vojtěška a jetel, a pochutnávala si na sladce chutnajících a výživných oříšcích podzemnice, na něž přišla, když sledovala její šlahouny až ke kořenům. Kozinec měl nalité lusky s oválnými zelenými hrášky a mohla jíst i kořeny této rostliny. Nedělalo jí potíže rozpoznat ji od jejich jedovatých příbuzných. Když dozrály pupeny denice, byly její kořeny stále ještě jemné a daly se jíst. Některé rané druhy nízkých bobulovitých keřů ohlašovaly červeným a černým zbarvením plodů, že se blíží doba jejich zralosti, a kromě toho tu vždycky bylo několik mladých lístků laskavce, hořčice a kopřiv, aby utišila hlad.

Pro svůj prak měla taky hodně terčů. V rozlehlé rovině byli zajíci, stepní psi, myši a nejrůznější druhy králíků – teď šedohnědých, když

odložili svou zimní srst – a příležitostně jí přeběhl přes cestu dokonce všežravý obrovský křeček. Nízko létající sněžní a lesní kurové byli pro ni obzvláštní lahůdkou, i když si nikdy nepochutnala na sněžném kurovi, aby nemyslela na to, že tito tuční ptáci s opeřenýma nohama byli oblíbeným jídlem Kreba.

Avšak to byla jenom drobnější zvířata, která si užívala hojnosti léta. Ajla zahlédla i stáda vysoké zvěře – sobů a jelenů a obrovských jelenů s mohutným paroží. Stejně tak viděla malé podsadité stepní koně, osly a onagery, podobající se jak koňům, tak oslům. Míjela stáda bizonů a menší skupinky antilop sajga. Viděla červenohnědé tury, jejichž býci měřili až dva metry v kohoutku. Při pomýšlení na jemné maso telat, která ještě sála z nateklých vemen krav, se Ajle sbíhaly sliny v ústech, avšak s prakem by proti takovému obrovskému turovi nic nepořídila. Potkala i srstnaté mamuty při jejich pouti a jednou dokonce viděla, jak stádo pižmoňů vytvořilo obranný kruh kolem mláďat a postavilo se čelem smečce útočících vlků. Rodinku srstnatých nosorožců, kteří se snadno rozzuří a jsou nebezpeční, obešla raději velkou oklikou. Broudův totem, připomněla si – jak příznačné!

Jak mladá žena postupovala stále dál na sever, všímala si měnící se krajiny. Byla mnohem sušší a vypadala pustě. Dorazila k nepravidelně probíhající severní hranici vlhké vnitrozemské stepi, která je v zimě pokrytá sněhem. Za ní následovaly prašné stepi, které se táhly až těsně k čelům příkrě stoupajících severních ledovců.

Ledovce – mohutné, zmrzlé ledové vrstvy – se táhly přes celý kontinent. Téměř čtvrtina povrchu země byla tísněna jejich nezměrnou vahou. Obrovské spousty vody, které vázaly, způsobily, že vodní hladina oceánů klesla, zemský povrch se tím přiměřeně zvětšil a obrysy kontinentů se změnilly. Žádná část země neunikla jejich vlivu, vodní srážky zaplavovaly oblasti kolem rovníku a pouště se zmenšovaly. Avšak nejsilnější vliv měly ledové masy na svých okrajích.

Obrovská ledová příkrývka ochlazovala vzduch nad sebou, což mělo za následek, že v něm narůstala vlhkost, která padala v podobě sněhu. Ve středu ledového příkrovu se však prosadil stabilní vysoký tlak a tvořil extrémně suchou zónu chladu, která zatlačovala sněhové srážky neustále k okraji. Ledová pokrývka na okrajích narůstala a byla neuvěřitelně jednolitá.

Protože největší část sněhu spadla ještě na okraj ledovce a zvětšovala jeho masu, byla země na jih od něj suchá – a zmrzlá. Stálý vysoký tlak nad středem ledového příkrovu způsoboval proudění extrémně studeného

vzduchu do oblastí s nízkým tlakem. Vítr vál od severu a na stepích se nikdy neutišil, nanejvýš se měnila jeho síla. Cestou zvedl na okraji ledových mas horninu, rozmělněnou na jemný prach. Ve vzduchu se tyto částčky prachu spojily do hlinité substance – spraše – která klesla stovky kilometrů dál a vytvořila mnoho stop tlustou vrstvu úrodné půdy.

V zimě honily kvílivé větry sporý sníh po vymáčené zamrzlé zemi. Země se však nadále točila kolem své osy a roční doby se stále ještě střídaly. Jenom o několik stupňů nižší průměrné roční teploty způsobují tvorbu ledovců a jen několik málo horkých letních dnů nic nezmůže, pokud se nezvýší střední roční teploty.

Na jaře trochu toho sněhu, který napadl v zimě, roztálo, vrchní ledová vrstva se ohřála, tající voda stékala z ledovců a rozlévala se po stepích. Tato tající voda změkčila půdu nad trvale zmrzlou hlubší vrstvou natolik, že mělce kořenicí traviny a jiné rostliny mohly vyrašit. Uprostřed léta uschly, celý kontinent byl pokrytý trávou a mezi tím byly v blízkosti moře jen roztroušené menší lesní plochy a tundra.

V oblastech, které ležely bezprostředně vedle jižních okrajů ledu a kde byla vrstva sněhu jen malá, skýtala tráva po celý rok potravu pasoucím se zvířatům, která se přizpůsobila ledovému podnebí severu – a ta opět byla potravou oněm dravcům, kteří se přizpůsobí každému klimatu, kde najde potravu jejich kořist. Mamuti se pásli u paty modrobíle zářících, téměř dva tisíce metrů přikře do výše strmících ledových stěn.

Vodopády, které v teplejších ročních obdobích byly napájeny tající vodou, se prokousaly hlubokou vrstvou spraše a často taky ještě podložní horninou až do hloubky na vrstvu vyvřeliny, která tvořila podklad kontinentů. Hluboké strže a říční rokly se vyskytovaly všude v otevřené krajině. Řeky přinášely vodu a rokly skýtaly ochranu proti větru. Dokonce i v suchých sprašných stepích byla zelená údolí.

Oteplilo se, a jak jeden namáhavý den následoval druhý, byla Ajla z putování unavená. Už byla přesycená jednotvárností stepi, nemilosrdně pálicího slunce a neustále vanoucího větru. Kůže jí zhrubla, popraskala a loupala se. Rty měla popukané, oči zanícené a v ústech neustále cítila písek. Občas narazila na údolí řeky, které bylo zelené a víc zalesněné než step, ale nic ji nelákalo, aby se zdržela, nikde neviděla stopy lidského života.

Zima ovládala krajinu i teď. Ani v horkých letních dnech nemohla Ajla zapomenout na chlad ledovců, který pronikal až do morku kostí. Musela si

nashromáždit zásoby potravy a myslet na to, že někde musí najít úkryt, aby přežila dlouhou dobu odříkání v zimě. Od jara byla na cestě a už uvažovala, jestli jí snad není souzeno, aby na věky táhla stepí – nebo aby přece jenom zahynula.

Na sklonku jednoho dne, který se ničím nelišil ode všech předchozích, se utábořila na suchém místě. Měla štěstí při lovu a ulovila sviště, ale uhlík jí zhasl a dříví se dalo najít jen s obtíží. Tak se ani nesnažila rozdělat oheň a sežvýkala pár syrových soust. Nakonec ale ztratila i chuť k jídlu. Odhodila stranou zbytek sviště, i když se zdálo, že zvěř je tu čím dál vzácnější. Mohlo to být ale i tím, že po ní už tak bděle nepátrala. I sbírání rostlinné potravy bylo obtížnější. Země byla hustě pokrytá odumřelými travinami. A kromě toho tu byl ten stálý vítr.

Spala špatně. Zlé sny ji pronásledovaly a probudila se nevyspalá. Neměla co jíst. Dokonce i svišť, kterého odhodila, zmizel. Napila se trochu vody, nedobré a odstáté, sbalila koš a vydala se dál k severu.

K poledni dorazila k řečišti, které bylo vyschlé a jen tu a tam v něm bylo několik tůní. Voda měla sice trochu nahořklou chuť, ale přesto si ji nabrala do vaku. Vyhrabala pár kořenů orobince a při chůzi je žvýkala. Byly tuhé a chutnaly mdle. Nechtělo se jí jít dál, avšak nevěděla, co by jinak měla dělat. Celá ubitá a bez chuti už ani nedávala pozor, kam jde. Proto si všimla smečky jeskynních lvů, kteří odpočívali v odpoledním slunci, teprve tehdy, když jeden z nich varovně zařval.

Vyděsila se a strach ji vytrhl z její netečnosti. Odbočila z původního směru a vydala se na západ, aby se vyhnula revíru jeskynních lvů. Byl to duch jeskynního lva, který ji chránil, ale ne skutečný velký dravec. To, že byl jeskynní lev její totem, neznamenal, že by si mohla být jistá před jeho útokem.

Kreb dospěl k tomu, že je jeskynní lev jejím totemem jenom proto, že na levém stehně měla čtyři souběžně probíhající jizvy, a ještě dnes mívala děsivé sny, jak obrovská tlapa proniká úzkou škvírou, v níž našlo útočiště pětileté dítě. I minulou noc se jí zdálo o téhle tlapě. Kreb jí říkal, že byla vystavena zkoušce, aby její totem zjistil, zda je ho hodna – a označil ji proto znamením, aby jí ukázal, že byla vyvolena. Bezděčně zajela rukou dolů a nahmatala na stehně jizvu. Proč si asi jeskynní lev vyvolil právě mě, pomyslela si.

Ostré slunce ji oslňovalo, když zapadalo. Ajla namáhavě vystoupila po svahu nahoru a rozhlížela se po místě, kde by se mohla utábořit. Opět tábor bez vody, pomyslela si a byla ráda, že si pro jistotu nabrala vodu do vaku, i

když neměla nejlepší chuť. Beztak musela pitnou vodu brzy najít. Byla unavená a hladová a pořád ještě rozrušená z toho, že byla tak neopatrná a dostala se až tak blízko k jeskynním lvům.

Mohlo by to být znamení? Byla to jenom otázka času? Co si to namlouvá, když věří, že unikne smrtelné kletbě?

Světlo na obzoru bylo tak ostré, že málem přehlédla prudce klesající okraj náhorní plošiny. Zastínila si rukou slunce – stála na okraji srázu a dívala se dolů. Třpytil se tam potůček a po obou stranách rostly stromy a keře. Průsmyk tvořený skalními stěnami vedl dolů do zeleného a chráněného údolí.

Když měla polovinu sestupu za sebou, padly poslední šikmé paprsky zapadajícího slunce na travnatou louku, kde se mírumilovně páslo stádo koní.

2.

„Proč ses vlastně rozhodl jít se mnou, Jondalare?“ zeptal se mladý hnědovlasý muž, který se chystal strhnout stan sešitý z různých kůží. „Maroně jsi řekl, že chceš jenom navštívit Dalanara a mně ukázat cestu. Že chceš jenom podniknout krátkou cestu, než založíš vlastní ohniště. Měl jsi přece jít na letní setkání s Lanzadonci a být tam zavčas pro oslavu spojení. Bude vzteklá, a jestli je nějaká žena, kterou bych nechtěl potkat rozzuřenou, pak je to ona. Víš jistě, že tu nejsi jenom proto, abys od ní utekl?“ Thonolan nasadil nezávazný tón, ale jeho vážné oči ho prozradily.

„Malý bratře, jak jsi připadl na to, že jsi jediný v téhle rodině, kdo má chuť cestovat? Snad si nenamlouváš, že tě nechám odtáhnout samotného, nebo snad ano? Aby ses pak vrátil domů a chlubil se, jak dlouhou cestu jsi podnikl? Někdo přece musí táhnout s tebou, aby sis pak příliš nevymýšlel – někdo, kdo dá pozor, aby se ti nic nestalo,“ odpověděl urostlý světlavlasý muž. Pak se sklonil a vlezl do stanu.

Stan byl dost vysoký, aby se v něm dalo sedět nebo klečet, ale ne dost vysoký, aby se v něm mohlo stát. Místo stačilo pro jejich dvě rohože na spaní a pro nářadí. Stan vzpíraly tři tyče. Přibližně ve středu, u nejvyšší tyče, byl otvor se záklopkou, která se mohla srolovat a připevnit řemenem pro případ deště, nebo otevřít, aby mohl vycházet kouř, pokud si chtěli ve stanu rozdělat oheň. Jondalar vytáhl tyto tři tyče ze země a vylezl s nimi ze stanu ven.

„Starat se o to, aby se mně nic nestalo?“ řekl Thonolan. „A mně přitom z toho už narostou oči v zátylku, jak musím dávat pozor, co se děje za tvými zády! Jenom počkej, až Marona přijde na to, že nejsi u Dalanara a s

Lanzadonci, až přijdou na setkání. Může být, že se promění v donku a přeletí ledovec, který jsme právě přešli, aby si tě odnesla, Jondalare.“

Při vzájemném popichování skládali stan.

„Už dlouho přece po tobě hází okem, a právě v okamžiku, kdy si myslí, že tě má, přijdeš na nápad podniknout dlouhou cestu. Myslím, že prostě nemáš chuť strčit ruku do téhle smyčky a připustit, aby ji zelandon zadrhl a uvázal uzel. Tak si myslím, že se mému staršímu bratrovi nechce do manželství.“ Položili stan vedle krosen. „Většina mužů tvého věku má už u svého ohniště jedno nebo dvě děti,“ dodal Thonolan a sklonil se, aby uhnul předstíranému úderu svého bratra. Teď se usmívaly i jeho šedé oči.

„Většina mužů mého věku! Jsem koneckonců jenom o tři roky starší než ty!“ durdil se Jondalar. Pak se zcela nečekaně srdečně a bujně zasmál.

Oba bratři byli rozdílní jako den a noc. Trochu menší, tmavovlasý Thonolan byl lehkovážnější. Jeho dobrosrdečná povaha, jeho nakažlivé šklebení a veselý smích způsobovaly, že ho všude rádi viděli. Jondalar byl vážnější, často zamyšleně a ustaraně krabatil čelo, a i když se taky usmíval, zvláště v přítomnosti svého bratra, přece jenom se hlasitě smál jen zřídkakdy. Když to však učinil, měla v sobě bezuzdnost jeho smíchu něco překvapivého.

„A jak víš, že Marona už nebude mít něco malého, co by přinesla k mému ohništi, až se vrátíme?“ řekl Jondalar, když srolovali kůže, které ležely na zemi ve stanu a které se s pomocí tyče daly rovněž použít jako přístřešek proti větru nebo dešti, když bylo zapotřebí.

„A odkud ty bereš jistotu, že můj těžko polapitelný bratr je jediný muž, kterého uznala za hodna svých dobře známých půvabů? Marona skutečně ví, jak se muži zalíbit – pokud chce. A ten oheň, který má... Jsi jediný muž, který ji zvládl, i když Dona ví, že je dost takových, kteří by si ji vzali, přestože je tak náladová. Proč ses s ní nedal dohromady? Každý to od tebe už léta čeká.“

Thonolan mínil svou otázku vážně. V Jondalarových modrých očích se objevila starost a jeho čelo se svažovalo. „Možná prostě právě proto, že to každý ode mě čeká,“ řekl. „Já nevím, Thonolane, vážně. Přitom taky počítám s tím, že se s ní dám dohromady. S kým jiným?“

„S kým? No prostě s každou, která se ti zalíbí, Jondalare. Není v okolních jeskyních neprovdaná žena – a jistě by se našlo i pár provdaných – která by nepopadla příležitost za pačesy, aby uvázala uzel s Jondalarem ze Zelandonců, bratrem Joharana, náčelníka Deváté jeskyně – už vůbec

nemluvě o tom, že je taky bratrem Thonolana, krásného a odvážného dobrodruha.“

„Zapomněl jsi říct: se synem Marthony, předchozí vůdkyně Deváté jeskyně Zelandonců, a bratrem Folary, krásné dcery Marthony – alespoň doufám, že bude hezká, až vyroste.“ Jondalar se usmíval. „Když už vypočítáváš moje rodinné svazky, tak nezapomeň na Donou požehnané.“

„Kdo by na ně mohl zapomenout?“ řekl Thonolan a obrátil se ke spacím rohožím. Ty byly zhotovené ze dvou kožešin a sešité tak, aby se na ně mohl položit muž v celé délce. Řemeny, upevněnými na bocích a vespu, se daly svázat kolem těla a u krku zatáhnout řemenem. „O čem jsme to povídali? Já myslím, že by si tě dokonce i Joplaja vzala za muže, Jondalare.“

Začali balit věci do pevných krosen. Byly udělány z dřevěné konstrukce, která se směrem nahoru zužovala a kterou držely pohromadě řemeny surové kůže. Krosny se připevňovaly na ramena řemeny, jejichž délka se dala přizpůsobit řadou vyřezaných knoflíků ze slonové kosti, upevněných na úzkém řemínku, který byl provlečený středem knoflíků a měl na sobě poutka, do nichž se mohly knoflíky zapnout.

„Ty víš, že bychom se nemohli spojit. Joplaja je moje sestřenka. Neměl bys ji brát vážně, ona si jenom z mužů hrozně ráda utahuje. Spřátelili jsme se, když jsem bydlel u Dalanara, abych se naučil řemeslo. Učil nás oba současně. Ona patří k nejlepším roztloukačům pazourku, jaké znám. Ale jenom jí neříkej, že jsem to řekl. Musel bych to pak poslouchat až do smrti. Vždycky jsme spolu soutěžili.“

Jondalar zvedl těžký vak s náradím na otloukání kamene s několika neopracovanými pazourky a myslel na Dalanara a jeskyni, kterou založil. Počet Lanzadonců rostl. Od té doby, co od nich odešel, se k němu připojili další, a rodiny se zvětšovaly. Brzy tu bude další jeskyně Lanzadonců, pomyslel si. Upevnil pytel ke krosně, stejně jako náčiní na vaření, zásoby a jiné nástroje. Rohož na spaní a stan dal až úplně nahoru. Dvě stanové tyče zastrčil do držáku vlevo na krosně. Thonolan nesl třetí tyč a velkou kožešinu, která tvořila stanovou podložku. V držáku na pravé straně svých krosen nesli oba několik oštěpů.

Thonolan naplnil sněhem vak na vodu. Vak byl ze zvířecího žaludku a byl obalený kožešinou. Když bylo hodně chladno, jako na ledovci, který právě překročili, nosili vak přímo na těle, aby sníh rychleji tál. Na ledovci nebylo ani dříví, ani trus zvířete na rozdělání ohně. Teď měli ledovec,

táhnoucí se přes celou vrchovinu, za sebou, ale nedostali se ještě tak daleko dolů, aby mohli najít tekoucí vodu.

„Jsem rád, že Joplaja není moje sestřenka,“ prohlásil Thonolan a vzhlédl. „Myslím, že bych se vzdal téhle cesty, abych se s ní spojil. Nikdy jsi mi neřekl, jak je krásná. Nikdy jsem neviděl takovou, jako je ona. Člověk z ní nemůže odtrhnout oči. Jsem skutečně rád, že mě Marthona porodila, až se spojila s Vilomarem, a ne, když ještě byla družkou Dalanara. Takhle mám alespoň naději.“

„Dost možná, že je hezká. Už jsem ji neviděl tři roky a vlastně jsem čekal, že se zatím spojí s nějakým mužem. Jsem rád, že Dalanar rozhodl vzít Lanzadonce na letošní setkání se Zelandonci. Když se sejde jenom jedna jeskyně, není mezi nimi moc velký výběr. Takhle bude mít Joplaja možnost poznat jiné muže.“

„A Marona bude mít kromě toho trochu konkurenci. Vlastně je to škoda, že my dva nebudeme u toho, až se ty dvě seznámí. Marona je zvyklá být nejkrásnější ze všech. Bude určitě Joplaju nenávidět. A když tam navíc nebudeš ty, tak mám pocit, že Marona letošní letní setkání nijak zvlášť nevychutná.“

„Máš pravdu, Thonolane. Zraní ji to a bude zuřit, což jí nemůžu mít za zlé. Je hodně náladová, ale je to dobrá žena. Nepotřebuje nic jiného než muže, který je pro ni dost dobrý. A ona skutečně ví, jak se muži zalíbit. Když jsem u ní, jsem až příliš ochoten uvázat s ní uzel, ale když tu není... Nevím, Thonolane.“ Jondalar vraštil čelo, když zastrkával vak na vodu pod svrchní kožešinu. Pak se přepásal řemenem.

„Řekni mi jedno,“ zkoušel ho Thonolan, který opět zvážněl. „Jak by sis připadal, kdyby se rozhodla spojit se s jiným mužem, když tam nejsi? Pravděpodobnost, že to udělá, je koneckonců velká.“

Jondalar uvázal řemeny k tělu a přemýšlel. „Zranilo by mě to, nebo by to zranilo mou hrdost, já nevím přesně co. Ale nevyčítal bych jí to. Myslím, že si zaslouží lepšího, než jsem já, někoho, koho v posledním okamžiku nenapadne vydat se na cestu a nechat ji samotnou.“

„To jsem si myslel,“ řekl jeho mladší bratr a protáhl tvář do úšklebku. „Takže, velký bratře, jestli chceme být trochu rychlejší než donka, která ti je v patách, měli bychom vyrazit.“

Thonolan už měl taky krosnu zabalenou, teď nadzvedl svrchní přehoz a vytáhl paži z rukávu, aby si přes rameno pověsil vak na vodu.

Jejich svrchní oděv byl jednoduchý. Přední díl a záda byly víceméně rovné díly, na ramenou a na bocích sešité. Rukávy byly zhotoveny

podobně. Pevně přiléhající kapuce měly vepředu kolem tváře lem z rosomáčí kožešiny, na níž se netvořil led z dechu. Svrchní oděv byl bohatě zdobený kostmi, slonovinou, mušlemi, zvířecími zuby a bílými ocásky hranostaje s černými špičkami. Přetahoval se přes hlavu, visel jako pytel až ke stehnům a v pase byl přepásán silným řemenem.

Pod přehozem nosili měkké, podobně ušité haleny z jelení kůže, k tomu kožešinové kalhoty, které byly nahoře kolem boků nabrané do pásku. Palčáky s kožešinou dovnitř visely na šňůře, protažené poutkem na zádech svrchního oděvu, takže se daly rychle stáhnout z ruky bez nebezpečí, že by se třeba ztratily. Vysoké boty měly pevné podrážky, přišité k měkké kůži, která přiléhala k noze a byla zavázána řemínky. Vnitřek bot byl vystlán mufloní vlnou, která byla navlhčená a zdupaná, dokud nevznikl pevný filc. Když bylo obzvlášť vlhko, natahovala se přes boty vodotěsná zvířecí střeva, která však byla velmi tenká, rychle se trhala a používala se proto jen tehdy, když to bylo bezpodmínečně nutné.

„Thonolane, jak daleko chceš opravdu jít? To jsi přece nemyslel vážně, když jsi říkal, že až ke konci Matky řek, že ne?“ zeptal se Jondalar, zvedl pazourkovou sekerku s krátkou rukojetí a prostrčil ji poutkem na pásku vedle pazourkového nože s kostěnou střenkou.

Thonolan, který si právě oblékal sněžnice, se zarazil a vstal. „Ale ano, to jsem skutečně myslel, Jondalare,“ řekl, tentokrát bez obvyklého žertovného tónu.

„Ale to se možná nevrátíme ani k příštímu letnímu setkání!“

„Rozmyslel sis to? Nemusíš se mnou chodit, bratře, já to myslím vážně. Nebudu se zlobit, když se zase vrátíš – stejně ses rozhodl v posledním okamžiku. A víš stejně dobře jako já, že se možná vůbec nevrátíme. Jestli se však chceš vrátit, udělej to raději teď, jinak to opravdu do příští zimy přes ledovec zpátky nestihněš.“

„Ne, to nebylo rozhodnutí na poslední chvíli, Thonolane. Už jsem dlouho pomýšlel na to, že se vydám na cestu, a teď k tomu nastal správný okamžik,“ řekl Jondalar rozhodným tónem, a jak se Thonolanovi zdálo, i s nádechem trpkosti. Pak, jako by s pokrčením ramen něco odhodil, řekl Jondalar opět lehčím tónem: „Ještě jsem nepodnikl žádnou skutečně dlouhou cestu, a když to neudělám teď, nebude z toho nikdy nic. Rozhodl jsem se, malý bratře, a teď se mě už nezbavíš.“

Nebe bylo jasné a slunce, které se odráželo od daleké plochy nedotčeného sněhu, je oslňovalo. Bylo jaro, avšak v této výšce se to v krajině nepoznalo. Jondalar sáhl do váčku, který mu visel od opasku, a

vytáhl sluneční brýle. Byly vyrobené ze dřeva a uzpůsobené tak, že až na úzkou škvíru úplně přikrývaly oči. Šňůrou byly upevněné vzadu na hlavě. Rychlým pohybem vklouzl do sněžnic a chopil se své krosny.

Sněžnice vyrobil Thonolan. Byl vlastně výrobcem oštěpů, a proto nosil u sebe narovnávač, s nímž pracoval nejraději a který byl z parohu, jehož menší výsady byly odřezány a který měl na konci větší otvor. Nástroj byl bohatě vyřezávaný, byla na něm zobrazena řada zvířat a rostlin, a to jednak na počest Velké Matky Země, aby dovolila duchům zvířat přitáhnout oštěpy tvarované tímto nástrojem, ale taky prostě proto, že Thonolan rád vyřezával.

Bylo přirozené, že se na lovu ztratilo dost oštěpů, a proto bylo třeba cestou vyrábět nové. Narovnávač používal Thonolan především na konci násady, která se už rukou nedala pevně uchopit. Tím, že se konec oštěpu vložil do otvoru narovnávače, vznikla páka, kterou se mohlo na dřevo víc přitlačit. Thonolan byl výtečný v opracovávání dřeva, které zahříval pomocí horkých kamenů nebo páry, aby násadu narovnal nebo ji naopak zkřivil a ohnul do oblouku jako při výrobě sněžnic. Šlo o rozdílné použití téže řemeslné dovednosti. Narovnávač byl současně i ohýbač.

Jondalar se obrátil na svého bratra, aby viděl, jestli je připravený. Na pokyn hlavy se vydali na cestu po lehce skloněném svahu směrem dolů k lesu. Po pravici, daleko za hlouběji položenou zalesněnou krajinou viděli zasněžené vrcholky předhůří Alp, a v dálce zubaté ledové vrcholy severního horského pásma mohutných velehor. Na jihovýchodě se zvedal třpytivý vrchol, vysoko strmící nad ostatní hory.

Hornatá krajina, kterou překročili, byla směšně nízká ve srovnání s vysokými vrcholy na jihu. Přesto byla stále ještě dost vysoká a právě ještě dost blízko mohutnému pohoří obrovskými ledovci, aby na svých obroušených plochých návrších nesla po celý rok vrstvu ledu. Ledovec nebyl jenom na vrcholech pohoří na jihu, ale obaloval je ledem až dolů do poměrně nízkých výšek. Jednou, až se kontinentální led stáhne do svého domova na dalekém severu, pokryjí se tyto ploché vysočiny černým lesem. Teď zde byl náhorní ledovec, miniaturní vydání nekonečného ledového příkrovu, obepínajícího sever Země.

Když bratři dorazili k hranici stromů, sundali sluneční brýle, které sice chránily oči, ale bránily v rozhledu. Trochu níž na svahu narazili na malý potok, který se vytvořil, když tající voda z ledovců prosákla jemnými prasklinami ve skále, tekla pod zemí a pak přefiltrovaný a zbavený nečistot

vyvěral jako pramen na povrch. Voda si razila cestu mezi zasněženými břehy jako spousta dalších malých potůčků z tajícího sněhu.

„Co myslíš?“ zeptal se Thonolan a ukázal na potůček. „Podle Dalanara bychom na ni měli narazit asi v těchto místech.“

„Pokud je to Dunaj, brzy se to dozvíme. Stačí, když půjdeme podél toku – jestli narazíme na tři malé říčky, které se stékají a pak tečou k východu, tak poznáme, že je to Matka řek, tak to říkal. Myslím, že nás téměř každý z těchto potoků musí nakonec dovést k ní.“

„Tak to bude lepší držet se levého břehu. Později by mohlo být těžší dostat se na druhou stranu.“

„Máš pravdu, ale Losadunajové žijí na pravém břehu a mohli bychom si odpočinout v některé jejich jeskyni. Na levém břehu je prý spousta ploskolebců.“

„Jondalare, neměli bychom se zastavovat u Losadunajů,“ řekl Thonolan s vážným úsměvem. „Víš dobře, že nás budou jenom nutit, abychom u nich zůstali, a my jsme se už příliš dlouho zdrželi u Lanzadonců. Kdybychom vyrazili ještě později, už by se nám vůbec nepodařilo ledovec přejít. Pak bychom ho museli obcházet. Chtěl bych, abychom se dostali dál, a tak daleko na jihu určitě nenarazíme na smečky ploskolebců. A co už na tom záleží, jestli tam nějakí jsou. Víš, co se říká: složit ploskolebce je jako složit medvěda.“

„Tak nevím,“ řekl větší z nich a sraštil čelo do ustaraných vrásek. „Nevím, jestli bych si to chtěl rozdat s medvědem. Slyšel jsem, že ploskolebci jsou chytří. Mnozí tvrdí, že jsou to téměř lidi.“

„Možná jsou chytří, ale nedokážou mluvit. Nejsou nic jiného než zvěř.“

„Nedělám si starost kvůli ploskolebcům, Thonolane. Losadunajové znají tuhle krajinu. Mohli by nás navést na správnou cestu. Nemusíme se zdržovat dlouho, jenom pokud se nedozvíme, čeho se musíme držet. Můžou nás naučit pár znaků a říct, co nás čeká. A my s nimi můžeme promluvit. Podle Dalanara někteří z nich mluví zelandonsky. Já ti něco povím: jestli s tím souhlasíš, abychom odpočívali teď, budu souhlasit s tím, abychom další jeskyně vynechali, dokud na ně nenarazíme až při zpáteční cestě.“

„Tak dobře, uděláme to tak, když ti na tom tak záleží.“

Oba muži se rozhlíželi po místě, kde by se dostali přes potok, který byl už příliš široký na to, aby se dal jen tak přeskočit. Spatřili strom, který přepadl přes koryto a tvořil přirozený most. K němu směřovali. Jondalar šel

napřed, natáhl se po něčem, čeho by se zachytil, a položil nohu na volně ležící kořen. Zatímco Thonolan čekal, až na něho přijde řada, rozhlížel se.

„Jondalare! Pozor!“ vykřikl najednou. Kámen proletěl těsně kolem hlavy velkého muže. V okamžiku, kdy zaslechl varovný výkřik, padl k zemi a rukou sáhl po oštěpu. Thonolan už měl oštěp v ruce, skrčil se a číhal směrem, odkud kámen přiletěl. Rozeznal pohyb vzadu za propletencem větví holého keře a vrhl tam oštěp. Když sáhl po druhém, vystoupilo z křoví šest postav. Byli obklíčeni.

„Ploskolebci!“ zvolal Thonolan, ustoupil a zamířil.

„Počkej, Thonolane!“ vykřikl Jondalar. „Jsou v přesile.“

„Ten velký vepředu vypadá, jako by byl vůdcem smečky. Když ho zasáhnu, ostatní utečou.“ Znovu se rozpřáhl.

„Ne! Mohli by se na nás vrhnout, než stačíš vzít druhý oštěp. Myslím, že v téhle chvíli na nás nezaútočí – vůbec se nehýbou.“ Jondalar pomalu vstal, zbraň připravenou. „Nehýbej se, Thonolane. Počkej, co udělají. Ale zaměř se na toho velkého. Může klidně vidět, že na něho míříš.“

Jondalar si dobře prohlédl velkého ploskolebce a měl přitom podivný pocit, že velké hnědé oči, které na něho zírají, ho rovněž přesně studují. Nikdy předtím nikoho z nich tak zblízka neviděl a teď byl překvapený. Tihle ploskolebci neodpovídali tak docela představám, jaké o nich měl. Oči největšího z nich byly zastíněné mohutným huňatým obočím. Velký úzký nos se podobal zobáku a přispíval k tomu, že oči vypadaly ještě víc zapadlé, než skutečně byly. Jeho hustý, trochu kudrnatý vous skrýval tvář. U mladšího stvoření, kterému teprve vousy začaly rašit, viděl, že nemá bradu, ale jenom trochu vysunuté čelisti. Měli rozčuchané vlasy, hnědé jako vousy, a obzvlášť nahoře na zádech byli víc chlupatí, než byl Jondalar zvyklý u lidí.

Poznal, že to byla srst, protože kožešinové přehozy jim kryly hlavně hrudník. Ramena a paže i v tomto chladu měli odhalené.

Že na sobě měli méně šatstva, ho nepřekvapovalo tolik jako skutečnost, že byli vůbec oblečení. Žádné zvíře, které kdy viděl, nemělo na sobě oblečení, a zbraně tím spíš ne. Z nich však každý měl dlouhý dřevěný oštěp – jímž se zřejmě víc bodalo než házelo, i když zašpičatělé konce vypadaly dost hrozně – a někteří byli taky ještě ozbrojeni těžkými kyji z dlouhých kostí velkých býložravců.

Jejich čelisti skutečně nejsou zvířecí, pomyslel si Jondalar. Jenom trochu víc vystupují a jejich nosy jsou prostě velké. Jejich hlavy jsou však jiné.

Místo vysokého čela, jaké měl on a Thonolan, měli čela nízká a ustupující za mohutným obočím. Jako by jim něco spláclo hlavu a posunulo ji dozadu. Když se Jondalar narovnal v celé své výšce šesti stop, převyšoval ještě i největšího z nich o stopu. Dokonce Thonolan se svými necelými šesti stopami vypadal jako obr vedle toho z nich, který byl zřejmě jejich vůdcem.

Jondalar a jeho bratr byli oba statní, ale připadali si přímo vyzábílí vedle těch svalnatců. Ploskolebci měli mohutné hrudníky a tlusté svalnaté údy. Paže a nohy byly nějak prohnuté ven. Přesto se pohybovali vzpřímeně a bez námahy jako lidé. Čím déle se na ně díval, tím víc mu připadali jako lidé, jenom prostě ne jako někteří z těch, které znal.

Dlouhý napjatý okamžik se nikdo nehýbal. Thonolan dřepěl u země s namířeným oštěpem. Jondalar stál sice zpříma, držel ale oštěp pevně v ruce, a pokud by jeho bratr vystřelil, mohl ho hned následovat. Ploskolebci, kteří je obklíčili – bylo jich šest – stáli jako zkamenělí, ale Jondalar ani v nejmenším nepochyboval, že obratem ruky mohli vyrazit. Byla to situace, kdy obě strany vyčkávaly, a v Jondalarově hlavě se horečnatě honily myšlenky, jak se pokoušel najít východisko.

Najednou největší z nich zavrčel a zamával paží. O vlásek a Thonolan by vypustil oštěp, avšak právě ještě včas si všiml Jondalarova uklidňujícího gesta. Jenom nejmladší z ploskolebců se pohnul. Běžel zpátky do křoví, z něhož právě vystoupili. Hned nato se vrátil s oštěpem, který vystřelil Thonolan, a přinesl mu ho – což Thonolana naprosto vyvedlo z míry. Pak sešel k říčce a donesl odtud z blízkosti kmene, který tvořil most, svůj kámen. S ním se vrátil se skloněnou hlavou a viditelně zkroušený k vůdci smečky. V příštím okamžiku všech šest nehlučně zmizelo v křoví.

Když si Thonolan uvědomil, že jsou pryč, úlevou si oddechl. „Už jsem si myslel, že se odtud nedostaneme živí! Ostatně, byl jsem přesvědčený, že bych jednoho z nich vzal s sebou. To bych rád věděl, co to všechno znamenalo.“

„Sice si tím nejsem jistý,“ odpověděl Jondalar, „ale mohlo to být tak, že ten mladý začal něco, co ten velký nechtěl dokončit, a nebylo to proto, že by měl strach. Alespoň si to nemyslím. Bylo zapotřebí pořádné odvahy k tomu, aby tam jenom tak stál a byl vystaven tvému oštěpu – a pak udělat, co udělal on.“

„Třeba to prostě líp neuměl.“

„To víš, že uměl. Vždyť viděl, jak jsi vystřelil první oštěp. Proč jinak by tomu mladému poručil, aby ho donesl a vrátil ti ho?“

„Myslíš opravdu, že mu to poručil? A jak? Vždyť nedovedou mluvit.“

„Já nevím, ale nějak mu ten velký poručil, aby ti vrátil oštěp a donesl kámen. Tím byla nastolena rovnováha. Nikdo nebyl zraněn a tím jsme byli skutečně vyrovnáni. Víš, že si nejsem jistý, jestli jsou tihle ploskolebci zvířata? Tohle bylo až moc chytré. A kromě toho jsem nevěděl, že nosí kožešiny, mají zbraně a chodí vzpřímeně po nohou jako my.“

„Já zase teď alespoň vím, proč se jim říká ploskolebci! Že by ale dokázali nahnat strach! S nimi bych se tedy rozhodně nechtěl utkat.“

„Já vím – vypadají, že by ti mohli zlomit paži jako suchou větev. Kromě toho jsem si vždycky myslel, že jsou menší.“

„Podsadití, to ano, ale ne malí. Ne, to docela určitě ne. Velký bratře, musím přiznat, že jsi měl pravdu. Pojdme navštívit Losadunaje. Žijí nablízku a vlastně by toho měli o ploskolebcích vědět víc. Kromě toho zřejmě Matka řek tvoří něco jako hranici a mně připadá, jako by nás ploskolebci neradi viděli na své straně.“

Oba muži putovali dál a vícero dnů se rozhlíželi po výrazných ukazatelích cesty, které jim popsal Dalanar. Sledovali přitom řeku, která se v této části ničím nelišila od jiných malých řek a potoků a potůčku, které stékaly po svažité krajině dolů. Bylo jenom věci dohody považovat právě tuto bystřinu za pramen Matky řek. Většina řek se tady spojovala a tvořila počátek mohutného toku, který se vinul přes osmnáct set mil horami a rovinami, než jeho vody daleko na jihovýchodě pohltilo moře.

Prahory, kde pramení tento mohutný tok, patří k nejstarším na zemi vůbec. Rozlehlá nížina vznikla díky nesmírnému tlaku, který vyzvedl nádherně zářící ostré horské hřebeny na jihu. Přes tři sta přítoků, mnohé z nich mohutné proudy, odvodňovalo po celou dlouhou cestu svahy horských hřebenů a dalo tímto způsobem vzniknout mohutnému toku. Jednoho dne se sláva tohoto proudu rozšíří po celé zemi a o jeho kalné bahnitě vodě se bude mluvit jako o „krásném modrém Dunaji“.

Horský masiv ovlivňoval podnebí a prosazoval se tu vliv jak oceánu za západě, tak i kontinentu na východě. Flóra a fauna představovaly směsici západní tundro-tajgy a východních stepí. Ve vyšších polohách žili kozorožci, kamzíci a mufloni, zatímco v níže položených lesích převažovali jeleni. Tarpan, divoký kůň, který měl být jednoho dne zkrocen, se pásł na chráněnějších nížinách a v údolích řek. Vlci, rysi a sněžní leopardi se nehlučně krčili ve stínu. Všežraví medvědi se omámeně probouzeli ze zimního spánku. Obrovští býložraví jeskynní medvědi vstávali teprve

později. Mnohé menší druhy zvěře vystrkovaly čenichy ze zimních pelechů.

Svahy byly většinou porostlé borovicemi, ale byly tu i smrky, jedle a modříny. Olše převládaly podél řek, často společně s vrbami a topoly, zřídka byly vidět duby a buky, které tu byly tak zakrnělé, že sotva dosahovaly velikosti křovin.

Levý břeh se postupně zvedal. Jondalar a Thonolan po něm šli tak dlouho, až přišli na vrchol vyvýšeniny. Když se rozhlédli po krajině, viděli, jak je rozeklaná, divoká a krásná. Vrstva sněhu, která zůstala ležet v kotlinách a na kamení, všechno změkčovala.

Nenarazili na žádné společenství lidí, kterému se říkalo jeskyně, ať už v jeskyních žili, nebo ne. V těchto končinách měli žít Losadunajové a Jondalar si už myslel, že je minuli.

„Podívej!“ ukázal najednou Thonolan.

Jondalar sledoval jeho paži a uviděl z křoví stoupat k nebi kouř. Pospíšili si a brzy narazili na malý hlouček lidí sedících kolem ohně. S oběma rukama nad hlavou přistoupili oba bratři mezi ně, dlaně přitom měli vytočené ven, což byl všeobecně známý přátelský pozdrav, který ukazoval, že přicházejí s dobrými úmysly.

„Já jsem Thonolan ze Zelandonců. A tohle je můj bratr Jondalar. Jsme na cestě. Mluví tady někdo naším jazykem?“

Muž středních let předstoupil a rovněž zvedl ruce a držel je vytočené ven jako oni. „Já jsem Laduni z Losadunajů. Ve jménu Dony, Velké Matky Země, buďte vítáni.“ Oběma rukama uchopil ruce Thanolana a stejně pozdravil i Jondalara. „Pojďte! Posad'te se k ohni. Hned budeme jíst. Vezmete si s námi?“

„Jste opravdu velkorysí,“ odpověděl Jondalar stejně slavnostně a obřadně.

„Já jsem cestoval na západ a žil nějakou dobu v jeskyni Zelandonců. Je to už sice hodně let, ale Zelandonci jsou nám vždycky vítáni.“ Vedl je k velkému kmeni blízko ohně. Na ochranu proti větru a nečasů byl nad ním postaven přístřešek. „Tady, odpočiňte si a odložte zavazadla. Zřejmě jste právě slezli z ledovce.“

„Před několika dny,“ přitakal Thonolan a shodil trhnutím krosnu ze zad.

„Pak přicházíte velmi pozdě. Fén tu může být každým dnem.“

„Fén?“ Thonolan nevěděl, co si počít s tím slovem.

„Jarní vítr vanoucí z jihozápadu, je to teplý a suchý vítr. Vane tak prudce, že vyvrací stromy i s kořeny a láme tlusté větve. Ale velmi rychle způsobí tání sněhu. Během několika dní může to všechno zmizet a stromy začnou pučet,“ vysvětloval Laduni a učinil rozmáchlé gesto, aby naznačil, že miní sníh. „Když někoho překvapí na ledovci, může mu přinést smrt. Led taje tak rychle, že se tvoří pukliny. Sněhové mosty a okraje se ti můžou probořit pod nohama. Po ledu pak tečou potoky, dokonce celé řeky.“

„Přinese vždycky jenom zlo,“ dodala mladá žena, která navázala na Laduniho.

„Zlo?“ zeptal se Thonolan.

„Zlé duchy, kteří přivánou s větrem. Každého podráždí. Lidé, kteří nikdy neřeknou hlasité slovo, se najednou začnou hádat. Ti, co jsou jinak šťastní, pláčou celý den. Duchové ti můžou přinést nemoc, nebo když už jsi nemocný, můžou tě přimět k tomu, že toužíš po smrti. Pomůže nám, když víme, co nás čeká, ale i tak má každý špatnou náladu.“

„Kde ses tak dobře naučila mluvit řečí Zelandonců?“ zeptal se Thonolan a obdivně se usmíval na krásnou mladou ženu.

Ta opětovala jeho úsměv, ale místo odpovědi pohlédla na Laduniho.

„Thonolane ze Zelandonců, tohle je Filona z Losadunajů. Je dcera mého ohniště,“ řekl Laduni rychle a pochopil velmi dobře její nevyslovené přání, aby byla cizinci formálně představena. Dala tím Thonolanovi na srozuměnou, že na sebe rozhodně dbá a že se bez formálního představení s cizincem nebaví, ani s tak hezkým a vzrušujícím cizincem, který je na cestě.

Thonolan k ní vztáhl ruce v gestu obřadného pozdravu. Jeho oči přitom vyjadřovaly obdiv. Ona chvíli váhala, jako by si to musela rozmyslet, pak vložila své ruce do jeho. Thonolan ji přitáhl blíž k sobě. „Filono z Losadunajů, Thonolan ze Zelandonců se cítí potěšen, že ho Velká Matka Země poctila darem tvé přítomnosti,“ řekl a významně se ušklíbal.

Filona trochu zrudla při jeho smělé poznámce o daru Matky Země, i když jeho slova zněla stejně obřadně, jako byla obřadná jeho gesta. Jeho dotek ji rozechvěl a v jejích očích se objevil vstřícný záblesk.

„Teď mi řekni,“ pokračoval Thonolan, „kde ses naučila řeč Zelandonců?“

„Se sestřenkou jsme překročily ledovec a nějakou dobu žily v jeskyni Zelandonců. Laduni nás už něco naučil – často s námi mluví vaším jazykem, abychom ho nezapomněly. Chodí k vám vždycky po několika letech za obchodem a chtěl, abych se naučila víc.“

Thonolan stále ještě držel její ruce a díval se na ni s úsměvem. „Ženy nepodnikají často tak dlouhé a nebezpečné cesty. Co kdyby ti Dona požehnala?“

„Tak dlouhá cesta to zase nebyla,“ řekla a kochala se jeho očividným obdivem. „Brzy bych si všimla, kdy se mám vrátit.“

„Cesta byla stejně dlouhá jako ta, kterou dělají muži,“ prohlásil s důrazem.

Jondalar, který sledoval mezihru, se obrátil na Laduniho. „A zase to dokázal,“ ušklíbl se. „Můj bratr si vždycky s jistotou najde nejhezčí dívku široko daleko a okouzlí ji dřív, než její srdce stačí třikrát zabušit.“

Laduni se zasmál. „Filona je ještě mladá. Teprve minulého léta prošla obřady První slasti. Ostatně od té doby měla dost obdivovatelů, takže si může vybírat. Ach, být tak ještě jednou mladý a ještě neznát dar slastí. Nádherný dar Velké Matky, který nám dala. Ne že bych ho už nevychutnával, ale člověk z pohodlní, když má svou družku, a nevyhledává tak často nová vzrušení.“ Obrátil se na vysokého světlolasého muže. „My jsme tu jenom na lovu a nemáme s sebou mnoho žen, ale neměl bys potíže s tím, abys našel jednu z těch, kterým požehnala Dona a které budou ochotné sdílet s tebou dar Matky. Kdybys nenašel tu pravou – my jsme velká jeskyně a návštěvníci jsou vždycky dobrou příležitostí k oslavám na počest Matky.“

„Je mi líto, ale nemůžeme jít s vámi do vaší jeskyně. Jsme teprve na začátku cesty. Thonolan by rád podnikl dlouhou cestu a jenom hoří po tom, aby už konečně vyrazil. Ale při zpáteční cestě rádi zůstaneme, když nám řekneš, kde jeskyně leží.“

„Škoda že k nám nezajdete – neměli jsme v poslední době mnoho návštěvníků. Kam až chcete cestovat?“

„Thonolan mluví o tom, že chce sledovat Dunaj až k ústí. Ale všichni přece vždycky mluví o dlouhé cestě, když ji nastupují. Kdo ví?“

„Myslel jsem, že Zelandonci žili blízko Velké vody. Přinejmenším tam žili, když jsem já byl na cestě. Dlouho jsem šel směrem na západ a pak k jihu. Říkal jsi, že jste teprve vyrazili?“

„Měl bych to líp vysvětlit. Máš pravdu, Velká voda je jenom několik dnů cesty od naší jeskyně, ale Dalanar z Lanzadonců byl druhem mé matky v době, kdy jsem se narodil, a proto je jeho jeskyně pro mě něco jako druhý domov. Žil jsem tam tři roky a on mě naučil řemeslu. Můj bratr a já jsme zůstali u nich. Když jsme vyrazili, jenom jsme přešli ledovec a k němu to je jenom několik dní.“

„Dalanar! Samozřejmě! Hned jsi mi připadal povědomý. Musíš být dítětem jeho ducha, když jsi mu tolik podobný. A pak taky ještě roztloukač pazourků! Jestli jsi mu v tom podobný jako ve tváři, pak musíš být velmi dobrý. On je nejlepším roztloukačem pazourků, jakého jsem kdy zažil. Chtěl jsem ho navštívit příští rok, abych získal pár pazourků z jejich naleziště. Ty jsou nejlepší, jaké znám.“

K ohni přicházeli lidé s dřevěnými miskami v rukou a nádherné vůně, které se odtud šířily, připomněly Jondalarovi, jak je hladový. Vzal svou krosnu, aby nestála v cestě, ale pak dostal nápad. „Laduni, já mám u sebe pár pazourků od Lanzadonců. Vlastně jsem jimi chtěl nahradit, co se mi cestou rozbije. Ale jsou příliš těžké a neměl bych nic proti tomu, abych jeden nebo dva kameny nechal tady. Kdybys je chtěl, s radostí bych ti je dal.“

Ladunimu se rozzářily oči. „S radostí bych je přijal, chtěl bych ti za to ale něco dát. Jinak nemám nic proti tomu, abych při dobrém obchodu získal výhodu. Ale syna od Dalanarova ohniště bych nechtěl napálit.“

Jondalar se usmál. „Už se nabízíš, že mě zbavíš mé zátěže, a dáš mi teplé jídlo.“

„To ale zdaleka nestačí za dobrý kámen Lanzadonců. Ty to příliš zlehčuješ, Jondalare. Zraňuješ mou hrdost.“

Dobromyslný dav se shromáždil kolem nich, a když se Jondalar smál, všichni se k němu přidali.

„Tak dobře, Laduni, tak ti to prostě neulehčím. V téhle chvíli nepotřebuju nic – chci se jenom trochu zbavit své zátěže. Zato prosím o splnění budoucí prosby. Souhlasíš?“

„Ted' chce napálit on mě,“ obrátil se muž se smíchem na kolemstojící. „Tak alespoň řekni, co to má být.“

„Jak to mám vědět? Rozhodně bych si to chtěl vzít s sebou, až se při cestě zpátky u vás zastavím. Dohodnuto?“

„A jak mám vědět já, jestli ti to můžu dát?“

„Nepožádám tě o nic, co bys mi nemohl dát.“

„Tvé podmínky jsou tvrdé, Jondalare, ale jestli to bude možné, dám ti to, ať požádáš o cokoliv. Dohodnuto.“

Jondalar otevřel krosnu, vyndal věci, které měl uložené nahoře, a vytáhl pak vak s pazourky. Vzal dva už opracované kusy. „Ty vybíral Dalanar a už je taky připravil,“ řekl.

Výraz Laduniho tváře dával znát, že nemá nic proti tomu získat dva kusy pazourku, které Dalanar vybral a připravil pro syna svého ohniště,

avšak hlasitě, aby to každý mohl slyšet, prohlásil: „Pravděpodobně prodávám svůj život za dva kousky kamene.“

Nikdo k tomu nic nepoznamenal, ani se nezmínil o tom, že se Jondalar třeba nikdy nevrátí, aby si vyzvedl svůj dluh.

„Jondalare, chceš tam stát a věčně mluvit?“ ozval se Thonolan. „Pozvali nás, abychom s nimi sdíleli jídlo a ta zvěřina voní moc dobře.“ Roztáhl tvář do širokého úšklebku. Filona stála po jeho boku.

„Ano, jídlo je připravené,“ řekla, „a lov byl tak dobrý, že jsme nesnědli téměř nic ze sušeného masa, které jsme si vzali s sebou. Teď, když jste se zbavili zátěže, máte jistě dost místa, abyste si něco z toho vzali, ne?“ dodala, když se s plachým úsměvem obrátila na Laduniho.

„To bychom velice uvítali. Laduni, dosud jsi mě nepředstavil kouzlující dceři svého ohniště,“ řekl Jondalar.

„Je to strašný den, když ti dcera tvého vlastního ohniště začne kazit obchod,“ řekl Laduni, ale hrdě se přitom usmíval. „Jondalar ze Zelandonců – Filona z Losadunajů.“

Filona se obrátila ke staršímu z bratrů, pohlédla na něho a najednou jí připadalo, že se utopí jeho zářivě modrých očích, které na ni shlížely. Protichůdné pocity jí vehnaly červeň do tváře, když se teď cítila přitahována i k druhému bratrovi. Sklonila hlavu, aby skryla svůj zmatek.

„Jondalare, nenamlouvej si, že nevidím, jak se ti rozsvítily oči. Nezapomeň, že jsem to byl já, kdo ji viděl jako první,“ žertoval Thonolan. „Pojď, Filono, já tě odtud odvedu. Musím tě varovat: drž se hodně daleko od mého bratra! Věř mi, uděláš dobře, když s ním nebudeš mít ani to nejmenší. Já ho znám!“ Pak se obrátil na Laduniho a řekl s hranou dotčeností: „Tohle on udělá vždycky. Jeden pohled, víc nepotřebuje. Proč já se nenarodil s dary svého bratra!“

„Máš víc darů, než muž potřebuje, malý bratře,“ řekl Jondalar a rozesmál se osvěžujícím, teplým a nakažlivým smíchem.

Filona se obrátila opět k Thonolanovi a zdálo se, že se jí ulevilo, když shledala, že jí připadá nadále tak přitažlivý jako předtím. Vzal ji kolem ramen a strkal ji na druhou stranu ohniště, ale ona se ještě jednou obrátila, aby pohlédla na druhého muže. Tentokrát se usmála důvěřivěji a řekla: „Na počest Dony vždycky pořádáme slavnost, když do naší jeskyně přijdou cizinci.“

„Oni s námi nepůjdou do jeskyně, Filono,“ řekl Laduni.

Mladá žena vypadala chvilku zklamaně, avšak pak se s úsměvem obrátila na Thonolana.

„Ach, ještě tak jednou být mladý!“ zasmál se Laduni pro sebe. „Avšak ženy, které nejvíc uctívají Donu, jsou nejčastěji požehnány přírůstkem. Velká Matka Země se usmívá na ty, kteří nejvíc umějí ocenit její dary.“

Jondalar postavil svou krosnu za kmen stromu a šel pak k ohništi. Zvěřina se vařila v koženém vaku zavěšeném na kostře z velkých kostí. Vak visel přímo nad ohněm. Vařící se tekutina byla sice dost horká, aby v ní maso změklo, ale současně udržovala teplotu vaku tak nízko, že neshořel. Teplota, při níž hoří kůže, je mnohem vyšší než teplota vařící tekutiny.

Jedna žena mu podala dřevěnou misku chutné polévky a sedla si vedle něho na kmen stromu. Používal pazourkový nůž, aby vylovil kousky masa a zeleniny – sušené kořeny, které přinesli s sebou. Zbytek vývaru vypil z misky. Když dojedl, přinesla mu žena menší misku bylinkového čaje. Vděčně se na ni usmál. Byla o několik roků starší než on, rozhodně dost stará, aby vyměnila hezký vzhled mládí za krásu, jaká přichází jen se zralostí. Odpověděla na jeho úsměv a opět k němu usedla.

„Mluvíš řečí Zelandonců?“ zeptal se.

„Málo, víc rozumím,“ řekla.

„Mám požádat Laduniho, aby nás představil, nebo se tě smím prostě zeptat na tvé jméno?“

Opět se usmála, s trochou blahosklonnosti starších žen. „Jenom mladé dívky potřebují někoho, aby řekl jméno. Já Lanalia. Ty Jondalar?“

„Ano,“ odpověděl. Cítil teplo její nohy a vzrušení, které to v něm probudilo, se mu zračilo v očích. Horoucně opětovala jeho pohled. Zabloudil rukou k jejím stehnům. Přitiskla se k němu pohybem, který ho povzbuzoval a sliboval víc zkušenosti. Přikývnutím jí odpověděl na její zvoucí pohled, ale to nebylo nutné. V jeho pohledu byla stejná výzva jako v jejím. Ohlédla se přes rameno. Jondalar sledoval její pohled a viděl, že k nim přichází Laduni. Lanalia se blaženě vedle něho protáhla. Oba mohli počkat na pozdější příležitost, aby pak splnili svůj slib.

Laduni si sedl k nim a krátce nato se vrátil Thonolan a sedl si s Filonou na stranu ohně, kde seděl jeho bratr. Brzy se všichni tlačili kolem obou návštěvníků. Žerty poletovaly sem a tam a překládaly se pro ty, kteří jim nerozuměli. Nakonec se Jondalar rozhodl, že promluví o něčem vážnějším. „Víte vlastně něco o lidech víc dole u řeky, Laduni?“

„Dříve nás občas navštěvovali Sarmunajové. Žijí víc dole a severně od řeky. Ale už je tomu hodně let. Mladí lidé často vyrážejí na svou cestu stejnou trasou. Ale pak je najednou všeobecně známá a není už tak

vzrušující. Možná proto pak zvolí jinou trasu. Ale po nějaké době staří začnou vzpomínat a vyprávět a mladí začnou být znovu zvědaví a zase se stane dobrodružstvím projít právě tu starou trasu. Všichni mladí lidé si namlouávají, že jsou první, kdo objevují něco nového. Nezáleží na tom, jestli jejich předkové objevili ve své době stejné věci.“

„Pro ně to je nové,“ řekl Jondalar. Jemu šlo o pár spolehlivých informací, které chtěl získat, než se pustí do filozofování. „Můžeš mi povědět něco o jejich zvycích? Znáš některá slova jejich řeči? Víš, jakými slovy nebo gesty se u nich zdraví? Čemu se máme raději vyhnout? Co by se mohlo považovat za urážku?“

„Moc toho nevím a z novější doby už vůbec nic. Před několika lety se někdo vydal k východu, ale nikdy se nevrátil. Kdo ví, třeba se rozhodl usadit se jinde,“ řekl Laduni. „Říká se, že dělají své Dony z bláta, ale to jsou asi jenom pomluvy. Nevím, jak by někoho mohlo napadnout, aby dělal posvátné obrazy Matky z bláta. Vždyť by se přece rozdrobily, sotva by uschly.“

„Možná proto, že hlína je nejbližší přírodě. Mnozí lidé dávají z tohoto důvodu přece přednost kameni.“

Když to říkal, bezděčně sáhl na váček, který měl uvázaný na opasku, a nahnatal malou kamennou sošku tělnaté ženy. Cítil důvěrné obrovské poprsí, tlustý vypouklý břich, stejně tak mohutné boky a zadek. Paže a nohy nehrály roli, důležité na ní byly jenom mateřské symboly, údy malé kamenné figurky nebyly nijak vypracované. Hlava byla kulovitá s náznakem vlasů a její tvář neměla žádné rysy.

Nikdo nesměl pohlédnout do tváře Dony, Velké Matky Země, nahánějící strach, pramáti, která stvořila všechny život a která všechny život udržovala. Byla to ona, která obdarovala ženy svou mocí, aby přinášely život. Žádná z jejích malých sošek, donek, v nichž byl její duch, neměla ani v náznaku její tvář. Dokonce když se zjevovala ve snech, zůstávala většinou její tvář nejasná, přičemž se často stávalo, že ji muži spatřili s mladým žádoucím tělem. Mnohé ženy tvrdily, že mohou přijmout její podobu a letět s větrem, aby přinesly vzdálenému muži štěstí, nebo naopak aby zašily pomstu – a její pomsta mohla být strašná!

Pokud se Velká Matka zlobila nebo se cítila zneuctěná, byla schopná mnoha strašných činů. Nejohroživější však byla, když odepřela muži nádherný dar rozkoše – ten, který muž prožívá, když se ženě zachce se mu otevřít. Tvrdilo se rovněž, že Velká Matka a některé z žen, které jí sloužily – dokázaly dokonce dát muži sílu, aby svůj dar sdílel s tolika ženami, s

kolika se mu jen zachce, nebo se ale taky mohly postarat o to, aby se navždy scvrkl a nedokázal dát rozkoš ani sobě, ani jiným.

Duchem nepřítomný pohladil Jondalar svěšená kamenná prsa donky v koženém váčku a současně si přál štěstí, když myslel na nadcházející cestu. Byla to pravda: někteří se nikdy nevrátili, ale to už prostě patřilo k dobrodružství. Pak položil Thonolan Ladunimu otázku, která ho zaujala.

„Co víš o ploskolebcích tady v kraji? Před několika dny jsme se setkali s jednou smečkou. Byl jsem přesvědčený, že naše cesta skončí už tam.“ Najednou viseli všichni Thonolanovi na rtech.

„Charoli!“ řekl Laduni a odplivl si.

„Kdo je Charoli?“ zeptal se Jondalar.

„Mladý muž z jeskyně Tomasis a vůdce bandy surovců, kteří si vzali do hlavy, že budou své žerty provádět s ploskolebci. Nikdy jsme s nimi neměli těžkosti. Oni zůstávali na své straně řeky a my na naší. Když jsme se přesto někdy dostali na druhou stranu, šli nám z cesty, pokud jsme tam nezůstali příliš dlouho. Ale i potom neudělali nic jiného, než že nám dali jednoznačně na srozuměnou, že nás pozorují. To stačilo. Člověk se necítí ve své kůži, když ho smečka ploskolebců pozoruje.“

„Tak to můžu potvrdit!“ prohlásil Thonolan. „Ale co jsi myslel tím, že provádějí své žerty s ploskolebci? Já bych se chránil toho, abych s nimi zbytečně přišel do styku.“

„Všechno začalo jako hra z přílišné bujnosti. Vzájemně se vyzývali, kdo přeběhne na druhý břeh a dotkne se ploskolebce. Oni se dokážou pořádně naštvat, když je člověk podráždí. Pak si vymysleli ještě něco jiného. Když zastihli ploskolebce o samotě, obklíčili ho a dráždili tak dlouho, až se za nimi pustil. Ploskolebci snadno ztrácejí rozvahu, ale mají jenom krátké nohy. Obvykle jsou lidé rychlejší než oni. Ale stejně je dobře vzít nohy na ramena. Ani nevím, jak to začalo, ale pak došlo ke rvačkám. Pravděpodobně chytili někoho z ploskolebců a ostatní mu přiskočili na pomoc. Rozhodně se teď z toho stal nepěkný zvyk, ale i když víc lidí stojí proti ploskolebci, nikdy nevyváznou bez šrámu.“

„To si umím představit,“ řekl Thonolan.

„Co dělali potom, je možná ještě horší,“ dodala Filona.

„Filono! To je odporné! Nestrpím, abys o tom mluvila!“ zahřměl Laduni a jeho hněv nebyl hraný.

„Co provedli?“ zeptal se Jondalar. „Když budeme procházet územím ploskolebců, měli bychom to vědět.“

„To máš zřejmě pravdu, Jondalare. Já jenom nejsem rád, když o tom mluví Filona.“

„Jsem dospělá žena,“ prohlásila Filona, ale neznělo to příliš přesvědčivě.

Laduni na ni zamyšleně pohlédl a pak zřejmě dospěl k rozhodnutí. „Ploskolebci pak vycházeli jenom ve dvojicích nebo ve skupině, a to bylo na Charoliho bandu moc. Tak si usmyslili dráždit jejich samice. Ale jejich samice se nevzpouzejí. Nepřineslo jim to potěšení, když si je dobírali, ony se prostě skrčí a utečou. Proto někdo přišel na nápad využívat je k jinému sportu. Nevím, kdo se toho odvážil jako první – pravděpodobně za tím vězí ten Charoli. Alespoň od něho by se něco takového dalo očekávat.“

„Za čím vězí?“ zeptal se Jondalar.

„Začali nutit samice ploskolebců...“ Laduni nemohl doříct větu. Rozčileně vyskočil, přímo vztekem sršel. „Je to ostuda. Tím je zostouzena Matka, její dar je zneužíván! Zvířata! Horší než zvířata! Jsou horší než ti ploskolebci!“

„Chceš snad říct, že hledali rozkoš u samic ploskolebců? Nutili je k tomu? Ploskolebce?“ ptal se Thonolan.

„Ještě se tím chlubili,“ řekla Filona. „Nikdy bych k sobě nepustila muže, který hledal rozkoš u nich.“

„Filono! Zakazuju ti o tom mluvit! Nestřím, abys mluvila o tak ostudných věcech!“ prohlásil Laduni. To už měl oči jako z kamene.

„Ano, Laduni,“ řekla a sklonila zahanbeně hlavu.

„Já bych rád věděl, co se v nich přitom odehrává,“ řekl Jondalar zamyšleně. „Možná to je důvod, proč na mě zaútočili. Umím si představit, že zuří. Mnoho lidí tvrdí, že by to mohli být lidé, a pokud to jsou lidé...“

„Takové řeči jsem taky slyšel!“ řekl Laduni, který se stále ještě snažil ovládnout své rozrušení. „Nevěř tomu!“

„Vůdce smečky, které jsme vběhli do náruče, byl chytrý. A chodí vzpřímeně jako my.“

„I medvědi jdou často po zadních. Ploskolebci jsou zvířata! Chytrá zvířata, ale zvířata!“ Laduni se musel držet, aby nevybudil. Byl si vědom toho, že se celá skupina přitom asi necítila ve své kůži. „Obyčejně jsou neškodní, pokud je nevydráždíš,“ pokračoval. „Nemyslím, že je to kvůli jejich samicím – neumím si představit, že by pochopili, nakolik to zneuctívá Matku. To všechno je za to, že je chytili a zbili. Když dlouho dráždíš zvíře, tak prostě zaútočí.“

„Myslím, že Charoliho banda nám připravila dost problémů,“ řekl Thonolan. „My máme v úmyslu překročit řeku, abychom později, až se z ní stane Matka řek, neměli starost, jak se dostat na pravý břeh.“

Laduni se usmíval. Teď, když se dostali k jinému tématu, rozplynul se jeho hněv stejně rychle, jako přišel. „Matka řek má přítoky, kterou jsou velké, Thonolane. Jestli chcete sledovat její tok skutečně až ke konci, musíte si zvyknout na překračování toků. Já ti něco navrhnou. Držte se až k velkému víru na tomhle břehu. Jakmile teče řeka rovinou – a to se stane několikrát – rozdělí se na několik ramen, a to pak je snazší přebrodit několik menších toků než jeden jediný široký proud. Kromě toho bude do té doby tepleji. Pokud chcete navštívit Sarmunaje, dejte se k severu, až překročíte řeku.“

„Jak daleko to je k víru?“ zeptal se Jondalar.

„Já vám to nakreslím,“ řekl Laduni a vzal do ruky pazourkový nůž. „Lanalie, dej mi kousek kůry. Možná si někdo z vás ostatních zatím vzpomene na pár nápadných znaků v krajině. Když se vezme v úvahu, že musíte několikrát překročit řeku a cestou taky lovit, tak byste mohli do léta přijít až tam, kde řeka zatáčí k jihu.“

„Do léta!“ řekl Jondalar zasněně. „Už mě unavuje vidět pořád jenom led a sníh. Nemůžu se léta ani dočkat. Trochu tepla by mi udělalo dobře.“

Cítil znovu Lanaliinu nohu na své a položil jí ruku na stehno.

3.

Na večerním nebi se ukázaly první hvězdy, když Ajla opatrně slézala příkrou skalnatou stěnu rokle. Jakmile se dostala přes okraj, vítr hned přestal a Ajla se na chvíli zastavila, aby vychutnala závětrí. Samozřejmě se šero ještě zvětšilo skalními stěnami, a když se dostala k úpatí rokle, bylo husté křoví podél malé říčky pouze nezřetelným obrysem, který rozeznala jenom proti odrazu třpytících se bodů na hladině řeky.

Žíznivě se napila říční vody a pak po hmatu zalezla hlouběji ke skalní stěně. Tam se ani nenamáhala zhotovit si přístřešek, ale prostě rozprostřela kožešinu a zabalila se do ní. Se skalní stěnou v zádech měla větší pocit bezpečí než venku na rovině pod přístřeškem. Než usnula, sledovala ještě, jak téměř zakulacený měsíc přešel přes okraj strže.

S křikem se probudila!

Vyskočila – projel jí smrtelný strach, ve spáncích jí bušilo a srdce jí tlouklo – a zírala na neznámé stíny, které se černě pohybovaly na černém prázdnu před ní. Nesmírný rachot ji ohlušil a současně ji oslnil ostrý záblesk. Celá roztřesená pozorovala, jak blesk roztřel vysoký smrk, plameny vyšlehly a obrovská polovina stromu pomalu padala k zemi. Bylo v tom něco neskutečného, jak v plamenech stojící druhá půle stromu ozařovala vlastní smrtelný boj a vrhala divoké tančící stíny na skalní stěnu, strmící nad ní.

Ozýval se praskot a syčení, jak prudký liják hasil plameny. Ajla se těsněji přimkla ke skále a nevnímala, že se jí na tváři mísí teplé slzy s chladnými kapkami deště. První vzdálené hřmění, které jí připomnělo zemětřesení, v ní vyvolalo zasutou vzpomínku na jiný, stejně se vracející

sen. Noční děs, který nikdy úplně nechápala, když se probudila, ale po kterém jí vždycky bylo špatně, byla neklidná, plná smutku a měla pocit, že ztratila něco důležitého. Další oslňující blesk, po němž následovalo hlasité zahřmění, naplnil černou prázdnotu tajemným jasem. Ve strašidelném světle výboje viděla příkré stěny a rozpolcený strom, který mohutný světelný prst z nebe zlomil jako suchou větev.

Trásla se strachem a stejně tak vlhkým vlezlým chladem. Sáhla po amuletu, jenom aby držela v ruce něco, co jí slibovalo alespoň nějakou ochranu. Přitom její strach vyvolala bouře jen zčásti. Ajla nijak zvlášť nemilovala blesky a hrom, ale přesto na ně byla zvyklá a jejich účinek byl pro ni často spíš přínosem. Pocitově však byla stále ještě pod vlivem svého nočního děsu, kdy stále znovu prožívala zemětřesení. To byla děsivá síla, která vždycky ničivě zasáhla do jejího života a přinášela hořké ztráty. Nebylo nic, čeho by se bála víc.

Konečně si uvědomila, že je úplně promočená, a vytáhla z koše své kožešiny. Rozprostřela je jako druhou příkrývku přes kožešinu na spaní a schovala pod ni hlavu. Dokonce i když už se zahřála, pořád se ještě chvěla.

V průběhu noci se bouře utišila a Ajla nakonec usnula.

Ptáci naplnili ranní vzduch svým cvrlikáním, pípáním a krákáním. Ajla odhodila příkrývku a rozhlédla se. Zelený svět kolem ní se třpytil po nočním dešti. Ležela na širokém kamenitém břehu malé říčky, která tekla celou dobu k jihu, ale právě tady se zatáčela k východu.

Na protilehlém břehu dosahovala řada zelených smrků nahoru až k hornímu okraji rokle, ale ne dál. Všechno rostlinstvo, které se snad odvážilo výš, okamžitě polámal silný vítr, proto tu stromy vypadaly podivně zmrzačené, obzvlášť když dole byly rozložené a košaté. Vedle zuhelnatělého vysokého pahýlu, který stále ještě držel odlomenou špici, rostl obr, snažící se dosáhnout k nebi. Jenom jedna mohutná větev, která v pravém úhlu odbočovala od kmene, narušovala jeho přímo dokonalý vzrůst. Stromy rostly na úzkém pruhu a na druhé straně říčky mezi břehem a skalní stěnou, některé tak blízko vody, že byly vidět jejich podemleté kořeny.

Na její straně se víc proti proudu na kamenitém břehu skláněly vláčné vrby a jejich dlouhé, bledě zelené slzy listů kapaly do řeky. Zploštělé řapíky vysoko strmicích topolů způsobovaly, že se listy chvěly v mírném vánku. Břízy s bílou kůrou rostly v houfech a byly promíchané olšemi,

které dosahovaly jenom výšku keřů. Popínavé rostliny šplhaly po kmenech stromů a dole u vody se tísnily křoviny s hustým listovím.

Ajla tak dlouho putovala po vysušených stepích spálených sluncem, že téměř zapomněla, jak může být zeleň krásná. Malá říčka se vábně třpytila. Zapomněla na strach a na bouři. Vyskočila a běžela ke břehu. Jako první pocítila chuť se napít, pak rozvázala dlouhý řemen svého přehozy, sundala amulet a vběhla do vody. Dno se prudce svažovalo. Ajla se potopila a přeplavala na druhý břeh.

Voda byla chladná a osvěžující. Jak nádherný to byl pocit zbavit se prachu a špíny stepi. Plavala proti proudu, cítila, jak je proud silnější a ledovější, když se skalní stěny k sobě přiblížily a řeka se zúžila. Přetočila se na záda a nechala se unášet po proudu bublající vodou. Očima se zabořila do hluboké modři nebe mezi oběma skalami. Pak si všimla naproti na kamenitém břehu černé díry. Že by to byla jeskyně? pomyslela si a zmocnilo se jí vzrušení.

Brodila se zpátky na břeh, posadila se na teplé kameny a nechala si sluncem sušit vlasy. Její pohled přitáhl rychlý trhavý pohyb ptáka, který dole u křoví poskakoval na zemi a vytahoval červy, které noční dešť vypudil na povrch. Pak pták poskakoval z větve na větev a zobal zralé bobule.

Podívejme na ty maliny! Jak jsou velké, pomyslela si. Když se přiblížila, vyplašila hejno ptáků, které se brzy nato usadilo kousek dál. Cpala si do úst plné hrsti sladkých šťavnatých malin. Když se nasýtila, opláchla si ruce a znovu si pověsila na krk amulet. Pak však pokrčila nos, když viděla svůj starý upocený a zmazaný přehoz. Neměla se do čeho převléknout. Když krátce před odchodem pronikla do jeskyně zničené zemětřesením, aby si odtud vzala potravu a kožešiny, myslela jenom na přežití, a ne na to, že bude potřebovat zřejmě i letní kožešinu.

Ted' opět myslela na přežití. Pocit beznaděje, který se jí zmocnil v suché prašné stepi, zmizel při pohledu na toto zelené údolí. Maliny v ní spíš probudily chuť, než že by utišily její hlad. Dostala jen tím větší chuť na něco pořádného k snědku. Šla si pro prak, který zůstal tam, kde spala. Rozprostřela mokrou kožešinu na sluncem vyhřátých kamenech, pak přes sebe přehodila svůj špinavý přehoz a rozhlížela se po vhodných hladkých kulatých kamenech.

Při podrobnějším průzkumu zjistila, že břeh řeky skrývá víc než jenom kamení. Vedle šedého naplaveného dříví tu ležely roztroušené vybělené kosti. U vybíhající stěny jich byla dokonce celá hromada. Prudký jarní

proud vymlel kořeny stromů, nepozorná zvířata strhl s sebou, hnal je zúženým místem mezi skalami dál po proudu a pak je vrhl na tuto stěnu, kde zůstala ležet, zatímco zpěněná voda obtékala skálu.

Ajla objevila v této hromadě obrovské paroží, dlouhé bizoní rohy a několik mohutných zahnutých klů. Dokonce ani velký mamut nebyl chráněný proti síle rozvodněné řeky. Voda přivalila i obrovské balvany, ale Ajliny oči se zúžily teprve v okamžiku, když objevila několik středně velkých křídově šedých kamenů.

To jsou pazourky, řekla si, když si je podrobněji prohlédla. Tím jsem si naprosto jistá! Potřebuju otloukač, abych jeden rozbila a zbavila se poslední pochybnosti, ale já si tím jsem naprosto jistá. Vzrušeně hledala na břehu hladký vejčitý kámen, který by mohla pohodlně držet v ruce. Když jeden našla, otloukla jím vnější světlou kůru valounu. Kousek bílého kamene se odštípl a objevil se matně se lesknoucí temně šedý kámen.

Pazourek! Já to věděla! Vzrušeně uvažovala o všech různých nástrojích, které si teď může zhotovit. Dokonce si může udělat pár náhradních. Teď už se nemusela tolik bát, že se některý rozlomí. Naklepla ještě několik velkých bělavých kamenů.

Někde nahoře proti proudu se uvolnily křídové vrstvy, voda je odnesla až sem a vyhodila je tady na břehu u skalní stěny. Tento objev ji povzbudil v tom, aby ještě dál prozkoumala krajinu.

Skála, která tvořila překážku rvavým jarním vodám, se dotýkala vnitřní strany říčního ohybu. Když byl stav vody normální, proud vody snadno protékal zátokou. Když Ajla nakoukla za roh, zastavila se. Před ní se otvíralo údolí, které večer předtím seshora viděla jenom zběžně.

Za ohybem se vodní tok rozšířil a z mělkého dna trčely kameny. U paty protilehlé příkré stěny, která tvořila jednu stranu rokle, řeka tekla k východu. Na blízkém břehu rostly keře, které se tady, kde byly chráněny před lezavým větrem, mohly rozrůst do své plné velikosti. Po levé ruce, na druhé straně kamenného zátarasu, stěna rokle ubíhala a tvořila mírný svah, který splýval na východě a severu postupně se stepí. Široké údolí bylo bujně porostlé travinami, teď uschlými, které se vlnily, jakmile zavál vítr ze severního svahu. Asi v polovině cesty nahoru se páslo malé stádo stepních koní.

Ajla chvíli stála tiše, vdechovala klid a krásu tohoto obrazu a nemohla pochopit, jak může existovat takové místo uprostřed suché větrné stepi. Údolí tvořilo nečekanou oázu, která se skrývala v proláklíně suché roviny. Mikrokosmos nadbytku, jako by tu příroda, která byla nucena na stepi

vytvořit jenom to, co bylo bezpodmínečně nutné, přímo hýřivě vysypala, co chybělo nahoře v suché stepi.

Mladá žena pozorovala koně v dáli, a co viděla, ji přitahovalo. Byla to robustní zavalitá zvířata s dosti krátkýma nohama, tlustým krkem a svěšenými chrípími, která jí připomněla velké převislé nosy několika příslušníků klanu. Koně měli hustou huňatou srst a krátkou ježatou hřívu. I když někteří měli šedý odstín, většina byla vybarvená v nejrůznějších odstínech žluti od neurčité béžové stepního prachu až k zářivé žluti slámy. Kousek stranou od ostatních stál slámově zbarvený hřebec. Ajla si všimla několika hříbat stejné barvy. Hřebec zvedl hlavu, potřásl krátkou hřívou a zaržál.

„Jsi hrdý na své stádo, co?“ ukazovala a usmívala se.

Šla na pastvinu a celou dobu se držela blízko keřů, které rostly v pásu podél řeky.

Bezděčně vnímala rostliny kolem sebe a myslela přitom stejně tak na jejich léčivé jako na výživné síly. Patřilo k jejímu vzdělání léčitelky sbírat rostliny pro jejich léčivé síly, a bylo jen málo takových, které by hned na místě neuměla zařadit. Tentokrát jí však šlo spíš o potravu.

Všimla si suchých listů, které jí prozradily, že pod zemí najde mrkev, nechala ji však být, jako by ji neviděla. Ten dojem však jenom klamal. Zapamatovala si to místo stejně jistě, jako by si tam udělala znamení. Avšak mrkev zůstane, kde je, její ostré oko objevilo stopu zajíce a v tom okamžiku se soustředila na to, aby si opatřila maso.

S opatrností zkušeného lovce sledovala zlomené stéblo trávy, sotva znatelný otisk na zemi a pak už spatřila zajíce v jeho skrýši. Vytáhla prak a sáhla do záhybu přehoze, kde schovávala kameny. Když zajíc vyskočil, byla připravená. S nevědomým půvabem, jaký získala jenom léty cvičení, vymrštila kámen a v příštím okamžiku i druhý. Slyšela uklidňující údery. Oba kameny zasáhly cíl.

Ajla zvedla ulovenou kořist a myslela na dobu, kdy se naučila tento způsob dvojího zásahu. Neopatrný pokus zasáhnout rysa jí ozřejmil, nakolik je sama zranitelná. A bylo třeba mnoha dnů cvičení, než zdokonalila pohyb, s nímž dokázala druhý kámen odpálit hned po vystřelení prvního a ještě ve stejném rozmachu, takže oba kameny letěly bezprostředně za sebou.

Na zpáteční cestě usekla větev stromu, jeden konec zašpičatila a použila ho, aby vyhrabala mrkve. Nastrkala je do záhybů přehoze. Teprve když usekla ještě dvě další větve, tentokrát rozdvojené, vrátila se zpátky na

břeh řeky. Položila zajíce a mrkve na zem, donesla si pak z koše vrták na oheň a podložku a vybrala z hromady kostí suché naplavené dříví. Kromě toho hledala suché listí, které se zachytilo ve větvích stromů. Stejným nástrojem, kterým zašpičatila hůl na hrabání a který měl na své hraně vrub ve tvaru v, oškrabala ze suché větve kudrnaté hobliny. Pak naškubala roztrhanou kůru starých stvolů černobýlu a uschlé pýří starčeku.

Našla místo, kde mohla dobře sedět, připravila si pak dříví podle velikosti na dosah ruky a nahromadila kolem sebe troud, třísky a větší klacky. Prohlédla vrták – kousek suchého tvrdého stonku plamínku – a udělala pazourkovým nožem v podložce bočním řezem malou jamku. Do ní opřela hrot vrtáku. Rozprostřela pýří starčeku na kůru kolem hrotu vrtáku a přidržela to pevně nohou. Pak se zhluboka nadechla. Aby rozdělala oheň, bylo zapotřebí hlubokého soustředění a síly.

Nahoře na vrtáku přiložila dlaně k sobě a začala jím vrtět sem a tam. Přitom neustále tlačila, takže její ruce sjížděly dolů, dokud se téměř nedotkly podložky. Kdyby měla někoho, kdo by jí pomáhal, byl by to správný okamžik začít znovu nahoře. Protože však byla odkázána sama na sebe, musela dole pustit vrták a rychle začít odshora a nesměla přerušit rytmus ani na jeden úder srdce. Točením vzniklé teplo by okamžitě vyprchalo a nebylo by dost velké, aby mohlo zapálit dřevo. Byla to těžká práce a nedovolovala jí ani chvilíčku oddechu.

Ajla brzy našla správný rytmus. Nevšímal si potu, který jí vystoupil na čele a stékal jí do očí. Jamka se při pravidelném otáčení stále prohlubovala, kolem se tvořil jemný dřevěný prach, který se odíral z měkčího z obou dřev. Cítila pach dřeva a viděla, jak dřevo ve vrubu černá, než rozeznama jemný kouř, který ji povzbudil, aby pokračovala, i když už jí paže umdlévaly. Konečně se malý kousek uhlíku propálil plochým dřívkem a padl na suchý troud pod ním. Co nastalo teď, bylo možná ještě obtížnější než vyrobení uhlíku. Kdyby teď zhasl, musela by začít znovu od začátku.

Sklonila se co nejbliž k uhlíku a začala do něho foukat. Pozorovala, jak se každým fouknutím rozsvětluje a téměř zhasíná, když se musela nadechnout. Přisunovala nejjemnější třísky k doutnajícímu dřevu, sledovala, jak chytají a černají, ale stále ještě pořádně nevzplály. Pak konečně zaplápolal malý plamínek. Foukala tím víc, sypala na plamínek další třísky a kousky dřeva, a když už malá hranická hořela, přiložila i pár suchých větví.

Ustala, teprve když vzplály velké větve a oheň už nemohl jen tak uhasnout. Posbírala ještě trochu dříví a navršila je nablízku. Pak sloupila

pazourkovým nožem kůru ze zelené větve, kterou dřív použila k tomu, aby vyhrabala mrkev. Dvě rozdvojené větve zapíchla do země po obou stranách ohně tak, aby zašpičatělá větev dobře seděla v rozdvojení, a pustila se do stahování zajíce.

Když už oheň neplápolal vysokým plamenem, ale jenom žhnul, vyvrhla zajíce, aby ho mohla upéct. Už chtěla zabalit vnitřnosti do stažené kůže a všechno zahodit, jak to cestou vždycky dělala, když dostala jiný nápad.

Kůže by se mi mohla hodit, pomyslela si. Trvá to jenom jeden nebo dva dny...

Oškrabala mrkve od hlíny, umyla je v řece a při té příležitosti si smyla i krev z rukou – a zabalila mrkve do jitrocelového listí. Tyto velké vláknité listy byly jedlé, ale Ajla musela pokaždé, když je viděla, myslet i na to, že se dobře hodily k léčivým obkladům na rány. Mrkve zabalené do listů uložila vedle řeřavých uhlíků.

Sedla si a chvíli odpočívala. Pak se rozhodla napnout zaječí kůži k sušení. Zatímco se maso peklo, čistila zlomeným škrabadlem vnitřní stranu kůže od žilek, mazových žláz a tukové tkáně a přemýšlela při tom, jak by si mohla udělat nové škrabadlo.

Při práci si pobrukovala a myšlenky se jí volně rozeběhly. Možná by tu mohla pár dní zůstat a počkat, až kůže vyschne. Kromě toho nutně potřebovala nové nástroje. Mohla se přece pokusit dostat se do díry nahoře ve skále. Zajíc už začínal vonět. Jeskyně by ji uchránila před deštěm – ale možná ani není obyvatelná, napadlo ji vzápětí.

Vstala, otočila rožeň a dál čistila zaječí kůži. Příliš dlouho zůstat nemůžu, uvažovala. Musím najít Druhé lidi, než nastane zima. Zarazila se, přestala škrabat kůži a věnovala celou svou pozornost vnitřnímu zmatku, myšlenkám, které neustále číhaly pod povrchem. Kde jsou? Iza říkala, že na pevnině je spousta Druhých lidí. Naráz jí vhrkly do očí slzy a stékaly jí po tváři. Ach Izo, jak mi chybíš! A Kreb! A Uba! A Durk, můj maličký... můj maličký. Tolik jsem si tě přála, Durku, a bylo to tak těžké! Ale nejsi znetvořený, to určitě ne, jsi jenom trochu jiný než lidé klanu. Stejně jako jsem jiná já.

Ne, ne tolik jako já. Ty patříš ke klanu a budeš nanejvýš trochu větší než ostatní a tvá hlava bude trochu jiná. Jednoho dne budeš velkým lovcem. A budeš dobře zacházet s prakem. A budeš rychlejší než všichni ostatní. V závodech na klanových setkáních vždycky všechny předběhneš. Při zápase možná ne. Může být, že nebudeš tak silný. Ale budeš dost silný.

Kdo si ale s tebou bude hrát hru na zvuky? A kdo předvede zvuky radosti?

Musím na něho přestat myslet, kárala se a utřela si hřbetem ruky slzy. Měla bych být ráda, že máš lidi, kteří tě milují, Durku. Později, až budeš starší, bude Ura tvou družkou. Oda slíbila, že ji dobře vychová. Ani Ura není znetvořená. Je jenom jiná. Jako ty. Zdalipak já někdy najdu nějakého druha?

Ajla vyskočila, aby dohlédla na jídlo a trochu se rozhýbala. Musela něco dělat, aby nemyslela na minulost. Maso bylo ještě zpola syrové, ale jí už se zdálo požitelné. Mrkve – malé a bledě žluté – byly jemné a měly sladkou lehce natrpklou chuť. Co jí chybělo, byla sůl, které bylo v blízkosti moře vždycky dostatek, ale hlad byl v této chvíli nejlepším kořením. Zatímco nadále čistila kůži, nechala zbytek zajíce dál péct. Teď, když se trochu najedla, měla hned podstatně lepší náladu.

Slunce stálo vysoko, když se rozhodla, že prozkoumá díru, kterou objevila nahoře ve skále. Svlékla se, přeplavala řeku a na druhé straně se vyšplhala po podemletých kořenech nahoru na břeh. Bylo obtížné dostat se na téměř kolmo se zvedající stěnu. Ajla zvažovala, jestli to vůbec stojí za tu námahu, dokonce i kdyby ta díra skutečně byla vchodem do jeskyně. Přesto pak byla zklamaná, když se nakonec dostala na úzkou římsu před temnou dírou, která, jak se ukázalo, nebyla víc než prohlubně ve skále. Hyení trus v zastíněném koutku ji upozornil, že sem musí být snadnější přístup ze stepi. Ale víc místa než pro zvíře této velikosti tu vlastně nebylo.

Už chtěla zase začít sestupovat, když se ještě jednou rozhlédla. Dole na řece a trochu hlouběji na protilehlé stěně poznala horní část onoho skalního zátarasu, který zasahoval do ohybu řeku. Zdálo se, že v jeho horní části je další díra ve skalní stěně – a zřejmě hlubší než tato. Měla odtud, kde stála, dobrý rozhled a poznala příkrou, ale přesto schůdnou cestu nahoru. Srdce jí tlouklo až v krku. Kdyby to byla jeskyně, kde by bylo dostatek prostoru, měla by suché místo, kde by mohla dobře přespat. Když byla zpola dole, skočila do řeky, jak byla nedočkavá, aby se tam co nejrychleji podívala.

Včera večer jsem cestou dolů musela procházet kolem, pomyslela si, když vystupovala k jeskyni. Pravděpodobně bylo prostě už příliš tma. Pak si připomněla, že je radno přibližovat se k neznámé jeskyni s největší opatrností, a tak se ještě jednou vrátila a vzala si prak a pár kamenů.

Včera velmi opatrně tápala dolů, avšak teď, při jasném denním světle zjistila, že se ani nemusí přidržovat. Po celá tisíciletí se řeka prokousávala stále hlouběji do protilehlého skalního břehu. Tady, na této straně, nebyla

skála vůbec tak příkrá. Když se Ajla přiblížila římse, uchopila pevněji prak a postupovala s napjatou pozorností.

Všechny smysly měla zbystřené. Naslouchala, jestli neuslyší dech nebo tichý hlomoz. Pátrala po nějakém znamení, které by jí prozradilo, že jeskyně byla v poslední době obývaná. Čichala, jestli neucítí typický pach masožravých zvířat, pach výkalů a zdechlin a dokonce otevřela ústa, aby chuťovými nervy pomohla pachovým smyslu. Dávala pozor, jestli na nahé kůži neucítí nějaké teplo, které by vycházelo z jeskyně. A spolehla se na svou intuici, když se nehlučně blížila ústí jeskyně. Držela se těsně vedle skalní stěny, nakonec vlezla do temné díry a rozhlížela se.

Nic neviděla.

Otvor vedoucí k jihozápadu byl malý. Sice tu mohla stát, ale rukou dosáhla na horní okraj. U vchodu bylo dno svažité, ale pak bylo rovné. Větrek nanesený prach a pozůstatky zvěře, která tu v minulosti byla, daly vzniknout měkké půdě. Původně nerovné a kamenité dno teď tvořila suchá, slehlá vrstva nánosů.

Když se opatrně rozhlížela, neobjevila žádnou známku toho, že by byla jeskyně obývaná v poslední době. Nehlučně vklouzla dovnitř a okamžitě si všimla, jak tam bylo chladno ve srovnání s venkem. Čekala, dokud si její oči nepřivyknou na šerý vnitřek. Jeskyně byla světlejší, než očekávala. Když se posunula dál, viděla, že dírou dál ve stropě padá dovnitř světlo, a pochopila, proč tomu tak bylo. Poznala taky okamžitě výhodu takové díry. Tudy by mohl vycházet kouř a nezůstával by pod stropem.

Když se rozkoukala, zjistila, že tu vidí překvapivě dobře. Světlo bylo také velká výhoda. Jeskyně sice nebyla velká, ale ani ne malá. Od vchodu se stěny dál rozšiřovaly, až narazily na téměř kolmou zadní stěnu. Základní obrys tvořil přibližně trojúhelník, přičemž špiče tvořila vchod a východní stěna byla trochu delší než západní. Nejtemnější stěnou byl východní roh. Tam bylo třeba se podívat nejdřív.

Pomaloučku lezla podél východní stěny a dávala obzvlášť pozor na skuliny nebo chodby, které by vedly do dalších jeskyní a mohly skrývat nebezpečí. V blízkosti temného rohu ležela ze stěny popadaná hromada kamení. Vylezla nahoru a nahmatala římsu a za ní prázdnotu.

Uvažovala, jestli by si neměla donést louč, pak si to však rozmyslela. Ani pachy, ani zvuky nebo něco jiného nenasvědčovaly, že by tu bylo něco živého. Kromě toho přece jenom poměrně dobře viděla. Vzala prak a kamení do ruky a litovala, že se cestou nezastavila a nevzala si s sebou přehoz, pak by věděla, kam se zbraněmi. Vylezla nahoru na římsu.

Temný otvor byl nízký. Ajla se musela sklonit, aby se tam mohla pohybovat. Ale byl to jenom výklenek. Zcela vzadu ležela hromada kostí. Sáhla po jedné, pak slezla dolů a propracovala se po zadní stěně zpátky ke vchodu. Byla to jeskyně bez dalších východů. Taky tu kromě výklenku nebyly tunely nebo další komory, které by vedly do neznáma. Cítila se tu jistě a bezpečně.

Ajla si rukou zastínila oči, šla až k nejzazšímu konci terasy před jeskyní a rozhlédla se. Stála nahoře na skalním převisu. Po pravé ruce v hloubce ležela hromada naplaveného dříví a kostí a kamenitý pruh břehu. Po levé ruce viděla daleko dolů do údolí. V dálce zahýbala řeka k východu a obtáčela přitom protilehlou skalní stěnu, zatímco skály po levé ruce ztrácely výšku a přecházely pozvolna do stepi.

Prohlížela kost v ruce. Byl to dlouhý přední běh obrovského jelena. Stará vysušená kost zřetelně ukazovala stopy zubů, které ji drtily, aby se dostaly k morku. Otisk zubů a způsob, jakým byla kost ohlodaná, jí připadal povědomý. To mohla být jenom divoká kočka, tím si byla jistá. Vyznala se v masožravcích líp než kdokoliv jiný v tlupě. Původně se cvičila v lovu jenom na nich. Ovšem jenom na menších a středně velkých druhích. Tyhle stopy zubů pocházely od velké, velmi velké kočky. Trhla sebou a podívala se zpátky do jeskyně.

Jeskynní lev! Tohle muselo být kdysi doupě jeskynního lva. Výklenek se naprosto hodil pro lvici, aby tam přivedla na svět mláďata, pomyslela si. Možná bych tu přece jenom neměla přenocovat. Kdo ví, jestli je to skutečně bezpečné. Pak ještě jednou prohlížela kost. Byla prastará. Tahle jeskyně už léta nebyla obývaná. Kromě toho oheň v blízkosti vchodu udrží zvěř v bezpečné vzdálenosti.

Jaká krásná je to jeskyně! Takových není mnoho. Uvnitř prostorná, s dobrým dnem. Myslím, že bude nejlepší, když dojdu pro kožešinu, koš a trochu dříví a přenesu oheň sem nahoru.

Ajla pospíchala dolů na břeh řeky, a když se zase vrátila, rozprostřela před jeskyní kůži pro přístřešek a také kožešinu na spaní a postavila koš dovnitř do jeskyně. Pak donesla ještě několik náručí palivového dříví. Možná si donesu i pár kamenů, abych jimi mohla obložit ohniště, pomyslela si, když znovu sbíhala dolů.

Pak se najednou zarazila. Nač bych měla budovat ohniště? Zůstanu tu přece jenom několik dní. Koneckonců musím nadále hledat Druhé lidi. Musím je najít, než nastane zima...

A co bude, jestli je nenajdu? Tato myšlenka v ní hlodala už dlouho, jenom ji nechtěla brát na vědomí, protože důsledky byly příliš hrozné. Co udělám, když nastane zima a já stále ještě nenajdu Druhé lidi? Nestačila jsem si udělat žádné zásoby. Nemám místo, které by bylo suché a teplé a kam by nemohl vítr a sníh. Žádnou jeskyni, abych v ní...

Znovu pohlédla nahoru k jeskyni, pak přejela pohledem krásné chráněné údolí a v dálce se pasoucí koně a znovu se pohledem upnula k jeskyni. Tahle jeskyně, to je přesně to správné místo pro mě, řekla si. Mohlo by to trvat hodně dlouho, než bych našla stejně dobrý úkryt. A takové údolí. Tady bych mohla sbírat byliny, lovit, dělat zásoby. Je tu voda a dostatek dříví, že by to stačilo na celou zimu, možná na mnoho zim... Dokonce pazourek je tady.

A není tu vítr. Všechno, co potřebuju, je tady, jenom žádní Druzí lidé.

Nevím, jestli to vydržím – celou zimu sama. Přitom už rok hodně pokročil. Jestli si mám udělat dostatečné zásoby, musím si pospíšet. Když jsem až dosud nikoho nenašla – jak mám vědět, jestli vůbec někdy někoho najdu? A jak mám vědět, jestli mě ti Druzí mezi sebe přijmou, až je najdu? Vždyť je neznám. Mnozí z nich jsou zlí jako Broud. Co jenom provedli chudince Odě. Říkala, že muži, kteří ji znásilnili, byli muži Druhých lidí. Že vypadali jako já. Co když jsou takoví všichni?

Ajla znovu pohlédla vzhůru k jeskyni a pak se podívala do údolí. Šla až na okraj převisu před jeskyní, shodila dolů uvolněný skalní úlomek, zadívala se ke koním a pak se rozhodla.

„Koně,“ řekla. „Zůstanu nějakou dobu ve vašem údolí. Příští jaro zase můžu jít dál a hledat Druhé lidi. Když se ale teď na to nepřipravím, tak už třeba příští jaro nebudu naživu.“ Tuto promluvu ke koním provázela Ajla jenom několika zvuky, navíc ještě prudce vyřazenými z hrdla. Používala zvuky vůbec jenom tehdy, aby vyjádřila jména a podtrhla bohatou a naprosto srozumitelnou řeč, které dávala výraz půvabnými pohyby rukou. To byla jediná řeč, na kterou si pamatovala.

Teď, když se rozhodla, spadl jí kámen ze srdce. Bylo jí nepříjemně při pomýšlení, že by měla opustit toto krásné údolí a putovat dál, nekonečně mnoho dní putovat vysušenou stepí, kde se proháněl vítr. Už pouhá myšlenka jí byla proti mysli. Seběhla dolů na kamenitý břeh řeky a sklonila se, aby zvedla přehoz a amulet, a přitom zavadila očima o třpytivý kousek ledu.

Jak tu může být uprostřed léta led, pomyslela si a zvedla ho. Nebyl studený a měl tvrdé ostré hrany a hladké plochy. Pozorovala ho ze všech

stran a líbilo se jí, jak se jednotlivé plošky třpytí. Náhoda tomu chtěla, že ho držela ve správném úhlu proti slunci, takže se světlo lámalo v celé barevné škále. Zadržela dech při pohledu na duhu, kterou kámen vrhal na zem. Nikdy předtím neviděla horský křišťál.

Stejně jako pazourky a mnohé jiné úlomky kamení, které pokrývaly břeh řeky, naplavila sem horský křišťál voda – nepocházel tedy odtud. Tento třpytivý kámen možná vyrvala z místa jeho vzniku ještě větší síla živlu, kterému se podobal – ledu – a tající vody ho zanesly sem, kde ho ledovcový proud vyplavil na břeh.

Najednou Ajle přejel mráz po zádech. Musela si sednout, tak z toho byla zaražená. Musela přemýšlet o významu kamene. To bylo něco, o čem jí Kreb před dlouhou dobou vyprávěl, tehdy, když byla ještě malá...

Byla zima a starý Dorv vyprávěl příběhy. Ajla uvažovala o legendě, kterou Dorv právě skončil, a vyptávala se Kreba. Ten jí vysvětloval, co znamená totem.

„Totemy potřebují místo k životu. Pravděpodobně by se odvrátili od lidí, kteří by příliš dlouho putovali bez domova. Přece bys nechtěla, aby tě tvůj totem opustil, že ne?“

Ajla uchopila svůj amulet. „Ale můj totem mě neopustil, i když jsem byla malá a neměla domov.“

„Tak to tě chtěl jenom zkoušet. Nakonec pro tebe přece našel domov. Jeskynní lev je silný totem, Ajlo. Vyvolil si tě a možná se rozhodl, že tě vždycky bude ochraňovat, protože si tě vyvolil – ale všechny totemy jsou šťastnější, když mají domov. Když budeš dávat dobrý pozor, pomůže ti. Dá ti na srozuměnou, co je nejlepší.“

„Jak to mám poznat, Krebe?“ ptala se Ajla. „Nikdy jsem neviděla ducha jeskynního lva. Jak se pozná, když totem člověku něco říká?“

„Ducha svého totemu neuvidíš, protože je částí tebe, je v tobě. Přesto ti to řekne. Musíš se naučit ho chápat. Když musíš učinit rozhodnutí, pomůže ti. Dá ti znamení, když se rozhodneš správně.“

„Jaké znamení?“

„To je těžko říct. Obvykle je to něco zvláštního nebo nápadného. Třeba kámen, jaký jsi nikdy předtím neviděla, nebo zvláště tvarovaný kořen, který může mít pro tebe význam. Musíš se učit chápat srdcem, nejenom očima a ušima. Pak to budeš vědět. Ale až nastane ten čas a ty narazíš na znamení, které ti tvůj totem zanechá, dej ho do svého amuletu. Přinese ti štěstí.“

Jeskynní lve, chráníš mě ještě? Je tohle to znamení? Dáváš mi vědět, že mám zůstat v tomhle údolí?

Ajla držela třpytivý křišťál v misce z obou dlaní a zavřela oči. Pokusila se pohroužit, jako to vždycky dělal Kreb. Pokoušela se naslouchat srdcem, pokoušela se probojovat k přesvědčení, že její velký totem ji neopustil. Myslela na způsob, jakým byla donucena odejít, myslela na dlouhé dny putování, kdy hledala Druhé lidi a obrátila se k severu, jak jí to řekla Iza. Směrem k severu, dokud...

Jeskynní lvi! Můj totem mi je poslal, abych odbočila k západu a našla tohle údolí. Chtěl, abych na ně narazila. Můj totem už je unavený putováním a chtěl by, aby tohle byl můj domov! Tady, na tomhle místě, se cítí dobře. Můj totem je stále ještě se mnou! Neopustil mě!

Když tohle pochopila, uvolnilo se v ní napětí, o němž ani nevěděla, že ji sužuje. S úsměvem zamžourala, aby zadržela slzy. Pak rozvázala uzel řemínku, jímž byl svázán malý váček. Vysypala jeho obsah a brala do ruky jeden předmět po druhém.

První byla hrudka rudého okru. Každý člen klanu nosil při sobě kousek tohoto posvátného červeného barviva. To bylo první, co patřilo do amuletu každého z nich. Dostávali okr v den, kdy jim mog–ur vyjevil jejich totem. Obvykle se to stávalo, když dítě bylo malé, ale Ajle už bylo pět let, když se dozvěděla svůj totem. Kreb jí ho vyjevil krátce poté, kdy ji Iza našla a kdy ji přijali do klanu. Ajla přešla špičkou prstu po čtyřech jizvách na noze a pozorovala další předmět: zkamenělou ulitu.

Vypadala sice jako mušle z moře, byla ale z kamene – první znamení, které jí její totem poslal, aby jí ukázal, že její rozhodnutí lovit prakem schvaluje. Směla lovit jenom dravce, samozřejmě, žádná zvířata k jídlu. Protože ta by přišla nazmar, nesměla je přece vzít s sebou do jeskyně. Dravci však byli silnější a nebezpečnější než druhá zvířata a učit se na nich, to jí dopomohlo k dokonalému umění lovu.

Pak vzala Ajla do ruky lovecký talisman, kousek okrem pomalovaného mamutiho klu, který jí daroval osobně Brun u příležitosti onoho obřadu, strach nahánějícího a fascinujícího současně, kdy jí bylo povoleno lovit. Dotkla se drobné jizvy na krku, kterou jí způsobil Kreb, aby získal krev, kterou obětoval předkům.

Další předmět měl pro ni obzvláštní význam a málem by ji rozplakal. V pěsti pevně svírala tři lesknoucí se srostlé hrudky kyzu. Ty jí dal její totem, aby jí vyjevil, že její syn bude žít. Poslední byl temný úlomek manganitu. Mog–ur jí ho dal společně s kouskem ducha každého člena tlupy, když se

stala ranhojičkou. Teď ji nečekaně přepadla myšlenka, která ji zneklidnila. Znamenalo to, že Broud, když ji proklel, proklel vlastně všechny? Když Iza zemřela, přivolal Kreb zase duchy zpátky, aby je nemohla vzít s sebou do světa duchů. Mně je nikdo neodebral.

Zmocnila se jí temná předtucha. Od onoho setkání klanu, kdy se Kreb nějakým nevysvětlitelným způsobem dozvěděl, že je jiná než ostatní, cítila občas toto podivné zmatení. Bylo to, jako by ji proměnil a udělal z ní někoho jiného. Cítila neurčité svědění a bylo jí podivně u žaludku a naskočila jí husí kůže. Zmocnila se jí hluboká obava, že by její smrt mohla znamenat smrt celé tlupy.

Snažila se tento pocit ze sebe setřást. Vzala kožený váček do ruky a dala zase všechny předměty zpátky. Pak k nim přidala horský křišťál. Znovu amulet zavázala a prohlédla řemínek, jestli je dost pevný. Kreb jí řekl, že by zemřela, kdyby někdy amulet ztratila. Když si ho zase pověsila kolem krku, všimla si, že je teď o něco těžší než dřív.

Když tak seděla sama na kamenitém břehu, uvažovala o tom, co se s ní asi stalo dřív, než ji našli. Nedokázala se na nic ze svého života do té doby rozpomenout. Jenom věděla, že je nějak jiná. Příliš velká, příliš bleďá, tvář má jinou než ostatní členové tlupy. Viděla svůj zrcadlový obraz v tiché vodní hladině: byla ošklivá. To jí Broud říkal dost často, a kromě toho si to mysleli i všichni ostatní. Byla vysoká ošklivá žena, žádný muž po ní netoužil.

Já jsem ale taky žádného z nich nikdy nechtěla, pomyslela si. Iza mi řekla, že musím mít muže. Zdalipak mě muž od Druhých lidí bude chtít víc než někdo z klanu? Nikdo nechce ošklivou vysokou ženu. Možná pro mě bude lepší zůstat prostě tady. Jak můžu vědět, že najdu druha, i kdybych narazila na Druhé lidi?

4.

Jondalar se skrčil a pozoroval za závojem zlatozelených travin, které se ohýbaly pod tíhou nezralých klasů, stádo koní. Cítil silně koňský pach, ne proto, že by mu suchý vítr foukal do tváře jejich ostrý pach potu, ale protože se sám bohatě natřel zralým trusem a trochu ho dokonce držel pod paží, aby překryl vlastní pach, pokud by se vítr obrátil.

Ostré slunce mu pátilo do zad. Pot mu stékal proudem po tváři a zbarvil tmavě sluncem vybělené vlasy, které se mu přilepily na čelo. Jeden dlouhý pramen se uvolnil z koženého řemínku, který měl uvázaný v týle, a vítr mu ho pořád foukal do tváře, což ho velmi obtěžovalo. Mouchy bzučely kolem, usedaly na něho a rozčilovaly ho, a v pravé noze, kterou měl nehnutě napnutou, se ohlašovala křeč.

Avšak to všechno byly malé nepříjemnosti, kterých si sotva všímal. Všechna jeho pozornost patřila hřebci, který neklidně frkal a tančil. Zřejmě instinktivně cítil nebezpečí, které hrozilo jeho stádu. Klisny se stále ještě mírumilovně pásly, ale matky se jakoby neúmyslně postavily mezi lidi a hříbata.

Thonolan, několik kroků dál, dřepěl stejně napjatě jako Jondalar. Ve výši pravého ramene držel vodorovně oštěp a druhý měl v levé ruce. Rychle pohlédl směrem k bratrovi. Jondalar zvedl hlavu a ukázal očima na šedou klisnu. Thonolan přikývl, ještě lépe vyvážil oštěp a připravil se ke skoku.

Jako by mezi nimi přeskočila jiskra, oba muži současně vyskočili a vyrazili směrem ke stádu. Hřelec se vzepjal, varovně zaržál a znovu se vzepjal. Thonolan vrhl oštěp na klisnu, zatímco Jondalar běžel přímo na

hřebce a přitom výskal a křičel ze všech sil, aby ho zastrašil. Lest se podařila. Na hlasitě řvoucí nepřátele nebyla zvířata zvyklá. Čtyřnozí lovci udeřili vždycky nehlučně a ve vši tajnosti. Hřebec zaržál, chtěl vyrazil na člověka, pak se ale obrátil a utíkal za svým prchajícím stádem.

Oba bratři se pustili za nimi. Hřebec viděl, že se klisna opožděje a rýpl ji do boku, aby ji popohnal. Muži výskali a mávali rukama, avšak tentokrát se hřebec nenechal zmýlit, ale vsunul se mezi lidi a klisnu, pokusil se zatlačit lovce a současně klisnu popohnat. Ta udělala ještě pár nejistých kroků, pak se však zastavila se svěřenou hlavou. Thonolanův oštěp ji zasáhl příliš hluboko, po šedé huňaté srsti stékala svítivě červená krev.

Jondalar šel blíž, zamířil a vymrštil oštěp. Klisna sebou šklubla, klesla do kolen a pak padla. Druhý oštěp se chvěl v silném krku pod ježatou hřívou. Hřebec k ní vyrazil, strkal do ní jemně čenichem, pak se vzepjal se vzdorným zaržáním a odběhl za svým stádem, aby chránil žijící.

„Dojdu pro naše věci,“ řekl Thonolan, když běželi k padlému zvířeti. „Bude snadnější, když doneseme vodu sem, než abychom vlekli koně k řece.“

„Nemusíme přece sušit všechno maso. Vezmeme si dolů k řece jenom to, co potřebujeme. Pak se nemusíme vláčet s vodou sem.“

Thonolan pokrčil rameny. „Proč ne? Tak já donesu klín, abych rozbil kosti,“ řekl a obrátil se směrem k řece.

Jondalar vytáhl z pochvy nůž s kostěnou rukojetí a zajel klisně hluboko do hrdla. Pak vytáhl oštěpy a díval se, jak se kolem hlavy koně tvoří louže krve.

„Až se vrátíš k Velké Matce, poděkuj jí,“ řekl k mrtvé klisně. Sáhl do váčku a láskyplným gestem přejel po kamenné figurce. Zelandon má pravdu, pomyslel si. Kdyby děti Země někdy zapomněly, kdo se o ně stará, jeho dne bychom se možná probudili a zjistili, že už nemáme žádný domov. Pak se chopil nože a chystal se vzít si svůj podíl toho, co mu dala Dona.

„Cestou zpátky jsem viděl hyenu,“ řekl Thonolan, když se vrátil. „Vypadá to, že se nasytíme nejenom my.“

„Matka je proti plýtvání,“ řekl Jondalar, s rukou až po loket od krve. „Všechno se vrací zpátky k ní, tak nebo tak. Pojď, pomoz mi!“

„Není to zrovna bezpečné, víš,“ řekl Jondalar a přihodil ještě větev na malý oheň. Pár jisker se rozvířilo a s kouřem zmizelo v nočním vzduchu. „Co uděláme, až přijde zima?“

„Do té doby je ještě dost času. Musíme předtím narazit na nějaké lidi.“

„Když se teď obrátíme, pak určitě na nějaké narazíme. Přinejmenším bychom to mohli stačit k Losadunajům, než přijde zima v plné síle.“ Obrátil tvář k bratrovi. „Ani nevíme, jaké jsou zimy na této straně hor. Krajina je otevřenější, méně chráněná, a je tu i méně stromů pro oheň. Možná bychom se měli pokusit najít Sarmunaje. Třeba by nám řekli, co nás čeká a jací lidé žijí tam, kam se chceme dostat.“

„Můžeš se vrátit, jestli chceš, Jondalare. Stejně jsem chtěl tuhle cestu podniknout sám... ne že bych neměl z tvé společnosti radost.“

„Já nevím... možná bych to měl opravdu udělat,“ řekl Jondalar a obrátil se opět k ohni. „Neměl jsem tušení, jak je tahle řeka dlouhá. Jen se na ni podívej.“ Rukou ukázal na vodu, třpytící se v měsíčním světle. „Je to Matka řek a je přesně tak nevypočitatelná, jak se dalo čekat. Když jsme se vydali na cestu, tekla směrem k východu. Teď se stočila k jihu a rozvětvila se na tolik ramen, že se často ptám, jestli vůbec sledujeme správnou řeku. Pravděpodobně jsem ti zrovna nevěřil, když jsi říkal, že chceš dojít až ke konci řeky, lhостejno, kam až to je. Ostatně – pokud opravdu narazíme na lidi – jak chceš vědět, že nás přijmou přátelsky?“

„O to přece při takové cestě jde. O to najít a poznat nová místa a nové lidi. Na tom přece záleží. Podívej, velký bratře, vrať se, jestli chceš. Myslím to vážně.“

Jondalar zíral do ohně a přitom rytmicky poklepával kouskem dřeva do dlaně. Najednou vyskočil, odhodil dřevo do ohně a jiskry opět vyletěly vzhůru. Udělal pár kroků a zadíval se na šňůru ze spletených vláken, která byla napjatá mezi kolíky těsně nad zemí: visely na ní tenké plátky masa k sušení. „Co mě vlastně táhne zpátky? A když to tak uvážím: mám se na co těšit?“

„Na příští ohyb řeky, na příští východ slunce, příští ženu, s kterou se vyspíš,“ řekl Thonolan.

„Je to všechno? Nečekáš od života nic víc?“

„A co jiného ještě existuje? Člověk se narodí, žije, jak to jde, pokud tady je, a jednoho dne se vrátí k Matce. Potom... kdo ví?“

„Vlastně v tom musí být něco víc, musí být nějaký důvod k životu.“

„Až to někdy objevíš, tak mi to řekni,“ řekl Thonolan a zazíval. „Já se v této chvíli rozhodně těším na příští východ slunce. Jeden z nás by ostatně

měl zůstat vzhůru, nebo musíme rozdělat víc ohňů, abychom udrželi mrchožrouty dál. Jinak nebudeme mít zítra ráno žádné maso.“

„Lehni si, Thonolane. Já zůstanu vzhůru. Stejně bych teď neusnul.“

„Jondalare, ty si příliš lámeš hlavu. Vzbud' mě, až tě to unaví.“

Slunce už vyšlo, když Thonolan vylezl ze stanu, promnul si oči a protáhl se. „Ty jsi zůstal celou noc vzhůru? Říkal jsem ti přece, abys mě vzbudil.“

„Přemýšlel jsem a nebylo mi do spaní. Tady je horký čaj, jestli chceš.“

„Děkuju,“ řekl Thonolan a nalil si kouřící tekutinu do dřevěné misky. Pak si dřepel k ohni a držel misku oběma rukama. Časný ranní vzduch byl ještě chladný, tráva těžká rosou a on byl jenom lehce oblečený. Pozoroval, jak malí ptáci poletují sem a tam v křoví u řeky a přitom pípají a hlasitě štěbetají. Hejno jeřábů, kteří hnízdili na ostrůvku v hlavním toku, se pustilo do rybí snídaň. „Tak co, podařilo se ti to?“ zeptal se nakonec.

„Co se mi mělo podařit?“

„Najít smysl života. Nelámal sis tím včera večer hlavu, když jsem si šel lehnout? I když nikdy nepochopím, proč jsi kvůli tomu musel zůstat vzhůru celou noc. Kdyby tu byla nějaká žena... Schoval jsi snad tady v pastvině nějakou od Dony pozeňnanou...“

„Namlouváš si snad, že bych ti to řekl, kdybych to udělal?“ řekl Jondalar s úšklebkem. Ale pak se ze šklebu stal úsměv. „Nemusíš dělat hloupé vtipy jenom proto, abys mě povzbudil, malý bratře. Potáhnu s tebou až ke konci řeky, jestli chceš. Jenom – co uděláš potom?“

„To záleží na tom, co nás tam čeká. Já za sebe bych považoval za nejlepší si lehnout. Když jsi v téhle náladě, nejsi nijak dobrý společník. Jsem rád, že ses rozhodl jít se mnou. Nějak jsem si na tebe zvykl, i na tu špatnou náladu, kterou tak často míváš.“

„Vždyť jsem ti říkal: někdo musí dávat pozor, aby ses nedostal do nesnází.“

„Já? V téhle chvíli bych neměl nic proti několika nesnázím. To je lepší, než jen tak tady sedět a čekat, dokud neuschne maso.“

„Jestli počasí vydrží, bude to za pár dní. Ale teď si nejsem tak jistý, jestli ti mám vyprávět, co jsem viděl.“ V Jondalarově očích to zablýsklo.

„Tak ven s tím. Stejně si to nedokážeš nechat pro sebe...“

„Thonolane, v téhle řece je jeseter – takhle velký. Ale nemá smysl ho chytat. Určitě bys nechtěl tady sedět a čekat na to, až uschne i ten.“

„Jak velký?“ zeptal se Thonolan. Vyskočil a netrpělivě se zadíval dolů k řece.

„Rozhodně tak velký, že si nejsem jistý, že bychom ho oba odnesli na břeh.“

„Tak velký není žádný jeseter.“

„Ten, kterého jsem viděl, tak velký je.“

„Tak mi ho ukaž!“

„Za koho mě máš? Za Velkou Matku? Myslíš si snad, že mám sílu přimět rybu, aby se ti předvedla v celé své kráse?“ řekl Jondalar.

Oba muži sešli dolů k vodě a stáli blízko povaleného kmene, který z poloviny visel do řeky. Jako by je chtěl uvést v pokušení, přiblížil se k nim velký stín proti proudu řeky, zastavil se na dně řeky v blízkosti kmene a jen lehce pohyboval ploutvemi, aby ho voda neodnesla.

„To musí být pramáti všech ryb!“ zašeptal Thonolan.

„Ale dokážeme ji vytáhnout?“

„Můžeme se o to pokusit.“

„Z toho by mohla žít celá jeskyně a ještě mnoho dalších. Co bychom si s ním počali?“

„Neříkal jsi, že Velká Matka nikdy nic nenechá nazmar? Jen ať si hyeny a rosomák taky vezmou svůj díl! Pojď si pro oštěpy!“ řekl Thonolan a už se nemohl dočkat, až vyzkouší svůj um.

„Oštěpem si tady moc nepomůžeš. Co potřebujeme, jsou háky na ryby.“

„Než si uděláme háky, tak nám zmizí.“

„Když to ale neuděláme, nedokážeme ho vytáhnout na břeh. Oštěp se vyvlíkně – my potřebujeme něco k zaháknutí. Nebude to dlouho trvat, to budeme mít hned. Podívej se na tamhle ten strom naproti. Když uřežeme větev těsně před velkým rozvětvením – nemusíme je ani zesilovat, protože je použijeme jenom jednou.“ Jondalar podtrhoval své líčení náležitými gesty. „Když pak větev uřízneme krátce nad rozdvojením a zašpičatíme, budeme mít hák...“

„Ale k čemu nám bude, když ryba zmizí, než to uděláme?“ vpadl mu do řeči Thonolan.

„Viděl jsem ji teď dvakrát – vypadá to tak, jako by to bylo její oblíbené místo. Zřejmě se sem zase vrátí.“

„Ale kdo ví, jak dlouho budeme muset čekat!“

„Napadá tě snad v téhle chvíli něco lepšího?“

Thonolan protáhl tvář do úšklebku. „Dobrá, vyhrál jsi. Pojď, uděláme si hák.“

Obrátili se, aby šli zpátky k ohni, a zaraženě zůstali stát. Byli obklíčeni. Muži je pozorovali s vysloveně nepřátelským výrazem.

„Kde se tady vzali?“ zeptal se Thonolan tiše chraptivým hlasem.

„Museli vidět náš oheň. Kdo ví, jak dlouho už nás sledovali. Já zůstal kvůli mrchožroutům celou noc vzhůru. Možná že čekali, až uděláme něco neopatrného – jako například to, že necháme z dosahu své oštěpy.“

„Zrovna přívětivě nevypadají. Ani jeden z nich neudělal gesto uvítání. Co teď uděláme?“

„Nasadím nejširší a nejprívětivější úsměv, malý bratře, a ty je pozdravíš.“

Thonolan si dodal odvahy a nasadil, jak doufal, důvěřivý úsměv. Rozpřáhl obě ruce a šel k nim. „Já jsem Thonolan ze Zelan...“

V další chůzi mu zabránil oštěp, který se zabodl do země těsně před ním.

„Máš ještě nějaký dobrý nápad, Jondalare?“

„Myslím, že teď jsou na radě oni.“

Jeden z mužů řekl něco řečí, kterou neznali, a dva další běželi k nim. Napřaženými oštěpy je hnali před sebou.

„Nemusíš se hned zlobit, příteli,“ řekl Thonolan a ucítil ostré bodnutí. „Tím směrem jsem se beztak chtěl dát, když jsi mi v tom zabránil.“

Dovedli je zpátky k jejich tábořišti a tam je srazili hrubě k zemi. Ten, který mluvil, vyštěkl další příkaz. Několik mužů zalezlo do stanu a vynesli všechno, co tam bylo. Z krosen vytahali oštěpy a vysypali obsah na zem.

„Co si to vlastně dovolujete!“ křičel Thonolan a chtěl vstát, ale násilím byl upozorněn, že má zůstat na zemi. Po rameni mu tekla stružka krve.

„Nerozčiluj se, Thonolane,“ domlouval mu Jondalar. „Zdají se být rozzlobení. Myslím, že teď zrovna nejsou přístupni námitkám.“

„Takhle se jedná s hosty? Copak nemají tušení o průchozím právu těch, kteří jsou na cestě?“

„To jsi řekl ty, Thonolane.“

„Co jsem řekl?“

„Že se musí popadnout příležitost za pačesy, že to je to, oč při takové cestě v podstatě jde.“

„Díky,“ řekl Thonolan, sáhl si na bolestivé zranění na rameni a prohlížel si zakrvácené prsty. „Tohle slyšet, to mi ještě chybělo.“

Ten, který byl zřejmě vůdcem, vychrlil ještě pár slov, pak muži oba bratry zvedli. Thonolan ve své roušce kolem boků jim nestál za víc než zběžný pohled. Jondalara naopak důkladně prohledali a odebrali mu nůž s

kostěnou rukojetí. Jeden muž natáhl ruku po váčku, který měl uvázaný na těle, načež ho Jondalar popadl za ruku. V příštím okamžiku ucítil prudkou bolest v zátylku a padl k zemi.

Jeho omráčení však trvalo jenom chvíli. Když zase přišel k sobě, ležel na zemi a díval se do starostlivých očí Thonolana. Ruce měl svázané řemeny za zády.

„To jsi řekl ty, Jondalare.“

„Co jsem řekl?“

„Že teď zrovna nejsou přístupni námitkám.“

„Díky,“ řekl Jondalar a šklebil se. Najednou zjistil, že ho pořádně bolí hlava. „Tohle slyšet, to mi ještě chybělo.“

„Co myslíš, že mají s námi v úmyslu?“

„Ještě žijeme. Kdyby nás chtěli zabít, tak by to už udělali, co říkáš?“

„Třeba si nás schovávají na něco zvláštního?“

Oba muži leželi na zemi, naslouchali hlasům a dívali se, jak se cizinci pohybují v jejich tábořišti. Cítili, že se vaří jídlo a žaludky jim kručely. Když slunce vystoupilo výš, byla jejich největším problémem žízeň. Jondalar v průběhu odpoledne dřímал, teď pocítil, že celou minulou noc nespал. Probudilo ho hlasité volání a pohyb v táboře. Někdo přišel.

Prudce je postavili na nohy. Zírali s otevřenými ústy na svalnatého muže, který k nim přicházel a na zádech nesl bělovlasou scvrklou starou ženu. Poklekl na všechny čtyři a ostatní pomohli ženě sestoupit. Všichni s ní jednali s nejvyšší úctou.

„Ať je to kdokoliv – musí být hezky důležitá,“ řekl Jondalar. Prudké rýpnutí do žeber ho umlčelo.

Opírala se o sukovitou hůl s vyřezávanou rukojetí. Jondalar vykulil oči. Tak starého člověka ještě nikdy neviděl. Scvrkla se na velikost dítěte. Řídkými bílými vlasy prosvítala růžová kůže hlavy. Její tvář byla tak vráscitá, že už vůbec nevypadala jako lidská. Oči se k ní nějak vůbec nehodily. U tak starého člověka by Jondalar očekával mdlé usazené oči. Ty její však živě zářily a vyzařovaly naprostou autoritu. Tato drobná žena vzbuzovala v Jondalarovi úctu a současně se trochu bál o Thonolana a o sebe. Jistě by se nenamáhala sem, kdyby to nebylo důležité.

Mluvila stařecky krákoravým hlasem, který byl rovněž obdivuhodně silný. Vůdce ukázal na Jondalara a jemu teď taky určila svou otázku.

„Je mi líto, ale já vám nerozumím,“ řekl.

Zase něco řekla, poklepala si prstem, který byl stejně sukovitý jako její hůl, na hrud' a vyslovila přitom slovo, které znělo jako „Haduma“. Pak ukázala prstem na něho.

„Já jsem Jondalar ze Zelandonců,“ řekl v naději, že mu porozumí.

Naklonila hlavu na stranu a naslouchala zvuku jeho slov. „Zel-an-donců?“ opakovala pak pomalu.

Jondalar přikývl a nervózně si jazykem olízl suché rty.

Zamyšleně na něho zírala a pak se obrátila na vůdce. Jeho odpověď zněla drsně. Žena udělila krátký rozkaz, pak se obrátila a šla k ohni. Jeden z mužů, který je hlídal, vytáhl nůž. Jondalar pohlédl na svého bratra a viděl tvář, která odrážela jeho vlastní pocity. Vzpchopil se, vyslal němou prosbu k Velké Matce a zavřel oči.

S úlevou ucítil, jak mu muž přeřezává pouta na rukou, a otevřel oči. Někdo se k němu blížil s vakem vody. Jondalar se zhluboka napil a podal pak vak dál Thonolanovi, jehož ruce už zatím taky byly osvobozeny. Otevřel pusku, aby poděkoval, ale pak si uvědomil, jak hrubě s ním zacházeli, a rozmyslel si to.

Stráže, které se s hrozivými oštěpy držely v jejich blízkosti, je zavedly k ohni. Svalnatý muž, který přinesl ženu na zádech, přitáhl kmen stromu, položil na něj kožešinu a ustoupil pak, s rukou na rukojeti nože. Žena usedla na kmen a Jondalar a Thonolan museli přistoupit před ni. Chránili se učinit neopatrný pohyb, který by se mohl chápat jako ohrožení stařeny. Neměli nejmenší pochybnosti o svém osudu, pokud by je některý z mužů podezíral, že by jí chtěli ublížit.

Opět na ni Jondalar hleděl, ale nic neříkal. Neuhnul jejímu pohledu, avšak když mlčení trvalo příliš dlouho, cítil se zmateně a nepříjemně. Najednou sáhla do svého přehození, oči jí blýskly hněvem a vychrlila příval hořkých slov, které ho nenechávaly na pochybách o tom, co míní. Něco mu ukazovala. Jeho oči se rozšířily údivem. Co viděl v její ruce, byla kamenná figurka Matky, jeho donka.

Koutkem očí viděl, jak strážný vedle něho sebou trhl. Na donce bylo něco, co se mu nelíbilo.

Žena skončila se slovním přívalem, dramatickým gestem zvedla paži a hodila figurku na zem. Jondalar bezděčně skočil a natáhl se po figurce. Na jeho tváři se zračil hněv pro znesvěcení posvátné figurky. Nevšímal si bodnutí oštěpu, zvedl ji a chránil ji svými rukama.

Ostré slovo ženy způsobilo, že muž stáhl oštěp. Thonolan byl překvapený, když spatřil úsměv v ženě tváři a šelmovské zablýsknutí v

očích. Jenom si nebyl jistý, jestli se neusmívá proto, že ji to celé baví, nebo že se zlobí.

Zvedla se z kmene stromu a přistoupila k nim. Když stála, nebyla o moc vyšší, než když seděla. Natáhla hlavu a dívala se Jondalarovi do vyděšených očí. Pak ustoupila, otáčela mu hlavu ze strany na stranu, osahala mu svaly na rukou a změřila šířku jeho ramen. Gestem ruky mu naznačila, aby se zvedl. Když nerozuměl, pomohla mu stráž oštěpem, aby pochopil. Zaklonila hlavu, aby na něho dohlédla, obešla ho pak a prstem píchla do jeho tvrdých svalů na nohou. Jondalar měl pocit, že ho hodnotí jako zboží, které je nabízeno k prodeji, a zrudl, když přemýšlel, jestli vyhovuje jejich nárokům.

Pak si žena stejně podrobně prohlédla Thonolana, dala mu na srozuměnou, aby se zvedl, avšak pak opět celou svou pozornost obrátila k Jondalarovi. Celý zrudl, když pochopil význam jejího příštího gesta. Chtěla vidět jeho pohlavní úd.

Zavrtěl hlavou a zamařil se na nestydatě se šklebícího Thonolana. Na ženin příkaz ho jeden z mužů zezadu popadl a druhý – očividně v rozpacích – se snažil najít otvor jeho kalhot.

„Nemyslí, že by byla zrovna přístupna námitkám,“ řekl Thonolan s úšklebkem.

Jondalar rozmrzele setřásl muže, který ho popadl, odhalil se, aby ho stará žena mohla vidět, a zuřivě se podíval na bratra, který se držel za boky v marném pokusu, aby potlačil smích. Stará žena pozorovala jeho úd, dala hlavu na stranu a pak se ho dotkla sukovitým prstem.

Jondalar byl rudý až za ušima, když pocítil, že se jeho úd z nevysvětlitelného důvodu zvětšuje. Žena se zachichotala a i někteří z mužů, kteří stáli nablízku, se museli smát, avšak přesto Jondalar slyšel i potlačované zvuky uctivého úleku.

Thonolan se šklebil a prskal, dupal nohama, kroutil se a smíchy mu vhrkly slzy do očí. Jondalar spěšně zakryl svůj vzpurný úd, připadal si zostuzený a byl současně velmi rozzlobený.

„Velký bratře, ty už opravdu nutně potřebuješ ženskou, když ti stojí i u tyhle čarodějnice,“ posmíval se Thonolan a utíral si slzy – aby hned nato propukl v hlaholivý smích.

„Já jenom doufám, že teď přijdeš na řadu ty,“ řekl Jondalar a přál si, aby ho napadlo něco vtipného, čím by utál jeho smích.

Stařena dala znamení vůdci mužů, kteří je zajali, a něco mu řekla. Nato následovala bouřlivá slovní výměna. Jondalar slyšel, že stařena říká

„Zelandonci“. Muž ukázal na šňůry s masem pověšeným k sušení. Na panovačné slovo stařeny skončila slovní půtka. Muž se zuřivě podíval na Jondalara a pak kývl na kudrnatého mladíka. Po několika slovech mladík odběhl, co mohl nejrychleji.

Oba bratry odvedli k jejich stanu. Vrátili jim jejich krosny, ne však jejich oštěpy a nože. Jeden muž se zdržoval neustále v jejich blízkosti. Bylo jasné, že na ně měl dohlížet.

Přinesli jim jídlo, a když nastala tma, směli zalézt do stanu. Thonolan byl vysloveně v dobré náladě, avšak Jondalar stále ještě neměl chuť bavit se s bratrem, který pokaždé, sotva na něho pohlédl, propukl v smích.

Když se probudili, bylo ve vzduchu něco jako očekávání. Dopoledne dorazila velká skupina lidí a ostatní ji hlasitě a radostně zdravili. Stavěly se stany a v nové skupině byly ženy i děti. Skromný tábor bratří začal pomalu připomínat letní setkání. Jondalar a Thonolan se zájmem sledovali, jak vzniká velká kruhová stavba se stěnami z kožešin a se slaměnou střechou. Jednotlivé stavební díly byly připravené a s překvapivou rychlostí se daly sestavit dohromady. Když bylo všechno hotové, začaly se dovnitř přinášet rance a zakryté koše.

Během přípravy jídla téměř ustala všechna jiná činnost. Odpoledne se kolem kruhové stavby shromáždil velký dav lidí. Kousek před vchod byl umístěn kmen staré ženy a opět přes něj rozprostřeli kožešinu. Jakmile se sama dostavila, dav umlkl, vytvořil kolem ní kruh a nechal jenom místo uprostřed volné. Jondalar a Thonolan viděli, jak oslovila jednoho muže a pak ukázala na ně.

„Možná chce, abys ještě jednou dokázal svou velkou touhu po ní,“ popichoval Thonolan, když na ně muž mával, aby přistoupili.

„To by mě museli nejdřív zabít.“

„Má to znamenat, že neumíráš touhou, abys mohl souložit s touhle kráskou?“ zeptal se Thonolan a tvářil se tak nevinně, jako by nedokázal zkalit vodu. „Včera to tak ale vypadalo.“ Zase se zalykal smíchy. Jondalar se otočil a pochodoval k davu.

Uvedli je do středu a vyzvali pomocí gest, aby zase usedli před starou ženou.

„Ze-lan-don-ců?“ obrátila se na Jondalara.

„Ano.“ Přikývl. „Já jsem Jondalar ze Zelandonců.“

Poklepala na paži starému muži vedle sebe.

„Já... Tamen,“ řekl. Pak následovalo pár slov, kterým Jondalar nerozuměl. „... Hadumani. Dlouhá doba... Tamen...“ – znovu následovala nesrozumitelná slova. „Západ... Zelandoni.“

Jondalar usilovně naslouchal. Najednou mu došel smysl slov starého muže. „Ty se jmenuješ Tamen. Něco o Hadumanech. Je tomu už dlouho... před dlouhou dobou, ty... západ... podnikl jsi cestu na západ? K Zelandoncům? Mluvíš řečí Zelandonců?“ zeptal se rozčileně.

„Cesta, ano,“ řekl muž. „Nemluvit... je to dlouho.“

Stará žena popadla muže za ruku a něco mu říkala. Nato se znovu obrátil na oba bratry.

„Haduma,“ řekl a ukázal na ni. „... Matka...“ Tamen váhal, pak natáhl ruku a ukázal na každého jednotlivě.

„Myslíš jako zelandon. Někdo, kdo slouží Matce?“

Tamen zavrtěl hlavou. „Haduma... matka... matka... matka... matka,“ řekl, ukázal nejdřív na ni a pak na sebe a pak postupně na několik mužů a ženu vedle sebe.

Jondalar zamyšleně pozoroval lidi a pokoušel se pochopit, co to má znamenat. Tamen byl starý, ale ne tak starý jako Haduma. Muž vedle něho měl střední věk za sebou. Vedle něho stála mladší žena, která držela za ruku dítě. Najednou Jondalar pochopil souvislost. „Chceš mi říct, že Haduma je pětkrát matka matka?“ Podržel do výše ruku s pěti roztaženými prsty. „Matka pěti generací?“ řekl uctivě.

Muž důrazně přikyvoval. „Ano, matka matka... pět generací,“ řekl a znovu ukázal postupně na každého jednotlivě.

„Velká matko! Víš, jak musí být stará?“ obrátil se Jondalar na svého bratra.

„Velká matka, ano,“ řekl Tamen. „Haduma... matka.“ Poklepal si lehce na břicho. „Děti?“

„Děti.“ Přikývl. „Haduma matka děti...“ Dělal v písku čáry.

„Jedna, dvě, tři...“ Při každé čáře Jondalar hlasitě počítal. „... šestnáct. Haduma porodila šestnáct dětí?“

Tamen přikývl a ještě jednou ukázal na čáry na zemi.

„... hodně syny... hodně... dívky?“ Pochybovačně zavrtěl hlavou.

„Dcer?“ řekl Jondalar na zkoušku.

Tvář Tamena se rozzářila. „Hodně dcer...“ Uvažoval. Pak řekl: „Žijí... všichni žijí. Všichni... hodně dětí.“ Zvedl jednu ruku a přidal ještě jeden prst druhé ruky. „Šest jeskyň Hadumanů.“

„Není divu, že byli ochotni nás oddělat, pokud bychom se na ni jenom zle podívali,“ řekl Thonolan. „Je matkou všech, je to živá První Matka!“

Na Jondalara to zapůsobilo neméně než na jeho bratra, ale byl možná ještě zmatenější než on. „Je mi ctí, že poznávám Hadumu, ale nechápu to. Proč jste nás zajali? A proč jste přišli sem?“

Starý muž ukázal na maso, které bylo nařezáno na pruhy k sušení, pak na mladého muže, který je zajal. „Jeren... lovit. Jeren ... dělat...“ Tamen udělal kruh na zemi, k tomu dvě čáry, které vycházely z malého volně ponechaného dílu a rozbíhaly se. „Zelandonci muži udělali... udělali utekli...“ A dlouho uvažoval, pak se usmál a řekl: „Udělali koně utekli.“

„Tak je to tedy,“ řekl Thonolan. „Určitě udělali ohradu a čekali, až se přiblíží koně. A my jim je zahnali.“

„Tak to chápu, že jste se rozzlobili,“ řekl Jondalar Tamenovi. „Ale my přece netušili, že jsme pronikli do vaší honební oblasti. Samozřejmě zůstaneme a budeme lovit, abychom nahradili, o co jste přišli. Přesto – takhle se přece nezachází s hosty! Copak nevíte, co jsou průchozí práva pro lidi na cestě?“ řekl rozzlobeně.

Starý muž nerozuměl každému slovu, avšak pochopil dost, aby porozuměl, co chce Jondalar říct. „Ne moc hostí. Ne západ... dlouhá doba. Zvyky a obyčeje... zapomenout.“

„No tak bys mu je měl připomenout. My jsme na cestě. Možná bude sám chtít jednoho dne podniknout cestu.“ Jondalar byl stále ještě rozezlen pro zacházení, jakého se mu dostalo, nechtěl však té věci přikládat příliš velkou váhu. Sám si nebyl tak moc vědom, oč vlastně šlo. A už vůbec je nechtěl urazit. „Proč přišla Haduma? Jak jste jí mohli dovolit, aby v tak vysokém věku byla tak dlouho na cestě?“

Tamen se usmíval. „Ne... dovolit Haduma. Haduma říct. Jeren... najdi dumaj. A... neštěstí?“ Jondalar přikývl, aby mu dal najevo, že je to správné slovo, ale přesto mu nerozuměl. „Jeren dát... muž... běžec. Říct Haduma zahnat neštěstí. Haduma přijít.“

„Dumaj? Dumaj? Myslíš mou donku?“ řekl Jondalar a vytáhl ze svého váčku kamennou figurku. Lidé kolem zatajili dech a ustoupili před tím, co držel v ruce. Ozývalo se hněvivé vrčení, avšak Haduma se na ně rozčileně obrátila, načež zmlkli.

„Ale tahle donka nosí štěstí, ne neštěstí,“ hájil se Jondalar.

„Štěstí... Žena, ano. Muž...“ Tamen hledal ve vzpomínkách slovo. „Znesvěcení,“ řekl.

Jako zasažen bleskem Jondalar zmlkl. „Ale když nosí ženě štěstí, proč ji pak hodila do špíny?“ Udělal prudké gesto, jako by házel donku na zem, což mělo opět za následek ustrašené volání. Haduma promluvila na starého muže.

„Haduma... Žít dlouho... hodně štěstí... kouzlo. Haduma říkat mi Zelandonců... zvyky a obyčeje. Říkat Zelandonců muž ne Haduman... Haduma říkat Zelandonců muž zlobit?“

Jondalar zavrtěl hlavou.

Ted' se přihlásil ke slovu Thonolan. „Já myslím, že chce říct, že tě zkoušela, Jondalare. Věděla, že naše a jejich obyčeje nejsou stejné, a tak chtěla vidět, jak se zachováš, když zneuctí donku ...“

„Zneuctít, ano,“ vpadl mu do řeči Tamen, když slyšel to slovo. „Haduma... věděl, ne všichni muži dobří muži... Vědět, jestli Zelandonců muž uctívá Matku.“

„Poslouchej, tohle je zcela zvláštní donka,“ řekl Jondalar trochu podrážděně. „Tahle je prastará. Já ji mám od své matky ... ona přešla z jedné generace na druhou.“

„Ano, ano.“ Tamen důrazně přikyvoval. „Haduma vědět. Moudrá ... velmi moudrá. Žít velmi dlouho. Velké kouzlo zahání neštěstí. Haduma vědět, Zelandonců muž dobrý muž. Chtít Zelandonců muž. Chtít... Matku uctít.“

Jondalar viděl, jak Thonolanovu tvář rozjasnil úšklebek a vnitřně vřel.

„Haduma chtít,“ Tamen ukázal na Jondalarovy oči – „modré oči. Matku uctít. Zelandonců... duch dělá dítě, modré oči.“

„Ty jsi to vážně zase dokázal, velký bratře!“ ujelo Thonolanovi se škodolibým úšklebkem. „Ty se svými modrými očima. Ona se do tebe zamilovala!“ Otrásal se, aby nevyprskl smíchy. Měl strach, že ji urazí, nemohl to ale potlačit. „Ach, Matko! Už se nemůžu dočkat, až zase budu doma a budu o tom vyprávět. Jondalar, muž, kterého chce každá žena! Pořád ještě se chceš vrátit? Kvůli tomuhle bych se dokonce vzdal cíle své cesty.“ Už nevěděl, co by měl říct, kroutil se, bušil pěstmi do země, držel si boky a pokoušel se nesmát se hlasitě.

Jondalar musel několikrát polknout. „Eh... já... hm... myslí Haduma, Velká Matka by mohla... hm... ji stále ještě požehnat dítětem?“

Tamen se podíval na Jondalara, pak pozoroval, jak se Thonolan kroutí, a zdál se zmatený. Pak se však jeho tvář roztáhla do širokého šklebu. Promluvil se starou ženou a celý tábor propukl v hlaholivý smích, přičemž

smích staré ženy přehlušil všechny ostatní. Thonolan si oddechl, když už se nemusel dál ovládat a mohl se rovněž hlasitě rozesmát.

Jondalar v tom ovšem nemohl najít nic směšného.

Starý muž zavrtěl hlavou a pokoušel se něco říct. „Ne, ne, Zelandonců muž.“ Kývl na někoho. „Norjo, Norjo...”

Předstoupila mladá žena a plaše se usmívala na Jondalara. Byla sotva víc než dívka, ale už přesto ukazovala čerstvou záři mladého ženství. Konečně se všeobecný smích utišil.

„Haduma velká kouzlo,“ řekl Tamen. „Haduma požehnat. Norja pět ... generací.“ Zvedl do výšky pět prstů. „Norja udělat dítě, udělat šest generací.“ Zvedl ještě jeden prst do výše. „Haduma chce Zelandonců muž... uctít Matku...” Tamen se usmíval, když si vzpomněl na správný výraz. „První slasti.”

Vrásky na Jondalarově čele se vyhladily a kolem úst mu pohrával náznak úsměvu.

„Haduma žehnat. Způsobí duch jít Norja. Norja udělat... dítě, Zelandonců oči.”

Jondalar se jasně zasmál, stejně tak úlevou jako radostí. Podíval se naproti ke svému bratrovi. Thonolana smích přešel. „Chceš pořád ještě domů a vykládat celému světu o staré babici, s kterou jsem ležel?” zeptal se a obrátil se opět na Tamen. „Prosím, řekni Hadumě, že mi bude potěšením pocít Matku a sdílet s Norjou První slasti.”

Srdečně se rozzářil na mladou ženu. Ona opětovala jeho úsměv, nejdřív váhavě, ale když zapůsobilo nevědomé kouzlo jeho zářivě modrých očí, byl její úsměv smělejší.

Tamen se obrátil na Hadumu a něco jí říkal. Přikývla, dala Jondalarovi a Thonolanovi znamení, aby se zvedli, a potom si ještě jednou pořádně prohlédla vysokého světlovlasého muže. Vřelost jeho úsměvu ještě nevyhasla, a když se mu Haduma zadívala do očí, tiše se zasmála a odešla do kruhové stavby. Lidé se rozcházeli a stále ještě se ale smáli zábavnému nedorozumění.

Oba bratři zůstali, aby se dál bavili s Tamenem. Jeho omezená schopnost se vyjádřit byla přece jenom lepší než vůbec nic.

„Kdy jsi byl na návštěvě u Zelandonců?” zeptal se Thonolan. „Víš, v které jeskyni?”

„To je dlouho,“ řekl. „Tamen mladý muž jako Zelandonců muž.”

„Tamene, tohle je můj bratr, Thonolan, a já se jmenuju Jondalar. Jondalar ze Zelandonců.”

„Vy... vítání, Thonolane, Jondalare.“ Starý muž se usmíval. „Já, Tamen, tři generace Hadumani. Nemluvit dlouho Zelandonců. Zapomenout. Nemluvit dobře. Vy mluvit, Tamen...?“

„Pak se zase rozpomeněš?“ navrhol Jondalar. Muž přikývl. „Třetí generace? Já myslel, že jsi syn Hadumy,“ dodal ještě Jondalar.

„Ne.“ Zavrtěl hlavou. „Chtěl Zelandonců muž Haduma představit. Matka.“

„Já se jmenuju Jondalar, Tamene.“

„Jondalar,“ opakoval. „Tamen ne syn Hadumy. Haduma dělat dcera.“ S tázavým pohledem zvedl jeden prst do výše. „Jednu dceru?“ řekl Jondalar. Tamen zavrtěl hlavou. „První dceru?“

„Ano. Haduma dělat první dceru. Dcera dělat první syn.“ Přitom ukázal na sebe. „Tamen, Tamen... druh?“ Jondalar přikývl.

„Tamen druh matky, Norja matky.“

„Myslím, že rozumím. Ty jsi nejstarší syn nejstarší dcery Hadumy, a tvoje družka je matka Norjiny matky.“

„Matka matky, ano. Norja udělat... Tamen velká čest... šest generací.“

„I já se cítím poctěn, že jsem byl vyvolen jako druh pro Norjiny První slasti.“

„Norja udělat... dítě, Zelandonců oči. Udělat Haduma... šťastná.“ Usmál se, když si znovu vybavil slovo. „Haduma říkat velký Zelandonců muž udělat... velký... silný duch, udělat silný Haduman.“

„Tamene,“ řekl Jondalar a vraštil čelo. „Může být, že Norja s mým duchem neudělá dítě, chápeš?“

Tamen se usmíval. „Haduma velké kouzlo. Haduma požehnat, Norja udělat. Velké kouzlo. Žena žádné děti, Haduma...“ Roztaženými prsty ukázal na Jondalarův rozkrok.

„Dotknout?“ navrhl Jondalar a uši mu hořely.

„Haduma dotknout, žena udělat dítě. Žena žádné... mléko.“

Haduma dotknout, žena mléko. Haduma udělat Jondalar... velká čest. Moc mužů chtít, Haduma je dotknout. Dělat dlouho muže. Dělat muže ... Potěšení?“ Všichni se usmívali. „Žena potěšení dělat vždycky. Hodně žen, hodněkrát. Haduma velké kouzlo.“ Zarazil se a úsměv na jeho tváři zmizel. „Ne Haduma rozzlobit. Haduma zlé kouzlo, hněv.“

„A já se smál,“ řekl Thonolan. „Myslíš, že bych ji mohl přimět k tomu, aby se mě taky dotkla?“

„Malý bratře, jediný dotyk, kterého kdy u tebe bylo potřeba, byl zvoucí pohled hezké ženy.“

„No a? Nikdy jsem si nevšiml, že by u tebe bylo potřeba zvláštní výpomoci. Podívej se přece, komu je teď udělena čest První slasti. Rozhodně ne tvému malému bratrovi s jeho šedýma očima bez lesku.“

„Chudáček malý bratr. Tábor plný žen a on má strávit noc sám. Pro všechno na světě, to ne!“ Smáli se a Tamen, který zřejmě vycítil, oč v tomto dobírání jde, se připojil k jejich smíchu.

„Tamene, třeba mě zasvětiš do vašich zvyků, co se První slasti týče,“ řekl Jondalar, teď vážněji.

„Než se do toho pustíš,“ řekl Thonolan, „nemohl by ses postarat o to, abychom dostali zpátky své oštěpy a nože? Mě tak něco napadlo. Zatímco můj bratr bude zaneprázdněn tím, aby mladou krásku okouznil svýma velkýma modrýma očima, mohl bych raději obšťastnit jejich rozzlobeného lovce.“

„A jak?“ zeptal se Jondalar.

„Samořejmě babičkou.“

Tamen se zatvářil zmateně, ale nakonec to s potřásáním hlavy odbyl jako nesnáz při neznalosti řeči.

Ani tohoto večera, ani následující den Jondalar Thonolana příliš neviděl. Navíc byl příliš zaneprázdněn očišťovacími obřady. I s pomocí Tamena se ukázala být neznalost řeči překážkou pro dorozumění, a když seděl sám s temně hledícími staršími ženami, bylo to snad ještě horší. Jenom v přítomnosti Hadumy se mohl trochu uvolnit a byl si jistý, že ona zapůsobí na ostatní upokojivě, i kdyby se měl dopustit nějaké neomalenosti.

Haduma sice lidem nevládla, ale bylo zřejmé, že jí nikdo nic neodmítne. Všichni jí prokazovali laskavou úctu, ale měli z ní i trochu strach. Musela v tom být magie, že se dožila tak vysokého věku a udržela si plně své duševní schopnosti. Zdálo se, že doslova cítí, když se Jondalar dostal do obtíží. Jednou – byl si jistý, že se nevědomky prohřešil proti nějakému tabu – vešla dovnitř, oči jí blýskaly hněvem a přejela holí po zádech některé z žen, které se rychle stahovaly. Nestrpěla vůči němu žádný odpor. Šestá generace po ní měla mít Jondalarovy modré oči.

Večer, když ho nakonec uvedli do velké kruhové stavby, stále ještě si nebyl jistý, že už je to tak daleko, až onen okamžik skutečně nastal. Zůstal stát a rozhlédl se. Dvě kamenné lampy s miskovitými prohlubněmi byly naplněné tukem. Knot ze sušeného mechu hořel a osvětloval jednu stěnu místnosti. Na zemi ležely kožešiny, zatímco stěny byly ověšené tkaninami

z lýčí, které měly propletené vzory. Za vyvýšeným místem pokrytým kožešinami visela tlustá bílá kůže koně albína, která byla zdobená rudými hlavami primitivně zdobených strakapoudů. Na nejzazším okraji vyvýšeného místa seděla Norja, dívala se neklidně na zem a měla ruce složené v klíně.

Na druhé straně byla malá část místnosti oddělena kůžemi, které byly pomalované tajemnými symboly. Jedna z kůží byla rozstříhaná na tak jemné pruhy, že to působilo jako obrovské třásně. Za tímto třásňovým závěsem někdo stál. Jondalar viděl, jak nějaká ruka odhrnuje několik třásní a pak spatřil na krátký okamžik svrstělou tvář Hadumy. Úlevou si vydechl. Vždycky býval přítomen nejméně jeden strážce, aby dosvědčil, že proměna dívky ve zralou ženu byla dokonána, a aby dohlédl, aby muži nebyli příliš suroví. Jako cizinec se obával, že bude mít co dělat s nepřátelsky naladěnými svědky. Vůči Hadumě však neměl žádné námitky. Nevěděl, jestli ji má pozdravit nebo si jí nevšímat, když se však zase třásně uzavřely, rozhodl se tvářit, že si jí nevšiml. Stařena v příštím okamžiku zmizela za závěsem.

Když ho Norja spatřila, vstala. S úsměvem k ní přistoupil. Byla dost malá a měkké světle hnědé vlasy jí volně splývaly kolem tváře. Byla bosá. Suknice z tkaných vláken jí zahalovala boky a sahala jí v barevných pružích až přes kolena. Halena z měkké jelení kůže, zdobené obarvenými brky, byla vepředu uzavřená ke krku. Natolik ji obepínala, že bylo velmi zřetelně vidět, že její tělo je ženské, i když ještě zcela neztratilo dívčí tvary.

V očích se jí objevil strach, když přistoupil blíž, ale přesto se pokusila o úsměv. Neučinil žádný prudký pohyb, ale jen se posadil na okraj vyvýšeného místa a usmíval se. To ji zřejmě uklidnilo, a tak vedle něho usedla, ale dost daleko od něho, aby se jejich kolena nedotýkala.

Pomohlo by, kdybych znal její řeč, pomyslel si. Jaký má strach! Není divu, vždyť jsem jí naprosto cizí. Je to dráždivé, když je takhle ustrašená. Probudil se v něm instinkt ochránce a k tomu se přidružilo vzrušení. Všiml si vyřezávané dřevěné misky a několika pohárů poblíž na stojanu a chtěl se po nich natáhnout, avšak Norja poznala jeho úmysl a hned vyskočila, aby poháry naplnila.

Když mu podávala pohár naplněný jantarově zbarvenou tekutinou, dotkl se její ruky. Trhla sebou a trochu ji stáhla, ale pak mu ji ponechala. Jemně ji stiskl, přijal pohár a napil se. Mělo to silnou chuť a bylo to něco kvašeného. Nebyla to nepříjemná chuť, ale protože si nebyl jistý, jak silně nápoj účinkuje, rozhodl se ochutnat jen málo.

„Děkuju, Norjo,“ řekl a postavil pohár.

„Jondalar?“ Zeptala se a vzhledla. Při světle kamenné lampy mohl s trochou obtíží poznat, že má světlé oči, ale jestli byly modré nebo šedé, to nedokázal rozhodnout.

„Ano. Jondalar ze Zelandonců.“

„Jondalar, muž Zelandonců.“

„Norja, žena Hadumanů,“ řekl a ukázal na ni.

„Žena?“

„Žena,“ přisvědčil a dotkl se jejích pevných mladých prsů. Trhla sebou a odsedla si od něho.

Jondalar rozvazoval na krku řemen svého přehození, vyhrnul ho a ukázal na svou chlupatou hrud'. Přitom se ušklíbl a dotkl se své hrudi. „Ne žena.“ Zavrtěl hlavou. „Muž.“

Trochu se zachichotala.

„Norja žena,“ řekl a pomalu se opět dotkl jejích prsou. Tentokrát si to nechala líbit, neuhnula a usmívala se trochu uvolněněji.

„Norja žena,“ opakovala. Pak jí to v očích šelmovsky zablýsklo a ukázala na jeho rozkrok, aniž se ho dotkla. „Jondalar muž.“ Najednou měla ve tváři opět něco ustrašeného, jako by se bála, že zašla příliš daleko. Vstala a znovu dolila poháry. Nervózně nalévala, trochu nápoje rozlila a trochu se proto styděla. Třesoucíma se rukama mu pohár podala.

Pevně jí uchopil ruku, aby se už netřásla, upil trochu nápoje a pak jí nabídl svůj pohár. Ona přikývla, avšak on jí držel pohár tak u úst, že musela své ruce položit přes jeho, aby ho naklonila. Když pak pohár odstavil, znovu se chopil jejích rukou, vytočil jí dlaně a lehce jednu po druhé políbil. Její oči se rozšířily údivem, ale ruce nestáhla. Rukama jí přešel po pažích a pak se předklonil, aby ji políbil na krku. Očekáváním strnula.

Přisunul se k ní blíž, znovu ji políbil na krk a nechal jednu ruku sklouznout, dokud nepokryla její prs. I když stále ještě měla strach, cítila zatím, že jí je jeho dotek příjemný. Zaklonil jí hlavu dozadu a dál ji líbal na krku, přejížděl jazykem po hebké kůži a pak natáhl ruku, aby rozvázal uzel řemínku, který přidržoval její halenu. Pak se ústy přiblížil jejímu uchu, přešel jím po tváři, až našel její ústa. Svá ústa otevřel, vsunul jí jazyk mezi rty, a když je rovněž otevřela, mírným tlakem jí je ještě víc otevřel.

Zaklonil se, držel ji za ramena a usmíval se. Zavřela oči, ústa nechala nadále otevřená a dýchala rychleji. Nato ji ještě jednou políbil, zakryl její prsa rukou a pak sáhl nahoru, aby vypočil řemínek z poutka. Teď trochu

ztuhla. Zarazil se, podíval se na ni, usmíval se a pak obezřele vytáhl řemínek z dalšího poutka. Nepohnula se, jen snad ještě víc ustrnula a dívala se mu do tváře, když vytahoval řemínek ještě z jednoho poutka, pak z dalšího a ještě dalšího, až byla její jelenicová halena vepředu zcela otevřená.

Sklonil se až k jejímu krku, když jí odhaloval ramena a vzpřímená mladá prsa s naběhlými bradavkami. Cítil, jak jeho úd buší. Otevřenými ústy ji líbal ramena, jezdil jazykem po její kůži sem a tam a cítil, jak se otřásla. Něžně jí pohladil po pažích, když jí zcela stáhl halenu. Rukama jí přešel po páteři vzhůru, obkroužil prsa, cítil, jak se jí ztopořily bradavky a jemně z nich sál. Zalapala po vzduchu, ale neodtáhla se. Sál z druhého prsu, přešel jazykem zpátky k ústům, políbil ji a pak ji zatlačil dozadu.

Otevřela oči a dívala se na něho z kožešin. Její oči byly rozšířené a zářivé, jeho naopak temně modré a neodolatelné, takže nebyla schopná se dívat jinam.

„Jondalar muž, Norja žena,“ řekla.

„Jondalar muž, Norja žena,“ řekl chraptivým hlasem, pak se posadil, přetáhl si přehoz přes hlavu a cítil mohutný tlak svého pohlaví, které se chtělo osvobodit. Naklonil se nad ni, znovu ji políbil a cítil, jak otvírá ústa, aby vychutnala jeho jazyk. Hladil jí prsa a jel jazykem po krku dolů na ramena. Opět našel její bradavku, sál silněji, když slyšel její zasténání a cítil, že se i jeho dech zrychlil.

Je tomu dávno, kdy jsem naposledy byl se ženou, pomyslel si a touha ho téměř přemáhala. Chtěl se jí okamžitě zmocnit, ale napomínal se, aby byl opatrný a nevyděsil ji. Je to pro ni poprvé. Máš ještě celou noc, Jondalare. Počkej, až si budeš naprosto jistý, že je připravená.

Hladil její odhalenou kůži pod dmoucími se řadry až dolů k bokům a hledal řemínek, který držel její suknici. Když našel smyčku, zajel dovnitř a nechal ruku spočinout na jejím břiše. Ztuhla, ale pak se uvolnila. Znovu sáhl dolů, dotkl se vnitřní strany jejích stehů a hladil je.

Posadil se, stáhl jí suknici přes boky a nechal ji spadnout na zem. Pak se zvedl a pozoroval její mírně kulaté, ještě ne zcela vyvinuté tvary. Důvěřivě a žádostivě se na něho usmívala. Uvolnil řemen svých kalhot. Polkla, když spatřila jeho vztyčený naběhlý úd a do očí se jí vrátil strach.

Norja naslouchala fascinovaně ostatním ženám, když vyprávěly o obřadech První slasti. Mnohé ženy na ně rozhodně nevzpomínaly jako na slastné a prohlašovaly, že dar slasti je dán mužům, ženám naopak schopnost mužům slast darovat, a tím způsobem je k sobě vázat. Měly

zajistit, aby šli muži lovit, přinesli domů potravu a kožešiny, zhotovovali z nich oblečení, když byla žena těhotná nebo kojila děti. Varovaly Norju, že obřady První slasti jsou bolestivé. Jondalar byl tak obrovský – jak se měl do ní vejít?

Ustrašený pohled v její tváři dobře znal. Byl to kritický okamžik. Musela si nejdřív na něho zvyknout. Rád přiváděl ženu poprvé k radostnému daru Velké Matky, bylo k tomu ale třeba něžnosti a současně lsti. Jednou, pomyslel si, bych chtěl ženě poprvé darovat rozkoš a nemuset neustále myslet na to, abych jí neublížil. Věděl, že to není možné. Obřady První slasti byly pro ženu vždycky trochu bolestivé.

Sedl si vedle ní a čekal, chtěl jí dopřát čas. Jeho úd přitahoval její pohled. Vzal její ruku, přitáhl ji k sobě, aby se ho dotkla. Pokoušela se usmívat, ale v jejích očích nadále zůstal náznak strachu.

Natáhl se vedle ní a jemně ji líbal. Zadívala se mu do očí. Viděla v nich, že bere ohled na její strach, ale cítila současně jeho žádost – a nějakou nepojmenovatelnou, neodolatelnou sílu. Ta síla ji přemáhala, cítila se vtažená do nevýslovně modrých hloubek jeho očí a opět cítila příjemně svědivý pocit. Toužila po něm. Bála se bolesti, ale přesto po něm toužila. Vztáhla k němu ruce, zavřela oči, otevřela ústa a přitiskla se k němu.

Líbal ji, ponechal ji, aby prozkoumala jeho ústa, a pomalu se pracoval přes krk dolů, přitom ji líbal a hladil jemně břicho a stehna. Chvilí pojížděl jazykem kolem citlivých bradavek, aniž se jich dotkl. Nakonec se chopila jeho hlavy a přitiskla ji na ně. V tom okamžiku, kdy jazykem kroužil kolem bradavek, vsunul ruku mezi její stehna a našel malý pulsující bod. Tiše vykřikla.

Sál a jemně ji kousal do bradavek, a současně pohyboval prstem a hladil ten tvrdý bod. Sténala a hýbala boky. Pohyboval se hlouběji a všiml si, jak zadržela dech, když jeho jazyk našel její břicho – a cítil, jak se jí napjaly svaly, když postupoval ještě dál. Sesunul se z vyvýšené plošiny, až se jeho kolena dotkla země. Pak jí rozevřel nohy a poprvé ochutnal lehce slanou chuť jejího klína. Z hrudi se jí vydral chvějivý výkřik. Každý dech bylo zasténání, házela hlavou sem a tam a zvedala kyčle, aby se mu přiblížila.

Rukama ji roztáhl, lízal její teplé pysky, našel pak jazykem tvrdý bod a krouživě ho líbal. Když vykřikla a pohybovala kyčlemi, už nemohl ovládnout své vzrušení. Bojoval s tím, aby se ovládl. Když ji slyšel rychle dýchat, zvedl horní část těla, stále ještě však klečel a zavedl špičku svého k

prasknutí napjatého údu do její nezkušené pochvy. Skřípal zuby, jak se musel ovládat, když vjel do jejího teplého, vlhkého klína.

Když ho objala nohama, cítil, že narazil na překážku. Znovu rukou nahmatal tvrdý bod, pohyboval se jemně dopředu a zpět, dokud její sténání nepřešlo v drobné výkřiky a on necítil, jak zvedá kyčle. Pak se odtáhl a pevně přirazil a cítil, jak se překážka protrhla. Zatímco bolestí a rozkoší vykřikla, vnímal svůj vlastní tlumený výkřik, který mu unikl, když se jeho potlačovaná žádost v křeči uvolnila.

Ještě několikrát zajel dovnitř a ven, pronikal tak daleko, nakolik si myslel, že se toho může odvážit, cítil, jak z něho odchází poslední zbytek životní síly – a padl na ni. Bylo po tom. Ležel s hlavou na jejích prsou a chvíli lapal po dechu. Pak se narovnal. Ležela tam ochable, otočila hlavu stranou a zavřela oči. Odpoutal se od ní a viděl krvavou skvrnu na bílé kožešině pod ní. Zvedl jí nohy zase nahoru na vyvýšené místo a klesl na kožešinu vedle ní.

Když opět klidně dýchal, cítil na své hlavě ruce, a když otevřel oči, díval se do staré tváře se zářícíma očima – tváře Hadumy. Norja vedle něho se pohnula. Haduma se usmívala, spokojeně přikývla a tiše něco zamumlala.

Norja otevřela oči a vypadala, že má radost při pohledu na starou ženu. Usmívala se, když ruce Hadumy pustily Jondalarovu hlavu a položily se jí na břicho. Haduma nad nimi učinila určitá gesta a stáhla přitom zakrvácenou kožešinu pod nimi. V krvi První slasti bylo zvláštní kouzlo.

Pak se stará žena opět podívala na Jondalara, usmála se a natáhla svůj sukovitý prst, aby se dotkla jeho ochablého údu. Cítil, jak se mu navrací chuť a jeho úd se pokusil probudit k novému životu, pak však znovu ochabl. Haduma se tiše zasmála, vzápětí se odšourala ze stanu a nechala je o samotě.

Jondalar se vedle Norji odevzdal odpočinku. Po chvíli se posadila a podívala se na něho lesklýma, žádoucíma očima.

„Jondalar muž, Norja žena,“ řekla, jako by měla pocit, že je teď skutečně ženou. Pak se nad něho sklonila a políbila ho. Překvapilo ho, že se ho tak rychle znovu zmocnila žádost a uvažoval, jestli s tím nějak nesouvisí dotyk Hadumy. Avšak brzy přestal uvažovat, když horlivé mladé ženě vedle sebe ukazoval různé způsoby, jak mu může způsobit slast a aby i sama stejnou slast prožívala.

Obrovský jeseter už byl vytažen na pevninu, když Jondalar vstal. Thonolan už předtím strčil hlavu do stanu a šklebil se, avšak Jondalar mu naznačil, aby zase zmizel. Položil ruku kolem Norji a spal dál. Když se později znovu probudil, už tam Norja nebyla. Natáhl si kalhoty a sešel dolů k řece. Tam viděl Thonolana, Jerena a některé další, kteří se tam smáli, a litoval, že s nimi nešel lovit.

„Ale, podívejme se, kdopak se rozhodl, že vstane,“ řekl Thonolan, když ho uviděl. „Modrým očím se to spí, zatímco všichni ostatní se plahočí, aby tuhle starou Hadumu vytáhli z vody.“

Jeren se chopil slova. „Haduma, Haduma,“ křičel se smíchem a ukazoval na rybu. Pak se naparoval kolem ní a postavil se před jeseteří hlavou. Tykadla vyběhající ze spodní čelisti svědčila o tom, že si jeseter svou potravu hledá na dně řeky a není nebezpečný. Jenom svou velikostí byl opravdovou výzvou. Jeseter měřil téměř pět kroků.

S prohnáním úsměškem pohyboval mladý lovec pánví před tlamou velké staré ryby jako při erotickém tanci a křičel přitom: „Haduma, Haduma!“, jako by tím současně prosil, aby se ho dotkla. Všichni ostatní propukli v nevázaný smích a dokonce Jondalar se nedokázal ovládnout. Ostatní začali tančit kolem ryby a přitom dělali odpovídající pohyby pánví a křičeli „Haduma!“ Ve své rozjařené náladě do sebe strkali a bojovali o místo bezprostředně před tlamou ryby. Jeden muž byl přitom sražen do vody. Vylezl s prskáním zase na břeh, popadl nejbližší stojícího muže a stáhl ho se smíchem do vody. S frkáním zase vylezli a pořád ještě se šklebili, dokud jeden z nich nespátřil starou ženu, stojící vedle ryby.

„Haduma, he?“ řekla a přísně je přeměřila, načež se všichni po sobě dívali a tvářili se dost zaraženě. Pak se nadšeně zachichotala, sama se postavila před obrovskou rybu a pohybovala starými boky dopředu dozadu. Se smíchem k ní všichni přiběhli, klesli před ní na kolena a na ruce a žadonili, aby se jim posadila na záda.

Jondalar se usmíval této hře, kterou s ní, jak se zdálo, nehráli poprvé. Její kmen v ní uctíval nejen svého předka. Miloval ji a ona zřejmě uměla vychutnat žert. Haduma se rozhlédla, a když spatřila Jondalara, ukázala na něho. Muži na něho mávali a on si všiml, s jakou opatrností mu ji posazují na záda. Nevážila téměř nic, avšak co ho překvapilo, byla síla, kterou ho sevřela nohama. Ta křehká stará žena měla stále ještě neuvěřitelnou sílu.

Chtěl vykročit, avšak ostatní ho předběhli, načež mu ona poklepala na rameno a popoháněla ho. Všichni pobíhali po břehu sem a tam, dokud

nebyli úplně bez dechu, načež Jondalar poklekl, aby ji nechal sestoupit. Haduma se protáhla, našla svou hůl a důstojně se vydala na cestu ke stanu.

„Dá se něco takového pochopit?“ obrátil se Jondalar s naprostým obdivem na Thonolana. „Má šestnáct dětí, pět generací, a stále ještě je při síle. Nepochybuju, že se dočká ještě šesté generace.“

„Ona šest generací žít, pak umřít.“

Jondalar se otočil po hlase. Neviděl přijít Tamena. „Co myslíš tím: pak umřít?“

„Haduma říkat, Norja porodit syna modré oči, Zelandonců duch, pak Haduma umřít. Ona říkat dlouho tady, čas odejít. Vidět dítě, pak umřít. Dítě jmenovat Jondal, šest generací Haduman. Haduma šťastná Zelandonců muž. Říkat dobrý muž. Dát slast ženě obřady První slasti těžké. Zelandonců muž dobrý muž.“

Jondalar byl naplněn smíšenými pocity. „Když bude jejím přáním odejít, odejde, ale budu proto smutný,“ řekl.

„Ano, všichni Hadumani smutní,“ řekl Tamen.

„Můžu vidět Norju tak brzy po obřadu První slasti? Jenom krátce? Neznám mravy.“

„Mravy: ne. Haduma říkat ano. Ty brzy jít?“

„Jestli Jeren myslí, že jsme s jeseterem splnili svou povinnost, která vznikla tím, že jsme zahnali koně, tak myslím, že bychom se měli vydat na cestu. Odkud to víš?“

„Haduma říkat.“

Jeseter byl základem večerní hostiny. Taková spousta rukou řezala rybu na plátky k sušení, že to netrvalo nijak dlouho. Jondalar zachytil letmý pohled Norji, kterou ženy zavedly na místo dál proti proudu. Už se setmělo, když ji k němu přivedli.

Sešli spolu k řece. Dvě ženy je následovaly s patřičným odstupem. Porušení zákazu ho vidět tak brzy po obřadu První slasti bylo už tak dost velkým přestupkem. Nechat je ještě navíc samotné, to by bylo už příliš.

Stáli pod stromem a neříkali nic. Ona měla hlavu skloněnou. Odhrnul jí pramen vlasů a zvedl jí bradu, aby se na něho podívala. V očích měla slzy. Setřel jí třpytivou kapku z koutku očí a pozvedl ji pak ke rtům.

„Ach... Jondalar!“ zvolala a natáhla k němu ruku.

Vzal ji do náruče a líbal ji, nejdřív jemně, pak vášnivěji.

„Norjo,“ řekl. „Norja žena, překrásná žena.“

„Jondalar udělat Norja žena,“ řekla. „Udělat... Norja... udělat...“ Povzdechla si. Kdyby jen tak znala slova, aby mu mohla říct, co chce.

„Já vím, Norjo, já vím,“ řekl a přitiskl ji k sobě. Pak o krok odstoupil, držel ji za ramena, usmíval se a pohladil jí břicho. Usmívala se na něho přes slzy.

„Norja udělat Zelandonců...“ Dotkla se jeho řas. „Norja udělat Jondal... Haduma...“

„Ano,“ přikývl. „Tamen mi to řekl. Jondal, šestá generace Hadumanů.“ Sáhł do svého vřšku. „Mám tu něco, co bych ti chtěl darovat, Norjo.“ Vzal kamennou donku a vtiskl jí ji do ruky. Přál si jí dát nějak na srozuměnou, že pro něho soška znamená něco obzvláštního. Chtěl jí říct, že ji dostal od své matky a že je velmi stará a dědí se z generace na generaci. Pak se usmál:

„Tahle donka je moje Haduma,“ řekl. „Jondalarova Haduma. Teď je to Norjina Haduma.“

„Jondalar Haduma?“ řekla tázavě a prohlížela si vyřezávanou ženskou postavu. „Jondalar Haduma, Norja?“

Přikývl a jí vyhrkly slzy. Oběma rukama sevřela křečovitě sošku a zvedla ji ke rtům. „Jondalar Haduma,“ řekla a otrásala se pláčem. Najednou ho objala a políbila. Pak odběhla ke stanům a pro pláč téměř neviděla na cestu.

Celý tábor přispěchal, aby se s nimi rozloučil. Haduma stála vedle Norji, když se před nimi Jondalar zastavil. Haduma se usmívala a spokojeně přikývla. Norje se naopak kutálely slzy po tváři. Jednu zachytil a přiložil si ji ke rtům, a ona se usmívala, i když to slzavý proud nezastavilo. Obrátil se, aby se vydal na cestu, a stačil ještě zhlédnout, jak kudrnatý muž, kterého Jeren odeslal jako posla, hledí na Norju láskyplnými očima.

Norja teď byla ženou, které požehnala Haduma, někdo, kdo muži jistě přinese k ohništi dítě štěstí. Všeobecně se mluvilo o tom, že cítila slast při obřadu první slasti a každý věděl, že takové ženy jsou nejlepší družky. Norja byla dospělá, velmi žádoucí žena.

„Skutečně si myslíš, že Norja nosí dítě tvého ducha?“ zeptal se Thonolan, když opustili tábor.

„To se sice nikdy nedozvím, ale ta Haduma je moudrá stará žena. Ví víc, než ostatní tuší. Myslím, že zná velké kouzlo. Pokud by se nějaký člověk mohl o to postarat, aby se to stalo, pak ona.“

Mlčky chvíli sledovali tok řeky. Pak řekl Thonolan: „Velký bratře, chtěl bych se tě něco zeptat.“

„Jen se ptej.“

„Jaké kouzlo znáš ty? Myslím, že každý muž mluví o tom, že je vyvolen pro obřad První slasti, přitom většina z toho má velký strach. Já dokonce znám takové, kteří tu čest odmítli a upřímně řečeno, já sám si vždycky připadám dost nemotorný. Nikdy bych to ale neodmítl. Ale ty, na tebe neustále padá volba. A ještě nikdy jsem nezažil, že by to dopadlo špatně. Jak do děláš?“

„Já nevím, Thonolane,“ řekl trochu rozpačitě. „Snažím se jenom být opatrný.“

„A který muž není? Ne, to je víc než to. Jak to říkal Tamen? Dát ženě slast při obřadu První slasti je těžká věc. Jak tedy připravíš ženě slast? To já jsem rád, když jí nezpůsobím přílišnou bolest. Koneckonců nejsi vybaven méně než my ostatní, abys jí to usnadnil. Tak mi to řekni, dej malému bratrovi dobrou radu. Neměl bych nic proti tomu, kdyby za mnou běhala hrst mladých krásěk.“

Jondalar zpomalil krok a díval se na Thonolana. „Věř mi, nelíbilo by se ti to. Myslím, že to je jeden z důvodů, proč jsem se zaslíbil Maroně – abych měl omluvu.“ Jondalar sražil čelo. „Obřady První slasti jsou pro ženu něco zvláštního. A pro mě taky. Ale většina mladých žen jsou ještě v mnohém ohledu mladé dívky. Nevědí, co to znamená běhat za chlapci nebo vyzývat muže, aby si je vzal – neznají ještě rozdíl. Jak vysvětlíš mladé ženě, s kterou jsi právě strávil zvláštní noc, že bys dal přednost zabavit se se zkušenější ženou – a to, když má pocit, že tě má navždy jistého? Velká Dono, Thonolane! Já je nechci zranit, ale nemůžu se zamilovat hned do každé ženy, s kterou strávím noc.“

„Ty se vůbec nikdy nezamiluješ, Jondalare.“

Jondalar zrychlil krok. „Co tím chceš říct? Miloval jsem už celou řadu žen.“

„Miloval je, jistě, ale to není totéž.“

„Jakpak to víš? Už jsi někdy miloval?“

„Už několikrát. Jistě, nemusí to mít dlouhé trvání, ale znám rozdíl. Podívej, bratře, nechci strkat nos do tvých záležitostí, ale děláš mi starosti, zvláště potom, když jsi tak stísněný. A nemusíš tak utíkat, vždyť já už zmlknu, jestli chceš.“

Jondalar zase zpomalil krok. „Ano, možná máš pravdu. Možná jsem skutečně ještě nikdy nemiloval. Možná mi není dáno, abych se zamiloval.“

„Co ti chybí? Co nemají ženy, které znáš?“

„To kdybych věděl... nemyslíš, že bych...“ začal popuzeně, ale pak se odmlčel. „Nevím, Thonolane,“ řekl po chvíli. „Myslím, že si to všechno přeju. Chtěl bych ženu takovou, jaká je při obřadu První slasti – a myslím, že se pak taky do každé ženy zamiluju, alespoň pro tu noc. Současně si přeju ženu, a ne dívku. Přeju si ji takovou, aby její vášeň nebyla předstíraná, aby se jen netvářila, že je připravená. Současně bych chtěl, abych s ní nemusel zacházet tak opatrně. Chtěl bych, aby měla jiskru a aby věděla, co chce. Chtěl bych, aby byla mladá a stará, dětská a moudrá současně.“

„To ale není málo, bratře.“

„No, ptal ses.“

Mlčky šli chvíli dál.

„Co myslíš, jak stará je zelandona?“ zeptal se Thonolan. „Možná, že je trochu mladší než matka?“ Jondalar naprosto strnul. „Proč?“

„Říká se, že byla v mládí skutečně krásná, dokonce ještě před pár lety. Někteří ze starších říkají, že se s ní žádná nemohla rovnat, ani jen vzdáleně. Pro mě to není snadné říct, ale oni tvrdí, že je mladá, aby byla první mezi těmi, kteří slouží Matce. Řekni mi něco, bratře. Je to tak, co říkají o tobě a zelandoně?“

Jondalar se zastavil a obrátil pomalu tvář k bratrovi. „Řekni, co říkají o mně a zelandoně?“ zeptal se se sevřenými zuby.

„Promiň. Zašel jsem příliš daleko. Zapomeň, že jsem se ptal.“

5.

Ajla vyšla na římsu před jeskyní, promnula si oči a protáhla se. Slunce bylo ještě nízko na východě a ona si zastínila oči, když se rozhlížela po koních. Už se jí to stalo zvykem, že se hned po probuzení podívala, kde jsou, i když tu byla teprve několik dní. Činilo to její osamělý život trochu snesitelnější, když pomyslela na to, že sdílí údolí s živými tvory.

Pozvolna si pamatovala pohyb stáda. Věděla, kam se přijde ráno napojit a pod kterými stromy odpoledne nejraději zůstane ve stínu. Kromě toho se naučila rozeznávat jednotlivé koně. Bylo tu například hříbě z minulého roku, jehož šedá srst byla tak světlá, že vypadala téměř bílá. Jenom charakteristický pruh, který mu vedl po celém hřbetě, jeho přední nohy dole a trčící hřívá byly tmavé. Pak tu byla rudohnědá klisna s plavým hříbětem, jehož barva se podobala hřebcově srsti. A pak hrdý vůdčí hřebec sám, jehož místo zaujme jednoho dne právě jeden z těch ročků, které dnes sotva strpí ve své blízkosti. Možná ale taky některý z vrhu příštího nebo přespříštího roku. Plavý hřebec s tmavě hnědým pruhem na hřbetě, tmavší hřívou a tmavšíma předníma nohama byl ve svých nejlepších letech a celé jeho chování tomu nasvědčovalo.

„Zdravím vás, koňská tlupo,“ ukazovala Ajla a provedla gesto, které normálně používala k pozdravu. Přidala odstín, který platil pro ranní pozdrav. „Já jsem dnes spala dlouho. Vy už jste byli v řece a napili jste se. Teď je řada na mně.“

Zlehka seběhla dolů k řece, protože zatím poznala stezku natolik dobře, že už nemusela dávat tolik pozor. Napila se a pak se svlékla, aby si zaplavala ranní kolečko. Byl to stále ještě stejný přehoz, ale už ho vyprala a

zpracovala škrabadlem, aby byla kůže zase vláčnější. Její přirozený sklon k pořádku a čistotě posílila Iza, protože Iziny zásoby léčivých bylin musely být udržovány v pořádku, aby se vyloučil každý omyl. Kromě toho znala Iza nebezpečí, jaké skrývá špína a nákaza. Cestou nemohla Ajla zabránit určité míře zašpinění, ale jinak tomu bylo v blízkosti trpytivé vody.

Prohrábla si prsty husté světlé vlasy, které jí spadaly ve vlnách až na ramena. „Dnes ráno si umyju vlasy,“ oznámila gestem, které nebylo nikomu určeno. Hned za ohybem řeky viděla růst mydlíci a teď tam zašla a vytrhla několik kořenů. Když se pomalu zase vrátila, všimla si velké skály, která trčela z mělkého koryta řeky a na níž byla spousta hladkých miskovitých jamek vymletých vodou. Sebrala kulatý kámen a přebrodila se ke skále. Pak umyla kořeny, nabrala vodu do jedné jamky a roztloukla v ní kořeny, aby vyrobila hebký mýdlový roztok. Když vytvořila dostatek pěny, navlhčila si vlasy, vetřela do nich pěnu a pak se jí umyla celá. Na závěr se ponořila do vody, aby se opláchl.

Někdy v minulosti se ulomil kus skály, který trčel z vody. Ajla vylezla na část skály pod vodou a vystoupila po ní k vrcholku, kde se mohla zahřát na slunci. Koryto sahající jí po boky činilo ze skály ostrůvek který byl zpola zastíněný převislou vrbou, jejíž zčásti obnažené kořeny se přidržovaly kamení jako sukovité prsty. Ajla ulomila větvičku z keře, zuby z ní stáhla kůru a použila ji pak k tomu, aby si při sušení na slunci vytrhala z vlasů zacuchané chomáče.

Zasněně se dívala do vody a tiše si pro sebe pobrukovala, když si její oči najednou všimly pohybu. Hned byla ve střehu. Zírala do vody a na stříbřité tělo velkého pstruha, který odpočíval pod kořeny. Od té doby, co jsem odešla z jeskyně, nejedla jsem rybu, pomyslela si, přičemž ji napadlo, že ještě ani nesnídala.

Nehlučně vklouzla na druhé straně skály do vody, plavala kousek po proudu a přebrodila se mělkou vodou. Ruce držela ve vodě a prsty nechala naprosto volně viset. Pomalu a s nekonečnou trpělivostí pak postupovala proti proudu. Když se blížila ke stromu, viděla, jak se pstruh nastavil hlavou do proudu a pomalu pohybuje ploutvemi, aby zůstal na stejném místě pod kořeny.

Ajle svítily oči vzrušením, přitom její opatrnost převažovala nad nedočkavostí, když bezpečně kladla nohu za nohu a blížila se k rybě. Podsunula jí ruku pod břicho, neznatelně se jí pak dotkla, až cítila skřípele. Najednou popadla rybu, vytáhla ji jediným jistým pohybem z vody a hodila

ji na břeh. Pstruh sebou párkrát zamrskal, chvíli bojoval a pak už tam klidně ležel.

Ajla se usmívala. Byla spokojená sama se sebou. Jako dítěti jí připadalo obtížné naučit se chytat ryby rukama. Proto ji teď naplnila téměř stejná hrdost jako tenkrát, když to poprvé dokázala. Tohle místo musela mít na očích. Věděla, že i jiné ryby tu jistě budou hledat odpočinek. Ten chlapík je tak velký, že bude stačit na víc než jenom na snídani, pomyslela si, když si donesla svou kořist – a už se jí sbíhaly sliny na čerstvou rybu pečenou na horkých kamenech.

Zatímco se její snídaneček pekla, pletla Ajla košík z orobince, který nasbírala den předtím. Měl to být prostý uživatelský košík, ale pomocí několika drobných změn při pletení vznikl zcela jiný vzor, což ji velmi bavilo. Pracovala hbitě, současně však dokonale utahovala, aby košík nepropustil vodu. Pokud by do něho dala horké kameny, mohla by ho používat na vaření, ale to s tímhle košíkem neměla v úmyslu. Myslela spíš na zásobní košík. Koneckonců teď musela pamatovat na spoustu věcí, které bude potřebovat, aby se zajistila na zimu.

Rybíz, který jsem včera natrhala, bude za několik dní suchý, odhadovala, když pohlédla na červené kuličky, které rozprostřela před jeskyní k sušení na rohož pletenou z trávy. Zatím ještě dozrají další. Bude hodně borůvek, jenom jablek nebude dost z té ubohé malé jablůňky. Víšeň je obsypaná, plody jsou už bohužel přezrálé. Jestli chci vůbec ještě nějaké dostat, měla bych se o to postarat dnes, pomyslela si. Jádra slunečnic budou dobrá, pokud je ptáci všechny nevyzobou. Keře nablízku jabloně, to musejí být lísky, jenom jsou menší než ty, které rostly blízko jeskyně, a nejsem si moc jistá, že to opravdu je líska. Předpokládám, že tyhle jedle mají v šiškách velká jádra. To zjistím později. Jenom aby už ta ryba byla brzy hotová!

Měla bych začít sušit zeleninu, probírala v duchu všechno, co je třeba udělat, a nasbírat lišejníky. A houby. A kořeny. Kořeny nemusím sušit všechny. Některé vydrží dlouhou dobu, když je uschovám vzadu v jeskyni. Jestlipak bych neměla nasbírat ještě víc semen laskavce? Semínka jsou tak malá a vždycky se zdá, že jich nebude dost. Při sběru zrní se naopak vyplatí námaha a některé klasy na louce jsou už zralé. Dnes natrhám višně a posbíráám zrní. Na to budu ostatně potřebovat ještě víc zásobních košů. Škoda že nemám pár surových kůží, abych z nich mohla udělat velké vaky!

Když jsem ještě žila v tlupě, vždycky zbylo pár surových kůží. Teď bych byla ráda, kdybych měla jednu jedinou teplou kožešinu na zimu.

Zajíci a křečci prostě nejsou dost velcí, abych z nich udělala dobrý přehoz. Kromě toho jsou tak hubení. Kdybych mohla ulovit mamuta, měla bych dostatek tuku. Dokonce i do lampy by ho bylo dost. A nic není tak dobré jako mamutí maso. Teď už se ale musím podívat, jestli nebude pstruh hotový.

Kouskem dřívka píchala do ryby. Už jenom trochu a bude dobrý.

Bylo by hezké, kdybych měla trochu soli, ale tady není moře nablízku. Podběl chutná slane a ostatní byliny dodají dobrou kořeněnou chuť. Iza uměla každé jídlo tak chutně připravit. Možná bych měla vyjít do stepi a porozhlédnout se, jestli bych nechtyla pár kurů, které bych pak mohla připravit tak, jak je měl Kreb obzvlášť rád. Při vzpomínce na Izu a Kreba se jí sevřelo hrdlo. Zavrtěla hlavou, jako by chtěla všechny myšlenky na ně zapudit – nebo alespoň slzy.

Na sušení bylin a čajů a léčivých rostlin budu potřebovat stojan. Může se stát, že taky někdy onemocním. Na kůly bych mohla porazit několik stromů, jenom potřebuju čerstvé řemeny, abych je svázala. Když uschnou a stáhnou se, zpevní kůly. Tady na břehu řeky je tolik vývrátů a naplaveného dříví, že nepotřebuju kácet stromy, abych měla na otop. Kromě toho je ve stepi koňský trus, ten výborně hoří, když uschne. Hned zítra ráno začnu nosit dříví k jeskyni. Kromě toho bych si měla brzy vyrobit pár nástrojů. Jaké štěstí, že jsem našla pazourek. Ta ryba už je jistě hotová.

Ajla jedla pstruha přímo z horkých kamenů, na nichž se pekl.

Přitom uvažovala, jestli by v hromadě naplaveného dříví a kostí nenašla pár plochých dřev nebo kostí, které by se daly použít jako talíře. Kyčelní kosti a lopatky se pro to hodily obzvlášť dobře. Nalila vodu do misky na vaření a přála si, aby měla místo malého vaku na vodu vodotěsný žaludek většího zvířete. Pak by mohla mít větší zásobu vody v jeskyni. Hodila do misky rozpálené kameny a vysypala pak do vroucí vody sušené šípky z léčitelského vaku. Šípky používala jako léčivý prostředek proti lehčímu nachlazení. Kromě toho z nich připravovala čaj příjemné chuti.

Nebála se obtížné práce se sběrem, zpracováním a ukládáním všeho toho, co jí údolí přebohaté skýtalo, naopak se na to těšila. Tak měla alespoň co dělat a neměla čas přemýšlet o tom, jak je osamělá. Pro sebe taky nepotřebovala dělat tak velké zásoby. Jistěže, kdyby víc rukou pomáhalo, šlo by všechno mnohem rychleji. Ajla se začínala obávat, jestli bude mít dost času, aby udělala dostatečné zásoby. A ještě něco ji tísnilo.

Popíjela čaj a pletla koš. Přemýšlela, co všechno bude potřebovat pro přežití dlouhé chladné zimy. Nádobý z březové kůry se dají zhotovit

mnohem rychleji než pletené koše. Potřebuju jenom pár paznehtů, kostí a kousků kožešiny, abych uvařila klíh. A jak získám velký vak na vodu? A řemeny, abych pevně svázala kůly sušáku? Taky šlachy bych mohla použít a střeva, abych mohla uchovávat tuk, a...

Její hbité pletoucí prsty se zarazily uprostřed práce. Zírala do prázdna, jako by tam bylo pro ni zjevení. To všechno by mi mohlo dodat jedno jediné velké zvíře! Jedno jediné, víc jich zabíjet nemusím. Ale jak?

Dopletla košík a strčila ho do sběracího koše, který si připevnila na záda. Nástroje nastrkala do záhybů přehození. Vzala hrabací hůl a prak a vydala se na cestu k pastvině. Našla višně a natrhala všechny plody, na které ze země dosáhla. Pak vylezla i do stromu a dosyta se najedla. I když byly přezrálé a seschlé, pořád ještě měly dobrou sladkokyselou chuť.

Když slézala dolů, rozhodla se vzít s sebou i trochu višňové kůry proti kašli. Kamenným klínem otloukla část tuhé vnější kůry a seškrabala pak nožem lýčí. To jí připomnělo dobu, kdy jako dívka šla nasbírat višňovou kůru pro Izu. Přitom tajně pozorovala muže, kteří se cvičili ve zbrani. Věděla, že je to nesprávné, ale bála se, že by ji mohli objevit, kdyby se chtěla odplížit. A pak už nedokázala myslet na nic jiného a jenom jako očarovaná přihlížela, jak Zoug učil chlapce používat prak.

Věděla, že se ženy nesmějí dotknout zbraně, avšak když viděla ležet prak, nedokázala odolat. Prostě ho musela vyzkoušet. A byla bych dnes ještě naživu, kdybych si tehdy ten prak neschovala? Probudila bych takovou nenávist v Broudovi, kdybych se ho nenaučila používat? Možná by mě nedonutil odejít, kdyby tomu tak nebylo. Kdyby však ke mně necítil tak strašnou nenávist, asi by ho nebavilo se mnou uspokojovat svou potřebu a pak by se možná Durk nenarodil.

Možná! Možná! pomyslela si zahořkle. Jaký to má smysl přemýšlet o tom, co by se mohlo stát? Teď jsem tady a tenhle prak mi nepomůže složit velké zvíře. K tomu potřebuju oštěp!

Ajla se prodrala hájkem mladých osik, aby se napila a smyla z rukou lepkavou šťávu z višní. Vysoké, štíhlé a rovně rostlé mladé kmeny měly v sobě něco, co ji zarazilo. Vzala kmínek mladé osiky a pak jí to došlo. Tahle osika by měla být vhodná! Z ní by se musel dát udělat oštěp.

Na okamžik ztratila odvahu. Brun by se rozzlobil, pomyslela si. Když mi dovolil lovit, tak výslovně řekl, že nikdy nesmím lovit ničím jiným než prakem. Brun by...

Co na tom, co by udělal Brun? Co už mi může vyčítat? Co mi může udělat kdokoliv z nich, i kdyby se to dozvěděli? Já jsem přece mrtvá. Já už jsem mrtvá. Není tady nikdo jiný než já.

Pak v ní něco prasklo, jako šňůra, která byla příliš napjatá. Padla na kolena. Ach, jak velice bych si přála, aby tu byl někdo kromě mě. Někdo. Jedno, kdo by to byl. Dokonce Brouda bych ráda viděla. Už nikdy bych se praku ani nedotkla, kdyby mi dovolil se vrátit. Kdyby mi dovolil vidět zase Durka. Ajla klečela pod osikou, zakrývala si rukama oči a plakala a vzlykala.

Avšak její vzlykot slyšely jen lhostejné uši. Drobná zvířata pastviny a lesíku udělala jenom větší oblouk kolem cizího stvoření, které vydávalo takové neznámé zvuky. Nikdo ji nemohl slyšet, nikdo jí nerozuměl. Pokud ještě byla na cestě, živila v sobě naději, že najde lidi, lidi jako je ona sama. Teď, když se rozhodla tu zůstat, musela tuto naději pohřbít. Musela se naučit vyrovnat se se samotou, žít s ní. Hlodavý strach, že bude muset na neznámém místě přežít zimu, o níž si neuměla udělat představu, jí to všechno jenom ještě ztěžoval. Pláč uvolnil napětí.

Když zase vstala, chvěla se sice, ale už vytáhla pěstní klín a zuřivě sekala do kmínku mladé osiky hned u kořene. Když ho pak zlomila, pustila se ještě do jedné osiky. Viděla jsem dost často muže zacházet s oštěpy, řekla si, když očistila kmínek od větví. Tak těžké to zase nemůže být. Odtáhla kmínky na volné prostranství a nechala je tam ležet. Zbytek odpoledne strávila sbíráním klasů pšenice a žita. Teprve potom odtáhla kmínky k jeskyni.

Pozdní odpoledne strávila tím, že štíhlé kmínky zbavila kůry a vyhladila je. Přerušila svou práci jenom na chvíli, aby si uvařila pár semen, která chtěla sníst se zbytkem masa, a aby rozprostřela višně k sušení. Když nastala tma, byla připravená pro další práci. Vzala násady s sebou dovnitř do jeskyně. Rozpomínala se na to, jak to dělali muži, a pak odměřila násadu, aby byla trochu delší než ona, a označila si místo. Přesně to pak vložila do ohně a otáčela tyčí, aby byl hrot ze všech stran stejnoměrně zuhelnatělý. Pak škrabadlem odstranila spálené černé dřevo a pokračovala se škrábáním tak dlouho, dokud se horní kousek neodlomil. Pomocí dalšího pálení a škrábání získala na oštěpu ostrý, ohněm zpevněný hrot. Pak se pustila do práce na druhém kmínku.

Už bylo pozdě, když byla konečně hotová. Byla unavená, ale měla radost z toho, co se jí podařilo, a taky věděla, že takhle snadněji usne. Noci byly pro ni nejhorší. Nahrabala zeminu k ohni, aby vznikl malý val. Pak

přistoupila k východu jeskyně, dívala se do hvězdnatého nebe a hledala pro sebe důvod, aby ještě nemusela jít spát. Vyhrabala si mělkou prohlubeninu, do ní nanosila suchou trávu a přes to rozprostřela kožešinu. Pomalu přešla k ohništi, sedla si, zírala do plamenů a naslouchala tichu.

Nikde ani hlásek lidí, kteří se chystali ke spaní, žádné zvuky lidí, kteří se párovali u blízkých ohnišť, žádné pokašlávání a chrápání, žádný z těch mnoha malých zvuků, jak je lidé dělají, nikde ani známka života – až na vlastní dech. Natáhla se po kožešině, v níž nosila svého syna, přitiskla si ji na prsa, kolíbala se dopředu dozadu, tiše pro sebe pobrukovala a slzy se jí kutálely po tváři. Nakonec se natáhla, objala kožešinu a v pláči usnula.

Když Ajla příštího rána vyšla ven, aby si ulevila, měla na nohou krev. Vyhrabala ve svých věcech savý pruh kožešiny a zvláštní pásek na boky. Kožešiny byly ztuhlé a vypelichané, jak je neustále prala. Vlastně by je měla po použití zahrabat. Přála si, aby měla trochu mufloní vlny, aby ji přidala k pruhům. Pak spatřila králičí kůži. Tu jsem si vlastně chtěla schovat na zimu, pomyslela si. Ale nějaké králíky určitě ještě ulovím.

Rozřezala malou kožešinu na pruhy. Pak sešla dolů, aby si zaplavala jako každého rána. Mohla jsem si myslet, že dostanu své dny, a měla jsem se na to připravit. Teď nesmím vůbec nic jiného dělat než...

Najednou jí to přišlo k smíchu. Tady přece ženská kletba nic neznamená. Nejsou tady žádní muži, kterým by se musela vyhýbat, aby na ně nepohlédla nebo aby jim sbírala a připravovala jídlo. Musí se starat jenom sama o sebe.

Přesto jsem se na to měla připravit. Dny tak rychle ubíhají, vůbec jsem nepomyslela, že už je zase načase. Jak dlouho jsem už v tomhle údolí? Pokusila se rozpomenout, ale jeden den jí splýval s druhým. Svraštila čelo. Měla bych vědět, kolik dnů tu teď jsem – možná roční doba zatím pokročila dál, než si myslím. Na okamžik propukla v paniku. Ne, tak zlé to ještě nemůže být, řekla si. Nebude sněžit, dokud plody neuzrály a neopadalo listí. Přesto bych to měla vědět. Měla bych si pamatovat, jak dny ubíhají.

Vzpomněla si, jak ji Kreb před dlouhou dobou naučil vyrývat čáru za každý den, aby měla přehled o čase. Byl tehdy překvapený, že pochopila tak rychle, oč šlo. Vždyť jí to taky vysvětloval jenom proto, aby se zbavil jejích věčných otázek. Vlastně by nikdy neměl zasvětit dívku do tajného vědění, které je vyhrazeno jenom mog-urům a jejich pomocníkům. Jak jí vtloukal do hlavy, aby to nikdy neprozradila! Stejně tak si vzpomínala na

to, jak se rozzlobil, když ji přistihl, jak vyrývá vrypy na hůl, aby spočítala dny mezi dvěma úplňky.

„Krebe, jestli se teď na mě díváš ze světa duchů, nezlob se na mě,“ řekla svou němou znakovou řečí. „Ty budeš vědět, proč to musím udělat.“

Našla dlouhou hůl a pomocí pazourkového nože udělala jeden vryp. Pak uvažovala a ještě dva přidala. Pak položila přes vrypy tři prsty a zvedla je do výše. Myslím, že uplynulo víc dnů, jenom nevím, kolik jich bylo, ale že jich bylo alespoň tolik jako těchhle vrypů, to vím určitě. Dnes večer přidám ještě jeden vryp, a tak to budu dělat každý večer. Znovu pozorovala hůl. Myslím, že tenhle vryp ještě trochu prohloubím, abych označila den, kdy jsem začala krvácet.

Když vyrobila oštěpy, měsíc už prošel první polovinou své fáze, ale Ajla pořád ještě nevěděla, jak by měla ulovit velké zvíře, které potřebovala. Seděla u vchodu jeskyně a dívala se na protilehlou stěnu a noční nebe. Udeřila letní vedra a teď jí bylo příjemně v mírném večerním vánku. Právě si udělala oblečení pro léto, protože její velký přehoz byl teď často příliš teplý, aby ho nosila. I když v blízkosti jeskyně pobíhala nahá, potřebovala záhyby přehozu, aby měla kam nastrkat potřebné věci, když se vydala dál. Od doby, kdy se stala ženou, nosila ráda i pevně uvázaný kožený pruh přes prsa, když šla na lov. Pak jí bylo při běhu a skákání lépe. A tady v údolí se nemusela neustále strachovat o kradmé pohledy lidí, kterým se to zdálo divné, že něco takového nosí.

Neměla žádnou velkou kůži, aby si z ní udělala oblečení, ale nakonec našla řešení. Nosila králíčí kožešiny zbavené srsti. Sice jimi nezahalila horní polovinu těla, ale používala jiné kůže jako pruh přes prsa. Umínila si, že druhého dne časně zrána podnikne výlet s oštěpy, a doufala, že ve stepi narazí na zvířata, která by mohla ulovit.

Mírné stoupání na severním konci údolí jí usnadnilo přístup do stepi, která se rozkládala východně od řeky. Na západě by bylo kvůli příkré skalní stěně obtížnější dostat se na rovinu.

Ajla zahlédla řadu vysoké zvěře, stáda bizonů a koní a dokonce malé stádo antilop sajga, avšak nepřinesla domů více než dva sněžné kury a velkou pouštní myš. Prostě se nedostala dost blízko k vysoké zvěři, aby mohla s oštěpy něco podniknout.

Dny ubíhaly. Ajla se neustále zaobírala tím, jak by mohla ulovit větší zvíře. Často naslouchala mužům v tlupě, když mluvili o lovu – nemluvili vlastně skoro o ničem jiném – ale oni přece chodili na lov vždycky

společně. Nejraději postupovali jako smečka vlků: pokusili se oddělit od stáda zvíře, pak se střídali v pronásledování a tak dlouho je štváli, dokud se zvíře neunavilo a oni se k němu mohli přiblížit, aby mu zasadili smrtelnou ránu. Ale co si měla počít ona, když byla sama.

Někdy mluvili taky o tom, jak kočkovité šelmy číhají, aby ve vhodném okamžiku padly na svou kořist nebo se na ni vrhly obrovským skokem a zuby a drápy ji srazily k zemi. Avšak Ajla neměla ani tesáky, ani drápy, ani nebyla tak rychlá jako kočky. Taky neuměla dobře zacházet s oštěpem, do její ruky byl příliš těžký a dlouhý. Přesto – musela najít nějakou možnost.

Byla noc novoluní, když ji konečně napadlo, jak by se to vlastně mohlo podařit. Často myslela na setkání klanu, které se konalo, když měsíc ukázal zemi záda a ponořil do svého světla vzdálenější prostory vesmíru. Svátek jeskynního medvěda se vždycky konal za novoluní.

Myslela na lovecké hry, které předváděly různé tlupy klanu. Broud předvedl za jejich tlupu vzrušující lovecký tanec a ozřejmil jí, jak pomocí ohňů zahnali mamuta do rokle, odkud nemohl zpátky. Tím tehdy předčil všechny ostatní tlupy. Avšak předvádění hostitelské tlupy – vyhrabali na stezce srstnatého nosorožce jámu, nosorožce obklíčili a zahnali ho do ní – vyneslo dobré druhé místo. Srstnatí nosorožci byli nevypočitatelní a byli považováni za nanejvýš nebezpečné.

Příštího dne se Ajla rozhlížela, jestli tam jsou koně, ale nepozdravila je jako každého rána. Zatím se naučila rozeznávat jednotlivá zvířata stáda. Pozorovala je jako dobrou společnost, téměř přátele. Přesto nemohla jinak. Neměla jinou volbu, pokud měla přežít.

V následující době strávila Ajla velkou část dne tím, že pozorovala jejich pohyby při pastvě. Chtěla zjistit, kde se obvykle napájí, kde se nejraději pasou a kde v noci odpočívají. A při tomto pozorování v ní uzrával plán. Lámala si hlavu podrobnostmi, jak ho provést, snažila se zvážit všechny možnosti a nakonec se pustila do díla.

Trvalo jí celý den, než porazila menší kmeny a keře a odvěkla je dolů až téměř k řece. Navršila je v blízkosti lesní světliny. Nasbírala hodně pryskyřičnatou kůru borovic a smrků a svou hrabací holí vyhrabala staré ztrouchnivělé pařezy, které dobře hořely, a nasbírala otepi suché trávy, aby mohla udělat pochodně, které by rychle vzplanuly a nadělaly hodně kouře.

Časně zrána toho dne, kdy měl lov propuknout, si donesla kožesinu na spaní a roh tura. Pak prohrabala hromadu nejrozumnějších zásob u skalní stěny, dokud nenašla plochou silnou kost. Tak dlouho brousila jednu stranu, dokud nezískala dobré ostří. Pak snesla každou šňůru a každý

řemen, který jen mohla najít, strhala ze stromů liány a to všechno navršila na kamenitém břehu. Natahala tam i spousty naplaveného dříví, aby měla dost na přikládání do ohně.

K večeru bylo všechno hotovo. Ajla neustále vybíhala až k vyčnívající stěně na břehu, aby měla přehled o pohybu stáda. Stísněně pozorovala, jak se na východě tvořilo několik mraků, a doufala, že zase odvánou a nezahálí měsíc, protože to by mohlo zhatit její plán. Uvařila si trochu zrní a natrhala pár bobulí, ale moc toho nedokázala sníst. Stále znovu brala do ruky oštěp, aby s ním cvičila, a zase ho odkládala.

V posledním okamžiku ještě přehrabovala hromadu naplaveného dříví a kostí, dokud nenašla stehenní kost jelena, která měla dobře vyvinutou hlavici kloubu. Vší silou jí udeřila do klu mamuta a trhla sebou při ráně, která jí projela celým tělem. Dlouhá kost byla nepoškozená a byla dobrým a pohotovým kyjem.

Měsíc vyšel, když slunce ještě nezapadlo. Ajla si přála, aby toho věděla víc o loveckých obřadech, z nichž bývaly ženy vždycky vyloučeny. Ženy přinášely neštěstí.

Sobě samé jsem nikdy nepřinesla neštěstí, pomyslela si. Ostatně jsem se až dosud ještě nikdy nepokusila ulovit větší zvíře.

Kdybych tak věděla, co přináší štěstí. Bezděčně se dotkla svého amuletu a myslela přitom na svůj totem. Koneckonců to byl jeskynní lev, který ji kdysi přivedl k lovu. Přinejmenším to tak říkal Kreb. Ale jaký jiný by k tomu měl být důvod, aby žena byla zdatnější než muž ve zbrani, kterou si zvolila? Její totem je prý pro ženu příliš silný – propůjčuje jí mužské rysy, domníval se Brun. Ajla doufala, že jí její totem i tentokrát přinese štěstí.

Šero zhoustlo, nastala tma a Ajla šla až k ohybu řeky, kde viděla, že se koně shromažďují na noc. Vzala plochou kost a kožešinu na spaní a proběhla vysokou trávou, až se dostala ke světlině, kterou koně přicházeli, když se po ránu chtěli napít u řeky. Zelené listí vypadalo v mizejícím denním světle šedé a vzdálenější stromy tvořily černou siluetu před třpytícím se nebem. Doufala, že korunami stromů probleskne trochu měsíčního světla. Odložila kožešinu a začala hrabat.

Vrchní vrstva byla tvrdá, ale když ji jednou prorazila, bylo hrabání se zaostřenou kostní lopatou snazší. Pokaždé, když navršila hromádku hlíny na kožešině, odtáhla ji do lesa a tam vysypala. Když byla jáma hlubší, rozprostřela kožešinu na jejím dně a vytahovala hlínu nahoru pomocí kožešiny. Přitom spíš pracovala po hmatu, než že by něco viděla.

Byla to těžká práce. Nikdy dřív sama nevyhrabala jámu. Velké jámy na vaření, které byly vyložené kameny a sloužily k tomu, aby se v nich pekla celá zvířata, byly vždycky společným dílem všech žen. Přitom musela tuto jámu udělat ještě hlubší a delší, než bylo ohniště tlupy.

Měla jámu vyhrabanou přibližně do pasu, když ucítila vodu, a pak jí došlo, že neměla hrabat tak blízko řeky. Dno se rychle zalévalo vodou. Stála po kotníky v blátě, než to vzdala. Vylezla nahoru a při vytahování kožešiny ještě strhla jednu stěnu jámy.

Snad bude dost hluboká, pomyslela si. To prostě musí stačit – protože čím hlouběji hrabu, tím víc vody dovnitř nateče. Podívala se nahoru k měsíci a byla překvapená, jak už čas pokročil. Musí pracovat rychle, jestli chce být včas hotová. Proto teď nemohla odpočívat, jak původně zamýšlela.

Pospíchala tam, kam nanosila křoví a kmeny stromů, klopýtla přes kořen, který neviděla, a pořádně si natloukla. Tohle není nejvhodnější okamžik, abych byla neopatrná, pomyslela si a třela si holeň. Kolena a dlaně ji bolely a byla si jistá, že to, co se jí lepí na nohou, je krev, i když to nemohla vidět.

Bezděčně si uvědomila, jak je zranitelná, a na okamžik ji přepadl strach. Co kdybych si zlomila nohu? Není tu nikdo, kdo by mi pomohl – pokud by se něco stalo. Co dělám v temné noci tady venku? Bez ohně? Co se stane, pokud mě napadne nějaké zvíře? Ještě měla živě před očima, jak na ni jednou zaútočil rys, a honem nahmatala prak, protože se jí zdálo, že vidí ve tmě svítící oči.

Její zbraň však bezpečně visela na opasku. To jí dodalo nové odvahy. Já už jsem mrtvá nebo bych rozhodně měla mrtvá být. Jestli se něco stane, pak právě tohle. Nemá smysl si tím teď lámat hlavu. Jestli si nespíš, bude ráno, než to dodělám.

Našla svou hromadu roští a táhla malé kmínky k jámě. Když tak o tom uvažovala, nemohla sice koně sama obklíčit a rokle bez východu tu taky nebyly, ale dostala náhlé vnuknutí, jak by to mohla dokázat. Byl to geniální nápad, na který připadla. Její mozek se lišil od lidí klanu víc než její vnější vzhled. Pokud nejsou v údolí žádné rokly, pomyslela si, třeba bych mohla nějakou udělat.

Nevadilo, že na tuto myšlenku už přišel někdo jiný – pro Ajlu byla nová. Taky v tom neviděla žádný převratný vynález, ale jen malé vylepšení toho, jak lovila tlupa. Pro ni to bylo něco, co by možná jí, odkázané zcela jen na sebe, umožnilo skolit zvíře, o jakém by žádný muž v klanu ani

neuvažoval, že by je mohl ulovit sám. Byla to velká novina, zrozená z nutnosti.

Ajla ustaraně pozorovala nebe, když splétala dohromady větve, aby tvořily zátarasy, které se směrem od vyhloubené jámy rozšiřovaly. Dotápala k jámě a zvýšila její stěny větvemi a křovím. Na východě již bledly hvězdy, první ptáci vítali cvrlikáním ráno a nebe se rozjasňovalo.

Jáma měla přibližně pravouhlý tvar, byla trochu delší než širší, a byla hodně bahnitá v rozích, kde vyhrabala poslední vlhké náklady hlíny. Hroudy hlíny, které jí při odnášení spadaly z kožešiny, ležely všude kolem v sešlapané trávě v místě mezi sbíhajícími se zátarasy z kmenů a větví. Od jámy bylo vidět k řece, na které se odráželo rudnoucí východní nebe. Na druhé straně klidně tekoucího toku trčela temně příkrá jižní stěna údolí, jejíž obrysy se daly rozeznat jenom v horních částech.

Ajla se obrátila, aby zjistila, kde jsou koně. Druhou stranu údolí tvořil mírnější svah, který byl příkřejší od místa, kde vyčníval skalní výběžek před její jeskyní, zatímco prostor dál na východě údolí vybíhal v mírně se vlnících, travou porostlých pahorcích. Tam bylo stále ještě temno, avšak už rozeznala, že koně se začali hýbat.

Vzala kožešinu a lopatu z ploché kosti a seběhla k řece. Oheň dohořival. Přiložila dříví, vylovila pak kus žhavého uhlíku z popela a strčila ho do tuřího rohu. Oštěp si schovala u jámy, vedle položila kyj a pak udělala dlouhý oblouk, aby se dostala za koně, než se dají do pohybu.

A pak čekala.

Čekání jí připadalo obtížnější než tvrdá práce po celou noc. Byla vzrušená a napjatě čekala na to, jestli se její plán zdaří. Prohlédla uhlík a čekala. Ještě jednou prohlédla pochodně a čekala. Myslela na nespočetné věci, které jí dříve nenapadly, které by ale mohla udělat nebo udělat jinak – a čekala. Ptala se, kdy se koně konečně pohnou a projdou stezkou k vodě, myslela na to, že by to mohla trochu uspíšit, ale pak si to raději rozmyslela – a čekala.

Teď se stádo pohnulo. Ajle připadalo, jako by koně byli neklidnější než jindy, ale ještě nikdy předtím je z takové blízkosti nepozorovala, a proto si tím nebyla jistá. Nakonec vůdčí klisna zamířila směrem k řece. Stádo ji následovalo, ale cestou se neustále koně zastavovali a škubali travu. Když se přiblížili řece, byli viditelně neklidnější. Zavětrili Ajlin pach a pach čerstvě vyhrabané hlíny. Když se vůdčí klisna vzepjala a chtěla odbočit, usoudila Ajla, že nastal okamžik, aby zasáhla.

Uhlíkem zapálila pochodeň a tou pochodní hned druhou, odhodila tuň roh a rozběhla se za stádem. Utíkala, křičela a řvala a mávala pochodněmi ve vzduchu, avšak byla ještě příliš daleko od stáda.

Pach kouře probudil instinktivní strach koní ze stepních ohňů. Koně zrychlili běh a brzy Ajlu nechali daleko za sebou. Ale běželi k napajedlu a k zátarasům ze stromů a větví. Když zavětřili nebezpečí, pokusili se někteří uhnout k východu. Ajla běžela za nimi ze všech svých sil v naději, že je zatlačí, kam potřebuje. Když se přiblížila, viděla, že i ostatní zvířata změnila směr, aby se vyhnula jámě, načež Ajla s řevem vběhla přímo mezi ně. Stádo se před ní rozdělilo. Se svěšenýma ušima a rozšířenými nozdrami se koně po obou stranách kolem ní rozbíhali a ržáli strachy a panikou. Ajla se strašně bála, že jí všichni utečou.

Byla blízko východního konce zátarasů, když uviděla šedohnědou klisnu, jak se k ní blíží. S křikem pozvedla pochodně a běžela přímo proti ní, takže se vlastně musela se zvířetem srazit. Avšak v posledním okamžiku klisna uskočila stranou, zjistila, že cesta k útěku je odříznuta, a vyrazila v naději, že najde otvor v zátarasu. Ajla supěla námahou, jak se za ní hnala. Měla pocit, že jí prasknou plíce.

Klisna spatřila průzor s lákavě svítící vodou za ním a vběhla tam. Příliš pozdě poznala otevřenou jámu. Zarazila se, vzepjala se k odskoku stranou, avšak uklouzla kopyty na mazlavém okraji a skončila se zlomenou nohou v jámě.

Ajla sotva popadala dech, když doběhla. Popadla oštěp, stála tam a nespouštěla divoce se vzpínající klisnu z očí. Popadla oštěp oběma rukama, rozkročila se a vší silou bodla. Pak jí došlo, že zarazila oštěp zvířeti do boku, zranila je, ale nezabila. Rychle oběhla jámu, ale uklouzla na blátě a málem by sama spadla do jámy.

Popadla druhý oštěp a tentokrát mířila přesněji. Klisna ržála zděšením a bolestí, a když se jí hrot druhého oštěpu zabořil do krku, naposledy se ještě jednou statečně vzepjala a pak se zvukem, který byl sotva víc než zakňouráním, klesla. Pevnou ranou kyjem ukončila Ajla její bolesti.

Ajle jenom pomalu docházelo, že to skončilo. Byla příliš ohromená, aby pochopila, že to dokázala. Vyčerpaně lapala po dechu a opírala se na kraji jámy o kyj a zírala na zabitou klisnu. Šedohnědá srst byla pomazaná blátem, avšak zvíře se už nehýbalo.

Pak, postupně, si to uvědomila. Nikdy nepoznaný tlak v ní narůstal, rostl v jejím hrdle a uvolnil se divokým vítězným řevem. Dokázala to!

V tom okamžiku stála uprostřed obrovského světadílu někde v blízkosti tekoucí hranice mezi severní sprašnou stepí a vlhčími kontinentálními pastvinami na jihu mladá žena s kyjem v ruce – a připadala si mocná. Prežije! Ona přežije!

Avšak její jásot trval jen krátce. Když pohlédla na zabitého koně, pomalu jí docházelo, že se jí nikdy nepodaří celé zvíře vytáhnout z jámy. Bude ho muset rozporcovat na bahnitém dně. A pak bude muset kusy masa donést rychle na břeh. Musí nařezat maso na tenké plátky a pokusit se stáhnout kůži tak, aby ji nepoškodila, dokud ostatní dravci nezvětrí krev. Musí zachránit a dopravit do bezpečí ostatní části, na kterých jí záleželo a které potřebovala, kromě toho musí udržovat oheň a držet stráž, až bude maso schnout.

Přitom už byla vyčerpaná noční prací a vzrušujícím lovem. Avšak nebyla mužským členem tlupy, aby mohla teď, když vzrušující část lovu pominula, ulehnout a porcování a zpracování kořisti přenechat ženám. Práce jí teprve začínala. Zhluboka si povzdechla a seskočila do jámy, aby prořízla klisně hrdlo.

Běžela zpátky na břeh pro pazourkové nástroje a kožešinu na spaní. Při návratu ji napadlo, že stádo na druhém konci údolí je stále ještě v pohybu, zapomněla však na ně, když v omezeném prostoru jámy vysekávala zakrvácené a zabláčené kusy masa a ze všech sil se snažila nepoškodit kůži víc, než už byla.

Mrchožraví ptáci klovali zbytky z odhozených kostí, když nakládala na kožešinu tolik masa, kolik si myslela, že by najednou mohla odtáhnout. Napnula síly a vlekla náklad dolů k břehu, přiložila dříví a svou kořist hodila tak blízko ohně, jak jen mohla. Běžela zpátky s prázdnou kožešinou, ale honem vzala prak a vystřelila pár kamenů, ještě než dorazila k jámě. Slyšela zavýt lišku a viděla, jak s kulháním mizí. Kdyby jí nedošly kameny, tak by ji složila. Nasbírala proto další kameny a utišila žízeň, než se zase pustila do díla.

Kámen zasáhl, a ukázalo se, že smrtelně, rosomáka, který odvážně vzdoroval vedru ohně a pokusil se ukrást velký kus masa, když se Ajla vracela se svým druhým nákladem. Dovělekla maso k ohni, dotáhla pak i rosomáka a doufala, že bude mít čas, aby ho stáhla. Rosomáčí kožešiny byly v zimě obzvlášť užitečné. Přiložila ještě víc dříví do ohně a pozorovala s obavami zásoby z naplaveného dříví.

Méně štěstí měla při návratu k jámě s hyenou, které se podařilo ukrást celé stehno. Od svého příchodu do údolí neviděla tolik masožroutů. Lišky,

hyeny a rosomáci dostali chuť na její kořist. Vlci a jejich příbuzní, divocí psi, ji obcházelí přesně z dosahu jejího praku. Sokoli a luňáci prokázali větší odvahu, vždycky jen odskočili stranou a párkrát udeřili křídly, když se blížila. Byla připravená na to, že se každým okamžikem vynoří rys, leopard nebo dokonce jeskynní lev.

Když konečně mohla vytáhnout naprosto zamazanou kůži z jámy, překročilo už slunce zenit, ale Ajla se poddala únavě teprve tehdy, když dověkla k řece poslední náklad. Celou noc nezamhouřila oko a celý den nevzala sousto do úst. Teď už se nechtěla ani hnout. Ale byly tu mouchy, které se postaraly o to, aby se přece jenom ještě zvedla. Jejich bzucení ji přimělo, aby si uvědomila, jak je špinavá. Mouchy nejenom bzúčely, ale i bodaly. Donutila se zvednout a pak, aniž se svlékla, se ponořila do řeky. Vděčně se nechávala omývat vodou.

Koupel v řece ji osvěžila. Potom šla nahoru do jeskyně, rozprostřela letní oblečení k sušení a litovala, že nemyslela na to, aby vyndala alespoň prak, než vlezla do vody. Teď se obávala, že by mohl sušením ztvrdnout. Neměla čas kůži mnout a udržovat ji měkkou. Přetáhla si přehoz a vzala kožešinu na spaní. Než zase sestoupila k řece, rozhlédla se z okraje skalní římsy před jeskyní po travnatém údolí. V blízkosti jámy rozeznala pohyb a zvuky, ale koně se zcela stáhli do údolí.

Najednou si vzpomněla na oštěpy. Ty stále ještě ležely na zemi, kam je odložila, když je vytáhla z klisny. Nemohla se rozhodnout, jestli tam má zajít a donést je, a téměř už to vzdávala, když si uvědomila, že bude lepší mít dva ještě zcela dobré oštěpy, než aby si později musela dělat nové. Zvedla vlhký prak, upustila kožešinu na břeh a zastavila se, aby nasbírala kameny.

Když se blížila k jámě, pohlédla na místo boje novými očima. Zátarasy z kmenů a větví byly na mnohých místech povalené. Jáma byla zející ránou v zemi, tráva kolem byla zdupaná. Všude kolem krev, kusy masa a kostí. Dva vlci se s vrčením rvali o hlavu klisny. Mladé lišky se praly o přední nohu, na které bylo ještě znát kopyto, zatímco ji hyena podezíravě sledovala. Hejno luňáků vzletlo, když se přiblížila, avšak rosomák na kraji jámy se nehnul z místa. Bylo nápadné, že tu ještě nebyly kočkovité šelmy.

Měla bych si pospíšet, pomyslela si, když zahнала rosomáka kamenem. Musím se postarat, aby nedohořel oheň vedle mého masa.

Hyena vyrazila mečivý zvuk, když odtáhla, pak ale, z dosahu praku, se zase zastavila.

Táhni pryč, ty odporné zvíře, pomyslela si Ajla. Nenáviděla hyeny. Pokaždé, když nějakou viděla, vzpomněla si, jak kdysi hyena napadla dítě Ogy. Ajla tehdy neváhala, nemyslela na následky a hyenu prostě zabila. Nemohla dovolit, aby dítě zahynulo tak strašným způsobem.

Když se sklonila, aby zvedla oštěpy, upoutal její pozornost pohyb, který vnímala za hradbou větví. Několik hyen obklíčilo plavé hříbě na pavoucích nohách.

To je mi líto, pomyslela si Ajla. Nechtěla jsem ti vzít matku. Jenom náhodou to byla právě ona, kterou to postihlo. Ajlu netrápily výčitky. Jsou lovci a je kořist. Někdy se i lovci stávají kořistí. Sama mohla padnout za oběť lovců, navzdory svým zbráním a ohni. Lov byl způsob života.

Ale věděla, že osud hříběte bez matky je zpečetěn, a bylo jí líto malého bezmocného zvířátka. Od té doby, kdy přinesla lze prvního králíčka, aby ho vyléčila, nosila k Brunové nelibosti neustále do jeskyně zraněná zvířata. Léčit šelmy jí však pochopitelně zakázal.

Pozorovala, jak hyeny krouží kolem hříběte, které jim neustále hbitě uhýbalo. Hříbě mělo velké ustrašené oči. Když se o tebe nemůže nikdo starat, tak je snad lepší mít to rychle za sebou, uvažovala Ajla. Ale když jedna hyena zaútočila a zranila hříbě na boku, už neuvažovala. Prorazila křovím a střílela kamení z praku. Jedna hyena padla na zem, ostatní uskočily. Ajla se nepokoušela je zabít. Neměla zájem o nečisté vypadající skvrnitou kůži hyen. Jí šlo jen a jen o to, aby daly pokoj hříběti. To sice taky odběhlo, ale ne daleko. Mělo z Ajly strach, ale hyen se bálo ještě víc.

Ajla se pomalu blížila k malému hříběti, natáhla ruku a tiše vrkala. Tak už utišila mnohé ustrašené zvířátka. Ajle byl vlastní přirozený způsob, jak zacházet se zvířaty, a citlivost, kterou rozvinula společně s léčitelskými schopnostmi a která se nezaměřovala jenom na lidi. Iza ji v tom posilovala. Stejně tak se i Iza ujala kdysi podivně vypadajícího zraněného a vyhladovělého dítěte.

Hříbě natáhlo krk, aby očmuchalo Ajliny natažené prsty. Ajla se k němu přiblížila, hladila je a poklepávala. Když na Ajliných prstech objevilo něco důvěrného, začalo je hlučně sát. V Ajle se probudil starý bolestný pocit.

Ubožáčku, pomyslela si, tak hladový a bez matky, která by ti dala mléko. Já pro tebe taky žádné nemám, neměla jsem ani pro Durka dost. Cítila, jak se jí hrnou slzy do očí a zavrtěla hlavou. Nu co, Durk přesto vyrostl a je statný. Třeba mě napadne něco jiného, čím bych tě mohla

nakrmit. Musíš si ale taky brzo odvyknout mléku. Pojd', ty můj drobečku. Prsty vedla hříbě dolů k břehu.

Právě když Ajla sešla dolů, spatřila rysa, jak se krade pryč s kusem jejího těžce zaslouženého masa. Takže přece jenom se už objevila kočkovitá šelma. Ajla popadla prak a dva kameny. Když čilé hříbě uskočilo a rys vzhlédl, vypálila vši silou kameny.

„Rysa můžeš zabít prakem,“ řekl Zoug důrazně před dlouhou dobou. „Nezkoušej to s ještě větším zvířetem, ale rysa můžeš prakem zabít.“

Nebylo to poprvé, kdy si Ajla vyzkoušela správnost tohoto tvrzení. Dovlekla zpátky svůj kus masa a vzala hned s sebou i šelmu se štetičkovitými ušima. Pak pozorovala hromadu masa, zablácenou koňskou kůží, mrtvého rosomáka a mrtvého rysa. Najednou se musela smát. Potřebovala jsem maso. A potrebovala jsem kožešiny. Ted' bych potrebovala ještě jeden pár rukou, pomyslela si.

Malé hříbě při jejím výbuchu smíchu uskočilo. Taky je odpuzoval pach ohně. Ajla vzala řemen, opatrně se k hříběti přiblížila, dala mu řemen kolem krku a přivedla je zpátky na břeh. Druhý konec řemene uvázala u keře. Pak ji napadlo, že u jámy zase zapomněla své oštěpy. Běžela pro ně, ale musela se hned vrátit, aby uklidnila hříbě, které ji chtělo následovat. Čím já tě jenom nakrmím, pomyslela si, když se hříbě zase pokoušelo sát její prsty. Jako bych ted' neměla plné ruce práce!

Zkusila to s trochou trávy, ale hříbě jako by nevědělo, co si s ní počít. Pak zavadila pohledem o misku se studeným vařeným zrním. Děti můžou jíst totéž co matky, připomněla si. Musí to být jenom měkké. Proto nalila do misky trochu vody, rozdrtila zrní na jemnou kaši a přinesla to hříběti. To však jenom frkalo a vzpěchovalo se, když mu strčila čumák do kaše. Avšak pak jí olízalo tvář a zdálo se, že mu to chutná. Bylo hladové a znovu to zkoušelo s Ajlinými prsty.

Ajla chvíli uvažovala. Ještě když jí hříbě sálo prsty, dala ruku do misky. Koník nasál trochu kaše a potřásl hlavou, avšak po několika dalších pokusech to zřejmě pochopil. Když ho nakrmila, došla nahoru do jeskyně, donesla ještě trochu zrní a připravila si je na pozdější dobu.

Budu asi muset nasbírat mnohem víc zrní, než jsem původně měla v úmyslu. Ale třeba mi zbude dost času – když dokážu usušit všechno tohle maso. Na okamžik se zarazila a uvažovala, jak podivné by se to asi zdálo lidem v tlupě: že nejdřív zabije koně a pak hledá potravu pro jeho hříbě. Tady můžu být divná, jak chci ... tady, řekla si, když nabodla kus koňského

masa na špičatou hůl, aby si připravila jídlo. Pak se s povzdechem rozhlédla a pustila se do díla.

Stále ještě řezala maso na tenké pruhy, když vyšel úplněk a hvězdy znovu blikaly. Na břehu plápolal kruh ohňů a Ajla byla vděčná, že má tolik naplaveného dříví nablízku. Uvnitř kruhu natáhla šňůry s masem na sušení, jednu vedle druhé. Rysí kožešina se ocitla vedle menší role huňaté rosomáčí kožešiny. Obě čekaly na to, až je vydělá a zpracuje. Čerstvá umytá šedá koňská kůže byla rozprostřená na kamenech a sušila se vedle koňského žaludku, který byl vyčištěný a naplněný vodou, aby zůstal měkký. Ležely tu pruhy suchých šlach ke šněrování, kusy vyčištěných a vymytých střev, hromada s kopyty a kostmi a další hromada tuku, který čekal na to, až ho rozpustí, naplní do střev a uloží. Dokonce i z rysa a rosomáka získala trochu tuku, když zahodila maso. Tuk potřebovala pro lampy a k natírání koží, aby odpuzovaly vodu. Ale o maso dravců se nezajímala. Neměla ráda jeho chuť.

Ajla se podívala na poslední dva kusy masa. Umyla je v řece od bahna a právě se chystala, že po jednom sáhne, když si to rozmyslela. To může počkat. Už si nepamatovala, že by kdy byla takhle unavená. Ještě jednou prošla kolem ohňů, do každého přihodila trochu dříví, pak rozprostřela medvědí kožešinu a zavinula se do ní.

Hříbě už dávno nebylo uvázané u keře. Po druhém krmení se nezdálo, že by mělo chuť odběhnout. Ajla téměř spala, když ji hříbě očmuchalo a pak si lehlo k ní. Ani nepomyslela na to, že by ji hříbě probudilo, kdyby se některá šelma odvážila příliš do blízkosti uhasínajících ohňů. V polospánku vzala hříbě kolem krku a cítila tlukot jeho srdce, slyšela jeho dech a přivinula se k němu blíž.

6.

Jondalar si drbal vousy na bradě a natáhl se po krosně opřené o rozpolcený smrk. Vyhrabal malé kožené pouzdro, rozvázal řemínek, rozprostřel měkkou kůži a pečlivě prohlížel tenkou čepel z pazourku. Čepel byla podél ostří sotva znatelně klenutá – všechny čepele z pazourku měly takové klenutí, to tvoří právě charakteristickou vlastnost tohoto kamene – ale ostří bylo rovnoměrné a ostré. Držel v ruce jeden z obzvlášť dobře zpracovaných nástrojů, které odložil stranou pro svou potřebu.

Vítr, který se náhle zvedl, šustil v odumřelých větvích smrku, porostlého lišejníkem. Poryv větru rozrazil otvor stanu, nafoukl ho, zaškubal šňůrami a kolíky, než se zase otvor zavřel. Jondalar pozoroval ostří, potřásl hlavou a čepel zabalil.

„Je načase nechat si narůst vousy?“ řekl Thonolan.

Jondalar si vůbec nevšiml, že jeho bratr přišel.

„Takové vousy mají taky něco do sebe,“ řekl. „V létě to může být utrpení. Svrbí to, když se zpotíš, a to je pak lepší je oholit. Ale v zimě chrání obličej před chladem – a zima přichází.“

Thonolan si foukal do dlaní, mnul je, dřep si pak k malému ohni před stanem a držel je nad plameny. „Co mi chybí, je barva,“ řekl.

„Barva?“

„Červená. Chybí červená barva. Jeden keř tady a tam, ale jinak všechno prostě žlutne a pak hnědne. Tráva, listí.“ Hlavou ukázal do otevřené pastviny za sebou a pak se podíval k Jondalarovi, který stál vedle stromu. „Dokonce smrky působí nudným dojmem. Na kalužích a na krajích potoka se už tvoří led. Přitom já pořád ještě čekám na podzim.“

„Nečekej moc dlouho,“ řekl Jondalar, přišel k němu a dřepł si vedle něho k ohni. „Dnes ráno jsem viděl nosorožce, který táhl k severu.“

„A mně se zdálo, že cítím sněh.“

„Moc ho nebude, dokud jsou ještě tady v krajině nosorožci a mamuti. Ti mají sice rádi chlad, ale nemají rádi moc sněhu. Zdá se, že vždycky vědí dopředu, když má přijít velká bouře, a to se pak co nejrychleji stahují do ochrany ledovců. Říká se, když mamuti táhnou k severu, zůstaň doma! A s nosorožcem je to stejné. Ten, co jsem ho viděl, zrovna moc nepospíchal.“

„Viděl jsem vracet se celé lovecké tlupy, aniž by vrhli jediný oštěp, a to jenom proto, že srstnatí nosorožci táhli k severu. Myslíš, že tu bude tolik sněhu?“

„Léto bylo suché. Jestli bude suchá i zima, mohli by tu přece mamuti a nosorožci zůstat po celý rok. Ale my jsme teď víc na jihu, a to znamená obvykle sněh. Pokud tam v horách na východě žijí lidé, museli by to vlastně vědět. Možná jsme měli zůstat u těch, co nás přepravili vorem přes řeku. Potřebujeme si najít něco na zimu, a to brzy.“

„Já bych právě teď neměl nic proti útulné jeskyni plné krásných žen,“ zašklebil se Thonolan.

„Mně by stačila ta útulná jeskyně.“

„Velký bratře, ty nemáš stejně jako já chuť zůstat po celou zimu bez žen.“

Jondalar se usmál. „No jistě, zima bez žen by zřejmě byla podstatně chladnější – a je už jedno, jestli jsou hezké nebo ne.“

Thonolan zamyšleně pohlédl na bratra. „O tom jsem už často uvažoval,“ řekl.

„O čem?“

„Už jsem zažil, že tu byla vyslovená kráska, za kterou všichni muži běhali – ale ona měla oči jenom pro tebe. Já vím, že nejsi nevnímavý k ženské kráse, ty to víš sám taky – a přesto ji necháš být, jdeš a najdeš si nějakou nenápadnou, která sedí někde v koutě. Proč?“

„Já nevím. Někdy se některá nepovažuje za krásnou jenom proto, že má na tváři skvrnu nebo si namlouvá, že má moc dlouhý nos. Když se s ní bavíš, je na ní často víc než na té, za kterou se všichni honí. Často jsou ženy, které nejsou dokonalé, zajímavější než ty druhé: umí víc nebo se víc naučily.“

„Možná máš pravdu. Některé z nich doslova rozkvetou, když se jim věnuje trochu pozornosti.“

Jondalar pokrčil rameny a vstal. „Řečmi nenajdeme ženy ani jeskyni. Pojd', rozbijeme tábor.“

„Správně,“ přizvukoval Thonolan, obrátil se k ohni zády – a ustrnul. „Jondalare!“ varoval tlumeným hlasem, a přesto se snažil mluvit normálně. „Nedělej nic, co by mohl vzbudit jeho pozornost, ale když se podíváš přes stan, uvidíš svého přítele z dnešního rána.“

Jondalar se opatrně podíval tím směrem. Přímo za stanem stál obrovský dvourohý srstnatý nosorožec a lehce se kolíbal, když přenášel váhu obrovského těla z nohy na nohu. S hlavou na stranu pozoroval Thonolana. Tohle obrovské zvíře bylo i na krátkou vzdálenost téměř slepé, protože jeho malé oči seděly hluboko v prohlubních a mělo výhled beztak omezený. Jeho vytříbený sluch a čich však vyvažovaly špatný zrak. Nosorožec byl dobře vybaven, aby vzdoroval chladu. Měl dvojí srst. Hustou chundelatou podsadu a přes ni delší, huňaté, rudohnědě zbarvené pesíky. Kromě toho byl chráněný pod hrubou kůží velkou vrstvou podkožního tuku. Hlavu nosil nízko u země. Trčela od ramen přímo k zemi a jeho dlouhý roh na nose se zvedal v takovém úhlu, aby nenarazil na zem, když hýbal hlavou ze strany na stranu. Roh mu sloužil především k tomu, aby odhraboval sních z trávy, pokud nebyl příliš hluboký. Silnýma krátkýma nohama snadno uvázl v hlubokém sněhu. Travnaté roviny jihu vyhledával jenom přechodně v pozdním podzimu a na počátku zimy, když se tam patřičně ochladilo, ale dokud nenapadlo ještě příliš mnoho sněhu. Tam se dosyta nažral a založil dostatečnou vrstvu tuku. Vedro snášel nosorožec se svou těžkou srstí stejně špatně jako hluboký sních. Jeho životním prostorem byla ledová mrazivá suchá tundra, stejně jako stepi blízko hranice ledovců.

Dlouhý zašpičatělý roh na nose však mohl být použit mnohem nebezpečněji než jenom k odhrabávání sněhu, a mezi nosorožcem a Thonolanem bylo jenom několik kroků.

„Nehýbej se!“ syknul Jondalar. Skrčil se za stan a natáhl se po oštěpech.

„S lehkým oštěpem toho moc nesvedeš,“ řekl Thonolan, ačkoliv byl k němu obrácený zády.

Po těchto slovech se Jondalarova ruka na okamžik zarazila: odkud to mohl Thonolan vědět?

„Musíš ho zasáhnout na zranitelné místo, například do oka, a to je příliš malý cíl. Na nosorožce potřebuješ větší kopí,“ pokračoval Thonolan a jeho bratrovi došlo, že to jsou jenom dohady.

„Moc nemluv, jinak ho ještě na sebe upozorníš,“ pokusil se ho uklidnit Jondalar. „Nemám sice kopí, ale ty jsi úplně neozbrojený. Já teď obejdu stan a zkusím to odtamtud.“

„Počkej, Jondalare! Oštěpem ho jenom rozdráždíš a ani ho nezraníš. Víš ještě, jak jsme vždycky jako kluci dráždili nosorožce? Někteří z nás se rozběhli, aby s ním pohnuli. Když se za nimi pustil, uhnuli mu, zatímco další na sebe přilákali jeho pozornost. A proháněli ho tak dlouho, až už vůbec nemohl. Teď se připrav – já vyrazím, aby se za mnou pustil, ty pak odpoutáš jeho pozornost.“

„Ne, Thonolane!“ vykřikl Jondalar, ale bylo příliš pozdě. Thonolan už vyrazil.

Nebylo možné být chytřejší než tohle nevypočitatelně zvíře. Místo aby se pustil za člověkem, nosorožec záutočil na stan vlající ve větru, nabral ho, prorazil v něm díru, roztrhal šňůry a zamotal se do nich. Jak ze sebe shazoval šňůry a kožešiny, dospěl k závěru, že nemá rád ani lidi, ani jejich tábor, a aniž jim způsobil další škodu, vyrazil od nich pryč.

Thonolan se otočil přes rameno, poznal, že nosorožec zmizel, a přiběhl zpátky.

„To bylo od tebe hloupé!“ křičel Jondalar a zarazil oštěp takovou silou do země, že se dřevěná násada nad kostěným hrotem zlomila. „Chtěl ses snad zabít? Velká Dono, Thonolane! Ve dvou – to nestačí, abys ze sebe setřásl nosorožce. To je třeba ho obklíčit. Co bys dělal, kdyby se vyřítil za tebou? A co bych si počal já, kdyby tě zranil?“

Na Thonolanově tváři se zračilo překvapení, pak hněv. Nakonec protáhl tvář do úšklebku.

„Ty si tedy vážně děláš o mě starosti! Křič, jak chceš, mně nic nenamluvíš. Možná jsem se o to neměl pokoušet, ale já nechtěl, abys provedl nějakou nepředloženost a třeba vyrazil na nosorožce s oštěpem! Co bych si asi tak počal já, kdyby zranil tebe?“ Jeho škleb se rozšířil a v očích mu uličnický zablýsklo. „A kromě toho se za mnou nepustil.“

Jondalar nevěděl, jak by na šklebení svého bratra měl odpovědět. Jeho výbuch byl spíš známkou úlevy než hněvu. Teď“ potřeboval chvíli, než pochopil, že Thonolanovi nebyl zkríven ani vlasek.

„Měl jsi štěstí. To jsme ale asi měli oba,“ řekl a upřímně si oddechl. „Ale měli bychom si udělat pár pořádných kopí, i kdybychom jim zatím jenom zaostřili hroty.“

„V poslední době jsem neviděl žádné tisy, ale můžeme se cestou dívat i po jasanu nebo olši,“ řekl Thonolan a chystal se balit stan. „To by taky šlo.“

„Všechno se hodí, dokonce i vrba. Ale nějaké bychom si měli udělat dřív, než vyrazíme dál.“

„Jondalare, měli bychom odtud vyrazit co nejdřív. Musíme přece dorazit tamhle k těm horám, ne?“

„Mně se ale bez kopí nechce jít dál – ne, pokud tu jsou nosorožci.“

„Vždyť můžeme zavčas zastavit. Stan stejně musíme vyspravit. A můžeme se ještě cestou porozhlédnout po dobrém dřevě a lepším místě k táboření. Kdo ví, třeba se nosorožec zase vrátí.“

„A ještě se nám pověsí na paty.“

Thonolan vždycky ráno naléhal, aby pokračovali v cestě. Každé zdržení ho zneklidňovalo, to Jondalar věděl.

„Ano, možná bychom se měli pokusit dojít k horám. Dobrá, Thonolane, souhlasím. Ale nezapomeň, že se musíme zavčas utábořit.“

„Jistě, velký bratře, to uděláme.“

Oba bratři sledovali rovnoměrným krokem tok řeky. Už dávno si přizpůsobili krok a cítili se dobře při vzájemném mlčení. Při putování si byli mnohem bližší a snadněji hovořili o všem, co měli na srdci nebo co nosili hluboko v sobě, a taky se odvážili vyzkoušet sílu a slabosti druhého. Každý už se ujímal ze zvyku určitých úkolů, a když hrozilo nebezpečí, spoléhali se jeden na druhého. Oba byli mladí, silní a zdraví a oba, aniž si toho byli vědomi, byli prodchnuti vírou, že se vypořádají se vším, co je čeká.

Byli tak sladěni se svými okolím, že jejich schopnost vnímání byla přímo neuvěřitelná. Při každém rušivém zvuku, který představoval nebezpečí, byli okamžitě v pozoru. Tepla vzdáleného slunce si byli vědomi jen neurčitě. Co je nutilo ke spěchu, byl chladný vítr, který se proháněl holými stromy, nízké černé mraky, které halily bílé vrcholky hor před nimi a hluboká, rychle tekoucí řeka.

Horské hřebeny souvislé pevniny samozřejmě řídily tok Matky řek. Přitékala ze severu, z řetězu hor pokrytých ledovcem, a proudila směrem k východu. Za prvním pohořím se rozlila do nížiny – v dávných dobách to bylo dno moře – a dál na východě tvořil druhý řetěz hor velký oblouk. Tam, kde se stýkal nejvýchodnější výběžek Alp se severozápadním koncem předhůří druhého pohoří, prorazila řeka kamennou bariéru a zamířila k jihu.

Když se propracovala vysoko položenou, skalnatou vápencovou krajinou, vinula se meandrovitě po travnatých stepích, rozvětvovala se do různých ramen, která se později znovu slila, a putovala dolů k jihu. Bohatě rozvětvený proud, líně tekoucí plochou krajinou, působil klamným dojmem, že se nikdy nezmění. Ale to byla jenom iluze. Když pak Matka řek dosáhla vysočinu na jižním konci roviny, která ji donutila všechna svá ramena zase spojit a zatočit k východu, přijala obrovské spousty vody ze severních a východních stěn prvního ledem pokrytého pohoří.

Velká, mocně vzedmutá řeka vymlela prohlubeň, když se valila v širokém oblouku východním směrem k druhému řetězu hor. Oba muži sledovali její tok po levém břehu a překračovali příležitostné přítoky, které stále ještě nabírala. Na druhé straně mohutného proudu, na jihu, se pevnina zvedala v příkrých rozeklaných terasách, zatímco na jejich straně jen pozvolně stoupaly mírné pahorky.

„Prostě nevěřím, že bychom dorazili před zimou ke konci Matky řek,“ prohlásil Jondalar. „Stejně bych chtěl vědět, jestli vůbec někde končí.“

„Končí, a myslím, že tam brzy dorazíme. Podívej se, jak už je mohutná.“ S rozmáchlým gestem ukázal Thonolan vpravo. „Kdo by si pomyslel, že jednou bude tak obrovská? Prostě už musíme být nedaleko ústí.“

„Přitom jsme ještě ani nenarazili na Sestru, alespoň si to myslím. Tamen říkal, že je stejně široká jako Matka.“

„To musí být jedna z těch historek, které narůstají, čím víc mužů je vypráví. Přece si vážně nemyslíš, že by tu mohla být ještě jedna takhle velká řeka, která by tekla po téhle rovině k jihu?“

„No, Tamen říkal, že ji nikdy neviděl, ale s tím, že Matka zase zahýbá k východu, měl pravdu, stejně jako s lidmi, kteří nás převezli přes hlavní přítok, nebo snad ne? Škoda že jsme nerozuměli řeči lidí s vory. Ti by nám asi mohli říct víc o vedlejší řece, když má být tak velká.“

„Vždyť víš, jak snadno se přehání, když jde o vzdálené divy světa. Myslím, že Tamenova Sestra není nic jiného než přítok Matky dál na východě.“

„Doufám, že máš pravdu, malý bratře. Protože jestli tahle Sestra existuje, musíme se přes ni dostat, než dorazíme k horám. A já nevím, kde jinak bychom našli místo k přezimování.“

„Já věřím jenom tomu, co vidím na vlastní oči.“

Pohyb, který zřejmě nezapadal do přirozeného chodu věcí a který si tím uvědomili, vzbudil Jondalarovu pozornost. Podle zvuku poznal černý mrak

v dálce, který se navzdory vanoucímu větru pohyboval zcela jiným směrem. Zastavil se proto a pozoroval letící hejno křičících hus. Husy se snesly níž a zatemnily nebe. Z temné masy se stali jednotliví ptáci, kteří usedali k odpočinku. Řeka před nimi obtékala strmou vyvýšeninu.

„Velký bratře,“ řekl Thonolan a protáhl vzrušením tvář do úšklebku, „tyhle husy by se neslesly, kdyby před námi nebyla bažina. Možná dokonce jezero nebo moře. Vsad’ se, že do něho ústí Matka. Myslím, že jsme dorazili ke konci řeky.“

„Když vyšplháme tamhle nahoru, budeme mít určitě lepší rozhled.“ Jondalar se záměrně snažil o střízlivý tón, ale Thonolan měl dojem, že mu to jeho bratr tak docela nevěří.

Rychle lezli nahoru a byli téměř bez dechu, když dorazili k vrcholu. Pak překvapeně zatajili dech. Byli v takové výšce, že viděli hodně daleko. Za ohybem řeky se Matka řek rozšiřovala, voda byla neklidnější, a když dorazila k obrovské vodní ploše, vířila a pěníla. Obrovská vodní plocha byla rozbouřeným bahnem mléčně kalná. Odlámané větve, zdechlá zvířata a celé stromy se kolébaly a otáčely ve víru střetávajících se proudů.

Nebyl to konec Matky řek, kam dorazili. Zřejmě dospěli k Sestře.

Vysoko v horách před nimi pramenila Sestra ve spouště stružek a potoků. Z potoků se stávaly řeky, které protékaly peřejemi, pěníly ve vodopádech a tekly po příkrých západních svazích druhého velkého řetězu hor. Protože je v jejich toku nezdržovala ani jezera, ani jiné sběrné pánve, dostávali turbulentní vodní masy stále větší sílu, až se dole v rovině sjednotily do jednoho mohutného toku. Jediné, co zdržovalo vířící Sestru, byla už přesycená Matka sama.

Téměř stejně velký vedlejší tok se vléval do mateřského proudu a bojoval proti vládnoucímu vlivu rychlejšího proudu. Proud se zpěchovaly a pak tekly rvavě stejnou dráhou a tvořily změř velmi rozdílného proudění. Náhle vytvořené víry strhávaly dřeviny a jiné pozůstatky dolů do koryta a vyplavovaly je zakrátko o kus dál na břeh. Soutok řek se rozšiřoval do nebezpečného jezera, které bylo tak velké, že se nedalo dohlédnout na druhý břeh.

Podzimní záplavy dosáhly vrcholu a bahnitý nános se vylil daleko z původních břehů, mezi nimiž voda v poslední době dokonce ustoupila a zanechala močál a spoušť: převrácené stromy, jejichž kořeny strměly vzhůru, kmeny, které nasákly vodou, odlámané větve, zvířecí mršiny a umírající ryby, které skončily ve vysychajících kalužích. Vodní ptáci se krmili snadnou kořistí. Na blízkém břehu se to jimi jenom hemžilo.

Nedaleko hodovala hyena na jelenovi, aniž se dala rušit tlukotem křídel černých čápů.

„Velká Matka!“ zašeptal Thonolan.

„To musí být Sestra.“ Jondalar byl příliš naplněn uctívou bázní, aby se mohl zeptat bratra, jestli tomu teď věří.

„Jak se dostaneme na druhou stranu?“

„To nevím. Možná musíme jít po proudu.“

„Jak daleko? Je přece stejně mohutná jako Matka.“

Jondalar jenom dokázal potřást hlavou. Ustaraně svažtil čelo. „Měli jsme se řídit radou Tamena. Každým dnem teď může začít sněžit, nezbyvá nám mnoho času, abychom se příliš daleko vraceli. Jestli přijde velká bouře, tak bych nechtěl být venku na pláních.“

Náhly poryv větru zajel Thonolanovi pod kapuci a strhl ji dozadu, takže teď měl hlavu nepokrytou. Znovu si ji rychle přetáhl hlouběji do tváře a otřásl se. Poprvé od doby, kdy vyrazili, vážně pochyboval, jestli přečkají dlouhou zimu, která ležela před nimi. „Co teď uděláme, Jondalare?“

„Najdeme si tábořiště.“ Jondalar se z výše rozhlížel po krajině. „Tamhle naproti, trochu dál proti proudu, tam u toho trochu výše položeného břehu s olší. Tam teče potok do Sestry – ta voda by vlastně měla být dobrá.“

„Když upevníme obě krosny ke kmeni a uvážeme si kolem těla provaz, mohli bychom přeplavat, aniž by nás to rozdělilo.“

„Vím, že jsi odvážný, malý bratře, ale tohle by byla trestuhodná smělost. Nejsem si jistý, jestli bych doplaval až na druhou stranu – a pak ještě s kmenem a všemi našimi věcmi za sebou. Kromě toho je voda ledová. Jenom proud chrání řeku před zamrznutím. Dnes ráno se tvořil u břehu led. A co by se stalo, kdybychom se zamotali do větví vykořeněného stromu? Pak by nás to hnalo dolů po proudu a možná taky stáhlo pod vodu.“

„Vzpomínáš si na lidi, co žijí blízko velké vody? Ti vydlabou kmen velkých stromů a použijí ho, aby se dostali na druhou stranu. Třeba bychom mohli.“

„Tak mi tady v krajině ukaž strom, který by byl dost velký,“ řekl Jondalar a ukázal rozmáchlým gestem na travnatou rovinu s několika zakrnělými stromy.

„Hm... někdo mi vyprávěl o jedné jeskyni, kde dělají něco jako misky z březové kůry... jenom se mi to zdá příliš tenké a křehké.“

„Už jsem něco takového viděl, ale nemám tušení, jak se to dělá, nebo jaký druh lepidla používají, aby ji utěsnili. Kromě toho u nich rostou větší břízy, než jsem viděl kdekoli jinde.“

Thonolan se pátravě rozhlédl a lámal si hlavu řešením, která by jeho bratr se svou neotřesitelnou logikou nevyvrátil. Objevil hájek rovně rostlých vysokých olší na pahorku na jihu a ušklíbl se.

„A co bys řekl voru? Na to není třeba víc než svázat dohromady několik kmenů, a tamhle naproti na pahorku je dost olší.“

„Je mezi nimi taková, aby byla dost dlouhá a silná, abychom dosáhli na dno řeky a mohli vor řídit? Vory se dají těžko ovládat, dokonce i na mělkých řekách.“

Thonolanův důvěřivý škleb zmizel. Jondalar se musel přinutit, aby se kvůli němu neusmíval. Thonolan nebyl schopen skrývat své pocity. Jondalar pochyboval, že by se o to někdy vůbec pokusil. Ale právě pro tuhle otevřenost a nespoutanost mu byl milý.

„Vlastně to vůbec není tak špatný nápad,“ připustil Jondalar a všiml si, jak se na Thonolanovu tvář vrací úsměv. „Až se dostaneme dost daleko nahoru, už nebudeme zřejmě v nebezpečí, že by nás strhl proud. A najdeme tam místo, kde je řeka širší a mělčí a kde nepoteče tak prudce – a kde taky budou stromy. Doufám jenom, že počasí vydrží.“

Thonolan zvážněl stejně jako jeho bratr, když se zmínil o počasí. „Pojď, vyrazíme. Stan je spravený.“

„Ale já bych se chtěl nejdřív podívat na osiky tamhle naproti. Potřebujeme přece pár silných kopí. Měli jsme si udělat nějaká včera večer.“

„Pořád ještě si děláš starost kvůli nosorožci? Tomu jsme už dávno unikli. Měli bychom vyrazit na cestu a hledat místo, kde se dostaneme na druhou stranu.“

„Useknu alespoň násadu.“

„Tak to můžeš zrovna useknout i jednu pro mě. Já zatím začnu balit.“

Jondalar vzal pěstní klín a palcem zkoumavě přejel po ostří, spokojeně přikývl a šel na pahorek ke skupince olší. Tam důkladně jednotlivé stromy prohlédl a pak zvolil jeden rovně rostlý a vysoký kmínek. Už ho porazil, osekal větve a chystal se právě vyhledat ještě jeden pro Thonolana, když uslyšel supění a chrochtání. Slyšel křičet svého bratra a pak zvuk, který byl děsivější, než co dosud v životě slyšel – bolest v bratrově hlase. Mlčení, když jeho křik ustal, bylo možná ještě horší. „Thonolane! Thonolane!“

Jondalar se hnal dolů z pahorku, v ruce stále ještě násadu z osiky, a jímал ho ledový strach. Srdce mu bušilo a krev mu šuměla v uších, když spatřil obrovského nosorožce, který po zemi pohazoval sem a tam Thonolanem. Z hloubi svého děsu a zlosti Jondalar dlouho neuvažoval – a zaútočil.

Držel kmen osiky jako kyj, nedbal na vlastní bezpečí a vyřítil se na obrovské zvíře. Prudká rána dopadla bezprostředně pod zvednutý roh na nos nosorožce, pak druhá. Nosorožec o krok ustoupil – tváří v tvář zuřivě kolem sebe tlukoucímu člověku, který mu působil bolest, nevěděl, co má dělat. Jondalar se rozpráhl k třetí ráně – a zvíře se obrátilo. Mohutná rána na trup už ho nemohla bolet, ale přesto ho popohnala, a velký muž se řítit za ním.

Kmínek osiky jenom prosvištěl vzduchem, když se dalo zvíře na útěk. Jondalar se zastavil a běžel zpátky kThonolanovi. Ležel tváří k zemi tam, kde ho nosorožec zanechal.

„Thonolane! Thonolane!“ Jondalar ho otočil. Kožené kalhoty měl v rozkroku rozpárané a krvavá louže ze slabin byla stále větší. „Thonolane! Ach, Dono!“ Přiložil bratrovi ucho na hrud', naslouchal, jestli mu tluče srdce, a obával se, že si to jenom namlouvá, dokud ho neviděl dýchat.

„Ach, Dono, žije! Ale co udělám teď?“ Námahou hekal, když zvedal bezvládné tělo a na okamžik tam tak stál a držel ho v náručí.

„Dono, ach, Velká Matko Země! Neber si ho ještě k sobě! Nech ho žít! Prosím...“ Hlas se mu lámал a z prsou se mu prodrал mohutný vzlyk. „Matko... prosím... nech ho žít!“

Jondalar sklonil hlavu a chvíli vzlykal na ochablých ramenech bratra, pak ho zanesl zpátky ke stanu. Jemně ho položil na kožešinu a nožem mu rozřízl oblečení. Jediné viditelné zranění bylo vyrvané maso nahoře na levém stehně. Ale pak viděl, že se mu hrud' zle zbarvuje a levá strana napuchala a taky se zbarvovala. Dalším ohmatáváním se Jondalar přesvědčil, že si Thonolan zlomil několik žeber. Pravděpodobně měl i jiná vnitřní zranění.

Z rány na noze rytmicky vytékala krev a sbírala se v kaluži na kožešině. Jondalar přehrabal krosnu, aby našel něco, čím by ji setřel. Vzal letní přehoz a pokoušel se jím utřít krev na kožešině, což mělo za následek jenom to, že ji dál rozmazal. Nato položil na ránu jemnou kůži.

„Dono! Dono! Já nevím, co mám dělat. Já nejsem zelandon.“ Jondalar si dřepł a projel si rukou vlasy. Na tváři mu zůstaly krvavé čmouhy. „Vrbová kůra! Bude dobře uvařit čaj z vrbové kůry.“

Šel ohřát vodu. Nemusel být zelandon, aby znal utišující vlastnosti vrbové kůry. Každý vařil čaj z vrbové kůry, když ho bolela hlava nebo měl jiné menší bolesti. Že se užívá i při vážnějších zraněních, to nevěděl. Jenom neznal nic jiného, co by mohl udělat. Neklidně chodil kolem ohně, při každém kole nejdřív pohlédl do stanu a nemohl se dočkat, kdy začne voda vařit. Přiložil víc dříví na oheň a snížil jeden roh dřevěného rámu, na němž byla pověšena kožená nádoba, naplněná vodou.

Proč to trvá tak dlouho! Počkat, vždyť já ani žádnou vrbovou kůru nemám. Měl bych pro nějakou dojít, než se voda začne vařit. Strčil hlavu do stanu a dlouho hleděl na svého bratra. Pak seběhl dolů k řece. Když sloupil kůru ze stromu, jehož holé tenké větve se skláněly nad vodou, běžel zpátky.

Nejdřív se podíval, jestli Thonolan přišel k sobě, a viděl, že letní přehoz úplně nasákl krví. Pak poznal, že vařící voda z nádoby přetekla a téměř uhasila oheň. Nevěděl, co by měl udělat dřív – starat se o čaj nebo o svého bratra – a neustále těkal pohledem od ohně ke stanu. Nakonec vzal nádobu, aby z ní ulil trochu vody, opařil si přitom ruku a pak teprve dal do nádoby vrbovou kůru. Přiložil ještě několik kousků dříví a doufal, že chytanou. Prohledal Thonolanovu krosnu, v zoufalství ji nakonec obrátil vzhůru nohama, aby našel bratrův letní přehoz. Chtěl ho vyměnit za ten, který už byl krví prosáklý.

Když zalézal do stanu, slyšel bratra zasténat. Byl to první zvuk, který od Thonolana slyšel. Hned pospíchal, aby zase vylezl ven a nalil pohár čaje. Všiml si, že se hodně vyvařil. Byl teď čaj příliš silný? S pohárem horké tekutiny znovu vlezl do stanu, hledal celý rozrušený místo, kam by mohl pohár postavit, a přitom si všiml, že nejenom letní přehoz prosákl krví, ale že se krev rozlévá pod Thonolanem a barví kožešinu na spaní.

Ztratí příliš mnoho krve! Matko! Potřebuje zelandona. Co mám jenom dělat? Strach o bratra ho jen víc rozrušoval. Jak si připadal bezmocný! Musím dojít pro pomoc. Ale kam? Kde najdu zelandona? Nemůžu ani přes řeku, a samotného ho tu taky nemůžu nechat. Jinak zavětří vlci nebo nějaká hyena krev a přepadnou ho tady.

Velká Matko! Tolik krve na přehozu! Nějaké zvíře ji určitě ucítí. Jondalar popadl krví nasáklou halenu a vyhodil ji ven ze stanu. Ne, to taky nepomůže. Vyrazil ze stanu ven, popadl halenu a rozhlížel se rychle po nějakém místě, vzdáleném od tábora, od jeho bratra, kam by ji mohl odložit.

Byl jako šílený, přemožený zármutkem, a v hloubi srdce věděl, že nemá naději: Thonolan potřeboval pomoc, kterou mu on nemohl dát. A odejít, aby přivedl pomoc, to taky nemohl. I kdyby věděl, kam se obrátit, nemohl by pryč. Bylo to nesmyslné předpokládat, že krví nasáklá halena přiláká šelmy spíš než Thonolan sám svou otevřenou ránou. Ale nechtěl se pravdě podívat do očí. Odvrátil se od rozumu a propadl panice.

Pohlédl k osikovému hájku, rozběhl se tam a hodil koženou halenu vysoko do rozvětvených stromů. Pak běžel zpátky. Zalezl do stanu a zíral na Thonolana, jako by ho pouhou silou vůle mohl přimět k tomu, aby se zase uzdravil a usmíval.

Thonolan jako by téměř cítil jeho úpěnlivé přání, zasténal, potřásl hlavou a otevřel oči. Klečící Jondalar přiblížil tvář k němu a poznal bolest v očích bratra, i když se slabě usmíval.

„Měl jsi pravdu, velký bratře. Jako obvykle. Přece jenom jsme nosorožci neunikli.“

„Mně ale nejde o to, abych měl pravdu, Thonolane. Jak ti je?“

„Chceš upřímnou odpověď? Bolí to. Jak je to zlé?“ zeptal se pak Thonolan a pokoušel se posadit. Statečný úsměšek se změnil v grimasu bolesti.

„Nehýbej se raději. Tady, nalil jsem ti trochu čaje z vrbové kůry.“ Jondalar podepřel bratrovi hlavu a držel mu pohár u rtů. Thonolan se napil několik doušek, pak si však hned zase s úlevou položil hlavu. V očích se připojil k bolesti strach.

„Řekni mi to rovnou, Jondalare. Jak zlé to je?“

Vysoký muž zavřel oči a nadechl se. „Nevypadá to dobře.“

„To jsem ani nepředpokládal – ale jak zlé je to doopravdy?“ Thonolanův pohled padl na ruce bratra a jeho oči se úlekem rozšířily. „Vždyť ty máš ruce celé od krve! Je to ode mě? Myslím, že bys mi měl říct pravdu.“

„Já to vlastně taky nevím. Ve slabinách tě roztrhl rohem a ztratil jsi hodně krve. Nosorožec tě musel buď vyhodit do vzduchu, nebo po tobě dupat. Myslím, že máš několik žeber zlomených. Co jinak ještě, to nevím. Já nejsem zelandon...“

„Ale já nějakého potřebuju, to je jediná naděje. Pomoc je na druhé straně řeky, kam se nedostaneme.“

„Tak to asi bude.“

„Pomoz mi nahoru, Jondalare. Chci sám vidět, jak zlé to je.“

Jondalar chtěl odporovat, ale pak váhavě přivolil a hned toho taky litoval. V okamžiku, kdy se Thonolan narovnal, vykřikl bolestí a znovu ztratil vědomí.

„Thonolane!“ křičel Jondalar. Námaha způsobila, že krev zase začala víc prýštit. Jondalar složil letní halenu svého bratra, položil ji na ránu a vylezl ze stanu. Oheň téměř uhasl. Jondalar pečlivě přiložil dříví, dal vařit další vodu a přinesl dříví na topení.

Pak se vrátil do stanu, aby se podíval, jak je bratrovi. Thonolanova halena opět nasákla krví. Odhrnul ji, aby se podíval na ránu, a protáhl tvář do šklebu, když pomyslel na to, jak běžel na pahorek, aby se zbavil té druhé haleny. Panika, která ho přepadla na počátku, zmizela, a tak mu to teď připadalo pošetilé. Krvácení ustalo. Našel ještě další kousek oděvu – spodní oblečení na zimu – položil to přes ránu a přikryl Thonolana. Pak vzal druhou krví nasáklou halenu a šel dolů k řece, hodil ji do vody, sklonil se pak, aby si smyl krev z rukou a znovu si uvědomil svou paniku.

Nevěděl, že panika v extrémních situacích je výrazem pudu sebezáchovy. Když už nic jiného nepomáhá a všechny rozumné pokusy najít řešení jsou vyčerpány, nastupuje panika, a iracionální jednání někdy vede k řešení, ke kterému by rozumná úvaha nedospěla.

Vrátil se zpátky, přiložil ještě trochu dříví a pak hledal kmínek osiky, i když se mu v tomto okamžiku zdálo nesmyslné, aby dělal oštěp. Jenom si připadal tak zbytečný a potřeboval něco dělat. Když našel osiku, sedl si před stan a prudkými údery osekával špici.

Následující den byl pro Jondalara úděsný. Thonolanova levá pŕlka tĕla byla citlivá na nejmenší dotyk a zdálo se, že je celá podlitá krví. Jondalar spal jen málo. Pro Thonolana to byla obtíŕná noc a pokaŕdĕ, když zastĕnal, Jondalar vstal. Přitom to jedinĕ, co mu mohl poskytnout, byl ĕaj z vrbové kŕry, a ten nijak moc nepomáhal. Ráno připravil trochu jídla a vývaru, ale nikdo z nich nedokázal mnoho sníst. K veĕeru se rána zanítila a Thonolan dostal horeĕku.

Když se Thonolan po neklidném spánku probudil, díval se do ustaraných oĕí svého bratra. Slunce právĕ zapadlo. I když bylo venku ještĕ pomĕrnĕ svĕtlo, nedalo se ve stanu už tĕmĕř nic rozeznat. Přesto stmívání nezabránilo Jondalarovi, aby nevidĕl, jak Thonolanovi horeĕnatĕ svítí oĕi. Navíc stĕnal a nesrozumitelnĕ mumlal ze spánku.

Jondalar se snažil na bratra povzbudivĕ usmívat. „Jak se cítíš?“

Thonolan měl příliš velké bolesti, než aby se mu podařil úsměv, a Jondalarův ustaraný vzhled taky nebyl povzbudivý. „Neměl bych zrovna chuť vydat se na nosorožce,“ řekl.

Chvíli mlčeli. Nevěděli, co by měli říct. Thonolan zavřel oči a zhluboka si povzdechl. Už nedokázal bojovat proti bolesti. V prsou ho při každém nádechu bolelo a rezavá bolest ve slabinách jako by se šířila do celého těla. Kdyby viděl nějakou naději, tak by to snesl, ale čím déle tu zůstávali, tím menší byla naděje, že se Jondalar dostane na druhou stranu řeky před vypuknutím bouře. To, že musí umřít, ještě nebylo důvodem, aby umřel i jeho bratr. Otevřel znovu oči.

„Jondalare, oba víme, že bez pomoci není pro mě naděje. To ale ještě zdaleka není důvod, abys...“

„Co to povídáš, není naděje. Jsi mladý, jsi silný. Zase se postavíš na nohy.“

„Už nezbývá mnoho času. Tady venku nemáme naději. Jondalare, připrav se, najdi místo, kde přezimuješ, ty...“

„Mluvíš nesmysly!“

„Ne, já...“

„Nemluvil bys tak, kdyby tvůj duch nebyl pomatený. Koukej, ať jsi zase brzy při síle – teď mě jenom nech, ať se o nás dva postarám já. Dokážeme to oba. Mám už plán.“

„Jaký plán?“

„Ten ti vysvětlím, až mi budou všechny podrobnosti jasné. Nechceš se trochu najíst? Moc jsi toho nesnědl.“

Thonolan věděl, že jeho bratr neodejde, dokud bude naživu. Byl vyčerpaný. Chtěl to vzdát, toužil, aby to skončilo co nejdřív, a přál si, aby dal Jondalarovi šanci. „Nemám hlad,“ řekl, ale poznal v bratrových očích, jak ho tím ranil. „Trochu vody by mi udělalo dobře.“

Jondalar dolil zbytek vody a držel Thonolanovi při pití hlavu. Pak zatřásl vakem na vodu. „Je prázdný. Dojdu pro vodu.“

Potřeboval záminku, aby se dostal ze stanu ven. Thonolan to vzdával. Jondalar jenom předstíral, že má nějaký plán. Vzdal se naděje – a nebylo divu, že i bratr to vzdával. Musím najít nějakou možnost, jak nás oba dostat přes řeku a najít pomoc.

Vystoupil na malou vyvýšeninu, odkud měl dobrý rozhled nahoru proti proudu řeky přes koruny stromů. Tak tam stál a pozoroval ulomenou větev, která se zachytila na skále, trčící z vody. Připadal si stejně bezmocný a chycený jako ta holá větev, a tak v náhlém popudu sešel dolů k řece a větev

uvolnil. Díval se za ní, jak pluje v proudu, a uvažoval, jak dlouho to bude asi trvat, než se zase o něco zachytí a uvízne.

Nakonec se otočil k řece zády a vrátil se k malému potoku, který sváděl svou trochu vody do dravé řeky. Naplnil vak na vodu a vydal se na zpáteční cestu. Nebyl si jistý, co ho přimělo, aby pohlédl proti proudu – při hluku, který vycházel z dravé řeky, nemohl nic slyšet – avšak když vzhlédl, zůstal překvapeně stát s otevřenou pusou.

Po řece se něco blížilo a mířilo přímo ke břehu, na kterém stál. Obrovský vodní pták s dlouhým zahnutým krkem, s hlavou zdobenou hřebínkem a se strnulýma očima klouzal k němu. Když se pták přiblížil, všiml si Jondalar pohybu na jeho zádech a poznal hlavy jiných bytostí. Jedno z menších stvoření mávalo.

„Ha-ló!“ slyšel hlas. Jondalar ještě nikdy neslyšel vítanější zvuk.

7.

Ajla si přejela hřbetem ruky zpocené čelo a s úsměvem se podívala na malého plavého koníka, který do ní vrážel a pokoušel se jí zasunout čumák pod ruku. Hříbě nerado spouštělo Ajlu z očí a následovalo ji, ať šla kamkoliv. Proti tomu Ajla nic nenamítala. Byla ráda, že má společnost.

„Koníčku můj, kolik zrní ti teď mám nasbírat?“ dávala mu Ajla rukou na srozuměnou. Malé plavé zvířátko pozorně sledovalo pohyby jejích rukou a připomnělo Ajle, jak se jako malá učila znakové řeči klanu. „Chceš se snad učit mluvit? No, bude stačit, když budeš rozumět. Na mluvení potřebuješ ruce. Ale přece jenom se zdá, že se snažíš mi rozumět.“

Když Ajla mluvila, užívala i několik málo zvuků. Obvyklá řeč klanu nebyla naprosto němá. Jenom obřadní stará řeč sestávala výslovně z gest a postrádala jakýkoliv zvuk. Hříbě stříhalo ušima, sotva Ajla řekla nějaké slovo hlasitě.

„Posloucháš, co, hříbátko?“ Ajla zavrtěla hlavou. „Pořád ti říkám hříbátko, ty můj koníčku. Nějak se mi to nezdá správné. Myslím, že potřebuješ jméno. Je to to, na co čekáš – na zvuk svého jména? Chtěla bych vědět, jak tě asi volala klisna, tvoje matka. Ale i kdybych to věděla, stejně bych to neuměla vyslovit.“

Hříbě ji velmi pozorně sledovalo. Vědělo, že mu Ajla věnuje pozornost, když pohybuje tímto způsobem rukama. Zaržálo, když Ajla přestala.

„Má to být odpověď – Vííhá!“ pokusila se Ajla napodobit ržání. Hříbě odpovědělo trhnutím hlavy a novým zaržáním.

„Jmenuješ se snad takhle?“ zeptala se Ajla se smíchem znakovou řečí. Hříbě znovu pohodilo hlavou, odběhlo několik kroků a zase přiběhlo

zpátky. Ajla se smála. „Pak by se všechna hříbata musela jmenovat stejně, nebo já možná neslyším ten rozdíl.“

Ajla znovu zaržála, hříbě odpovědělo a tak chvíli pokračovali v této hře. To jí opět připomnělo hru na zvuky, kterou hrávala se svým synem, jenomže Durk dokázal vyslovit každý zvuk, který udělala. Kreb jí říkal, že vydávala hodně zvuků, když ji našli. Věděla, že dokáže vytvořit spoustu zvuků, které nikdo jiný nedokáže. Jakou měla radost, když zjistila, že její syn dokáže tvořit stejné zvuky jako ona!

Ajla se zase pustila do trhání pšeničných klasů. Rostlo tu i žito, podobného druhu, jakému se dařilo v blízkosti jeskyně tlupy. Uvažovala, jaké jméno by mohla koníkovi dát. Ještě nikdy nikomu nedávala jméno. Musela se smát. Jak by se jim to asi zdálo divné, když teď dá jméno právě koni. Ale zřejmě to není o nic divnější než sama okolnost, že společně s koněm žije. Pozorovala, jak hříbě hravě odběhlo a vesele poskakuje. Jak jsem ráda, že jsi u mě, pomyslela si a cítila něco v krku. Teď, když jsi tady, už zdaleka nejsem tak sama. Nevěděla bych, co si počít, kdybych tě ztratila. Dám ti jméno.

Slunce se už nachýlilo k západu, když se Ajla zarazila a podívala k nebi. Bylo to široké nebe, obrovské a prázdné. Ani mráček nedal vytušit jeho hloubku a nebyl oporou oku na cestě k nekonečnu. Jenom vzdálená záře na západě plápolavě ohraničovala sytou modř oblohy. Ajla přeměřila prostor mezi paprsky a vrcholkem skály, aby odhadla, kolik denního světla jí ještě zbývá, a rozhodla se přestat.

Hříbě, které poznalo, že už není tak zabraná do práce, zaržálo a přiběhlo.

„Musíme zpátky do jeskyně? Tak se ale nejdřív napijme vody.“ Dala koníkovi ruku kolem krku a vedla ho dolů k řece.

Listí v blízkosti tekoucí vody u paty příkré strmicí jižní stěny zrcadlilo změny ročních dob. Právě teď byly temně zelené odstíny borovic a smrků promíchané živou zlatou barvou, bledší žlutí, suchými hnědými tóny a plápolavou červení. Chráněné údolí představovalo barevnou paletu v tlumených béžových tónech stepi, a slunce svítilo uprostřed jeho stěn, chráněných před větrem, tepleji než jinde. Přes všechny podzimní barvy měla Ajla dojem, že prožívá letní den.

„Asi bych měla posbírat víc trávy. Začínáš už žrát svoje lůžko, když ti ho čerstvě ustelu.“ Ajla šla vedle koníka a pokračovala ve svém monologu, pak ale bezděčně přestala se svou znakovou řečí. Jenom v myšlenkách sledovala dál svou nit. Iza vždycky sbírala na podzim trávu pro jejich zimní

lůžka. Jak krásně vždycky voněla, když ji vyměnila, obzvlášť když venku napadalo hodně sněhu a vítr kvílel před jeskyní. Jaká nádhera naslouchat větru a usínat v seně vonícím létem!

Když hříbě poznalo, kam mají namířeno, vyběhlo kousek napřed a Ajla se shovívavě usmívala. „Musíš mít stejnou žízeň jak já, ty moje hříbátko,“ řekla a pokusila se napodobit volání hříběte. „Ví-há!“ Nezní to špatně jako jméno pro koně. Ostatně takové jméno by se mělo udělit náležitě...

„Ví-há, ví-há!“ volala na ně. Hříbě pohodilo hlavou, pohlédlo na ni a rozběhlo se zpátky k ní.

Ajla mu podržela hlavu a poplácala je. Shazovalo svědivou srst a pomalu mu dorůstala delší zimní. Proto mělo rádo, když je drbala a škrábala. „Myslím, že by se ti to jako jméno mohlo líbit, co říkáš. A hodí se k tobě, ty koňské dítě. Myslím, že bychom pro tebe měli vykonat obřad pojmenování. Sice tě nemůžu zvednout a vzít do náruče. Ani Kreb tu není, aby udělal znamení, proto tedy asi budu muset být mog-urem já a udělat to.“ Usmívala se. „Představ si, žena jako mog-ur!“

Ajla chtěla zpátky k řece, pak však šla obloukem proti proudu řeky, když si uvědomila, jak blízko je místa, kde vyhrabala jámu. Sice ji zase zasypala, ale hříbě pořád ještě pobíhalo kolem a čmuchalo a kopyty hrabalo do země. Stádo se od toho dne, kdy uteklo před ohněm a hlukem, který nadělala, už nevrátilo.

Zavedla hříbě k napajedlu v blízkosti jeskyně. Bahnitá řeka, která vystoupila po nasbírání podzimních srážek z břehů, už překonala nejvyšší stav a zase klesla a na břehu zůstala bahnitá kaše. Mlaskala Ajle pod nohama a zanechávala jí na kůži červenohnědé mazlavé bláto. To jí připomnělo okrovou kaši, kterou používal mog-ur při obřadech pojmenování. Namočila prst do bahna a pak si jím udělala znamení na noze, usmála se a nabrala celou hrst bahna.

Vlastně jsem se chtěla porozhlédnout po červeném okru, ale možná půjde tohle stejně dobře. Ajla zavřela oči a pokoušela se rozpomenout, co dělal Kreb, když jejímu synovi dával jméno. Viděla před sebou jeho vrásčitou tvář, záhyb kůže, který překrýval místo, kde by vlastně mělo být oko, viděla velký nos, silně vystouplé obočí a nízké ustupující čelo. Jeho vousy byly hrubé a prořídly mu, stejně tak vlasy, ale vzpomínala na něho, jak vypadal v ten den. Ne už mladý, avšak na vrcholu své moci. Milovala jeho krásnou vrásčitou starou tvář.

Najednou v ní propukly zase všechny staré pocity. Strach, že ztratí svého syna, a pak radost při pohledu na miskou s červeným okrem.

Několikrát polkla, avšak tlaku, který měla v krku, se nezbavila. Setřela si slzu a netušila, že místo ní zanechala špinavou skvrnu. Malý koník se o ni opřel a čenichal po její tváři, jako by vycítil, po čem Ajla touží. Poklekla, vzala zvíře kolem krku a opřela se o silný krk malého hříbete.

Tohle přece má být obřad udílení jména, pomyslela si a zase se vzchopila. Bahno jí protéklo mezi prsty. Nabrala ještě jednu hrst a vztyčila pak ruku k nebi, aby přivolala duchy, jak to dělával Kreb se svými zkrácenými jednorukými gesty, když chtěl přimět duchy, aby mu naslouchali. Pak na chvíli zaváhala. Nebyla si jistá, jestli má při pojmenování koně vyzvat duchy příslušníků tlupy nebo ne – možná by s tím vůbec nesouhlasili nebo se dokonce zlobili. Ponořila prsty do bahna a pak táhla hříběti čáru od čela až ke špičce nosu, stejně, jako to udělal Kreb Durkovi červeným okrem.

„Víha,“ řekla hlasitě a tím se rozloučila s obřadnou znakovou řečí. „Jméno tohoto děvčátka... tohoto hříbete ženského rodu zní Víha.“

Malý koník potřásl hlavou a pokusil se setřást mokré bahno, a Ajla se tomu musela smát. „To uschne a samo od sebe to spadne, Vího.“

Umyla si ruce, narovnala si na zádech koš se zrním a pomalu se vydala k jeskyni. Obřad pojmenování jí až příliš připomněl její osamělost. Víha bylo živé, teplé stvoření, které jí pomáhalo snadněji snášet samotu, avšak když došla ke kamenitému břehu, přece jenom jí tekly po tváři slzy.

Ajla domlouvala koníkovi, aby vyšel po příkré stezce nahoru k jeskyni, a to ji trochu vytrhlo z jejího zármutku. „Pojď, Vího, to přece dokážeš. Já vím, že nejsi kozorožec ani antilopa, ale musíš si na to zvyknout.“

Dorazily k nejvyššímu místu stěny, která tvořila římsu, táhnoucí se před jeskyní, a vešly dovnitř jeskyně. Ajla rozdmýchala oheň zpola přikrytý hlínou a dala vařit trochu zrní. Hříbě teď žralo trávu a obilí a už nebylo odkázáno na zvlášť připravované žrádlo. Přesto mu Ajla tu a tam uvařila kaši, protože to mělo rádo.

Vynesla ven dva králíky, které ulovila odpoledne, aby je stáhla z kůže, pokud na to bylo ještě trochu vidět, pak je opět přenesla dovnitř, aby je uvařila. Kožešiny stočila a uložila na pozdější dobu, až je bude mít čas zpracovat.

Už měla docela slušnou zásobu kožešin. Z králíků, zajíců a křečků – z drobných zvířat, která se jí připletla pod prak. Sice ještě tak úplně nevěděla, k čemu je použije, ale starala se o to, aby všechny zůstaly v dobrém stavu. Říkala si, že v zimě ji už napadne, k čemu by je mohla použít. Kdyby byl příliš velký mráz, pak stačilo je jenom navrstvit kolem sebe.

Pomyšlení na zimu ji zaměstnávalo čím dál víc, jak se dny krátily a teplota klesala. Neměla tušení, jak tu bude zima tuhá nebo dlouhá, a to ji zneklidňovalo. Náhlý záchvat strachu ji donutil prohlédnout zásoby, ačkoliv přesně věděla, kolik čeho má. Viděla koše a nádoby z kůry plné sušeného masa, plodů a zeleniny, semen, ořechů a zrní. V temném koutě, nejvzdálenějším od vchodu jeskyně, prohlédla svazky celých zdravých kořenů a plodů, aby se ujistila, že nezačaly hnít.

U zadní zdi vyrovnala dříví, sušený koňský trus a otepi suché trávy. Na protilehlém konci ještě umístila koše s obilím pro Víhu.

Ajla šla zpátky k ohni, aby se podívala, jak to vypadá se zrním, které se vařilo v hustě upleteném vodotěsném koši, a taky aby obrátila králíky. Pak se vrátila k lůžku a ke svým osobním věcem, které měla vedle, aby prohlédla byliny, kořeny a kůry, které byly rozvěšené na stojanu. Nohy stojanu zahrabala do udupaného dna jeskyně ne příliš daleko od ohniště, aby koření, čaje a léčivé byliny při sušení měly teplo, ale aby přesto nebyly uložené příliš blízko ohně.

Neměla tlupu, o kterou by se musela starat, a jistě nebude potřebovat všechny léčivé byliny, avšak nadále dodržovala rozmanitost Iziny sbírky, tak jako když Iza příliš zestárla. Byla zvyklá sbírat byliny spolu se svou potravou. Na jiném místě uložila zásoby všemožného druhu: klacíky, tyčky a větvičky, traviny a kůry, kůže, kosti, pár kamenů a úlomků skály a dokonce koš písku z břehu řeky.

Nemyslela ráda na dlouhou osamělou zimu před sebou, kdy bude odsouzena k nečinnosti. Ale přece jenom si uvědomovala, že to nebude doba odpočinku s pústem a vyprávěním příběhů, nebudou tu děti, na jejichž narození se bude čekat, ani povídání nebo klepy nebo vážné rozhovory. Nebude mít s kým rozmlouvat o léčebném umění jako dřív s Izou nebo s Ubou, ani nebude naslouchat vyprávění mužů o lovu. Proto si umínila, že stráví čas výrobou věcí – čím budou obtížnější a časově náročnější, tím lépe – alespoň se tak co možná nejdéle udrží v činnosti.

Prohlížela své zásoby dřeva, které si k tomuto účelu odložila stranou. Byly tu větší a menší kusy, aby mohla vyrobit misky a hrnky rozdílných velikostí. Všechno rozměřit a vydlabat nožem a pěstním klínem, pak vyhladit pískem a kulatým kamenem – to mohlo trvat celé dny. Umínila si, že vyrobí několik nádob tohoto druhu. Pár menších kožešin mělo posloužit jako rukavice a vložky do obutí. Jiné bylo třeba zbavit srsti a tak dlouho mnout a tlouct, až budou hebké a ohebné jako dětská kůže, ale navíc taky savé.

Zásobu listů vysokých lilií, rákosu, sítin, vrbových prutů a kořenů stromů chtěla zpracovat na koše nejružnějšího druhu, volněji nebo hustěji pletených, které by mohla používat k vaření nebo pro uchovávání zásob. Chtěla si taky uplést podnosy, které používala, když vyhazovala zralé zrní, aby je oddělila od plev. Kromě toho potřebovala podnosy na podávání potravy, rohože na sezení nebo na sušení potravin. Zamýšlela vyrobit nejružnější šňůry a lana z rostlinných vláken, šlach a z černých koňských žíní. Kromě toho chtěla vydlabat v kamenech jamky, které naplněné tukem a troudem budou sloužit jako lampy. Jenom kvůli tomu uchovávala tuk z dravců. Ne že by ho v případě potřeby nesnědla, ale tuk z býložravců jí prostě chutnal líp.

Bylo taky třeba upravit ploché kyčelní kosti a lopatky na talíře a podnosy a z jiných vyrobit naběračky a vařečky. Jemné vlákniny různých rostlin sloužily spolu s peřím a srstí jako troud nebo vycpávky polštářů. Kromě toho si připravila pazourky a potřebné náčiní, aby jím mohla kameny zpracovat. Už nejeden zimní den strávila přípravou podobných věcí, které byly životně důležité. Avšak kromě toho zbývaly předměty, které nebyla zvyklá zhotovovat, ale přece jenom přihlížela dost často při jejich výrobě: lovecké zbraně.

Teď jí šlo o to, aby si vyrobila oštěpy, kyje, které dobře seděly v ruce, nové praky. A myslela dokonce na to, že by to zkusila s bola, i když by musela hodně dlouho cvičit, než by se jím naučila zacházet tak dobře jako s prakem. Brun byl výborný vrhač bola. Už výroba zbraně vyžadovala obzvláštní obratnost. Tři kameny musely být zabroušeny do stejně velkých koulí a pak upevněny v přesném odstupu na šňůře, aby byla dosažena rovnováha.

Zdalipak vyučuje Brun Durka tomuto umění? Ptala se Ajla v duchu.

Denní světlo zmizelo a oheň uhasínal. Zrní nabobtnalo a vsáklo všechnu vodu. Jednu plnou misku uschovala pro sebe, pak přilila vodu a připravila zbytek pro Víhu. Nalila tuto kaši do vodotěsného koše a donesla ho k zadní stěně proti vchodu, kde bylo koníkově místo na spaní.

První dny dole na břehu spala Ajla vedle Víhy, ale pak se rozhodla, že nahoře v jeskyni musí mít koník své vlastní místo. Používala sice sušený koňský trus na topení, ale přece jenom se jí nelíbilo, když nacházela čerstvé kobližky na své kožešině na spaní. Ani Víha z toho nebyla zřejmě nijak šťastná. Kromě toho určitě dojde brzy k tomu, že bude prostě příliš velká, aby vedle ní spala. Navíc její lůžko taky nebylo dost velké pro dva. Přesto často přišla za hříbětem k novému lůžku, aby se s ním pomazlila.

„To ti musí stačit,“ ukázala Ajla. Pozvolna si navykla s hříbětem mluvit a i ono odpovídalo na určité signály. „Doufám, že jsem toho nasbírala pro tebe dost. Kdybych jenom věděla, jaké tady jsou zimy.“ Byla trochu rozrušená a stísněná. Kdyby už nebyla tma, ještě by se venku trochu prošla. Nebo ještě raději by se pořádně proběhla.

Když se hříbě pustilo do kaše v koši, přinesla mu Ajla hrst čerstvého sena. „Tady, Vího, pořádně to rozžvýkej. Ale nech ten koš, slyšíš, ten jsem ti nedala na žraní!“

Ajla cítila potřebu svému malému společníkovi něco dopřát, chtěla ho hladit a drbat. Když s tím přestala, hříbě jí očmuchalo ruce a nastrčilo jí ještě bok, aby je drbala dál.

„Tam tě to asi hezky svrbí, co?“ Ajla se usmívala a dál ho drbala. „Počkej, teď mě něco napadlo.“ Vrátila se k místu, kde si připravila různý materiál, a hledala svazek pcháče. Po uschnutí vytvořila takhle rostlina podlouhlý vejčitý kartáč s dlouhými štětinami. Teď jeden takový odlomila a opatrně kartáčovala bok Víhy. Postupovala od jednoho místa k druhému a přestala teprve tehdy, když k očividné spokojenosti koníka vykartáčovala celou huňatou srst.

Pak vzala Víhu kolem krku a lehla si vedle ní na čerstvou trávu.

Ajla polekaně vyletěla. Oči strachem rozšířené a plné zlé předtuchy. Zůstala sedět v naprosté tmě. Něco tady nehrálo. Pocítila chladný závan a zadržela dech. Co to bylo za čmuchavý zvuk? Nebyla si ostatně jistá, jestli to skutečně slyšela při koníkově dýchání a tlukotu srdce. Přicházelo to z pozadí jeskyně? Byla tak naprostá tma, že nic neviděla.

Taková tma... To je ono! Zpola hlínou zasypaný oheň nevydával nejmenší rudou zář. Kromě toho se nemohla zorientovat v jeskyni. Stěna byla na nesprávné straně a průvan... Teď to tu bylo zase! Tohle funění a kašlání! Co dělám tady na lůžku Víhy? Musela jsem usnout a zapomněla jsem přikrýt oheň hlínou. Teď dohořel. Od té doby, co jsem tady v údolí, jsem ještě nikdy nezůstala bez ohně.

Ajla se otrásla a najednou cítila, jak se jí zježily vlasy v týle.

Neměla pro to slovo ani gesto, neměla představu o tom pocitu, který ji přepadl – a přesto to velmi zřetelně pociťovala. Svaly na zádech se jí napjaly. Něco se hned stane. Něco, co má co dělat s ohněm. To věděla s naprostou jistotou.

Tyto pocity ji občas přepadaly od oné noci, kdy následovala Kreba a mog-ury do malého prostoru hluboko v jeskyni klanu, kde se konalo jejich

shromáždění. Kreb ji tam objevil. Ne proto, že by ji viděl, ale protože mu to řekl jeho cit. Velmi podivným způsobem i ona cítila, že je Kreb přítomný v jejím mozku. Pak viděla věci, které si nedokázala vysvětlit. A potom často některé věci prostě znala. Věděla, kdy na ni Broud zírá, i když mu ukázala záda. Cítila zlou nenávist, kterou v srdci choval vůči ní. A už před zemětřesením věděla, že do jeskyně tlupy zavítá smrt a zmar.

Avšak tak silně jako teď to ještě nikdy necítila. Naplnila ji hluboká tísněnost, ano, strach – ne kvůli ohni, to si uvědomovala, a taky ne kvůli sobě, ale kvůli někomu, koho milovala.

Nehlučně vstala a nahmatala cestu naproti k ohništi. Doufala, že tam přece jenom ještě objeví uhlík, z něhož by mohla rozfoukat oheň. Ale všechno bylo vyhaslé. Najednou měla nutkavou potřebu si ulevit, našla stěnu a po hmatu šla k východu. Chladný poryv větru jí vjel do vlasů, rozfoukal studený popel a zavířil v jeskyni. Ajla se otřásla chladem.

Když vyšla ven, cítila silný nápor větru. Vzpírala se proti němu, přidržovala se skalní stěny a propracovávala se ke konci římsy, odkud shazovala odpadky.

Nebe nezdobila žádná hvězda, avšak tenká vrstva mraků způsobila, že se měsíční světlo rozptýlilo v rovnoměrném přísvitu, který činil tmou venku méně neprůhlednou než uvnitř v jeskyni. Avšak byly to její uši, a ne oči, které ji varovaly. Slyšela tiché supění a dech, dřív než očima zaznamenala kradmý pohyb.

Sáhla po praku, avšak neměla ho u sebe. Nechala ho uvnitř. V jeskyni a v její blízkosti byla bezstarostná a spoléhala se na to, že oheň udrží vetřelce v bezpečné vzdálenosti. Avšak oheň uhasl a malé hříbě bylo pro většinu dravců lákavou kořistí.

Najednou zaslechla u vchodu jeskyně mektavé vrčení, po němž následovalo ustrašené zaržání. Koník uzavřený v kamenné komoře a jediný východ mu zastoupily hyeny.

Hyeny! pomyslela si Ajla. Jejich chechtavé vrčení, které znělo jako smích, jejich skvrnitá kůže a způsob, jakým se klenula jejich záda od dobře vyvinutých předních nohou a ramen k menším zadním běhům, takže vždycky působily dojmem, jako by se krčily – to všechno ji rozrušilo. Taky nikdy nezapomene na křik Ogy, když bezmocně přihlížela, jak hyena vleče pryč jejího synka. Tentokrát si hyena vyhlídla Víhu.

Ajla sice u sebe neměla prak, ale to ji nezadrželo. Nebylo to poprvé, kdy zasáhla bez ohledu na vlastní bezpečí, když byl někdo jiný v ohrožení. Zvedla hrozivě pěst a s hlasitým křikem běžela směrem k jeskyni.

„Zmizte! Koukejte mazat!“ K takovým příkazům se používaly zvuky dokonce i v řeči klanu.

Zvířata ustoupila. Částečně to způsobila její odvaha, že se stáhla. A i když oheň uhasl, pak se přece jenom ještě udržel v jeskyni kouř. Ale byl tu ještě jiný důvod. Ne všechna zvířata znala Ajlin pach, ale byl jim povědomý. Když ho naposledy zavěťřily, byl provázen tvrdě zraňujícími kameny.

Ajla hledala v naprosté tmě jeskyně prak a zlobila se na sebe, protože se nemohla upamatovat, kam ho odložila. Tohle se jí už nikdy nesmí stát, říkala si. Najdu místo, kam ho vždycky budu ukládat, a tam ho taky najdu, když ho nebudu mít u sebe.

Místo toho hromadila před sebou kameny na vaření – kde ty ležely, věděla. Když se jedna všetečná hyena odvážila dost blízko, že se její obrys odrážel před vchodem jeskyně, učinila zkušenost, že Ajla i bez praku neminula cíl a že takové letící kameny způsobují citelnou bolest. Ještě pár takových pokusů a hyeny zjistily, že malé hříbě přece jenom není tak snadnou kořistí.

Ajla se rozhodla bdít, ale ukázalo se, že je mnohem obtížnější ubránit se spánku. Krátce před svítáním ji na chvilku spánek přemohl, avšak když se objevily první paprsky nového dne, už stála s prakem v ruce na římse. Hyeny nikde neviděla. Šla zpátky, aby si vzala přehoz a obutí. Teplota citelně klesla a vítr se přes noc obrátil. Protože teď přicházel ze severovýchodu, vanul podél celého údolí a pak pokračoval – zaražen vystupující skalní stěnou a ohybem řeky – nárazovitě do její jeskyně.

Seběhla s vakem na vodu příkrou stezkou dolů a rozbila tenkou průsvitnou vrstvu ledu, která se vytvořila na kraji řeky. Ve vzduchu byl cítit sníh. Když prorazila vrstvu ledu a nabrala ledovou vodu, nemohla pochopit, že je teď taková zima, když bylo den předtím takové teplo. Počasí se prudce změnilo. Ukolébala se v mylném bezpečí. Stačila změna počasí, aby ji upozornila, že si nemůže dovolit sebemenší nečinnost.

Izu by to nepotěšilo, že jsem si dokázala lehnout a nepřikryla jsem předtím oheň. Ted' si musím rozdělat nový. Taky bych nepokládala za možné, že vítr pronikne dovnitř do jeskyně. Koneckonců až dosud vždycky přicházel ze severu. Možná že to přispělo k tomu, že oheň uhasl. Měla jsem ho přikrýt. Naplavené dříví, když uschne, hoří tak rychle. Možná bych měla nasekat čerstvé dříví. Tím se nedá sice tak snadno oheň rozdělat, ale zato hoří pomaleji. Taky bych měla zatlouct kůly pro zástěnu proti větru a nasbírat ještě víc dříví. Když jednou začne sněžit, bude to s topivem

obtížnější. Donesu si teď kamenný klín a porazím pár stromů, než rozdělám oheň. Nechtěla bych, aby mi ho vítr zase uhasil, než si udělám zásobu.

Cestou zpátky k jeskyni sebrala pár kousků naplaveného dříví. Víha stála na římse a pozdravila ji ržáním, šťouchla do ní nosem a očekávala znamení náklonnosti. Ajla se sice usmívala, ale co nejrychleji vklouzla dovnitř do jeskyně. Víha ji následovala a pokoušela se jí strčit pysky do ruky.

No dobrá, Vího, pomyslela si Ajla, když odložila dříví a vodu. Pohládila ji a chvíli ji drbala. Pak jí nasypala trochu zrní do jejího košíku. Sama si vzala kousek studeného králíka, který jí zbyl z minulého dne. Přála si, aby měla trochu horkého čaje, ale spokojila se studenou vodou. V jeskyni bylo chladno. Ajla si foukala do dlaní a pak strčila ruce do podpaží, aby je zahřála. Potom donesla košík s nástroji, který stál v blízkosti jejího lůžka.

Krátce po příchodu do údolí si vyrobila několik kamenných nástrojů a měla v úmyslu jich udělat ještě víc, ale pak se jí zdálo důležitější vždycky něco jiného. Vzala pěstní klín – ten, který si přinesla s sebou – a vynesla ho ven, aby se na něj lépe podívala v jasnějším světle. Když se pěstní klín dobře používal, přirostl sám. Obvykle se při užívání odlamovaly menší úštěpky, takže ostří zůstávalo neporušené. Při špatném používání se však mohl odlomit i větší úštěp a někdy se celý kámen rozlomil na kusy.

Ajla nevnímala klapot kopyt Víhy, když se k ní zezadu přiblížila. Už si na ten zvuk příliš zvykla. Víha se opět pokusila strčit jí pysky do dlaně.

„Ach, Vího, co to děláš!“ zvolala Ajla, když křehký pěstní klín padl na tvrdou římsu a rozlomil se na několik kusů. „To byl můj jediný, čím teď nasekám dříví!“ Já nevím, co se to děje, pomyslela si. Právě když se ochladí, uhasne mi oheň. Hyeny přijdou, jako by věděly, že tu žádný oheň nebude, a působily dojem, že by mohly každým okamžikem zaútočit. A teď se mi ještě rozbije jediný pěstní klín. Dělala si starosti. Taková řada smůly nevěstila nic dobrého. Teď si musím ze všeho nejdřív udělat nový pěstní klín.

Zvedla jednotlivé kousky, do kterých se jí pěstní klín rozlámал, a poskládala je vedle vyhaslého ohně. Třeba se z nich dá udělat něco jiného. Z výklenku za místem na spaní si donesla uzel, zavázaný ještě do kůže obrovského křečka, a snesla ho dolů na břeh řeky.

Víha ji sledovala, avšak když šťouchla do Ajly a chtěla se o ni otřít, odstrčila ji Ajla spíš nevrle, místo aby ji pohládila. Nato ji hříbě ponechalo jejímu kamení a samo pobíhalo v údolí.

Ajla opatrně, přímo s nábožnou úctou rozvázala uzel: tento vztah k práci převzala od Druga, výrobce nástrojů v tlupě.

Uzel obsahoval celou řadu věcí. Jako první vzala do ruky vejčitý kámen. Když poprvé zpracovávala pazourek, hledala otloukač, který by jí dobře seděl v ruce a kromě toho měl potřebnou tvrdost a neroztříštil se, když jím udeří do pazourku. Nástroje k opracovávání kamene byly všechny mimořádně důležité, žádný však nebyl natolik významný jako otloukač. To byl první nástroj pro zpracování pazourku.

Ten její měl jenom stopy úderů, na rozdíl od Drugova otloukače, který byl užíváním silně opotřeбенý. Přesto by se Drug za nic na světě nenechal přimět, aby se svého otloukače vzdal a vyměnil ho za nový. Každý otloukač mohl udělat z pazourku hrubý nástroj, ale ty skutečně dobré pocházely z rukou výrobců nástrojů, kteří si vysoce vážili svých pomocných nástrojů a věděli, jak uchovat ducha otloukače spokojeného. I když to Ajla nikdy dřív nedělala, tentokrát měla obavy o ducha svého otloukače. Ten pro ni měl teď, kdy si musela nástroje vyrábět sama, mnohem větší význam než dřív. Byla si vědoma toho, že je zapotřebí určitých obřadů, aby odvrátila neštěstí, když se otloukač jednou rozbil, aby upokojila ducha kamene a přiměla ho, aby se zabydlel v novém kameni. Samotné obřady však neznala.

Odložila otloukač stranou a prohlédla mohutnou dlouhou kost z býložravce, jestli nemá pukliny od toho, jak ji naposledy použila. Pak vyhrabala z hromady kostí dole u skalní stěny špičák velké kočkovité šelmy, který jí posloužil jako jemné dláto. Prohlédla ještě další kameny a kosti.

Opracovávat pazourek se naučila, když přihlížela Drugovi při práci a sama to zkoušela. Neměl nic proti tomu, aby jí ukázal, jak se opracovává pazourek. Pozorně se dívala a věděla, že její snahu sleduje příznivě. Ale doopravdy se u něho neučila. Nemělo smysl mít jako učedníka ženu, protože počet nástrojů, které směly ženy vyrábět, byl omezený. Nemohly dělat lovecké nástroje ani nástroje k výrobě dalších nástrojů. Ajla však brzy přišla na to, že nástroje, které používají ženy, se od typicky mužských nástrojů zase tak moc neliší. Nůž byl koneckonců nožem a úštěp s vrubem se dal stejně dobře použít k tomu, aby udělala špici na hrabací holi nebo na oštěpu.

Ještě jednou prohlédla pracovní nástroje a materiál a pak se rozhodla pro malý pazourek, ale hned ho zase odložila. Pokud chtěla vážně zpracovávat pazourek, potřebovala kovadlinu, něco, na čem by kámen při

opracovávání spočíval. Drug nepotřeboval kovadlinu, aby uštípl pěstní klín, tu potřeboval jenom pro složitější nástroje. Ajla si naproti tomu říkala, že by mohla lépe pracovat, kdyby měla kámen na pevné podložce. Hrubé obrysy nástroje mohla ovšem taky udělat bez kovadliny. Co teď potřebovala, byla pevná hladká plocha, která by ovšem nebyla příliš tvrdá, aby se pazourek pod silnějšími údery nerozlomil. Drug používal mamutí kost, a tak se teď Ajla rozhodla ještě jednou sejít k řece a podívat se, co by se dalo najít v hromadě kostí.

Lezla kolem změti kostí, dříví a kamení. Kde byly špičáky, mohly být i další kosti. Objevila tlustou větev a používala ji jako páku, aby pohnula těžšími kusy. Zlomila se, když se jí pokusila nadzvednout kámen. Pak našla kel mladého mamuta, který prokázal mnohem větší odolnost. Nakonec objevila na kraji hromady, vzadu u skalní stěny, přesně to, co hledala, a po trochu námahy dokázala vyprostit z ostatní spousty velkou stehenní kost.

Když odtahovala kost, zavadila pohledem o šedožlutý kámen, který se v slunečním světle na hladkých plochách třpytil. Teprve když se zastavila a kousek železného pyritu zvedla, napadlo ji, že jí připadá povědomý.

Můj amulet, pomyslela si a dotkla se koženého váčku, který měla pověšený na krku. Jeskynní lev mi seslal podobný kámen, aby mi dal na srozuměnou, že můj syn zůstane naživu. Najednou si všimla, že celý břeh je posetý těmito šedožlutými, matně se třpytícími kameny. Teprve teď, když jeden z nich poznala, si to uvědomila. Předtím je prostě přehlížela. Teď si taky všimla, že se mraky roztrhaly. Tenkrát, když našla svůj kámen, byl široko daleko jediný. Tady naopak nebyl ničím zvláštním, podobné ležely všude kolem.

Odhodila kámen a vlekla mamutí kost po břehu dolů. Pak si sedla a přitáhl si ji mezi nohy. Do klína si položila kůži křečka. Vzala neopracovaný pazourek opět do ruky, natáčela ho ze všech stran a uvažovala, na kterém místě by měla udělat první ránu. Ale nějak se jí nedařilo se soustředit. Něco ji rušilo. Zřejmě to bude těmi studenými tvrdými kameny, na nichž sedím, pomyslela si. Zaběhla nahoru do jeskyně, donesla si rohož a přinesla při té příležitosti i vrták na rozdělování ohně a ploché dřevo a trochu troudu. Budu ráda, když se mi podaří rozdělat oheň. Dopoledne už téměř uběhlo a bylo stále ještě chladno.

Sedla si na rohož, nástroje na výrobu svého náradí si dala na dosah ruky a přes klín si zase přehodila kůži křečka. Pak vzala pazourek a položila ho na kovadlinu. Otloukač několikrát otočila, než jí seděl dobře v ruce, ale pak ho zase odložila. Co je to jenom se mnou? ptala se. Proč jsem tak neklidná?

Drug prosil pokaždé, než začal pracovat, svůj totem o pomoc. Možná bych to taky měla udělat.

Uchopila amulet, zavřela oči a párkrát se zhluboka nadechla, aby se naprosto uklidnila. Neprosila o nic konkrétního, šlo jí jenom o to, aby srdcem a rozumem dospěla k duchu jeskynního lva. Duch, který ji ochraňoval, je její částí a bydlí v jejím nitru, vysvětlil jí starý mog-ur, a ona mu věřila.

Snaha dosáhnout ducha velké šelmy, která si ji vyvolila, na ni měla uklidňující účinek. Cítila, jak se uvolnila, a když zase otevřela oči, promnula si prsty a znovu vzala do ruky otloukač.

Po několika prvních úderech se odloupla křídová kůra a Ajla přestala pracovat, aby si pozorněji prohlédla kámen. Měl dobrou barvu a svítil temně šedě, ale strukturu neměl právě nejjemnější. Nezáleželo na tom, nemohla mít pokaždé všechno. Pro pěstí klín se hodil docela dobře. Spousta tlustých úštěpů, které odpadly, když začala opracovávat pazourek, se dala použít pro jiné účely. Na místě, kde je otloukač zasáhl, měly hrbol, ale zužovaly se k dobrému ostří. Některé taky měly poloměsíčité vlnky, které zanechaly jizvu na jádru kamene, ale takové úštěpy se mohly použít pro hrubé řezání, například tlustých kůží a masa, nebo ke žnutí trávy.

Když měla Ajla kámen přibližně ve tvaru, jaký si přála, odložila kamenný otloukač a vzala místo něho kostěný. Ten je měkkší a pružnější, tenké ostří štípaného úštěpu hned nerozbije, jak by se snadno mohlo stát kamenným otloukačem. Při každém úderu se uštíply delší a tenčí úštěpy. Pěstní klín byl hotový podstatně rychleji, než kolik času jí zabraly všechny přípravy.

Byl asi dvanáct centimetrů dlouhý, měl hruškovitý obrys, jenom byl celý plochý a vybíhal do hrotu. Byl silný, ale ne obzvlášť tlustý na průřezu, a od hrotu probíhalo klenuté ostří na obě strany. Zakulacený dolní konec byl utvářen tak, že dobře seděl v ruce. Nástroj se dal používat k sekání dříví, nebo taky jako teslo na vysekávání děr – například ke hloubení mís a hrnců. S pomocí pěstního klínu se dal třeba rozštípnout mamutí kel na menší kousky, nebo rozbíjet kosti při bourání úlovku. Byl to silný, ostrý nástroj, který mohl sloužit mnohému účelu.

Ted' už se Ajla cítila líp, uvolněně, a byla ochotná pustit se do náročnější práce. Vzala další pazourek a otloukačem odstranila vrchní vrstvu. Kámen byl vadný. Křídová vrstva na jednom místě pronikala až do temně šedého jádra. Kámen proto nebyl použitelný, a tak Ajla nakonec přerušila práci, protože se už stejně nemohla soustředit.

Další smůla, ještě jedno špatné znamení. Nechtěla na to věřit a dopřát této myšlence prostor. Opět prohlížela pazourek, uvažovala, jestli by se z něho nedalo odštípnout alespoň pár použitelných úštěpů, a znovu sáhla po otloukači. Jednou ranou odrazila úštěp, ale ten musela ještě upravit. Natáhla se po dalším kameni. Z nepozornosti zvedla kámen, který ležel mezi mnohými jinými na břehu – a dala tím počátek něčemu, co mělo změnit celý její další život.

Ne všechny vynálezy vznikají z nějaké nutnosti. Občas sehraje i náhoda důležitou roli. Na čem záleží, je to, aby někdo rozpoznal možnost. Všechny prvky tu byly, ale jenom náhoda se postarala o to, aby se všechny sešly ve správný okamžik. Náhoda byla konečnou součástí procesu. Mladé ženě, která seděla v osamělém údolí na kamenitém břehu, by se nikdy ani nesnilo o tom, aby provedla takový pokus.

Ajla vzala omylem do ruky kousek pyritu. Když jí udeřila do pazourkového úštěpu, ležel nablízku suchý troud z její jeskyně, a náhoda tomu chtěla, že jiskra, která odskočila při srážce obou kamenů, padla přímo do chuchvalce rozcupovaných vláknin. Nejdůležitější však bylo to, že Ajla pohlédla tím směrem právě v okamžiku, kdy jiskra vyletěla a přistála na troudu, který chvíli doutnal a při zhasnutí vyslal do výšky slabý kouřový sloupek.

To byl náhodný objev. Čím k tomu přispěla Ajla, to byla její schopnost rozpoznat souvislosti a využít ostatní prvky. Zнала postup rozdělování ohně, protože potřebovala oheň a nebála se vyzkoušet něco nového. Přesto potřebovala trochu času, aby plně pochopila, co se právě událo. V první chvíli ji kouř zmátl. Musela nejdřív přemýšlet, než pochopila souvislost mezi kouřem a jiskrou. Co jí však nejvíc mátl, byla jiskra. Odkud přišla? Tuto otázku si kladla, když pozorovala kámen ve své ruce.

Byl to nesprávný kámen! Jeden z těch matně se třpytících kamenů, které ležely tady na břehu všude kolem. Přesto však to byl kámen, a kamení nehoří. Ale přece jenom – něco vyrobilo jiskru, která zapálila troud. Troud přece doutnal!

Byla nakloněna uvěřit tomu, že se jí to všechno jenom zdálo. Zvedla chomáč hrubého lýka a uviděla malou díрку, kterou jiskra propálila, a na prstech se zamazala sazemi. Nato vzala znovu do ruky pyrit a znovu si ho pořádně prohlédla. Jak vyletěla jiskra z kamene? Při čem? Při štípání pazourku! Udeřila pyritem do pazourku. Připadala si sice trochu bláznivě, ale přesto ještě jednou udeřila kameny o sebe. Nic se nestalo.

Co jsi očekávala? řekla si. Pak jimi ještě jednou udeřila o sebe, tentokrát mnohem větší silou – a viděla odlétnout jiskru. Nápad, který se jí v hlavě rodil, dostal najednou zřetelnou podobu. Podivný, vzrušující nápad, který jí dokonce naháněl trochu strach.

Ajla opatrně položila oba kameny na koženou zástěrku na mamutí kosti. Pak shledala dohromady věci k přípravě ohně. Když všechno leželo připraveno, vzala do ruky kameny, držela je blízko troudu a udeřila jimi o sebe. Odletěla jedna jiskra a zhasla na studených kamenech. Změnila úhel a ještě jednou to zkusila, tentokrát s nedostatečnou silou. Nato udeřila silněji a pozorovala, jak jedna jiskra padla do troudu. Spálila několik vláken a zhasla. Avšak malý kouř, který tím vznikl, byl povzbudivý. Když příště udeřila kameny o sebe, zavál vítr a troud vzplál dřív, než mohla jiskra zhasnout.

Samozřejmě! Musím do toho foukat. Sedla si jinak, aby mohla foukat na vznikající plameny, a vykřesala kameny další jiskru. Tentokrát to byla silná, jasná, dlouho doutnající jiskra, která navíc dopadla na správné místo. Ajla seděla tak blízko, že cítila teplo, když skloněná foukala do doutnajícího troudu, dokud nevznikl skutečný plamínek. Sypala na něj jemné třísky a kousíčky dřeva, a než se nadála, měla oheň.

Bylo to až směšně jednoduché. Tak jednoduché, že tomu sotva mohla uvěřit. Musela si to celé ještě jednou dokázat, a tak zaběhla pro více troudu, víc třísek, a brzy měla druhý oheň, pak ještě třetí a čtvrtý. Zmocnilo se jí vzrušení, do kterého se mísil částečně strach, uctívá bázeň a zčásti objevitelská radost. Ke všemu se připojila ještě velká dávka údivu, když odstoupila a pozorovala své čtyři ohně.

Pach kouře přilákal i Víhu. Oheň, který jí jindy naháněl strach, teď voněl bezpečím.

„Vího!“ křičela Ajla a běžela ke hříběti. Někomu to přece musela říct, někomu sdělit tu velkou novinu, i když to bylo jenom hříbě. „Podívej!“ a znakovou řečí nabádala Víhu, aby se přece podívala do ohně. „A udělala jsem ho kameny, Vího, představ si, kameny!“

Slunce prorazilo mraky a najednou se celý břeh řeky rozzářil.

Neměla jsem pravdu, když jsem si myslela, že tyhle kameny nejsou nic zvláštního. Měla jsem to vědět. Můj totem mi jeden dal do ruky. Podívej se na ty kameny teď. Teď, když to vím, vidím i oheň, který v nich žije. Načež se zamyslela. Ale proč já? Proč zrovna já? Jednou mi dal jeden takový kámen jeskynní lev, aby mi dal na srozuměnou, že Durk bude žít. Co mi chce sdělit teď?

Vzpomněla si na podivnou předtuchu, kterou měla, když jí oheň zhasl. A teď uprostřed čtyř ohňů se otřásla, znovu se to vrátilo. Pak pocítila bezděčně obrovskou úlevu, i když si neuvědomovala, že předtím měla starosti.

8.

„Haló, haló!“ volal Jondalar hlasitě, mával rukama a běžel dolů na břeh.

Spadla z něho obrovská tíha. Předtím byl naprosto malomyslný, avšak zvuk jiného lidského hlasu mu vlil novou naději. Ani ho nenapadlo, že by to mohli být nepřátelé. Nic nemohlo být horšího než naprostá bezmocnost, které byl vystaven. Kromě toho na něho ti lidé nepůsobili nepřátelským dojmem.

Muž, který na něho zavolal, držel v ruce lano, které bylo jedním koncem upevněné na podivném obrovském vodním ptákoví. Jondalar poznal, že to nemůže být živý tvor, ale že je to mnohem spíš nějaké plavidlo. Muž mu hodil lano. Jondalar je nezachytil a tak za ním vběhl do vody. Několik dalších mužů, kteří tahali za druhý konec lana, vylezlo ven a brodilo se vodou, která jim sahala až po boky. Jeden z nich, který se usmíval, když viděl výraz v Jondalarově tváři – a v němž se mísila naděje s úlevou a rozpačitostí, co si má počít s lanem v ruce – mu odebral lano. Přitáhl plavidlo blíž, uvázal lano u stromu a pak se šel podívat, jak pevné je druhé lano, které uvázali kolem pahýlu zlomené větve velkého stromu, zpola potopeného v řece.

Ještě jeden člen posádky vyskočil právě na tento strom, aby přezkoušel, jak je pevný. Pak promluvil několik slov neznámou řečí a vysunul můstek podobný žebříku a upevnil ho rovněž k tomuto stromu. Pak se vyšplhal zpátky, aby pomohl ženě, která doprovázela třetí osobu po tomto mostku a přes kmen stromu na břeh, i když to vypadalo tak, že tato osoba vůbec nemá zapotřebí, aby se nechala vést.

Tato osoba – které se očividně prokazovala velká úcta – měla vzpřímené, přímo vznešené držení, avšak bylo jí vlastní i něco, co Jondalar nedokázal určit, jistá dvojsmyslnost, rozhodně něco, co ho přimělo, aby na ni zíral s otevřenou pusou. Vítr nadzvedl prameny dlouhých bílých vlasů, které byly zčesány dozadu z hladce oholené – nebo bezvousé – tváře, stářím vrásčité. Tvář, která se zdála vyzařovat navzdory vráskám zcela jemnou zář. Čelisti a způsob držení brady prozrazovaly sílu – byla to síla charakteru?

Teprve když ho vyzvali, aby šel na břeh, všiml si Jondalar, že stojí v chladné vodě. Záhada té bytosti se ostatně nevysvětlila ani při podrobnějším pohledu, a tak měl pocit, že mu muselo uniknout něco podstatného. Když zůstal stát, hleděl do tváře s vnímavým, tázavým úsměvem a s neproniknutelnýma očima neurčité šedi nebo hnědi. Jondalar si najednou zahanbeně uvědomil, co to znamená, když ta tajemná osoba trpělivě před ním čeká, a hledal něco, co by určilo její pohlaví.

Výška příliš nepomohla: na ženu trochu moc velká, trochu malá na muže. Volný přehoz skrýval tělesné podrobnosti. Dokonce ani způsob chůze Jondalarovi nic neprozradil. Čím víc se díval a nenacházel odpověď na své otázky, tím větší úlevu cítil. Věděl o lidech, jako je tento člověk, který se narodil do těla jednoho pohlaví, avšak byl naplněn sklony druhého. Takový člověk nebyl to ani ono, nebo byl prostě obojí. Obvykle vstupovali do stavu těch, kteří slouží Matce. Protože se v nich slučovaly síly jak ženských, tak mužských prvků, měli pověst, že jsou nadáni mimořádnou léčitelskou silou.

Jondalar byl daleko od domova a neznal zvyky a obyčeje těchto lidí. Přesto neměl nejmenší pochybnosti o tom, že osoba, která před ním stála, je léčitel. Možná sloužil Matce, možná taky ne. Na tom nezáleželo. Thonolan potřeboval někoho, kdo umí léčit, a teď byl někdo takový před ním.

Ale odkud ti lidé věděli, že potřebuje léčitele? Odkud vůbec věděli, že mají přijít?

Jondalar přihodil ještě poleno do ohně a díval se, jak rozvířené jiskry vyletují za stoupajícím kouřem. Zalezl holým tělem hlouběji do spacího pytle a opřel se o skálu, aby pozoroval zhasínající jiskry, které se honily po nebi. Do jeho zorného pole vplula postava a zastínila mu část hvězdného nebe. Trvalo chvíli, než se jeho oči zírající do neurčité dálky zaměřily na mladou ženu, která mu podávala pohár kouřícího čaje.

Jak se rychle posadil, odhalil kousek nahého stehna. Popadl kožešinu spacího pytle a přitáhl ji k tělu s pohledem na kalhoty a boty, sušící se vedle ohně. Ušklíbla se a zářivý úsměv proměnil tu vážnou, plachou a nenápadně hezkou mladou ženu v krásku s blýskavými očima. Nikdy předtím nezažil takovou proměnu a úsměv, kterým na to odpověděl, dával znát, nakolik ho žena přitahuje. Ona však odvrátila hlavu, aby potlačila škodolibý úsměšek. Koneckonců nechtěla cizince uvést do rozpaků. Když se na něho zase konečně podívala, zůstalo jí v očích už jenom malé světlíčko.

„Tvůj úsměv je překrásný,“ řekl Jondalar, když mu podávala pohár čaje.

Zavrtěla hlavou a odpověděla slovy, z nichž pochopil, že znamenají asi tolik: já ti nerozumím.

„Vím, že mi nemůžeš rozumět. Přesto bych ti chtěl říct, jak jsem vděčný, že jste tady.“

Dívala se na něho pronikavě a on měl pocit, že jí záleží na dorozumění stejně jako jemu. Mluvil dál, protože se bál, že by mohla odejít, kdyby přestal.

„Je to nádherné i jenom tak s vámi mluvit, prostě vědět, že jste tady.“ Upíjel čaj. „Je dobrý. Jaká je to směs?“ zeptal se a podržel pohár do výše a uznale přikývl. „Myslím, že v tom cítím heřmánek.“

Odpověděla souhlasným přikývnutím, sedla si k ohni a odpověděla mu na dotazy slovy, kterým rozuměl tak málo jako ona těm jeho. Avšak její hlas zněl příjemně a ona zřejmě pochopila, že si přeje její společnost.

„Kdybych vám jen mohl poděkovat. Já nevím, co bych si počal, kdybyste nepřijeli.“ Svrástil čelo, aby vyjádřil obavy a napětí, a ona se chápavě usmála. „Přál bych si, abych se vás mohl zeptat, odkud jste věděli, že tu jsme, a jak váš zelandon, nebo jak nazýváte svého léčitele, našel cestu k nám.“

Odpověděla a ukázala přitom na stan, který postavili a který teď byl osvětlený ohněm vevnitř. Zklamaně potřásl hlavou. Už to vypadalo téměř tak, jako by mu rozuměla. Jenomže on nedokázal chápat ji.

„Sice předpokládám, že už to není důležité,“ řekl. „Ale přál bych si, aby mě váš léčitel nechal u Thonolana. I beze slov bylo jasné, že by mému bratrovi neposkytl pomoc, kdybych neodešel. Nepochybuji o schopnostech vašeho léčitele. Chtěl bych ale u něho jenom zůstat, to je všechno.“

Při těch slovech na ni hleděl tak vážně, že mu konejšivě položila ruku na rameno. Pokoušel se usmívat, ale podařilo se mu to jen bídě. Stanový závěs upoutal jeho pozornost: vyšla stará žena.

„Tamije!“ zavolala a pak následovala ještě další slova.

Mladá žena se rychle zvedla, avšak Jondalar uchopil její ruku a pevně ji podržel. „Tamija?“ zeptal se a ukázal na ni. Přikývla. „Jondalar,“ řekl a poklepal si přitom na hrud’.

„Jondalar,“ opakovala pomalu. Pak se podívala naproti ke stanu. Jak si Jondalar všiml, lehce kulhala, ale nezdálo se, že by jí to bránilo v pohybu.

Kalhoty byly ještě vlhké, ale honem do nich vklouzl a vyběhl ke křoví. Nestačil je zapnout nebo about si boty. Nutkání zadržoval už od probuzení, ale své náhradní oblečení měl v krosně, kterou nechal ve velkém stanu, kde léčitel pečoval o Thonolana. Tamijin smích předešlého večera měl za následek, že si dvakrát rozmyslel, než lhostejně krácel k odlehlému keři jenom v krátkém spodním oblečení. Taky nechtěl neúmyslně porušit nějaké zvyky nebo tabu těchto lidí, kteří mu pomohli – rozhodně ne, když byly v táboře ještě dvě ženy.

Nejdřív se pokoušel vstát a přejít tam ve spacím pytli, a trvalo to dlouho, než ho napadlo natáhnout si přece jenom kalhoty, ať už jsou vlhké nebo ne. Mezitím už téměř zapomněl, že mu to bylo trapné, a byl ochoten prostě vyrazit. Jak se teď věci měly, následoval ho Tamijin smích.

* * *

„Tamije, nesměj se mu. To od tebe není hezké,“ řekla starší žena, avšak sama měla co dělat, aby potlačila smích.

„Ach, Roš, já se mu nechci posmívat. Já jenom jinak nemůžu. Viděla jsi, jak se pokoušel jít ve spacím pytli?“ Už zase se rozesmála, i když se snažila přestat. „Proč prostě nevstal a nešel tam?“

„Možná mají jeho lidi jiné mravy, Tamije. Oba určitě přišli hodně zdaleka. Ještě nikdy jsem neviděla oblečení, jako je to jejich, a jeho řeč nemá s naší vůbec nic společného. Většina těch, kteří přijdou, zná pár slov, která se podobají našim. Myslím, že některá jeho slova bych ani nedokázala vyslovit.“

„Asi máš pravdu. Musí mít něco proti tomu, aby ukázal svou kůži. Měla bys vidět, jak včera večer zrudl jenom proto, že jsem viděla kousek jeho stehna. Ostatně neznám nikoho, kdo by byl tak rád, že nás vidí.“

„A divíš se mu?“

„Jak na tom je ten druhý?“ zeptala se mladá žena, opět vážně. „Říkal něco šamud, Roš?“

„Myslím, že otok ustoupil a horečka taky. Alespoň teď klidně spí. Šamud předpokládá, že ho napadl nosorožec. Nevím, jak to přežil. A taky by o mnoho déle nežil, kdyby toho vysokého nenapadlo tímhle způsobem prosit o pomoc. Přesto – byla to šťastná náhoda, že jsme je našli. Mudo jim musí být nakloněna. Matka měla vždycky slabost pro hezké mladé muže.“

„Ale ne natolik, aby... Thonolana uchránila před zraněním. Považ, jak je roztržený. Myslíš, že zase bude chodit?“

Roš se láskyplně usmála na mladou ženu. „Jestli k tomu je alespoň zpola tak odhodlaný jako ty, tak zase bude chodit, Tamije.“

Tamijiny tváře se začervenaly. „Raději se půjdu podívat, jestli šamud něco nepotřebuje,“ řekla, vyběhla skrčená naproti ke stanu a snažila se vůbec nekulhat.

„Proč tomu vysokému nedoneseš jeho věci,“ volala za ní Roš, „aby si nemusel oblíkat mokré kalhoty?“

„Já nevím, které to jsou.“

„Dones mu obojí, pak budeme mít tady uvnitř víc místa. A zeptej se šamuda, kdy... jak se jmenuje? Thonolan?... kdy ho budeme smět převézt.“ Tamija přikývla.

„Jestli tu zůstaneme déle, musí Dolando uspořádat lov. Nevzali jsme si s sebou dost zásob. Nevěřím, že Ramudoni můžou lovit při tomhle stavu vody, i když se cítí na vodě líp než já. Já mám raději pevnou půdu pod nohama.“

„Kdyby sis vzala za muže Ramudona, a ne Dolanda, mluvila bys dnes přesně naopak.“

Starší z obou žen se na mladší přísně zadívala. „Nepokusil se ti některý z veslařů přiblížit? Nejsem sice tvoje skutečná matka, Tamije, ale každý ví, že jsi pro mě jako dcera. Jestli nějaký muž nemá ani slušnost se zeptat, pak to není muž, kterého si přeješ. Nemůžeš těmhle říčním mužům věřit.“

„Žádné strachy, Roš, nemám v úmyslu zmizet s některým z nich ... rozhodně ještě ne,“ řekla Tamija a usmívala se.

„Tamije, je dost dobrých Saramudonů, kteří by se k tobě nastěhovali... čemu se směješ?“

Tamija si oběma rukama držela tvář a snažila se potlačit smích, ale pak přesto vyprskla. Roš se obrátila směrem, kterým se dívala i Tamija, a rovněž si musela chytit ústa, jinak by propukla v smích.

„Bude nejlíp, když donesu obě krosny,“ podařilo se nakonec Tamiji vysoukat ze sebe mezi smíchem. „Náš urostlý přítel potřebuje něco suchého na sebe.“ Opět se musela smát. „Vypadá jako dítě, které si nadělalo do kalhot.“ Jedním skokem byla u stanu, avšak Jondalar slyšel její smích, než vešla.

„Copak je tak veselého, má milá?“ řekl léčitel a tázavě zvedl obočí.

„Je mi líto, nechtěla jsem sem takhle vtrhnout. To je jenom tím, že...“

„Buďto jsem v jiném světě nebo ty jsi donka, která přišla, aby mě tam odnesla. Žádná pozemská žena nedokáže být tak krásná jako ty. Ale nerozumím ani slovu z toho, co říkáš.“

Tamija a šamud se obrátili na zraněného. Se slabým úsměvem se díval na Tamiji. Úsměv jí zmizel z tváře, když vedle něho poklekla.

„Já ho vyrušila! Jak jen můžu být tak bezmyšlenkovitá!“

„Nepřestávej se usmívat, má krásná donko,“ řekl Thonolan a vzal ji za ruku.

„Ano, má milá, vyrušila jsi ho. Ale jen se tím neskličuj. Domnívám se, že bude ještě víc rozrušen, než s ním budeš hotová.“

Tamija zavrtěla hlavou a dívala se nechápavě na šamuda. „Chtěla jsem se jenom zeptat, jestli něco nepotřebuješ nebo jestli můžu být nějak nápomocna.“

„Právě jsi mi pomohla.“

Stále ještě nechápala. Častokrát se ptala, jestli vůbec někdy porozumí tomu, co léčitel říká.

Pronikavé oči dostaly měkký výraz, k němuž se však mísil nádech ironie. „Udělal jsem všechno, co můžu. Všechno ostatní teď musí vyjít z něho. Ostatně, všechno, co mu vlije život do žil, mu v tomto stadiu může jenom pomoci. A přesně to jsi docílila svým kouzelným smíchem... má milá.“

Tamija zrudla a sklonila hlavu. Vtom si uvědomila, že Thonolan stále ještě drží její ruku. Vzhlédla, viděla úsměv v jeho šedých očích a odpovíděla mu zářivým úsměvem.

Léčitel si odkašlal a Tamija ruku odtáhla. Trochu ji zmátlo, když poznala, že se na cizince dívala tak dlouho.

„Je tu něco, co bys mohla udělat. Protože je vzhůru a plně při smyslech, mohli bychom se pokusit dostat do něho trochu potravy. Kdybys připravila trochu kaše – myslím, že by jedl, zvláště kdyby byla od tebe.“

„Samozřejmě. Hned ji donesu,“ řekla a pospíchala ven, aby skryla své rozpaky. Viděla, že se Roš pokouší mluvit s Jondalarem, který tam stál

trochu bezmocně a pokoušel se tvářit přívětivě. Hned zase zmizela ve stanu, aby učinila, čím ji Roš pověřila.

„Potřebuju jejich krosny a Roš by chtěla vědět, kdy bude možné Thonolana převézt.“

„Jak jsi říkala, že se jmenuje?“

„Thonolan. Alespoň to tak říkal ten druhý.“

„Řekni Roš, že nejdřív za jeden nebo dva dny. Jízdu prudkou vodou by ještě nezvládl.“

„Odkud znáš mé jméno, krásná donko? A jak se já dozvím tvé?“

Usmála se na Thonolana a pak pospíchala s oběma krosnami ven. Thonolan zase se spokojeným úšklebkem klesl na zem, trhl však sebou, když poprvé spatřil bělovlasého léčitele. Záhadná tvář se protáhla do kočičího úsměvu: byl moudrý, vědoucí a trochu dravčí.

„Není mladá láska něco krásného?“ prohlásil šamud.

Thonolan sice nepochopil význam slov, spíš ale kousavý sarkasmus, který v nich slyšel. Díval se na něho pozorněji.

Hlas léčitele nebyl ani obzvlášť vysoký, ani hluboký, a tak se Thonolan pokoušel podle jeho ošacení nebo chování poznat, jestli slyšel hluboký alt ženy nebo spíš tenor muže. Nedospěl k žádnému závěru, a i když přesně nevěděl proč, trochu se uvolnil a měl bezpečný pocit, že je v nejlepších rukou.

Jondalar si očividně oddechl, když viděl Tamiji vycházet ze stanu s oběma krosnami, a ona se zastyděla, že to neudělala už dřív. Zнала jeho problém, ale když byl tak směšný. Přehnaně jí děkoval neznámými slovy, z kterých však přesto poznala jeho vděčnost. Pak šel k vysokému křoví. V suchých šatech se cítil mnohem lépe, takže Tamiji dokonce prominul její smích.

Musel jsem asi vypadat opravdu směšně, pomyslel si, ale kalhoty byly prostě mokré a studené. No, trochu smíchu je jenom malá cena za její pomoc. Nevím, co bych si počal... Odkud se to asi dozvěděli oni? Možná má léčitel zvláštní síly – to by vysvětlovalo všechno. V tomto okamžiku jsem prostě šťastný, že umí léčit. Neviděl jsem Thonolana a nevím, jestli mu je líp nebo ne. Myslím, že je nejvyšší čas, abych to zjistil. Koneckonců je to můj bratr.

Jondalar se vrátil do tábora, postavil krosnu vedle ohně a úmyslně pomalu rozvěšoval vlhké věci k sušení. Pak šel ke stanu.

Téměř by se byl srazil s léčitelem, který vycházel ven právě ve chvíli, když se sehnul, aby vstoupil. Šamud poznal okamžitě, co ho sem přivedlo,

a než Jondalar něco stačil říct, usmál se na něho a vyzval ho přehnaně vlídným gestem, aby přistoupil.

Jondalar si pozorně prohlížel léčitele. Nic v jeho pronikavých očích, které ho rovněž pátravě přeměřovaly, nenasvědčovalo tomu, že by se vzdal něčeho ze své autority. Co však měl nadále v úmyslu, zůstalo stejně záhadné jako barva jeho očí. Jeho úsměv, který se v prvním okamžiku zdál vlídný, působil při podrobnějším pohledu spíš ironicky. Jondalar tušil, že tento léčitel stejně jako mnozí jiní dokáže být jak mocným přítelem, tak i strašným protivníkem.

Příkývl rovněž, jako by si ještě vyhradil konečný soud, krátce se usmál, aby ukázal, jak je vděčný, a vešel. Překvapeně zjistil, že Tamija přišla ještě před ním. Podepírala Thonolanovi hlavu a přidržovala mu u rtů kostěný pohár.

„To jsem měl vědět,“ řekl a jeho úsměv vyjadřoval čistou radost, když viděl bratra při vědomí a očividně podstatně zotaveného. „Zase jednou jsi to dokázal.“

Oba pohlédli na Jondalara. „Co jsem dokázal, velký bratře?“

„Mezi třemi údery srdce, sotva jsi otevřel oči, přimět nejkrásnější ženu široko daleko, aby ti nadbíhala.“

Thonolanův úšklebek bylo to nejhezčí, co si jeho bratr mohl představit.

„Máš pravdu, co se nejkrásnější ženy široko daleko týče.“ Thonolan se srdečně díval na Jondalara. „Ale co ty pohledáváš ve světě duchů? A když tak o tom přemýšlím – uvaž, že ona je mou zcela osobní donkou. Nemusíš své velké modré oči vůbec namáhat.“

„Kvůli mně si nedělej nejmenší starosti, malý bratře. Pokaždé, když se na mě podívá, nemůže se udržet smíchy.“

„Mně se může smát, jak chce,“ řekl Thonolan a usmíval se na ženu. Ona opětovala jeho úsměv. „Umíš si představit, jaké to je probudit se ze smrti a jako první spatřit tenhle úsměv?“ Jestli se na ni až dosud díval srdečně, pak byl jeho pohled teď, když se jí díval do očí, vysloveně láskyplný.

Jondalar putoval pohledem od svého bratra k Tamiji a zpět. Co se to tu děje? Thonolan se přece sotva probрал z bezvědomí. Ještě spolu nemohli promluvit ani slovo, a přece by přísahal, že už je do ní zamilovaný. Podíval se teď na ženu pozorněji.

Její vlasy měly nic neříkající hnědou barvu a byla menší a štíhlejší než ženy, které obvykle přitahují Thonolana. Člověk by ji spíš mohl považovat za dívku. Měla upřímnou tvář s pravidelnými rysy, přitom však vypadala

spíš nenápadně. Možná hezky, ale docela určitě ne neobvykle – dokud se neusmála.

Když se usmála, jakýmsi nečekaným kouzlem, tajemným novým rozdělením světla a stínu a záhadnou změnou rysů nekonečně zkrásněla. Změna, která se s ní udála, byla tak dokonalá, že i Jondalarovi se najednou zdála krásná. Stačilo, aby se usmívala. Přitom měl pocit, že se vlastně neusmívala nijak často. Napadlo ho, že ji nejdřív považoval za vážnou a plachou, i když tomu teď sotva dokázal uvěřit. Zářila, přímo v ní pulzoval život a Thonolan se na ni díval s přihloupkým zamilovaným šklebem.

No, není to poprvé, co se Thonolan zamiloval, pomyslel si Jondalar. Doufám, že si to nebude příliš brát, až zase potáhneme dál.

Jedna ze šňůr, která přidržovala kouřový otvor ve špici stanu, se prodřela. Jondalar zíral nahoru, avšak nevnímál to. Byl naprosto bdělý, ležel ve spacím pytli a uvažoval, co ho asi tak rychle vytrhlo z hloubky spánku. Nehýbal se, avšak napínal uši, čichal a snažil se objevit něco neobvyklého, co ho vzbudilo a varovalo před nějakým hrozcím nebezpečím. Po několika okamžicích vyklouzl z pytle, vyhlížel z otvoru svého stanu, ale nepodařilo se mu objevit nic neobvyklého.

Pár lidí se shromáždilo kolem táborového ohně. Ještě stále neklidný a podrážděný, pomalu přešel k nim. Něco ho tížilo, avšak nevěděl, co to je. Thonolan? Ne, díky šamudovým znalostem a pozorné Tamijině péči se jeho bratrovi dařilo vysloveně dobře. Ne, to nebyl Thonolan, kvůli komu se zneklidňoval – rozhodně ne přímo.

„Hola,“ řekl Tamiji, když vzhlédla a usmívala se.

Už se jí nezdál tak směšný. Z jejich společné starosti o Thonolana se vyvinulo přátelství, i když domluva mezi nimi se omezovala na pár jednoduchých gest a několik slov, která se naučil.

Podala mu pohár s horkou tekutinou. Poděkoval jí slovy, která se naučil. Přitom si přál, aby měl možnost jim jejich pomoc oplatit. Pomalu upíjel horký nápoj, krabatil čelo a znovu se napil. Byl to bylinkový čaj, jeho chuti nebyla nepříjemná, spíš zvláštní.

Obvykle popíjeli ráno vývar chutnající masem. Jeho čich mu prozrazoval, že v nádobě v blízkosti ohně se sice vaří kořeny a zrní, ale žádné maso. Stačil mu jeden rychlý pohled, aby si všiml změny v ranním jídle. Maso nebylo, nikdo nebyl na lovu.

Vyprázdnil pohár několika doušky a pospíchal do svého stanu. Během čekání si udělal z olšových kmínků silná kopí a dokonce je opatřil

vypálenou špicí. Ted' vzal obě těžké násady, které stály u zadní stěny stanu, pak sáhl do krosny, vytáhl několik lehčích oštěpů a vrátil se k ohni. Neznal mnoho slov, ale ani jich mnoho nepotřeboval, aby vyjádřil přání jít na lov, a než stálo slunce podstatně výš, shromáždil se kolem něho rozčilený hlouček.

Tamiji to táhlo sem i tam. Na jedné straně chtěla být u zraněného cizince, jehož usmívající se oči jí pokaždé vyloudily úsměv na tváři, na druhé straně chtěla taky jít na lov. Pokud to bylo možné, nikdy si nedala lov ujít. Roš na ni naléhala, aby se i tentokrát lovu zúčastnila.

„O něho si nemusíš dělat starosti. Šamud se bez tebe nějakou dobu obejde. Koneckonců jsem tu ještě taky já.“

Lovci se už vydali na cestu, když se Tamija za nimi rozeběhla, křičela a v běhu si natahovala kapuci na hlavu. Jondalar o tom uvažoval, jestli půjde na lov nebo ne. Mladé ženy Zelandonců často chodívaly na lov. Mohly se samy rozhodnout, jestli chtějí lovit nebo ne. To patřilo ke zvykům jejich jeskyně. Jakmile měly děti, zdržovaly se obvykle doma, s výjimkou lovu v nejbližším okolí. Při nahánce bylo ovšem zapotřebí každého zdravého člena tlupy, aby dostali stádo do pasti nebo dolů ze smrtícího srázu.

Jondalarovi se líbily lovící ženy – a stejně tak většině mužů jejich jeskyně. Zatím se dozvěděl, že tomu tak nebývá všude. U nich platilo, že ženy, které samy lovily, uměly správně ocenit obtíže loveckého života, a byly chápajícími družkami. Jeho matka se proslavila především schopností najít stopu a často chodila na lov, i když už měla děti.

Počkali, dokud je Tamija nedohonila, a pak se rázným krokem vydali dál. Jondalarovi se zdálo, že se muselo ochladit, avšak pohybovali se tak rychle, že si nebyl jistý, dokud nezastavili u malé říčky, která se vinula po ploché travnaté rovině a hledala si cestu k Matce. Když šel doplnit vodu do vaku, všiml si, že led na břehu říčky je podstatně silnější. Odsunul si kapuci, protože mu kožešinový lem bránil ve výhledu, avšak netrvalo dlouho a hned si ji zase natáhl, stejně jako všichni ostatní. Vzduch byl příliš ledový.

Někdo objevil dál proti proudu stopy. Všichni stáli v kruhu, zatímco Jondalar stopy prozkoumával. Rodina nosorožců se tu zastavila, aby šla k napajedlu, a to rozhodně nebylo nijak dávno. Když Jondalar kreslil do mokrého pobřežního písku náčrt, aby objasnil, jak by na ně měli zaútočit, uvědomil si, že ledové krystaly zpevnilly půdu.

Dolando se na něco ptal a ukazoval holí. Jondalar provedl svůj nákres pečlivěji. Dohodli se a teď už byli všichni nedočkaví, aby táhli dál.

Přešli do klusu, a to je zahřálo. Brzy si zase uvolnili kapuce. Dohnat nosorožce trvalo déle, než očekávali, avšak když Jondalar spatřil červenohnědá srstnatá zvířata před sebou, pochopil proč. Nosorožci se pohybovali rychleji než obvykle – a sice neomylně směrem k severu.

Jondalar stísněně pohlédl k nebi: klenulo se nad nimi jako temně modrá mísa. Jenom v dálce bylo tu a tam vidět nějaký mrak. Nic nenaznačovalo, že se schyluje k bouři. Přesto byl připraven se vrátit pro Thonolana a vydat se dál na cestu. Jenomže zřejmě nikdo jiný nejevil zájem vrátit se teď, když vystopovali nosorožce. Jondalar uvažoval, jestli k jejich zkušenosti taky patří předpověď, že když nosorožci táhnout na sever, bude brzy sněžit, avšak pochyboval o tom.

Byl to jeho nápad jít na lov a neměl potíže jim to vysvětlit. Teď se však chtěl vrátit a Thonolana a sebe dopravit do bezpečí. Jak jim měl vysvětlit, že hrozí sněhová bouře, když na obloze nebyl vidět ještě ani mráček a on nemluvil jejich řečí? Zavrtěl hlavou. Nezbyvalo než nejdřív ulovit nosorožce.

Když se přiblížili, pospíchal Jondalar napřed a pokoušel se předhonorit posledního z rodiny nosorožců. Bylo to ještě ne zcela dorostlé mladé zvíře, které jen s obtížemi drželo krok s ostatními. Když vysoký muž nosorožce předběhl, křičel a mával pažemi.

Pokoušel se obrátit pozornost mladého zvířete na sebe a přimět je, aby odbočilo nebo snížilo rychlost. Avšak zvíře, pospíchající stejně neomylně jako ostatní směrem k severu, se ani v nejmenším nezajímalo o lidi. Zřejmě budou mít potíže některé ze zvířat odpoutat od ostatních, a to mu dělalo starost. Bouře se tedy blížila rychleji, než se domníval.

Koutkem očí viděl, že ho Tamija dohonila, a to ho překvapilo. Její kulhání teď bylo sice zřetelnější, avšak pohybovala se velmi rychle. Jondalar bezděky uznale pokývl hlavou. Další účastníci lovu se přiblížili, pokusili se zvíře obklíčit a ostatní pobídnout k divokému úprku. Avšak nosorožci se nedali jen tak snadno spláshit jako jiná zvířata, která se dají snadno vést nebo spláshit a která – co se jejich bezpečnosti týče – jsou odkázána na stádo. Srstnatí nosorožci byli bojovní samotáři, kteří se zřídka sručili do větší skupiny než do rodiny. Kromě toho byli nebezpečně nevypočitatelní a bylo radno, aby se lovci měli před nimi na pozoru.

V tiché dohodě se lovci soustředili na trochu opozdlé mládě a obklíčili je, avšak jejich řev nepřiměl mladého nosorožce ani zpomalit, ani zrychlit. Nakonec se Tamiji přece jenom podařilo upoutat jeho pozornost. Stáhla si

kapuci a mávala jí ve vzduchu. Zvíře zpomalilo, obrátilo hlavu za mávajícím předmětem a působilo vysloveně nerozhodným dojmem.

To dalo lovcům příležitost zcela kolem něho uzavřít kruh. Ti s těžšími kopími se k němu přiblížili, zatímco ti s lehčími oštěpy vytvořili vnější kruh a byli připraveni přijít těžce ozbrojeným v případě nouze na pomoc.

Nosorožec teď stál a zdálo se, že si neuvědomuje, jak rychle se mu zbytek jeho rodiny vzdaluje. Najednou nasadil pomalý klus a zahrnul ke kapuci, vlající ve větru. Jondalar se přisunul blíž k Tamiji a viděl, že Dolando následoval jeho příkladu.

Hned nato zamával kapuci mladý muž, v němž Jondalar poznal jednoho z těch, kdo byli na lodi. Vyběhl před ně směrem ke zvířeti. Zmatené zvíře se zarazilo v rozběhu směrem k Tamiji, obrátilo se a vyrazilo na muže. Větší pohybující se cíl se sledoval líp, a přítomnost tolika lovců mátl jeho velmi jemný čich. Právě když se blížil, vyrazila další postava mezi nosorožce a mladého muže. Opět se nosorožec zastavil a pokoušel se rozhodnout, který z obou pohyblivých cílů by měl sledovat.

Znovu změnil směr a vyrazil na druhý, tak lákavě blízký cíl. Přitom mu zkřížil cestu další lovec, mával před ním velkou kožešinou, a když se mu nosorožec přiblížil, přeběhl mu ještě jiný tak blízko před nosem, že ho mohl zatahat za dlouhou červenohnědou srst. Nosorožec byl víc než zmatený. Zuřil, vražedně zuřil. Funěl, hrabal nohama do země, a když pak viděl ještě jednu z běžících postav, které ho naprosto zmátly, vyrazil nejvyšší rychlostí na ni.

Mladý muž z říčních lidí měl co dělat, aby udržel malý náskok, a když zahrnul, zahrnul i nosorožec. Naštěstí už byl unavený. Pronásledoval běžce, kteří ho obtěžovali, jednoho po druhém, pobíhal sem a tam, a přesto žádného z nich nedostihl. Když teď před něho skočil ještě jeden lovec mávající kapuci, zastavil se, sklonil hlavu, takže se jeho roh až dotýkal země, a soustředil se na kulhající postavu, která se právě pohybovala v jeho dosahu.

Jondalar se k němu hnal s vysoko zdviženým kopím. Musel nosorožce skolit, než zase popadne dech. Dolando, který se blížil z opačného směru, sledoval stejný úmysl, a několik dalších lovců se taky stále více přibližovalo. Tamija mávala kapuci, přibližovala se nanejvýš opatrně a pokoušela se nadále upoutávat nosorožcovu pozornost. Jondalar jenom doufal, že je nosorožec skutečně tak vyčerpaný, jak vypadal.

Pozornost všech patřila Tamiji a nosorožci. Jondalar si nebyl jistý, co ho k tomu přimělo, aby se podíval směrem k severu – možná to byl pohyb, který zaznamenal koutkem očí.

„Pozor!“ křičel a vystřelil kupředu. „Ze severu ještě jeden nosorožec!“

Avšak ostatním se jeho chování zdálo nepochopitelné. Nerozuměli, co křičí, a nevšimli si rozzuřené samice, která se k nim řítla obrovskou rychlostí.

„Tamije! Tamije! Sever!“ křičel znovu Jondalar a mával pažemi a ukazoval kopím udaným směrem.

Podívala se k severu, tam, kam ukazoval, a varovně zakřičela na mladého muže, že samice nosorožce útočí. Všichni ostatní přiběhli, aby mu pomohli, a zapomněli pro tu chvíli na mládě. Možná že se zatím vzpomatovalo nebo pach útočníků zase probudil jeho životní sílu – rozhodně najednou mládě zaútočilo na tu, která mávala kapuci a byla tak dráždivě blízko.

Tamija ale měla štěstí, že byl nosorožec tak blízko. Neměl proto možnost pořádně nabrat rychlost a zvýšit tak sílu útoku. Kromě toho upoutal její pozornost ryk, který vyrazil. I Jondalar ho zpozoroval. Tamija uskočila, vyhnula se rohu nosorožce a běžela za ním.

Zvíře zpomalilo, hledalo cíl, který tak nevysvětlitelně zmizel, a mělo v zorném poli vysokého muže, který dlouhými kroky uzavíral mezeru mezi nimi. Hned nato bylo příliš pozdě. Malé oko nosorožce ztratilo schopnost se na něco zaměřit. Jondalar mu zarazil těžké kopí do zranitelného otvoru a vrazil ho až do mozku. Bezprostředně nato už nosorožec neviděl vůbec nic, neboť mladá žena mu zarazila oštěp do druhého oka. Zvíře zakolísalo, kleslo do kolen a pak se bez života převrátilo na bok.

Zazněl křik. Oba lovci vzhledli a rozletěli se, jak jen je nohy nesly, na opačné strany. Řítla se na ně nosorožci samice. Když se však přiblížila ke svému mláděti, zpomalila, udělala ještě několik kroků, pak se zarazila a obrátila se k mláděti, které leželo s kopím v každém oku na zemi. Strčila do něho rohem a přenesla váhu z jedné nohy na druhou, jako by se chtěla k něčemu rozhodnout.

Několik lovců se pokusilo upoutat její pozornost a mávali kapucemi a přehozy, avšak buď je neviděla, nebo si jich prostě nevšímala. Ještě jednou vrazila do svého mláděte a pak se opět pustila směrem k severu.

„A já ti řeknu, Thonolane, že to zase dopadlo jen o vlásek. Ostatně, ta samice hrozně pospíchala na sever – prostě se nechtěla zdržet.“

„Myslíš, že bude sníh?“ zeptal se Thonolan, pohlédl na kašovitý obklad a znovu se díval na ustaraného bratra.

Jondalar přikývl. „Jenom nevím, jak mám Dolandovi vysvětlit, že bychom udělali dobře, kdybychom odtud odešli dřív, než bouře propukne, když zatím není na obloze vidět ani mráček... i kdybych mluvil jejich řečí, bylo by to obtížné.“

„Já už několik dní cítím sníh ve vzduchu. Určitě se chystá velmi silná bouře.“

Jondalar byl přesvědčený, že teplota stále ještě klesá, a věděl to, když musel příštího rána rozbít tenkou ledovou vrstvu v poháru s čajem, který nechal stát v blízkosti ohně. Znovu se pokusil, bez viditelného úspěchu, sdělit ostatním své obavy a hledal na nebi neustále zřejmé důkazy pro změnu počasí. Vlastně si měl úlevou oddechnout, když konečně uviděl nad horami blížící se hrozivé mraky, kdyby tu ovšem nebylo bezprostřední nebezpečí, které představovaly.

Při první známce toho, že začali bourat tábor, strhl svůj stan a zabalil svou a Thonolanovu krosnu. Dolando se usmíval a pochvalně přikyvoval, mával pak na něho, aby sešel k němu na břeh řeky. Tentokrát však byl úsměv muže plný neklidu, bylo znát, že má největší starosti. Jondalarovo neblahé tušení se ještě prohloubilo, když viděl prudký proud a dřevěné plavidlo, které sebou trhalo na lanech.

Výraz ve tváři mužů, kteří mu odebrali jeho krosny a umístili je v blízkosti vyvrženého a zmrzlého nosorožce, byl sice vyrovnaný, ale nemohl ani u nich poznat nic povzbudivého. I když mu velice záleželo na tom, aby se odtud dostal s Thonolanem pryč – plavidlo, které je mělo přepravit, nebudilo nejmenší důvěru. Uvažoval, jak asi dostanou Thonolana do člunu, a ještě jednou se vrátil, aby se podíval, jestli nemůže pomoci.

Jondalar přihlížel, jak byl tábor rychle a zručně rozebrán. Věděl, že častokrát se nejvíc pomůže, když se nepřekáží. Zatím si všiml jistých podrobností v oděvu, kterými se lišili ti, kteří postavili stany na pevnině a říkali si Ramudoni, od mužů, kteří zůstali ve člunu. Ale o skutečně odlišné kmeny očividně nešlo.

Způsob, jakým se dorozumívali, měl v sobě něco samozřejmého. Hodně se žertovalo a nedocházelo k žádným přehnaným projevům zdvořilosti, které obvykle prozrazují skryté napětí, když se setkají dva cizí lidé. Zřejmě mluvili stejnou řečí, společně jedli a taky všichni společně pracovali. Ostatně si všiml, že na zemi má zřejmě rozhodující slovo

Dolando, zatímco muži na palubě člunu si pro příkazy chodili k někomu jinému.

Léčitel vyšel ze stanu. Následovali ho dva muži, kteří Thonolana nesli na důmyslně složených nosítkách. Dvě násady z olšového háje nahoře na pahorku byly dokonale ovázané lany z člunu a tvořily mezi sebou oporu, na kterou byl zraněný Thonolan pevně přivázán. Jondalar k nim pospíchal a všiml si, že Roš už začala rozdělovat velký kruhový stan. Způsob, jak se neustále znovu neklidně dívala k nebi, přesvědčil Jondalara, že se těší stejně málo na nadcházející jízdu jako on.

„Mraky tam nahoře vypadají na snůh,“ řekl Thonolan, když se jeho bratr objevil v dohledu a šel vedle jeho nosítek. „Horské vrcholy už nejsou vidět. Nahoře na severu už určitě sněží. Musím ti říct, že člověk vidí svět z téhle polohy naprosto jinýma očima.“

Jondalar pohlédl k mrakům, které se valily přes hory, zahalovaly zasněžené vrcholy a převalovaly se a narážely do sebe, když s největší rychlostí vyplňovaly jasné modré nebe nad nimi. Jondalarovy vrásky měly v sobě něco podobně hrozivého jako nebe a jeho čelo se starostí mračilo, i když se snažil nedávat své obavy příliš najevo. „Je to záminka k tomu, abys takhle zůstal ležet?“ zeptal se a pokoušel se usmívat.

Když dorazili ke kmeni stromu, sahajícímu až daleko do řeky, zůstal Jondalar na břehu a pozoroval, jak se oba říční muži, s nosítky mezi sebou, pokoušejí udržet rovnováhu na kmeni a pak se snaží dopravit nosítka po ještě nebezpečnějším mostku k lodi. Teď chápal, proč uvázali Thonolana tak pevně. Šel s nimi a sám měl potíže, aby udržel rovnováhu, načež oba muže pozoroval s tím větším obdivem.

Z šedě zataženého nebe se už sneslo několik bílých vloček, když Roš a šamud předali pevně svázané kožešiny a svazek tyčí – velký stan – několika Ramudonům, aby je odnesli na palubu. Pak sami balancovali po kmeni stromu. Rozbouřená řeka, která odrážela náladu nebe, se řítila kolem – zvýšená vlhkost v horách se tady, po proudu, už projevila.

Kmen stromu tančil podle jiného rytmu než člun a Jondalar se opřel o zád' a podal ruku Roš. Vděčně se na něho podívala, v poslední části ji téměř zvedal a přenesl do člunu. Šamud se rovněž nerozpakoval přijmout jeho pomoc a jeho vděčný pohled byl stejně upřímný.

Na břehu byl stále ještě jeden muž. Odvázal lana, obratně přeběhl po kmeni a lezl na palubu. Pohyblivý mostek byl rychle vtažen dovnitř. Člun se zvedl do výše, pokoušel se odplout od břehu a světit se proudu, ale bránilo mu v tom lano a pádla s dlouhými násadami v ruce veslařů. Se

škubnutím se lano uvolnilo. Jondalar se pevně držel bočnice, když se plavidlo trhavě a jankovitě blížilo hlavnímu proudu Sestry.

Bouře rychle nabírala na síle a vířící vločky ztěžovaly výhled. Těžké kmeny stromů, které nasákly vodou, do sebe zapletené křoviny, nafouklé zvířecí zdechliny a občasná ledová kra, to všechno plavalo různou rychlostí vedle člunu a vzbuzovalo v Jondalarovi obavy ze srážky. Pozoroval, jak břeh letí kolem. Oči upínal na olšinu na pahorku. Něco, co bylo upevněno na jednom stromě, plápolalo ve větru. Náhlý poryv větru to utrhl a hnal dolů k řece. Když to padlo na zem, poznal najednou, že ta ztuhlá, temně zmazaná kůže je jeho letní halena. To tam tak vlála po celou dobu? Na okamžik ji vítr hnal kolem nich, pak se nasákla vodou a klesla ke dnu.

Thonolana odvážali z nosítek a opřeli o bočnici. Byl bledý a bylo vidět, že má bolesti a bojí se, avšak usmíval se statečně na Tamiji, která seděla vedle něho. Jondalar přisedl k nim a krabatil čelo při pomyšlení, jak velice se bál a jak málem propadl panice. Pak si vzpomněl na překvapivou radost, když se člun blížil, a opět se ptal, jak mohli vědět, že tam je. Pak jím projela myšlenka: Nemohla to být ta ve větru vlající halena, která jim prozradila, kam se mají podívat? Ale jak vůbec připadli na myšlenku vydat se po řece dolů? A navíc ještě se šamudem?

Člun trhavě skákal po rozbouřené hladině. Teď, když si ho Jondalar pořádně prohlédl, byl překvapený, jak je robustní. Podlaha člunu byla z jediného bytelného kusu dřeva – z vydlabaného a ve střední části se rozšiřujícího kmene. Celé řady prken, kdy jedno překrývalo druhé, zvětšovaly člun, zvyšovaly bočnice a sbíhaly se vpředu na přídi. V určitých odstupech zesilovaly bočnice lodní žebra. Prkna mezi nimi tvořila lavice pro veslaře. Oni tři seděli vepředu na první lavičce.

Jondalarovy oči sledovaly nástavbu člunu a sklouzly po větvi, která se zachytila na přídi člunu. Pak jeho pohled padl dozadu, a srdce se mu málem rozskočilo. Blízko zádi, ve větvoví přichyceném ke člunu, visela zakrvácená kožená halena.

9.

„Ne tak hltavě, Vího!“ napomínala Ajla plavé hříbě, když vylízalo poslední kapky vody ze dna dřevěné misky. „Když všechno vypiješ, musím rozpustit víc ledu.“ Hříbě zafrkalo, potřáslo hlavou a znovu strčilo nos do misky. Ajla se smála. „No, když máš tak velkou žízeň, tak ti donesu víc ledu. Půjdeš se mnou?“

Ajla si už dávno navykla svěřovat proud svých myšlenek hříběti. Častokrát to nebylo nic jiného než obrazy, které měla v hlavě, často však užila výmluvnou řeč znaků, držení těla a různé výrazy tváře, které jí byly nejdůvěrněji známe. Protože však hříbě obzvláště citlivě odpovídalo na zvuk jejího hlasu, užívala ho čím dál víc. V protikladu k ostatním členům klanu znala spoustu tónů a modulací. Jenom její syn se jí v tom podobal. Pro ně to byla hra, když po sobě napodobovali nesmyslné hlásky, přičemž některé z těchto zvuků postupně získávaly určitý význam. Teď v tom pokračovala, když se obracela na hříbě, a vyjadřovala některé skutečnosti i složitější sestavou hlásek. Napodobovala zvířecí zvuky, vymýšlela nová slova z kombinací známých hlásek a dokonce převzala některé z nesmyslných slabik z her se svým synem. A protože se na ni nikdo nesouhlasně nedíval, když ze sebe vydávala zbytečné zvuky, zvětšovala se její zásoba zvuků. Tvořila však řeč, která byla srozumitelná především jí – a určitým způsobem jejímu hříběti.

Ajla si přivázala k pasu kožené nohavice, přetáhla si přehoz z huňaté koňské kůže, na hlavu natáhla kapuci z rosomáka a uvázala si pevně návlaky na ruce. Pak protáhla jednu ruku otvorem v kožešině, aby měla na dosah prak, zastrčený za opasek. Dala si koš na záda a chopila se hrotu na

led, který udělala z dlouhého předního běhu koně. Ten nejdřív rozštípla, aby se dostala k morku, a pak ho broušením o kámen zahrotila. Teď byla připravená znovu vyrazit na další cestu.

„No, tak už pojď, Vího,“ vyzvala koníka. Podržela stranou těžkou tuří kožešinu, která dříve tvořila stěnu stanu, teď však visela jako ochrana proti větru, přivázaná ke kůlům, které zahrabala u vchodu do dna jeskyně.

Koník vyšel ven a pak běžel za ní po příkré cestě dolů. Vítr, který obletěl ohyb řeky, na ni zaútočil, když vstoupila na zamrzlou řeku. Našla místo, kde se zdálo, že by mohla prolomit hrubou ledovou pokrývkou, a vysekávala kusy ledu.

„Víš, Vího, je mnohem snadnější nabrat do misky sníh než sekat led,“ řekla a dávala kusy ledu do koše. U paty vyčnívající skály, kde ležela hromada dříví a kostí, se zastavila a naložila si ještě trochu naplaveného dříví. Jak byla vděčná za toto dříví – protože jím nejen získala teplo, ale mohla ještě rozpouštět led. „Zimy tady nahoře jsou sušší a taky chladnější než dole na poloostrově. Chybí mi sníh, Vího. Ta trocha, co tu víří kolem, to není ani jako sníh, je to jenom studený kousek zimy.“

Vyrovнала dříví v blízkosti ohniště a vyklopila led do misky. Tu přisunula blíž k ohni, aby sálající teplo rozpustilo led, než ho dá do vaku na vaření, který musel vždycky obsahovat alespoň trochu vody, aby se nespálil, když ho pověsí nad oheň. Potom se rozhlédla po své útulné jeskyni, aby se rozhodla, čím se zaměstná. Ale naplňoval ji neklid. Nenapadalo ji nic, dokud neobjevila několik nových oštěpů, které před nedávnem dokončila.

Možná se vydám na lov, pomyslela si. Už jsem hodně dlouho nebyla nahoře ve stepi. Ale tyhle oštěpy nemůžu vzít s sebou. Zamračila se. Nebyly by mi k ničemu, nikdy se nedostanu tak blízko ke zvěři, abych je mohla použít. Tak si vezmu jenom prak a projdu se. Naplnila si kapsu přehozenými kulatými kameny, jichž si přinesla nahoru do jeskyně celou hromadu – pro případ, že by se hyeny ještě někdy objevily. Pak přiložila dříví na oheň a odešla z jeskyně.

Víha se pokusila ji následovat, když ale Ajla šplhala po příkrém svahu od jeskyně nahoru do stepi, jenom za ní neklidně ržála.

„Neměj strach, Vího. Nezůstanu tam dlouho. Tobě se nic nestane.“

Když dorazila nahoru, vjel jí vítr pod kapuci a hrozil, že ji utrhne. Ajla si ji přitáhla a pevně uvázala šňůru. Pak udělala krok dál od rokle a zastavila se, aby se rozhlédla. Vysušená a spálená letní krajina tepala životem ve srovnání se strnulou prázdnotou zimní stepi. Prudké nárazy

větru neustále vyluzovaly kvílivé tóny, pak pronikavě hvízdaly a narůstaly k bolestivému nářku, aby odezněly v dutém, tlumeném vzdychání. Vítr odfoukal písek a humus, vířil suchý zrnitý sníh z bělavých proláklín a vyfukoval zmrzlé vločky.

Rozvířený sníh ji bičoval do tváře jako zrnka písku a páčil ji, tak byl studený. Ajla si ještě pevněji přitáhla kapuci, sklonila hlavu a razila si cestu proti rezavému severovýchodnímu větru suchou travou, stlačenou až na zem. Nosní dírký se jí zúžily, hrdlo ji bolelo od vysušujícího hrozně studeného vzduchu. Prudký náraz větru ji překvapil. Zalapala po dechu, kašlala a sípala, plivala hleny a viděla, jak schnou, ještě než dopadly na zem tvrdou jako kámen, a zase se odrážejí do vzduchu.

Co dělám tady nahoře? pomyslela si. To jsem nevěděla, že by tu mohla být taková zima. Vrátím se.

Obrátila se, zastavila a na okamžik zapomněla na třesutý chlad. Malé stádo srstnatých mamutů pochodovalo napříč roklí: obrovské pohyblivé se hřbety, temně rudohnědá řidší srst, dlouhé zahnuté kly. Tahle pustá, podle všech známek neplodná země byla jejich domovem: pro ně byla zmrzlá tráva životně důležitou potravou. Avšak když se přizpůsobili tak nehostinnému životnímu prostoru, ztratili současně schopnost žít někde jinde. Jejich dny byly sečteny. Zůstanou naživu jen tak dlouho, dokud ledovce budou pokrývat zemi.

Ajla je sledovala jako očarovaná, dokud jejich neskutečné obrysy nezmizely ve vířícím sněhu. Pak pospíchala dál a byla víc než ráda, když seskočila přes zlom rokle a byla mimo dosah větru. Přesně takové to bylo, vzpomínala si, když objevila své útočiště. Co by si asi počala, kdyby nenašla tohle údolí?

Když dorazila na úzkou římsu před svou jeskyní, objala hříbě.

Pak postoupila až na okraj a přehlédla údolí. Tady leželo o trochu víc sněhu než ve stepi, obzvlášť tam, kde se vytvořily závěje. Ale sníh byl stejně studený a suchý jako nahoře.

Údolí jí skýtalo ochranu před větrem a našla tu svou jeskyni. Bez tohoto údolí, bez kožešin a ohně by nepřežila, nebyla koneckonců srstnatým živočichem. Jak tam tak stála, donesl jí vítr vytí vlka a štěkot divokého psa. Dole po zamrzlém toku přebíhala polární liška. Její bílá kožešina ji dobře kryla, nedala se téměř rozeznat, když se zastavila. Všimla si pohybu dál dole v údolí a poznala obrysy jeskynního lva. Jeho žlutavá, téměř bílá kožešina byla teď hustá. Čtyřnozí dravci se dokázali přizpůsobit

svému okolí. Ajla a jí podobní naopak přizpůsobovali okolí svým potřebám.

Trhla sebou, když nablízku zaslechla mektavý smích. Vzhledla a viděla nad sebou na kraji rokle hyenu. Polekaně sáhla po praku, ale mrchožravé zvíře běželo svým charakteristickým sraženým klusem podél okraje rokle a zmizelo pak zase v otevřené stepi. Víha přistoupila k Ajle, tiše ržála a šťouchala do ní. Ajla si těsněji přitáhla k tělu hnědý přehoz z koňské kůže, vzala Víhu kolem krku a vrátila se zpátky do jeskyně.

Ajla ležela na lůžku vystlaném kožešinami, zírala do známých skalních tvarů nad hlavou a divila se, proč je najednou tak naprosto bdělá. Zvedla hlavu a podívala se směrem k hříběti. Víha měla rovněž otevřené oči a dívala se na ni, ale nebyl v nich strach. Přesto byla Ajla jistá, že něco je jiné, než by mělo být.

Znovu se zachumlala do kožešin, ještě nechtěla opustit teplo, které jí dávaly, a dívala se do světla, které padalo dovnitř otvorem nad vchodem domova, který si sama vytvořila. Jednotlivé věci, na nichž pracovala, ležely roztroušené kolem ní, avšak za stojanem na sušení byla stále narůstající hromada hotových nástrojů.

Měla hlad a pohledem sklouzla znovu k sušáku. Rozpuštěný tuk koně naplnila do vymytých střev a ty v určitých rozestupech stiskla a několikrát otočila kolem sebe. Tím způsobem vznikly malé bílé buřtíky. Visely teď vedle spousty koření a sušených bylinek, které tam pověsila za kořeny.

To ji přimělo pomyslet na snídani. Sušené maso, uvařené na kaši, k tomu trocha tuku, aby to všechno bylo vydatnější. Koření, možná nějaké zrní, sušený rybíz. Byla příliš probuzená na to, aby mohla zůstat ležet, a tak odhodila přikrývku stranou. Rychle si na sebe vzala přehoz a obula se, sáhla ještě po teplé rysí kůži z postele a vyšla ven. Odhrnula zástěnu proti větru a zadržela dech.

Hranaté obrysy skalní římsy byly během noci přikryté vrstvou sněhu, a tak všechno vypadalo mnohem měkčí. Slunce zářilo a zrcadlilo průsvitnou modř oblohy s drobnými bílými mráčky. Trvalo ještě chvíli, než pochopila, že došlo k mnohem úžasnější změně. Vzduch byl nehybný, nikde se nepohnul ani vánek.

Údolí, které se nacházelo v oblasti, kde vlhké kontinentální stepi přecházely do suchých sprašných stepí, bylo ovlivněno oběma zónami klimatu, přičemž v této chvíli měl převahu jih. Těžký sníh jí připomínal

zimní poměry, které obvykle vládly v blízkosti jeskyně tlupy, a tak to pro Ajlu bylo něco jako dech domova.

„Vího!“ volala. „Pojď ven! Pro změnu jednou pořádně nasněžilo.“

Najednou se rozpomněla, proč vlastně vyšla ven, a zanechávala první stopy v čisté bělobě, když pospíchala k nejzazšímu konci římsy, aby se vymočila. Když se vrátila, viděla, jak hříbě přitančilo na zářivou bělobu a pak s frkáním čmuchalo po chladném povrchu. Hříbě se podívalo na Ajlu a zaržalo.

„Tak už pojď, Vího! Sníh ti nic neudělá.“

Hříbě ještě nezažilo takhle hluboký sníh, nebylo zvyklé vidět, jak vločky vířivé větru a hromadí se do bílých závějích. Zapadlo do sněhu, když pokusně udelalo ještě krok, a zaržalo znovu, jako by Ajlu prosilo o podporu.

Ajla vyvedla hříbě z jeskyně a počkala u něho, dokud se necítilo líp, a smála se jeho dovádění, když zvítězila jeho přirozená zvědavost a smysl pro humor. Netrvalo dlouho a Ajla poznala, že pro delší pobyt venku není pořádně oblečená. Bylo chladno.

„Já si teď uvařím čaj a něco sním. Ostatně mám vody jenom málo, musím tedy dojít pro led...“ Zasmála se. „Ale vždyť já vůbec nemusím lámat led dole na řece. Můžu si stejně dobře nabrat misku sněhu. Co bys dnes ráno řekla teplé kaši, Vího?“

Když se Ajla nasnídala, teple se oblékla a vyšla znovu ven. Bez větru byl vzduch příjemný, avšak co jí nejvíc rozežrálo srdce, byl pohled na docela obyčejný sníh na zemi. Nanosila plné mísy a koše sněhu dovnitř do jeskyně a dala je do blízkosti ohniště, aby sníh roztál. Nabrat sníh bylo o tolik snadnější než lámat led, a tak se teď rozhodla, že něco ze získané vody použije na mytí. Byla zvyklá se v zimě pravidelně mýt v rozpuštěném sněhu, avšak v poslední době bylo dost obtížné nalámat dostatek ledu a dopravit ho nahoru, aby měla vodu na pití a na vaření. Umývat se, to byl přepych, kterého se na dlouhou dobu musela vzdát.

Z dříví, které vyskládala u zadní stěny jeskyně, znovu rozdmýchala oheň. Pak odklidila sníh z dalšího dříví na topení, které nahromadila venku, a přinesla je dovnitř.

Kdybych jenom mohla hromadit vodu jako dřevo, pomyslela si a podívala se na nádoby s tajícím sněhem. Kdo ví, jak dlouho mi vystačí tahle zásoba, až skutečně propukne větrná bouře. Vyšla ven pro další náklad dříví a vzala s sebou misku, aby s ní odklízela sníh. Když odhrnula plnou misku a hodila ji na zem vedle dříví, všimla si, že si sníh uchoval

tvář, když misku zvedla. Zdalipak...? Proč nehromadit sních tímhle způsobem? Jako hranici dříví...?

Ta představa ji nadchla, a tak brzy navršila největší část nedotčeného sněhu z římsy v blízkosti vchodu do jeskyně u skalní stěny. Pak sešla po příkré stezce dolů na břeh řeky. Víha využila toho, že je stezka odklizená, a seběhla taky dolů. Ajle zářily oči a zčervenaly jí tváře, když se zastavila a spokojeně se dívala přes sněžnou horu u své jeskyně. Zahlédla malé místo na konci římsy, které zcela neočistila od sněhu. Rozhodla se tam teď zajít. Když tam dorazila, rozhlédla se po údolí a zasmála se, když viděla, jak Víha vysoko zvedá kopyta a razí si cestu nezvyklými sněhovými závějemí.

Obrátila se ke sněhové hromadě, zarazila se a nenadálý úsměv se jí objevil v koutcích úst. Dostala zvláštní nápad. Velká hromada sněhu se skládala z mnoha miskovitých hrud a připomínala odtamtud, kde stála, tvář. Přisunula ještě trochu sněhu, zvedla ho, vrátila se, připlácla ho na určité místo a odstoupila, aby ohodnotila výsledek.

Kdyby to mělo větší nos, podobalo by se to Brunovi, pomyslela si a vzala ještě jednu misku sněhu. Připevnila ji na místo, vyškrábla díru, zahladila výčnělek a znovu odstoupila, aby viděla celek.

Oči jí zářily a uličnický se smál. „Zdravím tě, Brune,“ obrátila se k němu znakovou řečí, avšak pak se jí zmocnila starost. Skutečný Brun by asi nebyl právě nadšený, kdyby oslovovala hromadu sněhu jeho jménem. Slova označující osoby byla příliš důležitá na to, aby se používala jen tak pro zábavu. Možná bych měla být zdvořilejší, pomyslela si. Nepatří se, aby žena zdravila náčelníka, jako by to byl nějaký příbuzný. Měla bych nejdříve požádat o dovolení, uvažovala, avšak pak přece jenom pokračovala ve své hře dál, sedla si před hromadu sněhu a dívala se do země – patřičné držení těla ženy v tlupě, když prosí o to, aby ji vyslechl nějaký muž.

Usmívala se sama sobě, když se se skloněnou hlavou po očku dívala, jako by skutečně čekala, jestli jí oslovený muž poklepe na rameno a tak jí dá na srozuměnou, že smí mluvit. Mlčení už bylo obtížné a na skalní římse bylo chladno. Pomyslela si, jak směšně se chová, když tu tak sedí. Brunova podoba ze sněhu jí nepoklepe na rameno – stejně jako to neudělal Brun, když se před něho naposledy posadila. Byla prokletá, i když neprávem, a chtěla požádat starého náčelníka, aby chránil jejího syna před Broudovým hněvem. Avšak Brun se od ní odvrátil. Bylo příliš pozdě – už byla mrtvá. Najednou ji přešla chuť si hrát. Zvedla se a zírala na Brunovu podobu ze sněhu.

„Ty nejsi Brun!“ ukázala rozezleně a odsekla právě tu část, kterou předtím pečlivě připojila. Vztek se v ní vzmáhal. „Ty nejsi Brun! Ty nejsi Brun!“ Rukama a nohama bušila do hromady sněhu a smazala všechno, co by se mohlo podobat tváři. „Nikdy už Bruna neuvidím. Nikdy už neuvidím Durka. Vůbec nikoho už nikdy neuvidím! Jsem naprosto sama!“ Hořký nárek se jí vedral na rty a zoufale se rozplakala. „Ach, proč jen jsem tak sama!“

Klesla na kolena, roztáhla se ve sněhu a cítila, jak jí teplé slzy na tváři stydnou. Vítala ledovou vlhkost, zcela se jí odevzdala, vítala stísněnost, kterou jí přinesla. Chtěla v tom zcela utonout, zahalit se tím a nechat zmraznout bolest, pobouření a samotu. Když se začala třást, zavřela oči a pokoušela se prostě nebrat na vědomí chlad, který v ní pomalu stoupal.

Pak ucítila na tváři něco teplého a slyšela tiché funění hříběte. Pokusila se prostě nevnímat ani Víhu. Hříbě do ní znovu vrazilo čumákem. Ajla otevřela oči a dívala se do velkých temných očí a na dlouhý nos stepního koně. Natáhla paže, vzala hříbě kolem krku a skryla tvář v jeho huňaté hřívě. Když ho pustila, hříbě tiše zaržálo.

„Ty chceš, abych vstala, že, Vího?“ Hříbě zvedlo a zase sklonilo hlavu, jako by rozumělo, čemuž by Ajla ráda uvěřila. Její pud sebezáchovy byl vždycky velmi silný. Bylo třeba víc než jenom samotu, aby to Ajla vzdala. I když vyrostla v Brunové tlupě a dostalo se jí i náklonnosti, byla v mnohém ohledu po celý život sama. Byla vždycky jiná, její láska k ostatním byla v ní vždycky určující silou. Že ji ostatní potřebovali – Iza, když onemocněla, Kreb, když zestárl – to dalo jejímu životu cíl a smysl.

„Máš pravdu, měla bych vstát. Nemůžu tě tady nechat samotnou, Vího, a tady venku jenom prochladnu a budu mokrá. Musím si obléknout něco suchého. A pak ti uvařím dobrou teplou kaši. To se ti bude líbit, co říkáš?“

Ajla pozorovala, jak dvě polární lišky vrčí a chňapou po sobě v boji o samici a pronikavý pach, jaký je typický pro samce v době páření, dolehl až k ní nahoru na římsu. V zimě jsou lišky krásnější než v létě, kdy jsou prostě nudně hnědé. Kdybych chtěla bílou kožešinu, měla bych lovit teď, pomyslela si, ale nijak se netvářila, že by se chtěla zvednout a dojít si pro prak. Jeden ze samců zvítězil a hledal svou odměnu. Samice ostře zaskřečela, když ji samec pokryl.

Takhle skreči, jenom když se páří. To bych ráda věděla, jestli se jí to líbí nebo ne? Mně se to nikdy nelíbilo, ani když už to přestalo bolet. Ostatní ženy ale tvrdily, že je to hezké. Proč jsem v tom byla tak jiná? Jenom proto,

že jsem neměla Brouda ráda? Co už na tom záleželo? Má snad samice ráda toho samce? Líbí se jí, co tam dělá? Rozhodně mu neutíká.

Nebylo to poprvé, kdy se Ajla zřekla lovu a pozorovala lišky a ostatní masožravá zvířata. Často strávila celé dny pozorováním kořisti, kterou jí dovolil lovit její totem, aby se naučila jejich zvyklosti a aby poznala jejich prostředí – a přitom zjistila, že jsou to zajímavá stvoření. Muži v tlupě se učili lovit na býložravcích, na zvířatech, která se dala jíst. Taky stopovali masožravá zvířata, když jim šlo o to, aby získali teplou kožešinu – ale nijak zvlášť se na ně nezaměřovali. Proto také k nim neměli onen zvláštní vztah, jaký měla Ajla.

Stále ještě ji uchvacovalo pozorovat zvířata, i když je už dobře znala. Avšak pářící se samec a samice ji přiměli k tomu, aby uvažovala ještě o jiném než jenom o lovu. Každým rokem ke konci zimy se tímto způsobem dávají dohromady, a když samici zhnědne srst, vrhne mladé. Žije tady a má noru někde pod kostmi a naplaveným dřívím, nebo si ji vyhrabe někde jinde. Ajla doufala, že zůstane. Bude kojit mláďata a pak je krmit předžvýkanou potravou. Později pak bude přinášet kořist, kterou zabila: myši a krtky a ptáky. Někdy i králíka. A až budou mláďata větší, přinese jim živou kořist a naučí je, jak se loví. Příštího podzimu budou mláďata téměř dospělá, a následující zimy budou samičky skřečet jako tady ta, když ji pokryl samec.

Proč to dělají? Proč se takhle páří? Předpokládám, že je to on, kdo do ní dává základ pro mláďata. Pokud by stačilo, aby jenom polkla ducha, aby je dostala, jak mi vždycky tvrdil Kreb, tak proč by se takhle pářila? Nikdo si nemyslel, že bych mohla dostat dítě. Říkali mi vždycky, že duch mého totemu je příliš silný. A pak jsem přece porodila dítě. Jestli tomu bylo tak, že Durk začal růst, když to Broud se mnou dělal, pak asi na tom tak moc nezáleželo, jestli je můj totem silný nebo ne.

Lidé ale nejsou jako lišky. Nedostávají mláďata jenom na jaře, lidé je mohou mít kdykoliv. A muži a ženy se nepáří jenom v zimě, ale dělají to pořád. Ostatně žena nedostane dítě pokaždé, když to dělá. Možná má pravdu i Kreb. Možná musí proniknout do ženy totem muže. Jenom ho asi nepolyká. Myslím, že ho do ní vloží, když jsou spolu – svým údem. Někdy se proti tomu její totem brání, a někdy vytvoří základ pro nový život.

Myslím, že vlastně ani nechci bílou kožešinu. Kdybych jednu lišku zabila, ostatní by odtud utekly, a já bych chtěla vidět, kolik bude mít tahle samice mláďat. Dojdu si pro hranostaje, kterého jsem viděla dole u vody, a

to dřív, než mu kožešina zhnědne. Jeho kožešina je ještě měkčí a bělejší než u polární lišky. A kromě toho se mi líbí ta černá špička na ocase.

Jeho kožešina je však tak malá, že sotva stačí na jednu rukavici. Kromě toho i on bude mít na jaře mladé. Příští zimu tu bude zřejmě mnohem víc hranostajů než teď. Možná dnes vůbec nepůjdu lovit. Myslím, že raději dodělám tuhle miskou.

Ajle nepřišlo na mysl ptát se, proč o tom tak uvažuje, když přece měla v úmyslu na jaře táhnout dál. Zvykala si čím dál víc na svou samotu – jenom večer, když dělala na holi další zářez a dívala se, kolik už takových holí přibýlo na hromadě, bývalo jí těžko.

Ajla se snažila odhrnout si hřbetem ruky mastný pruh vlasů z čela. Právě dělala kořeny stromu, aby mohla uplést hrubě pletený koš, a nemohla teď přestat. Zkoušela nový způsob pletení a vybírala si přitom velmi rozdílný materiál pro neobvyklé kombinace nejrůznějšího proutí, aby docílila různé vzory. Pletení, vázání a upevňování, stejně jako příprava vláken, prutů a šňůr, to všechno ji tak zaujalo, že neměla smysl téměř pro nic jiného. I když konečný výsledek občas nebyl k ničemu a mohla se tomu jen smát, vyrobila několik překvapujících novinek, které ji povzbuzovaly, aby ve svých pokusech pokračovala. Přistihla se při tom, že téměř všechno, co se jí dostalo do ruky, splétala nebo nějak stáčela a vázala.

Od časného rána pracovala na obzvlášť složitém vzoru, a teprve když přišla dovnitř Víha a odstrčila čumákem kožešinu, která bránila vchod proti větru, všimla si, že už nastal večer.

„Jak to, že už se tak opozdilo, Vího? Ještě nemáš ani vodu v misce,“ řekla, vstala a protáhla se. Sedět tak dlouho na jednom místě, z toho byla celá strnulá. „Měla bych donést něco k jídlu. Taky jsem chtěla vyměnit podložku na spaní.“

Ajla začala pobíhat sem a tam, donesla čerstvé seno pro koně a seno pro mělkou prohlubeň pod svým lůžkem, a shodila staré seno přes okraj římsy. Prosekala ledový krunýř, který se utvořil na sněhové hromadě blízko vchodu jeskyně, aby se dostala ke sněhu uvnitř. Jak ráda teď byla, že si sem sněh nanosila. Ostatně si všimla, že z hromady už mnoho nezbyvá, a tak uvažovala, jak dlouho asi ještě vystačí, než zase bude muset nosit vodu zespodu. Přemýšlela, jestli by si neměla vzít dovnitř i vodu na mytí. Vlastně až do jara nebude mít příležitost se umýt, a tak vzala dostatek sněhu, aby jí to stačilo i na umytí vlasů.

Led tál v miskách v blízkosti ohně, zatímco připravovala něco k jídlu. Přitom se myšlenkami neustále vracela k práci s rostlinnými vlákny, která ji v současné době tak zaujala. Když se najedla a umyla si vlasy, vyčesala si větví a roztaženými prsty chuchvalce z mokrých vlasů. Pak si vzpomněla, jak hřebelcovala sušeným pcháčem Víhu, a napadlo ji, že by ho mohla použít i k vyčesávání vlastních vlasů.

Výsledkem byla nadšená. Její husté zlaté vlasy byly měkké na omak a hladké. Až dosud jim nevěnovala nijak zvláštní pozornost a myla je jen příležitostně. Obvykle je nosila zastrčené za uši, takže jí uprostřed hlavy více méně náhodou vznikla pěšinka. Iza jí často říkala, že její vlasy jsou na ní to nejkrásnější. To si připomněla, když je zčesala dopředu, aby je pozorovala ve svitu ohně. Barva byla vlastně hezká, říkala si, ale nejlepší bylo, že to byla tak hebká vlákna. Ještě dřív, než si to uvědomila, už část vlasů splétala do dlouhého provazce.

Na konci ho svázala kouskem šlachy. Pak se pustila do další části. Zběžně pomyslela na to, jak by se to asi zdálo ostatním podivné, kdyby viděli, jak si plete provazy z vlastních vlasů, ale to ji od toho neodradilo a netrvalo dlouho a měla celou hlavu plnou dlouhých copánků. Hýbala pořád hlavou ze strany na stranu a usmívala se své nové úpravě vlasů. Copánky se jí líbily, jenom je nemohla zastrčit za ucho, aby jí nepadaly do tváře. Po několika dalších pokusech ji napadlo, aby všechny stočila do tvaru hlemýžďí ulity a připevnila na hlavě. Ale na stranách a vzadu je nechala prostě viset, protože si s nimi ráda jen tak pohazovala.

Zpočátku se jí to líbilo hlavně proto, že to bylo něco nového. Později to bylo pohodlí, které ji přimělo, aby si vlasy vždycky splétala. Tak alespoň zůstaly, kde měly být, a nemusela pořád odhazovat uvolněné prameny z tváře. A co už na tom záleželo, jestli by se to někomu zdálo podivné? Mohla si splétat vlasy, jak chtěla – záleželo jenom na ní, co si s nimi udělá.

Netrvalo dlouho a spotřebovala poslední sníh na římse, avšak stejně zatím nemusela lámat led, aby získala vodu. Dole vzniklo dost závějí, z kterých mohla brát sníh. Když ostatně poprvé sešla dolů, všimla si, že sníh pod její jeskyní je pokrytý tenkou vrstvou sazí a popela z jejího ohně. Šla po zamrzlé vodní ploše dál proti proudu, aby našla čistší místo, avšak když vešla jednou do úzké rokle, lákala ji zvědavost, aby šla dál.

Nikdy neplavala tak daleko proti proudu. Proud byl prudký a taky to nijak nepotřebovala. Když teď ovšem jen tak šla, nestálo ji to žádnou námahu. Musela jenom dávat pozor, aby na ledu neuklouzla. Podél rokle, kde klesající teploty zmrazily vodní tříšť nebo kde tlak zvedl celé ledové

vlny, vytvořila fantazie v ledu snové krajiny. Podivné postavy, které viděla, v ní vyvolaly radostný smích, avšak rozhodně nebyla připravena na to, co spatřila před sebou nakonec.

Šla ještě kus dál a už pomýšlela na to, že by se měla vrátit. Na dně ve stínu ležící rokle bylo chladno a led přispěl k tomu, že všechno se zdálo studenější. Rozhodla se, že zajde už jenom k příštímú ohybu řeky. Když tam dorazila, bezděčně se zastavila a naprosto v úžase zírala na obraz, který se nabízel jejím očím. Za ohybem se stěny rokle sbíhaly a tvořily skalní stěnu, která sahala až nahoru ke stepi. Přes tuto stěnu visely třpytivé rampouchy zamrzlého vodopádu. Tvrdý jako kámen, přitom studený a bílý, působil na ni, jako by vnitřek nějaké jeskyně byl obrácen naruby.

Mohutný ledový útvar byl úchvatný. Celá obrovská síla vody, kterou zima spoutala, se zdála připravená zřítit se na ni. Až ji z toho jímala závrať, avšak současně stála jako začarovaná zcela v moci této nádhery. Třásla se tvář v tvář téhle spoutané síle, a než se odvrátila, zdálo se jí, že vidí blýskat se na špici vysoko nahoře sedícího rampouchu kapku vody, a projelo jí ještě hlubší zamrazení.

Ajla se probudila. Chladné poryvy větru vnikaly dovnitř, a když vzhledla, viděla vchodem jeskyně na protilehlou skalní stěnu. Kůže, která chránila vchod, se volně plácala na kůlech. Když ji opět narovнала, chvíli tam postála a nastavila tvář větru.

„Oteplilo se, Vího. Ten vítr už určitě není tak studený jako dřív.“

Koník zastříhal ušima a s očekáváním se na ni díval. Ale byla to jenom řeč. Ajla nic neukazovala ani nevydávala zvuky, kterých by si mladý koník musel všimnout: žádné gesto, kterým by ho vyzvala přijít blíž nebo naopak aby šel z cesty. Žádná známka toho, že hned dostane nažrat, že ho podrbe, pohladí nebo poklepe, a ani jiná forma nákonnosti. Ajla necvičila koníka vědomě. Pro ni byla Víha společnice a přítelkyně. Chytré zvíře postupně pochopilo, že určité signály a zvuky jsou svázány s určitými činnostmi, a naučilo se na ně příslušně reagovat.

I Ajla postupně chápala řeč Víhy. Koník nemusel mluvit slovy. Ajla byla zvyklá poznávat jemné rozdíly v různém postoji nebo výrazu. Zvuky hrály při dorozumívání v klanu vždycky druhořadou roli. V průběhu dlouhé zimy, kdy spolu museli žít žena a koník na úzkém prostoru vedle sebe, se vytvořila mezi nimi vřelá náklonnost a naučili se vzájemně dorozumívat. Obvykle věděla Ajla přesně, jestli je Víha spokojená, neklidná nebo rozčilená, a reagovala na signály z její strany, které se dožadovaly její

pozornosti – žrádlo, voda, pohlazení. A byla to Ajla, kdo začal dávat příkazy a signály, na něž Víha odpovídala.

Ajla stála u vchodu, ale ještě v jeskyni, a prohlížela, jak se jí podařilo opravit zástěnu a nakolik je kožešina poškozená. Musela na horním okraji udělat nové díry a protáhnout jimi nový řemen, aby ji zase připevnila k příčnému trámu. Najednou ucítila na krku něco vlhkého.

„Ne, Vího...“ Otočila se, ale to nebylo hříbě. Jak viděla, nehnulo se ze svého místa. Právě v tom okamžiku na ni dopadla opět kapka. Ohlédla se a pak se podívala nahoru na rampouch na okraji kouřového vývodu. Páru, která vznikla při vaření, jakož i jejich dech vyneslo teplo ohně nahoru, tam se srazilo se studeným vzduchem, který pronikal dírou, což mělo za následek, že se tvořil led. Suchý vítr doposud stačil odvádět vlhkost, takže led ani nestačil narůst do opravdového rampouchu. Po většinu zimy zdobil okraj díry jenom ledový lem. O to víc teď byla Ajla překvapená, když nahoře spatřila dlouhý špinavý rampouch plný sazí a popela.

Kapka vody, která visela dole na špici, skápla dolů a dopadla jí doprostřed čela, než stačila ustoupit stranou. Setřela ji z čela a pak radostně zakřičela.

„Vího! Vího! Bude jaro! Led začíná tát!“ Běžela k hříběti, vzala je kolem huňatého krku a uklidňovala je, protože bylo jejími výkřiky poplašené. „Ach, Vího, brzy budou pučet stromy a objeví se první zeleň. Nic není tak dobré jako první jarní zeleň! Počkej, až ochutnáš jarní travu. Tu budeš mít ráda!“

Ajla vyběhla na širokou římsu, jako by čekala, že uvidí tam venku zeleň místo bílého světa. Studený vítr ji však zase brzy zahnal dovnitř a její radostné vzrušení z prvních kapek tajícího ledu se proměnilo v děs, když jaro zase vzalo zpátky svůj slib a o několik dní později se přihnala do rokle nejhorší sněhová bouře za celou zimu.

Přes ledový plášť, který všechno přikryl, bylo jaro zimě nemilosrdně v patách a teplý dech slunce už rozehříval zmrzlý krunýř země. Kapky vody skutečně ohlásily v údolí proměnu ledu ve vodu – a to v takové míře, jak to Ajla ještě nikdy neviděla.

K prvním kapkám tajícího ledu se připojily brzy jarní deště, které napomohly změkčit a vymýt sníh všude tam, kde se pevně usadil. Především ale přinesly suché stepi každoroční míru vlhkosti. Ostatně teď nepřicházely spršky jenom v okruhu údolí. Pramenem, který napájel řeku protékající údolím, byl velký ledovec, a během tání nabírala řeka vodu z mnoha malých přítoků, které tu vůbec nebyly, když sem Ajla přišla.

Jarní vody ve vyschlých řečištích překvapily nic netušící zvířata a strhávaly je s sebou. Ve vířících vodních masách byly zvířecí mršiny trhány, mlety a odřeny až na kosti. Občas minuly řítící se vodní masy dřívější koryto a razily si nové cesty, strhávaly s sebou keře a stromy, které v nepřátelském okolí celá léta bojovaly o to, aby se uchytily. Kamení a celé skály a bludné balvany se pohnuly a mohutný proud je odnášel se vším ostatním dolů.

Protilehlé stěny úzké rokle výš proti proudu od Ajliny jeskyně sevřely dravé vody a donutily je, aby se řítily jako vysoký vodopád do hloubky. Odpor, který skály kladly, však dodal proudu sílu a vodní hladina povážlivě stoupala. Lišky dávno opustily svou noru pod hromadou kostí a naplaveného dříví z loňského roku, ještě než vody zaplavily kamenité břehy pod jeskyní.

Ajla to v jeskyni nevydržela. Z římsy sledovala, jak vířící překypující zpěněná řeka den za dnem stoupá. Voda se řítíla úzkou roklí – Ajla viděla, jak se divoce valí, když konečně překonala úzkou skalní soutěsku – voda pěnivě narážela na vyčnívající skálu a složila část přineseného nákladu u jejího úpatí. Teď konečně Ajla pochopila, jak vznikla hromada kostí, naplaveného dříví a kamení, z které měla takový užitek, a teď taky vděčně ocenila, jaká to byla šťastná náhoda, že našla tak vysoko položenou jeskyni.

Cítila, jak se římsa otrásla, když do skály narazil obrovský bludný balvan nebo strom. To jí sice nahánělo strach, ale jinak už se dávno smířila s osudem. Pokud má umřít, umře. Byla prokletá a stejně už měla být dávno mrtvá. Síly osudu musí rozhodnout, nakolik jsou mocnější než ona, a pokud se skála rozštěpí, zatímco na ní ona stojí, nemůže proti tomu nic dělat. Ale bezohledná síla přírody ji uchvacovala.

Každý den se jí naskýtal nový pohled. Jeden z vysokých stromů, který vyrostl blízko protilehlé stěny, nedolal náporu proudu. Padl proti její římsě, brzy ho ale strhl valící se proud. Na vlastní oči viděla, jak ho to odneslo kolem ohybu řeky a vyvrhlo na vodní plochu, která se teď rozkládala v místech, kde na břehu řeky předtím rostla bujná vegetace. Stromy a keře, které se pod vířícími vodami stále ještě držely kořeny v zemi, zadržely padlého obra, avšak každý odpor byl marný. Proud jim vyrval strom a některé z nich strhl s ním i s kořeny.

Věděla, že zima musela ten den uvolnit zamrzlý vodopád.

V rokli se ozval praskot a ohlašoval obrovské rozlámané kusy ledu, které tančily a vířily v proudu. Před stěnou se nakupily, pak se prosmýkly kolem a ztratily se v dálce vodní plochy.

Důvěrně známý břeh teď vypadal naprosto jinak, když vysoká voda ustoupila a Ajla mohla zase sejít po příkré stezce dolů křeče. Zablácená hromada naplaveného dříví a kostí pod skálou dostala novou tvář. Teď tam ležely i zvířecí zdechliny. I samotný kamenitý břeh vypadal naprosto pozměněné a staré známé stromy byly vyrvané i s kořeny a prostě odplaveny. Samozřejmě ne všechny. Za normálních okolností sahaly kořeny hluboko, přinejmenším v určité vzdálenosti od řeky. Keře a stromy už přivykly každoročním záplavám a ty, co až dosud přežily, se i tentokrát z velké části udržely.

Když na maliní vyrazily první pupeny, musela už Ajla myslet na zralé červené plody, a tím si uvědomila jeden naléhavý problém.

Bylo zbytečné počítat s malinami, které uzrají teprve v létě. Jestli má pokračovat v hledání Druhých lidí, pak by tu tou dobou už dávno neměla být. První tušení jara jí připomnělo, že se vlastně musí rozhodnout, jestli chce odejít z údolí. To bylo obtížnější, než si představovala.

Seděla na svém oblíbeném místě na konci terasy. Tam, kde se skláněla k pastvině, bylo ploché místo, kde mohla pohodlně sedět a v přesně správné vzdálenosti byl další práh, na který mohla položit nohy. Sice odtud neviděla vodu, jak zatáčí za ohyb, avšak o to větší měla rozhled po údolí, a když trochu natočila hlavu, mohla dál proti proudu vidět konec rokle. Pozorovala Víhu dole na pastvině a viděla, jak za ní otáčí hlavu. Když Víha obešla vyčnívající skálu, zmizela jí z dohledu, avšak pak ji slyšela jít po stezce nahoru a čekala, až se objeví.

Ajla se usmála, když spatřila velkou hlavu s tmavýma očima a huňatou hnědou hřívou. Když se Víha přiblížila, všimla si Ajla, že plavé zvíře ztrácí zimní srst a viděla tmavší pruhy, které se jí táhly od hlavy až k ocasu. Na předních nohách měla nad kolena náznak světlejších pruhů. Mladý koník se podíval na Ajlu a tiše zafřkal. Čekal, že od něho Ajla něco bude chtít, a pak zašel dál do jeskyně. I když byl stále ještě dost hubený, dosáhl už celé své výšky.

Ajla se znovu zadívala do údolí a vrátila se k myšlenkám, které ji zaměstnávaly celé dny a které jí ani v noci nedávaly spát. Já teď nemůžu pryč odtud – musím nejdřív trochu lovit a možná dokonce počkat, dokud neuzrají první plody. A co udělám s Víhou? To byl její největší problém. Nechtěla žít sama, ale o Druhých lidech věděla jen to, že byla jednou z

nich. Co jestli narazím na lidi, kteří mi nedovolí ponechat si Víhu? Brun by nikdy nedovolil, abych si nechala koně, i když je tak mladý a něžný. Co jestli budou chtít Víhu zabít? Vždyť ona by od nich ani neutekla, ale prostě by tam zůstala a nechala je, aby s ní udělali, co se jim zlíbí. Kdybych jim řekla, aby to nedělali – dali by vůbec na mě? Broud by ji zabil, ať bych říkala cokoliv. Co jestli jsou muži těch Druhých jako Broud? Nebo třeba ještě horší? Koneckonců zabili dítě Ody, i když ne zcela úmyslně.

Někdy v budoucnu musím někoho najít, ale zatím můžu ještě nějakou dobu zůstat tady. Přinejmenším tak dlouho, dokud se nebudu moct vydat zase na lov a dokud nebudou zase některé kořeny požitelné. Ano, tak to udělám. Zůstanu, dokud nebudou kořeny zase tak velké, abych mohla nějaké vyhrabat.

Když se rozhodla, že svůj odchod odsune, bylo jí, jako by jí spadl kámen ze srdce, a byla zase schopná něco dělat. Vstala a přešla na druhý konec římsy. Zápach rozkládajícího se masa dole u řeky dosahoval až k ní nahoru. Všimla si pohybu tam dole a pozorovala, jak hyena svými mohutnými čelistmi drtí přední nohu mrtvého zvířete, zřejmě jelena. Žádné jiné zvíře, ani mrchožrout, ani dravec, nemělo v čelistech a předních nohách takovou sílu. A právě to dávalo hyeně tak odpudivě nesouměrný vzhled.

Když Ajla poprvé viděla nízký zadek hyeny s lehce stočenýma nohama, jak větří kolem hromady dole, musela se ovládnout. Avšak když viděla, jak odtahuje rozkládající se zdechlinu, nechala ji na pokoji, protože tentokrát byla vděčná za službu, kterou jí tak poskytla. Pozorovala ji stejně jako ostatní dravce. Na rozdíl od kočkovitých šelem nebo vlků neměla hyena silně vyvinuté zadní nohy, sloužící jako péra ke skoku. Když lovily hyeny, útočily na měkká břicha s vnitřnostmi. Normálně se však živily masem v jakémkoliv stavu.

Hyeny si hověly v rozkladu a hnilobě. Ajla je sama viděla žrát odpadky u tábora tlupy a vyhrabávat mrtvolu, které nebyly dost hluboko zahrabané. Žraly dokonce hnůj a páchly stejně odporně jako to, co žraly. I když nebylo jejich kousnutí hned smrtelné, později vedlo většinou k zánětům a k úmrtí. Kromě toho se zaměřovaly často na mláďata.

Ajla s odporem protáhla tvář a otřásla se. Nenáviděla je a musela se držet, aby hyenu tam dole nesložila prakem. Nemohla překonat prudký odpor ke skvrnitým mrchožroutům, i když věděla, že by jim měla být vděčná.

Ze svého výhodného stanoviště spatřila jednoho rosomáka, který si taky odnesl svůj díl mršiny. Vypadal jako medvědí mládě, jenom měl dlouhý ocas. Ajla ostatně věděla, že rosomáci byli spíš jako velké lasice a jejich pižmové žlázy byly stejně účinnou obrannou látkou jako žlázy tchoře. Rosomák byl potměšilý mrchožrout. Stávalo se, že tato zvířata bez viditelného důvodu zpusťovala celé jeskyně nebo otevřená tábořiště. Byli to útoční, chytří a naprosto nebojácní dravci, kteří se odvažovali dokonce na obrovské jeleny, ale nepohrdli ani myší, ptákem, žábou, rybou nebo bobulemi. Ajla viděla, jak zahnali dokonce i větší zvířata od jejich kořisti. Rosomáci si zasloužili úctu a jejich jedinečná před mrazem výborne chránící kožešina byla velmi hodnocená.

Pozorovala, jak párek červených luňáků vzlétl z vysoko položeného hnízda na stromě na druhé straně řeky a rychle stoupal k nebi. Rozprostřeli svá dlouhá narudlá křídla a rozeklaný ocas a snesli se na kamenitý břeh. Luňáci rovněž nepohrdli mršinou, ale lovili jako ostatní draví ptáci většinou menší savce a hady. Ajla neznala tak dobře dravé ptáky a věděla jenom to, že samičky jsou obvykle větší než samečci – a že je hezké se na ně dívat.

Supy Ajla snášela lépe než hyeny přes ohavnou lysou hlavu a protivný pach. Zahnutý zobák, ostrý a silný, měli uzpůsobený k tomu, aby trhal na kusy mrtvá zvířata. Jejich pohyby však měly v sobě něco majestátního. Bylo vzrušující přihlížet, jak takový sup stoupá a krouží s velkými křídly bez pohybu ve vzdušných proudech a jak se prudce snese k zemi, jakmile zahlédne potravu, a jak s nataženým krkem a zpola uzavřenými křídly poskakuje k mršině.

Mrchožrouti dole našli bohatou kořist. Dokonce i mrchožravé vrány dostaly svůj díl a Ajla tomu byla jen ráda. Při zápachu, který stoupal od dějících zvířat, dokázala snést i nenáviděnou hyenu. Čím rychleji tam dole uklidí, tím šťastnější bude. Najednou se jí z odporného pachu mršin udělalo špatně. Zatoužila nadýchat se čerstvého vzduchu.

„Vího!“ zavolala. Koník vystrčil při zvuku svého jména hlavu z jeskyně. „Půjdu se projít. Půjdeš se mnou?“ Mladá klisnička viděla vybízející pohyb, ještě několikrát pohodila hlavou a šla s ní.

Sešly spolu po úzké stezce, obešly velkým obloukem kamenitý pás říčního břehu s odpornými hosty a obešly skalní stěnu. Pach smrti Víhu znervózňoval a podvědomý strach z hyen spočíval v její velmi rané zkušenosti. Zdála se klidnější, když šly podél křoví, které lemovalo malou říčku, opět tekoucí v původním korytě.

I když byl vzduch stále ještě trochu vlhce chladný, vychutnávali Ajla a koník svobodu, kterou jim nadělil tento slunečný jasný den po dlouhé zimě, kdy sotva mohli vyjít z jeskyně ven. I na rozlehlé pastvině to vonělo svěžejí než jindy a mrchožraví ptáci nebyli jediní, kteří tady hodovali. Avšak něco jiného se zdálo důležitější.

Ajla zpomalila kroky, aby mohla pozorovat párek strakapoudů. Sameček měl červenou a samička bílou čepičku a oba divoce kroužili ve vzduchu. Pak usedli na suchý strom a sameček bušil do kůry, než zase vzlétli k nové honičce. Ajla znala dobře jejich zvyky. Věděla, že vydlabávají staré stromy a vystylají dutiny třískami. Jakmile však snesou šest nebo sedm hnědě kropenatých vajíček a vysedí a vychovávají mláďata, jde pak sameček a samička každý svou cestou, každý ve svém vlastním revíru oklepává kmeny stromů a loví hmyz a v lese zaznívá jejich ostrý hlas.

Zcela jinak skřivani. Jenom při páření se družné hejno rozdělí na jednotlivé páry a samečci se k bývalým přátelům chovají jako bojovní kohouti. Ajla slyšela překrásnou píseň párku, který vyletěl vysoko do vzduchu. Tito ptáčci zpívali tak silně, že je Ajla slyšela i pak, když už byli jenom jako docela malé body nahoře v modré obloze. Pak se neočekávaně zřítili dolů jako kameny, zase se zastavili a znovu stoupali s trylky do výše.

Ajla došla na ono místo, kde dřív vyhrabala jámu, aby ulovila koně. Alespoň si myslela, že to muselo být v těch místech, ačkoliv tam dávno nezůstala ani stopa. Proudý tající vody odnesly všechny větve a snesené křoviny a zanesly i samotnou jámu. Dál po proudu řeky se zastavila, aby se napila, a usmívala se konipáskovi, který poskakoval hbitě s třesoucím se ocáskem na břehu vody. Podobal se sice skřivanovi, byl ale menší a měl žlutavou hrud'. Hlavu držel víc dopředu, takže celé tělíčko klesalo horizontálně k zemi, čímž si zajišťoval, že se mu nesmáčel ocas. Což opětovně vedlo k poskakování ocásku nahoru dolů.

Plnost plynoucích tónů odvedla její pozornost na další ptačí pár, kterému vůbec nevadilo, že se smáčí. Skorci, poletující kolem sebe v milostné hře, se neustále o sebe otírali, což Ajlu neudivovalo jako skutečnost, že dokázali běhat pod vodou, aniž se jejich peří plně nasáкло vodou.

Když opět vyšla na otevřenou rovinu, pustila se Víha do mladých zelených výhonků nablízku. Ajla se usmívala poděšenému křiku párku střízlíků, kolem jejichž hnízda v křoví přešla příliš blízko. Sotva je nechala

za sebou, přešli ptáčci do jasně plynoucího zpěvu, a to tak, že nejdřív jeden předzpíval melodii a druhý na ni odpovídal, což se neustále opakovalo.

Zastavila se, usedla na povalený kmen stromu, naslouchala sladkému zpěvu nejrůznějších ptáků a byla nanejvýš překvapená, když pěnice napodobila jediným melodickým výbuchem hlasu chór všech ostatních pěvců. Obdivně se nadechla nad virtuozitou malého stvoření a překvapila pak sama sebe, když při výdechu vyloudila pisklavý tón. Zelený strnad ji vystřídal svým charakteristickým voláním, které znělo jako protáhlé písknutí, což pěnice okamžitě napodobila.

Ajla byla nadšená. Bylo jí, jako by byla jednou z opeřeného sboru, a zkusila to ještě jednou. Našpulila rty a nasála vzduch, ale vyloudila jenom žalostně šelestivý zvuk. Podruhé se zhluboka nadechla a nabrala do plic tolik vzduchu, že ho zase musela vypustit, což mělo za následek hlasitý pisklavý tón. To už znělo spíš jako zpěv ptáků. Při dalším pokusu jí vyšel ze rtů jenom vzduch, a když to potom ještě několikrát vyzkoušela, neměla s tím o nic větší štěstí. Vrátila se tedy k tomu, že se zhluboka nadechovala a přece jenom vždycky vyloudila několik pisklavých tónů, které ostatně zněly dost uboze.

Nedala se tím však přesto odradit, nadechovala se a vyrazela vzduch, přičemž se jí občas podařil ostrý pisklavý tón. Natolik se zahloubala do svého snažení, že si vůbec nevšimla, že Víha pokaždé zastříhala ušima, když se jí podařilo pronikavě písknout. Koník nevěděl, jak má reagovat, byl však zvědavý a přišel k Ajle blíž.

Ajla viděla mladou klisničku přicházet s hlavou tázavě na stranu. „Překvapuje tě, že umím napodobovat ptačí zvuky, Vího? Mě vlastně taky. Vůbec jsem nevěděla, že umím zpívat jako ptáci. No, možná ne zrovna jako ptáci, ale když to budu ještě chvíli zkoušet, tak se jim třeba dost přiblížím. Uvidíme, jestli se mi to ještě jednou podaří.“

Nabrala zhluboka vzduch do plic, našpulila rty, soustředila se a vyrazila dlouhé krásné písknutí. Víha zvedla několikrát hlavu, zaržála a přiběhla k ní. Ajla vstala a vzala koníka kolem krku. Najednou si uvědomila, jak vyrostl. „Ty jsi veliká, Vího. Koně rostou rychle. Ty jsi teď skoro tak velká jako dospělý kůň. Jak rychle umíš utíkat?“ Ajla ji plácla po hřbetě. „Pojď, Vího, poběžíme o závod,“ vykřikla a rozeběhla se, jak nejrychleji uměla, po rovině.

Víha ji po několika skocích doběhla a běžela napřed, přičemž v klusu natáhla celé tělo. Ajla ji následovala z čiré radosti z běhu a běžela tak dlouho, až už vůbec nemohla a celá udýchaná se zastavila. Dívala se za

Víhou, která běžela dolů údolím a pak se velkým obloukem vrátila a klusala zpátky k ní.

Přála bych si, abych uměla běhat jako ty, pomyslela si Ajla. Pak bychom mohly běhat spolu, kam by nás napadlo. Zdalipak bych byla šťastnější, kdybych byla čtyřnohý kůň, a ne dvounožec? Určitě bych alespoň nebyla takhle sama.

Ale já přece vůbec nejsem sama. Je tu Víha, a to je dobrý kamarád, i když je to jenom kůň. Víha je všechno, co mám, a já jsem všechno, co má ona. Ale nebylo by to nádherné, kdybych uměla utíkat jako ona?

Hřibě přicválalo celé zpoceně a zpěněné a rozesmálo Ajlu, když se válelo po louce, třepalo nohama ve vzduchu a spokojeně ržálo. Pak zase vstalo, otrásl se a pásl se dál. Ajla je nespouštěla z očí a neustále přemýšlela o tom, jaké by to bylo krásné, kdyby uměla běhat jako kůň. Pak se zase dál učila pískat. Když se jí příště povedl pronikavý hvizd, Víha vzhledla a přiběhla. Ajla ji potěšeně vzala kolem krku, ale musela dál myslet na to, jak by to bylo krásné běhat s koněm.

Pak ji něco napadlo.

Něco takového by jí na um nepřišlo, kdyby nežila celou zimu s koněm společně a kdyby se jí nestal takovým kamarádem. Zcela určitě by podle takového nápadu nejednala, kdyby ještě žila u tlupy. Zatím se ale naučila prostě své nápady uskutečňovat.

Zdalipak by Víha nebyla proti tomu? pomyslela si Ajla. Snesla by mě na zádech? Zavedla koníka ke kmeni stromu a stoupla si na něj. Pak mu položila paži kolem krku a zvedla nohu. Utíkej se mnou, Vího. Utíkej a vezmi mě s sebou, pomyslela si a nasedla jí pak na záda.

Mladá kobyłka nebyla zvyklá nést na zádech náklad, a tak svěřila uši a neklidně poskakovala sem a tam. I když byla ta váha něco neobvyklého – Ajla neobvyklá nebyla, a to, že ji vzala kolem krku, na ni působilo konejšivě. Téměř by se vzepjala, aby shodila zátěž ze hřbetu, ale místo toho se prostě rozeběhla. Přesla do klusu a pádila po rovině s Ajlou, která se držela její hřívky.

Ted' byl mladý koník vyběhaný, život v jeskyni zkontroloval jeho potřebu pohybu, a byl proto trochu ztuhlý. I když se pásl na suché trávě na pastvině, nebylo tu stádo, se kterým by běhal, ani dravci, před kterými by prchal. Kromě toho byl ještě mladý. Proto netrvalo dlouho a zpomalil, až se nakonec zastavil.

Ajla mu sklouzla ze zad. „Vího, to bylo nádherné!“ dala jí na srozuměnou očima, které nadšením zářily. Zvedla jí oběma rukama

skloněnou hlavu a položila na ni tvář. Pak si láskyplným pohybem strčila hlavu koně pod paží, což už nedělala od té doby, co koník vyrostl. Bylo to obzvláštní laskání, které si ponechávala pro zvláštní příležitosti.

Jízda na koni byla pro Ajlu velmi vzrušující. Už samotná představa letět na klusajícím koni ji naplňovala úžasem. Něco takového by ji nenapadlo ani ve snu. Nikomu by se o tom ani nezdálo.

10.

Ajla téměř nesedla z koňského hřbetu. Byla to pro ni nevýslovná radost jezdit na mladé kobylice, když cválala největší rychlostí. To ji bavilo víc než všechno, co až dosud prožila. A zdálo se, že i Víha to baví a že si brzy zvykla nosit ji na hřbetě. Zanedlouho bylo údolí příliš malé pro jezdkyňi na cválajícím koni.

Ajla věděla, že bude muset začít sbírat potravu a lovit a nalezenou potravu i kořist zpracovat a uložit, aby byla vyzbrojená pro příští těžkou roční dobu. Ale v předjaří byla země stále ještě neprobuzená po dlouhém zimním spánku a ještě toho mnoho nenabízela. Pár čerstvých zelených výhonků přineslo změnu do sušené zimní stravy, ale až dosud se ani kořeny, ani pupeny nenalily a vyhublá zvířata ještě neměla čas ukládat podkožní tuk. Ajla využívala vynucený odpočinek k tomu, že vyjížděla na koni ven, většinou jezdila od časného rána do pozdního večera.

Nejdřív se prostě nechala nést, kam se koník zachtělo, a seděla mu jen tak na hřbetě. Ani ji nenapadlo, že by ho mohla řídit. Signály, které se Víha naučila poznávat, byla vizuální znamení. Ajla se nedorozumívala jenom slovy – a znamení teď Víha nemohla vidět, když jí Ajla seděla na hřbetě. Avšak pro Ajlu patřila řeč těla neustále k mluvení jako určitá gesta, a jízda na koni dovozovala velmi úzký tělesný kontakt.

Po první době, kdy se vracela domů celá rozbolavělá, si začala všimnout svalů koně a po určitých přizpůsobovacích potížích Víha ucítila, jak Ajla na jejím hřbetě napíná nebo uvolňuje svaly. Obě už vyvinuly schopnost poznávat svá vzájemná přání a potřeby. Kromě toho si přály vzájemně si vyhovět. Když chtěla Ajla určitým směrem, aniž si to

uvědomila, bezděčně se tím směrem naklonila a změna stisku jejích svalů sdělila koni ostatní. Tak začal kůň odpovídat na zatínání a povolování svalů jezdce tím, že měnil směr jízdy nebo rychlost pohybu. A protože zvíře reagovalo na sotva vnímatelné pohyby, přivedlo to Ajlu opět k tomu, aby zatínala nebo uvolňovala svaly právě tímto způsobem, když chtěla, aby Víha znovu podobně reagovala.

Byla to doba vzájemného učení, což současně prohlubovalo jejich vztah. Jistě, aniž si toho všimla, byla to Ajla, kdo udával v tomto vztahu tón. Signály mezi ženou a koněm byly tak jemné a přechod od pasivního přijímání k aktivním příkazům tak přirozený, že si to Ajla zpočátku ani neuvědomila. Neustálé ježdění bylo intenzivním tréninkem. Když byl jejich vztah ještě citlivější, přizpůsobila Víha své reakce tak úžasným způsobem, že Ajle stačilo jenom „pomyslet“ na to, kam a kterou rychlostí se chce dostat, a Víha na to zareagovala, jakoby byla prodloužením jejího těla. Ajla nepoznala, že zprostředkovává signály nervy a svaly na vysoce citlivou kůži zvířete.

Ajla neměla v úmyslu Víhu učit. Výcvik byl výsledkem lásky a pozornosti, kterou zvířeti věnovala, a vrozených rozdílů mezi koněm a člověkem. Víha byla zvědavá a chytrá, dokázala se učit a měla dobrou paměť. Přesto neměla mozek tak rozvinutý jako Ajla. Koně jsou družné bytosti, žijí normálně ve stádu a jsou odkázáni na blízkost a teplo svých druhů. Jejich hmatový smysl je obzvlášť vyvinutý a hraje určující roli při tvoření osobních vztahů. Instinkt vedl mladou klisničku k tomu, aby poslouchala příkazy a nechala se vést. Když koně ve stádu propadnou panice, pak dokonce i vedoucí zvíře prchá se zbytkem stáda.

Co Ajla dělala, bylo řízeno mozkiem, v němž předvídavost a analýza byly neustále v součinnosti s věděním a zkušeností. Její zranitelné postavení se postaralo o to, aby její pud sebezáchovy nikdy nezaspal, a nutilo ji k tomu, aby si neustále byla vědoma svého okolí. To opět urychlilo proces výchovy koně. Když Ajla zahlédla zajíce nebo obrovského křečka, i když si vyjela na koni jen tak pro své potěšení, podvědomě sáhla po praku a pocítila přání zvíře pronásledovat. Víha si toto přání rychle uvědomila a její kroky vedly směrem tlaku stehem mladé ženy, která ji tak i když nevědomě – ovládala. Ajla sama si to uvědomila teprve tehdy, když z Víhy složila obrovského křečka.

Bylo ještě předjaří. Neúmyslně vyplašili zvíře, avšak v okamžiku, kdy je Ajla viděla utíkat, naklonila se jeho směrem – a zatímco sahala po praku, vyrazila Víha za prchajícím zvířetem. Když je téměř dohonily, přiměla

změna Ajlina těžiště těla Víhu k tomu, aby se zavčas zastavila, takže mohla Ajla sesednout a vystřelit kámen.

Jak příjemné je mít večer zase jednou čerstvé maso, pomyslela si Ajla, když se vracela s kořistí k čekajícímu koníkovi. Měla bych víc lovit, ale když to je tak zábavné jezdit na koni...

Ale já jsem přece na ní jela! Víha pronásledovala křečka. A zastavila se, když jsem chtěla, aby to udělala. Ajla si znovu vybavovala první den, kdy nasedla koni na záda a vzala ho kolem krku, aby nespadla. Teď Víha sklonila hlavu, aby si ušklubla trs čerstvé mladé trávy.

„Vího!“ zvolala Ajla. Kuň zvedl hlavu a vyčkávavě zastříhal ušima. Ajla ztuhla. Nevěděla, jak si to všechno má vysvětlit. Už pomýšlení, že chce jezdit na koni, ji přemáhalo. Že však kuň taky ještě půjde tam, kam chce ona, to se dalo jen stěží pochopit – pochopit to bylo obtížnější, než byl vlastně pro obě proces učení.

Víha k ní přiběhla. „Ach, Vího!“ řekla ještě jednou Ajla a už ji otrásl pláč, i když vlastně nevěděla proč, když vzala Víhu kolem krku. Víha zafrkala a sklonila hlavu, takže ji opírala Ajle o rameno.

Když se Ajla chystala znovu nasednout, připadala si dost neobratně. Křeček jí překážel. Šla k většímu kameni, i když už dávno žádný nepotřebovala, a uvažovala o tom. Věděla, že dřív prostě naskočila a roztáhla nohy. Po počátečním zmatku se Víha vydala na zpáteční cestu k jeskyni. Jakmile se Ajla vědomě snažila hříbě ovládat, ztratily její signály trochu ze své rozhodnosti, a s reakcemi Víhy tomu bylo podobně. Ajla prostě nevěděla, jak by měla koně řídit.

Ajla se zase začala spoléhat na své reflexy, když objevila, že Víha lépe reaguje, když je naprosto uvolněná. Současně přitom vyvinula celou řadu účelových signálů. Když se oteplilo, vycházela častěji na lov. Nejdřív zastavila Víhu a sklouzla jí ze zad a teprve potom použila prak. Avšak netrvalo dlouho a zkusila to z jejího hřbetu. Když svůj cíl nezasáhla, bylo to pro ni jenom o důvod víc, aby trénovala – to byla nová výzva. Zpočátku se naučila zacházet se svou zbraní jedinečně usilovným cvičením. Tehdy to byla hra a neměla nikoho, ke komu by se mohla obrátit s prosbou o radu, protože přece vlastně lovit nesměla. A jednou, když ji rys překvapil prakticky neozbrojenou, když kámen vystřelila, naučila se vystřelovat v rychlém sledu dva kameny po sobě, a v této technice se zdokonalila.

Bylo to už dávno, kdy cvičila svou techniku s prakem. I teď to byla spíš hra, která ji těšila. Samozřejmě netrvalo dlouho a dokázala střílet ze hřbetu koně se stejnou jistotou, jako kdyby stála na vlastních nohách. Avšak když

se na koni hnala za prchajícím zajícem, stále ještě nechápala, prostě si to nedovedla představit, jaká spousta předností se jí tím tak nabízí.

Zpočátku dopravovala Ajla kořist domů tak, jako to dělávala vždycky: v koši, který si připínala na záda. Teď však bylo snadnější složené zvíře přehodit přes záda koně. Příští logický krok spočíval v tom, že upletla zvláštní koš přímo pro Víhu. Bylo třeba si jenom trochu lámat hlavu, než ji napadlo uplést dva koše a upevnit je na řemeni, který upnula kolem těla zvířete. Avšak teprve když vyrobila druhý koš, uvědomovala si postupně, jak výhodné by pro ni mohlo být, kdyby mohla využít síly svého čtyřnohého přítele. Poprvé v životě dopravila do jeskyně větší náklad, než by kdy sama unesla.

Když pochopila, co všechno by mohla dokázat s pomocí koně, změnila své metody. Celý její život se změnil. Zůstávala déle venku, jezdila dál a vracela se s více náčiním, rostlinným materiálem nebo drobnými zvířaty najednou, než tomu bylo dosud. Následující dny trávila pak tím, že zpracovávala, co domů přivezla.

Když si všimla, že uzrávají jahody, objela obrovské území, aby jich našla co možná nejvíc. Tak brzy ještě nebyly všechny zralé a navíc rostly velmi roztroušeně. Bylo už téměř tma, když se vydala na cestu zpátky domů. Pamatovala si snadno nápadné znaky krajiny, a to bylo taky nutné, pokud neměla zabloudit. Avšak tentokrát se setmělo dřív, než došla do údolí, takže už vůbec nic neviděla. Když se přiblížila k jeskyni, spolehla se na instinkt Víhy, že ji donese domů, a při pozdějších vyjíždkách už vždycky přenechala jí, aby našla cestu zpátky.

Později brávala s sebou vždycky kožešinu na spaní – pro všechny případy. Pak se jednoho večera rozhodla, že přenocuje venku ve stepi, protože se už opozdila a po tak dlouhé době by zase docela ráda spala venku. Zapálila oheň, i když kvůli teplu ho vlastně vůbec nepotřebovala, protože byla zabalená v kožešině vedle Víhy. Oheň sloužil jenom k tomu, aby udržel noční dravce v bezpečné vzdálenosti. Stepní zvířata reagují nanejvýš citlivě na pach kouře, protože oheň dobře znají. Stepní ohně zuřily často celé dny a zničily všechno, co jim přišlo do cesty.

Od té doby už jí připadalo snadnější opustit jeskyni na jeden nebo i na dva dny. Mohla tak lépe prozkoumat oblast na východ od údolí.

I když si to nechtěla přiznat, v podstatě neustále hledala Druhé lidi – stále v naději, že je najde, ale současně s obavami, že k tomu skutečně jednou dojde. Věděla, že musí jednou opustit údolí a v jistém ohledu to byl pokus odsunout rozhodnutí. Věděla, že brzy musí začít s přípravami, pokud

má Druhé lidi skutečně hledat, jenomže údolí se jí zatím stalo domovem. Prostě odtud nechtěla, a kromě toho si stále ještě dělala starosti, co by se stalo s Víhou. Koneckonců nevěděla, co by jí ti neznámí Druzí mohli udělat. Pokud jsou v okolí údolí živé bytosti jejího druhu, pak by je možná mohla na svých vyjíždkách nejdřív poznat, v skrytu pozorovat a něco se o nich dozvědět, než se k nim přihlásí.

Ti Druzí, to byli její lidé, jenomže na ně neměla nejmenší vzpomínku. Věděla, že ji našli lidé klanu v bezvědomí na břehu řeky, vyhladovělou a s těžkými ranami od drápů jeskynního lva. Byla blízko smrti, když se jí Iza ujala a vláčela ji s sebou při hledání nové jeskyně. Avšak kdykoliv se snažila rozpomenout na něco ze svého dřívějšího života, udělalo se jí špatně, dostala strach a měla nepříjemný pocit, že se země, na které stojí, chvěje.

Zemětřesení, které ji vyvrhlo jako pětileté dítě do pustiny a vydalo ji na milost a nemilost jejímu osudu – a soucitu bytostí, které byly tak naprosto jiné, zapůsobilo ničivě na jejího ducha. Ztratila jakoukoliv vzpomínku jak na zemětřesení, tak na lidi, jimž se narodila. Byli pro ni přesně tím, co pro zbytek tlupy – ti Druzí.

Podobna náladovému jaru s jeho prudkými změnami od ledového krupobití až k teplému slunečnímu svitu, upadala se svými přáními a touhami z extrému do extrému. Dny nebyly tak zlé. V letech dospívání prochodila krajinu v blízkosti jeskyně při hledání bylin pro Izu a později při lovu i vzdálenější oblasti, a tehdy naprosto přivykla samotě. Stávalo se, že dopoledne nebo odpoledne, když neměla co dělat, si nepřála nic jiného než společně s Víhou zůstat v chráněném údolí. Avšak v noci v malé jeskyni, v níž jí dělal společnost jenom oheň a mladý koník, toužila po druhých bytostech svého druhu, aby už nebyla tak sama.

V oteplujícím se jaru jí připadala samota obtížnější než za dlouhé chladné zimy. V myšlenkách byla často u tlupy a u lidí, které milovala, a bolestně toužila po tom, aby mohla obejmout svého syna. Každou noc se rozhodovala, že hned zrána začne s přípravami na další cestu, aby to pak ráno zase oddálila a raději si vyjela s Víhou do východních rovin.

Její stále delší vyjíždky způsobily, že získala nejenom přesnější představu o krajině, ale i o životě zvířat na vzdálené travnaté rovině. Stáda tažných zvířat se vydala na svou každoroční pouť, a tak se stalo, že se Ajla v myšlenkách opět zabývala tím, že by složila větší zvíře. Jak toto přání nabývalo stále jasnější představu, zatlačilo do pozadí její pocit samoty.

Viděla sice koně, avšak do jejího údolí se nevrátili. To jí nevadilo. Stejně neměla v úmyslu znovu lovit koně. Muselo to být jiné zvíře. Brala teď na své vyjížďky oštěpy, i když ještě nepřemýšlela, jak by je měla použít. Dlouhé násady jí opravdu překážely, a tak si pro ně vymyslela pouzdra u každého koše, který Víha nosila zleva a zprava na hřbetě.

Teprve když pozorovala stádo sobů, nabýval její nápad přesnější podoby. Ve svých dívčích letech, když se učila lovit, často našla záminku, aby se zdržovala v blízkosti mužů, když mluvili o svém nejoblíbenějším tématu, o lovu. Tehdy se zajímala především o všechno, co souviselo s její loveckou zbraní, s prakem, avšak uši měla nastražené neustále, bez ohledu na to, o kterém druhu lovu mluvili.

Na první pohled považovala zvířata s malým paroží za stádo jelenů. Pak ale viděla i kolouchy a připomněla si, že u sobů jak samec, tak samice nosí parohy. Tato vzpomínka v ní uvolnila celou lavinu podobných představ – především vzpomínku na chuť sobího masa.

Důležitější ale ještě bylo, že si připomněla, že sobi na jaře táhnou na sever a všichni jdou jednou stopou, jako by to byla cesta, kterou vidí jenom oni. Kromě toho putovali v různých skupinách. Nejdříve krávy s mladými zvířaty, pak následovalo stádo mladých samců. A později, když roční doba ještě víc pokročila, prošli stejnou cestou v malých skupinách starí sobí býci.

Ajla jela na koni za stádem sobích krav a jejich mlád'at. Dotěrní střechi a ovádi, kteří rádi kladli vajíčka do sobí srsti, obzvlášť kolem očí a uší, zaháněli soby do chladnějších oblastí, v nichž není tolik hmyzu. Ajla, zabraná v myšlenkách, odehnala mouchy, které jí obletovaly kolem hlavy. Ráno při výjezdu se v hlubokých rozsedlinách a roklích ještě držela ranní mlha. Vycházející slunce rozpustilo poslední mlhu a způsobila ve stepi neobvyklou vlhkost. Sobi byli naprosto zvyklí na ostatní poutníky a nijak zvlášť si Víhy a jejího lidského břemene nevšíмали, pokud se k nim příliš nepřiblížily.

Během cesty myslela Ajla na lov. Pokud býci následovali za kravami, měli by tudy vlastně brzy táhnout. Možná bych mohla skolit nějakého mladého býčka. Přinejmenším teď vím, kudy potáhnou. Moc mi to nepomůže, pokud se k nim nedostanu natolik blízko, abych mohla vrhnout oštěp. Možná bych měla znovu vyhrabat jámu. Jenomže by ji mohli snadno obejít z obou stran a tolik křovin, abych postavila plot, který by

nepřeskočili, tady ve stepi prostě není. Třeba by se některé zvíře do ní vřítilo, kdyby se mi podařilo rozpoutat mezi nimi paniku.

A pokud se tak stane – jak potom dostanu zvíře z jámy? Nechtěla bych znovu vyvrhovat a porcovat zvíře na dně jámy. Pokud nedokážu všechno dopravit do jeskyně, musím prostě usušit maso tady na místě.

Žena a kůň sledovali stádo po celý den a jenom tu a tam krátce odpočívali, aby se najedli. To šlo tak dlouho, dokud se mraky na temné modré obloze nezačaly zbarvovat do růžová. Tak daleko na sever jako dnes Ajla ještě nikdy nevyjela. Celá krajina jí byla neznámá. V dálce před sebou spatřila pás houštin, a když se v mizejícím světle nebe zbarvilo do purpurová, všimla si, že barva v jednom místě prosvítá skrz houštinu. Sobi vytvořili jednu jedinou řadu, aby se úzkým otvorem v houštině dostali k vodě mohutného toku. Na jeho břehu se pak rozdělili, aby se napili, než ho přeplavou.

Šedý přísvit zbavil zeleň veškeré svěžesti, zatímco nebe bylo tím zářivější. Všechny odstíny, které noc ukradla, vracelo zpátky, jasné a zářící. Ajla uvažovala, jestli je to tatáž řeka, kterou už několikrát přebrodila. Byla tu spousta ramen, potoků nebo říček, které všechny ústily do mohutnějšího proudu, a často to byla jedna a táž řeka, kterou bylo nutné přebrodit, neboť se vinula po travnaté rovině a zatáčela se často až do protisměru. Pokud Ajla neztratila orientaci, mohla by, až bude na druhém břehu, dojet do svého údolí a už nebude muset překračovat další proud.

Zdálo se, že se sobi, pasoucí se na lišejníku na protilehlém břehu, zastavili k nočnímu odpočinku. Ajla se rozhodla následovat jejich příkladu. Zpáteční cesta byla dlouhá a musela překročit řeku ve stejném místě. Jenom se nechtěla zmáčet a vystavit se nebezpečí, že teď, když se blíží noc, ještě nastydne.

Seskočila z koně, sundala mu koše a nechala ho volně pobíhat, zatímco připravovala tábořiště. Rozdělala oheň a naplavené dříví a suché roští se brzy rozhořelo jasným plamenem. K večeri si upekla obrovského křečka, nadívaného různým kořením, a opražila výživné oříšky podzemnice, zabalené do zelených listů. Pak si teprve postavila malý stan. Pískla na Víhu, protože ji chtěla mít nablízku. Zalezla do kožešiny na spaní a hlavu vystrčila ven ze stanového otvoru.

Mraky se usadily na horizontu. Nad nimi byly hvězdy tak hustě, že se zdálo, jako by nějaké nevýslovně zářící světlo prosvěťovalo popraskanou a děrovanou černou hradbu noci. Kreb mluvil o ohních na nebi, připomněla si, o ohništích duchů a taky ohništích totemových duchů. Rozhlížela se po

nebi, dokud nenašla obrazec, který hledala. To je domov Velkého medvěda a hned nad ním je můj totem, jeskynní lev. Zvláštní, že můžou táhnout po nebi a obrazec se nezmění. To by mě zajímalo, jestli třeba taky vycházejí na lov a vracejí se pak domů do své jeskyně.

Musím nutně složit nějakého soba. Bude dobře, když si pospíším, protože býci brzy budou následovat krávy. Takže půjdou přes řeku v těchto místech.

Víha zavětrila blízkost nějakého dravce, frkala a natlačila se víc k ohni a k Ajle.

„Děje se tam venku něco, Vího?“ zeptala se Ajla a použila jak znakovou řeč, tak hlas. Byla to samozřejmě slova, která byla naprosto jiná než všechna ta, která kdy používal klan. Ajla uměla tiše ržát tak, že se to téměř nerozeznalo od ržání Víhy. Uměla štěkat jako liška, výt jako vlka pískáním napodobovat různé ptačí druhy. Mnohé tyto zvuky pojala do své zcela osobní řeči. Už sotva kdy pomyslela na ostrou nevoli, které byla v tlupě vystavena při zbytečném používání zvuků. Přirozená schopnost jejího druhu bez námahy vydávat zvuky se prosadila.

Víha se zasunula mezi oheň a Ajlu a hledala tak bezpečí.

„Uhni kousek stranou, Vího, bereš mi teplo.“

Ajla vstala a přiložila ještě trochu dříví. Pak vzala Víhu kolem krku. Neušel jí její neklid. Bude lepší, když budu bdít a budu udržovat oheň, pomyslela si. Ať už se tam venku pohybuje cokoliv, určitě se zajímá víc o soby než o tebe, Vího, pokud se zdržuješ v blízkosti ohně. Možná by to nebyl právě špatný nápad nějakou dobu udržovat opravdu velký oheň.

Dřepla si, zírala do plamenů a pozorovala, jak se pokaždé, když přiloží poleno, zvedne déšť jisker a pohasne ve tmě. Zvuky z druhé strany řeky jí prozradily, že dravci, pravděpodobně kočkovité šelmy, složili jednoho nebo dva soby. Znovu myslela na to, že sama musí ulovit soba. Jednou odstrčila Víhu, aby mohla přiložit víc dříví, a najednou měla nápad. Později, když se Víha uklidnila, zalezla Ajla do své kožešiny. Myšlenky se jí točily kolem jedné a téže věci pořád dokola, nápad rostl a odhaloval další vzrušující možnosti. Když konečně usnula, byl její plán v hrubých obrysech hotový. Chtěla vyzkoušet něco tak neslýchaného, že se tomu až sama usmívala.

Když se ráno přeplavila přes řeku, stádo zmenšené o jedno nebo dvě zvířata už odtáhlo dál, avšak Ajla stejně neměla v úmyslu je sledovat. Poháněla teď Víhu, aby se tryskem vrátila do údolí. Bylo třeba učinit spoustu příprav, a teď si musela pospíšet, jestli chtěla být se vším zavčas hotova.

„Tak je to správné, Vího. Vidíš, že to není tak těžké,“ povzbuzovala Ajla svého koníka. Víha měla na sobě postroj z koženého řemení, které jí obepínalo hrud' a běželo přes hřbet. K němu byl upevněn těžký kmen, který za sebou vláčela. Původně jí Ajla zavěsila řemen přes čelo, podobně jako si ho uvazovala sama, když nesla těžká břemena. Ale brzy poznala, že Víha musí volně pohybovat hlavou a že lépe táhne hrudí a rameny. Přesto, mladý stepní koník nebyl zvyklý tahat něco za sebou a postroj mu bránil v pohybu. Avšak Ajla byla pevně odhodlaná a nevzdávala se. Jen tak se mohl její plán podařit.

Ten nápad dostala, když udělala pořádný oheň, aby udržela šelmy v patřičné vzdálenosti. Odsunula Víhu stranou, aby se dostala ke dřevu, a myslela s láskou na to, že tenhle téměř vzrostlý koník se vši svou silou hledá ochranu u ní, přestože je o tolik menší a slabší. Když pak letmo pocítila přání být stejně silná jako Víha, napadlo ji, jak by mohla vyřešit svůj problém, který ji zaměstnával už dlouhou dobu. Možná by mohl kůň, který je o tolik silnější než ona, vytáhnout soba z vyhloubené jámy.

Když pak přemýšlela o zpracování masa, získávala nová představa svou podobu. Pokud by vyvrhla zvíře ve volné stepi, nevyhnutelně by pach krve přilákal známé i neznámé masožravce. Možná to nebyl jeskynní lev, kdo zabil v noci ty soby, ale rozhodně to byla kočkovitá šelma. Tygr, panter a leopard byli sice zpola tak velcí jako jeskynní lev, ale se svým prakem by proti nim taky nic nezmohla. Mohla zabít rysa, ale velké kočkovité šelmy, to bylo něco jiného, navíc venku ve volné divočině. Avšak v blízkosti jeskyně, kdy by měla stěnu v zádech, by se jí mohlo podařit je zahnat. Prudce vystřelený kámen je sice nezraní smrtelně, ale přece jenom dost bolestivě. Kdyby Víha dokázala vytáhnout soba z jámy, proč by ho stejně dobře nemohla odtáhnout i celou cestu zpátky do údolí?

Avšak nejdřív musela udělat z Víhy tažného koně. Ajla myslela, že musí jenom vymyslet, jak mrtvého soba řemením nebo lany uvázat ke koni. Vůbec jí nepřišlo na mysl, že by se mladá kobyłka mohla vzpínat. Učit se jezdit na koni byl pro Ajlu tak přirozený proces, že neuvažovala o tom, že nejdřív musí Víhu přimět k tomu, aby za sebou tahala břemeno. Avšak při zkoušení tažného postroje na to přišla. Teprve po mnoha pokusech, naprosté změně své představy a několika přizpůsobeních se Víha začala smířovat s táháním a Ajla usoudila, že by to mohlo jít.

Když Ajla viděla Víhu táhnout kmen, musela bezděčně myslet na tlupu a potřásla hlavou. Zdálo by se jim podivné, že žijí pohromadě s koněm. Co

by asi muži řekli teprve tomuhle? Jich ale bylo víc a kromě toho měli ještě ženy, které se ujalý úkolu usušit maso a odnést je domů. Nikdo z nich nebyl nucen dělat všechno sám.

Ajla vzala spontánně Víhu kolem krku a skryla jí hlavu v hřívě. Jsi pro mě taková pomoc, Vího! Nevím, co bych si bez tebe počala. Ale co když budou ti Druzí jako Broud? Nemůžu připustit, aby ti něco udělali. Kdybych jen věděla, co mám dělat!

Najednou měla slzy v očích. Avšak pak je setřela a Víhu odstrojila. „Teď alespoň vím, co mám dělat. Musím vypátrat stádo mladých sobů.“

Stádo sobů táhlo jenom několik dnů za kravami. Býci putovali rozvázně. Když je Ajla objevila, nebylo pro ni obtížné pozorovat jejich pohyby a zjistit, že skutečně šli ve stopách krav. Vzala veškerou svou výzbroj a vyjela s Víhou daleko dopředu. Trochu dolů po proudu řeky od brodu, který použily krávy, aby se dostaly na druhou stranu řeky, se utábořila. Pak se pustila do hloubení jámy, pomocí hrabací hole, naostřené kyčelní kosti a kožešiny na odtahování hlíny.

Křoviskem vedly dvě hlavní a dvě vedlejší stopy stáda. Zvolila si pro jámu jednu z hlavních stop, a to co nejbližší řeky, aby tu sobi museli jít jeden za druhým, ale zase natolik daleko, aby ji mohla udělat dost hlubokou, než do ní prosákne voda. Když byla hotová, slunce už se klonilo k západu. Ajla pískla na Víhu a jela zpátky, aby zjistila, jak daleko stádo postoupilo, a aby odhadla, kdy dorazí příštího dne k řece.

Když byla opět zpátky u řeky, už se hodně setmělo, avšak jáma v zemi byla pořád ještě nápadně viditelná. Do téhle jámy nespadne jediný sob, pomyslela si. Uvidí ji a zavčas ji obejdou. Ztratila všechnu odvahu. Nuže, bylo příliš pozdě ještě něco dělat. Doufala, že ji druhého dne třeba něco napadne.

Ale ani ráno ji nenapadla žádná spásná myšlenka. Nebe se v noci zatáhlo. Probudila se tím, že jí do tváře bubnoval prudký déšť. Kolem bylo jenom mdlé světlo. Večer se ani nenamáhala postavit stan, protože obloha byla jasná a kožešina byla vlhká a plná bláta. Sice ji rozprostřela v blízkosti ohně k sušení, avšak teď byla ještě mokřejší. Sprška, která ji probudila, byla jenom první z několika dalších, které ještě následovaly. Když Ajla prohledala koše, zjistila, že zapomněla kapuci z rosomáčí kožešiny. Nakonec si přetáhla přes hlavu cíp spací kožešiny a dřepla si nad vlhké a černé zbytky ohně.

Jasný blesk projel nebem a ostře ozářil východní roviny až k horizontu. Krátce nato bylo slyšet varovné hřmění. Jako by nebe čekalo jenom na toto znamení a spustilo stavidla. Ajla vzala i tu naprosto promočenou stanovou kožešinu a přetáhla ji přes sebe.

Velmi pozvolna se v mdlém ranním světle zjevovaly obrysy krajiny. Šedý závoj ležel nad stepí, probouzející se k novému životu. Bylo to, jako by dešť smyl všechny barvy. Dokonce nebe bylo podivně bezbarvé, ani modré nebo šedé či bílé.

Voda se sbírala v kalužích, když se nasákla tenká propustná vrstva hlíny nad trvale zamrzlou zemí, která tvořila stejně neproniknutelnou vrstvu jako ledovce na severu. Jakmile teplejší počasí roztaví půdu trochu hlouběji, klesne ledové zrcadlo v zemi, avšak trvale zamrzlá země zůstane nadále nepropustná. Voda neměla kam vsáknout. Za určitých podmínek se mohla vodou nasáklá země proměnit ve zrádný močál, ve kterém utonuli i dospělí mamuti. Pokud se tak stalo v blízkosti postupujícího okraje ledovce, mohlo dojít k tomu, že náhlý mráz zakonzervoval tyto mamuty na celá tisíciletí.

Ocelově temné nebe sesílalo těžké kapky do černé kaluže, která byla včera ohništěm. Ajla sledovala, jak voda tvoří malé krátery a drobné vodní stružky všemi směry, kam se rozšiřovaly kruhové vlnky. Kéž by byla ve své pohodlné jeskyni v údolí! I když své obutí napustila tukem a vycpala ostrící, nohy už vůbec necítila. To, že se země proměnila v bláto, podstatně ztlumilo její loveckou vášně.

Vyhledala alespoň trochu výš položené místo, když přetékané kaluže vytvořily potůčky blátivé vody, stékající dolů k řece, která odnášela větve, trávu a listí z minulého roku. Proč se prostě nevrátím domů, pomyslela si, když tam vlekla koše. Podívala se pod víko. Protože spletené rákosové listy odpuzovaly vodu, byl obsah ještě suchý. Avšak co mi to pomůže? Měla bych to všechno naložit na Víhu a vrátit se domů. Soba asi nedostanu. Koneckonců neskočí některý z nich do jámy jenom proto, že si to přeju! Možná bych mohla později dostat jednoho z těch starých býků. Ale jejich maso je tuhé a kožešina má spoustu jizev.

Ajla si povzddechla a přitáhla si spací kožešinu a stan pevněji k sobě. Tak dlouho jsem to plánovala a dřela se. Mám se teď nechat odradit trochou deště? Možná žádného soba neulovím. Nebylo by to poprvé, že se lovec vrátí z lovu domů s prázdnýma rukama. Jedno je jisté – pokud se o to alespoň nepokusím, nikdy nic neulovím.

Když povrchová voda hrozila zaplavit i malou vyvýšeninu, na kterou se přesunula, vylezla Ajla na bludný balvan, přivřela oči a pokoušela se odhadnout, jestli déšť pomalu neustává. Plochá step neskýtala nikde ochranu. Nebyly tu stromy ani převis některé skály. Ajla trčela v hustém dešti stejně jako její huňatý kuň, z kterého voda jen crčela, a trpělivě čekala, až to skončí. Doufala, že i sobi vyčkávají. Nebyla na ně ještě připravená. Když dopoledne pokročilo, její rozhodnutí vytrvat už nebylo nijak silné, ale neměla prostě chuť se pohnout.

Jak se tomu za náladového jara často stává, příkrývka mraků se k poledni roztrhla a silný vítr ji rozehnal. Odpoledne nebylo na nebi po mracích ani památky a v zářivém jarním slunci svítily všechny barvy jako čerstvě omyté. Země kouřila nadšením, že může svou vlhkost zase poslat do vzduchu. Suchý vítr, který rozehnal mraky, ji žádostivě sál, jako by věděl, že bude muset část znovu odevzdat ledovcům.

Ajle se vrátilo odhodlání, ne však sebedůvěra. Vyklepala těžkou tuň kožešinu a rozprostřela ji přes vysoký keř v naději, že tentokrát snad alespoň trochu uschne. Nohy měla mokré, ale ne studené, a tak se prostě tvářila, jako by toho nebylo – koneckonců bylo vlhké všechno. Pak šla k brodu. Svou jámu nemohla najít. Když se však podívala pozorněji, všimla si přetékaající blátivé kaluže, plné listů, větví a ostatních zbytků. To byla její jáma.

Stiskla zuby a šla pro nádobu, aby čerpala z jámy vodu. Na zpáteční cestě se musela dobře dívat, aby svou jámu z dálky vůbec poznala. Pak se najednou usmála. Když se já sama musím snažit, abych jámu rozeznala pro listů a větví na ní, pak si jí takový rychle běžící sob taky nemusí všimnout. Jenom v ní nesmím nechat vodu. Nebo snad je ještě jiná možnost?

Vrbové proutky jsou tak dlouhé, že by mohly stačit. Proč z nich neuplést rohož? Může ji posypat listům. Soba rohož neunes, ale lehké listů a malé větvičky ano. Najednou se rozesmála. Víha odpověděla ržáním a přiběhla k ní.

„Víš, Vího, možná ten déšť nebyl tak úplně špatný.“

Ajla vyčerpala vodu z jámy a nedala se odradit bahnem na jejím dně. Nebyla teď sice už tak hluboká jako předtím, avšak když se pokoušela odstranit bahno, objevila, že vodní zrcadlo zatím stouplo a jáma se zaplňuje jenom tím víc vodou. Když se podívala dolů k bahnitě řece, všimla si, nakolik voda stoupala. Sice to nevěděla, ale teplý déšť roztavil několik prstů pevně zamrzlé půdy pod nejvyšší vrstvou hlíny.

Zamaskovat jámu nebylo tak snadné, jak si myslela. Musela běžet podstatný kus dolů po řece, aby si nařezala hrst dlouhých prutů z rozeklaného pařezu vrby. Kromě toho použila rákos. Řídce pletená rohož se ve středu pronášela, když ji přehodila přes jámu, a tak ji musela na krajích připevnit kůly. I když ji posypala listím a malými větvičkami, připadala jí stále ještě příliš nápadná. Nebyla s tím právě spokojená, ale doufala, že to přece jenom půjde.

Celá zamazaná od bláta šla dolů podél řeky a toužebně se dívala na protější břeh. Pak zapískala na Víhu. Sobi nepřišli ještě tak blízko, jak předpokládala. Kdyby step byla suchá, pospíšili by si, aby došli k řece, avšak když bylo všude tolik vody v kalužích a stružkách, jejich postup se zpomalil. Ajla byla přesvědčená, že stálo mladých sobů nedorazí k brodu před ránem.

Trochu se jí tím ulevilo. Vrátila se ke svému tábořišti, svlékla si oblečení a vlezla do řeky. Voda byla chladná, ale na to byla zvyklá. Smyla ze sebe bláto a rozprostřela přehozy a obutí přes bludný balvan. Protože měla nohy tak dlouho ve vlhké kůži, měla je teď bílé a scvrklé – dokonce chodidla teď měla naprosto změkklá – a tak měla radost ze skály sluncem vyhřáté, která jí kromě toho skýtala i suché místo pro oheň.

Odumřelé dolní větve smrků zůstávaly většinou i v nejhorším dešti suché a v tom netvořily smrky na břehu řeky výjimku, i když nevyrostly výš než obvyklé keře. Protože nosila s sebou suchý troud a na rozdělávání ohně používala pazourek a pyrit, brzy se rozhořel malý ohýnek, který tak dlouho udržovala malými větévkami a kousky dříví, dokud neuschlo větší a pomaleji hořící dříví, které nad ním postavila do hranice. Ajla dokázala rozdělat a udržovat oheň dokonce v dešti. Potíže s ním měla jenom tehdy, když šlo o skutečnou průtrž mračen. Bylo důležité začít s malým ohněm a udržovat ho tak dlouho, dokud nevzplálo větší dříví, které při hoření uschlo.

Spokojeně si vydechla, když se napila prvního doušku horkého čaje a snědla trochu jídla, které si vzala s sebou na cestu. Placky nasytily a daly se jíst i během cesty – ale víc jí chutnala horká tekutina. I když bylo všechno vlhké, postavila stan v blízkosti ohně, kde mohl schnout, když bude spát. Podezíravě se zadívala na mraky, které na západě zastínily hvězdy, a doufala, že nezačne znovu pršet. Pak láskyplně poplácala Víhu, zalezla do spací kožešiny a pevně ji k sobě přitáhla.

Byla tma. Ajla ležela nehybně a napínala uši. Víha byla neklidná a tiše funěla. Ajla se opřela o loket, aby se rozhlédla. Na východním nebi pomalu

stoupalo světlo. Pak zaslechla zvuk, při kterém se jí zježily vlasy. Neslyšela ho často, ale věděla, že ten řev na druhé straně řeky patří jeskynnímu lvovi. Kůň tiše zaržál a Ajla vstala.

„Neboj se, Vího. Tenhle lev je daleko.“ Přiložila dříví. „Musí to být jeskynní lev, kterého jsem slyšela, když jsme tu byly minule. Asi žijou na druhém břehu dost blízko řeky. I oni si dojdou pro soba. Budu ráda, že bude den, až potáhneme jejich revírem. A musím doufat, že budou mít nacpaná břicha dřív, než přijdeme my. Mohla bych už taky uvařit čaj – pak bude načase vyrazit.“

Trochu světla na východním nebi se zbarvilo do růžova. Když byla Ajla hotová, všechny své věci nacpala do koše a řemen připnula na břicho Víhy. Zastrčila do pouzder na každém koši po oštěpu a ujistila se, že je nemůže ztratit. Pak nasedla a seděla před koši, mezi oštěpy namířenými dopředu.

Jela směrem ke stádu a pak opsala daleký oblouk, až se k němu přiblížila zezadu. Popoháněla Víhu, dokud neuviděla první mladé soby, pak zpomalila tempo a jela za nimi pozvolným krokem. Víha se bez námahy přizpůsobila rychlosti stáda. Ze svého místa na hřbetě koně Ajla poznala, když se blížili k malé říčce, jak se vedoucí zvíře stáda zastavilo a pár kroků před rozvířeným bahnem a listím na cestě větřilo. Zvíře bylo najednou velmi bdělé a neklidné, což dokonce cítila i Ajla.

První sobi pronikli po druhé přístupové cestě navršeným křovím až na břeh k vodě. V tom okamžiku se Ajla rozhodla jednat. Předklonila se a zhluboka se nadechla v očekávání vyšší rychlosti. Tím předala koni svůj úmysl, a když se rozjel cvalem za stádem, rozkřičela se.

Zvíře, které tvořilo závěr stáda, prudce poskočilo kupředu, skočilo na soby stojící před ním a odsunulo je stranou. Když se k nim řítíl kůň se řvoucí jezdčyní na zádech, vyděšená zvířata uskakovala a drala se kupředu, avšak zdálo se, že míjejí stezku, která vedla k vyhloubené jámě. Ajle kleslo srdce, když viděla, jak zvířata jámu obcházejí, přeskakují nebo jiným způsobem se jí vyhýbají.

Pak si všimla změti v rychle prchajícím stádě. Zdálo se jí, že vidí klesnout paroží, zatímco ostatní paroží kolem jámy se zvedala a klesala. Ajla vytrhla oštěpy z držáků a sklouzla z koně. Běžela tak rychle, že se nohama sotva dotýkala země. Jeden sob s vyděšenýma očima uvízl na dně její jámy v blátě a pokoušel se vyhrabat nahoru. Tentokrát mířila přesně. Vymrštila těžký oštěp a zasáhla soba přímo do krku. Zvíře padlo na dno jámy, jeho boj skončil.

A bylo po všem. Dokázala to. Mnohem rychleji a snadněji, než si to představovala. Ztěžka dýchala, avšak ne proto, že by to byla pro ni taková námaha. Tolik přemýšlení, tolik starostí a neklidu ji stál tenhle plán, že poměrně snadný úspěch lovu zdaleka nemohl vyčerpat všechnu její energii. Byla stále ještě na nejvyšší míru vzrušená a nevěděla, kde by se uvolnila – a neměla nikoho, kdo by s ní sdílel úspěch.

„Vího! Dokázaly jsme to! Dokázaly!“ Její křik a její máchání rukama Víhu vyděsily. Pak jí Ajla skočila na hřbet a bez cíle vyrazila do roviny.

Copy jí poletovaly kolem tváře a oči jí horečnatě svítily, byla jako smyslu zbavená. Měla obrovskou divokou radost, usmívala se a smála se jako blázen. Pohled na ni by asi každého vyděsil – pokud by tu někdo byl, aby ji pozoroval – když se s divokou radostí řítila na hřbetu koně stepí. Kůň měl svěšené uši a jeho oči byly stejně divoké jako Ajliny, i když důvod byl jiný.

Udělal velký oblouk, a když se vracely, Ajla zastavila Víhu, sklouzla na zem a dokončila kruh během po vlastních nohou. Když tentokrát pohlédla na mrtvého soba na zabláceném dně jámy, skutečně uhnaná supěla.

Jakmile znovu popadla dech, vytáhla sobovi oštěp z krku a přivolala písknutím Víhu. Musela ji nejdřív domlouváním a hlazením uklidnit, než jí nasadila postroj k tahání. Pak ji přivedla k jámě. Protože neměla ani držák, ani uzdu, aby koně řídila, musela podrážděnému koni lichotit a současně ho pohánět. Když se Víha konečně uklidnila, Ajla uvázala soba za parohy na provazy postroje.

„A teď táhni, Vího!“ povzbuzovala ji. „Tak, jako by to byl kmen stromu.“ Víha se vzepřela, ale jakmile ucítila odpor, couvla. Na další domlouvání se opět pohnula dopředu a vzepřela se, když se provazy napjaly, do postroje. Ajla jí pomáhala všemožným způsobem, když vytahovala soba z jámy.

Ajle spadl kámen ze srdce. Přinejmenším už bylo jisté, že nebude muset soba porcovat na blátivém dně jámy. Nebyla si jistá, nakolik bude Víha ještě ochotná jí pomoci, ale doufala přesto, že jí půjčí svou sílu a dopraví soba až do údolí. Avšak nesměla nic uspěchat, jeden krok po druhém! Nejdřív zavedla Víhu dolů k řece a očistila sobí paroží od větví, které se v něm zachytily. Pak znovu zabalila koše tak, že strčila jeden do druhého a naložila si je na záda. S oběma oštěpy, které z nich trčely, to byl nevyvážený náklad, avšak s pomocí velkého bludného kamene se jí

podařilo takhle naložená nasednout na koně. Zvedla přehoz, aby se nezmácel, a pak pobídla Víhu do vody.

Obvykle tu byla řeka mělká a dala se bez obtíží přebrodit – jeden z důvodů, proč sobi instinktivně zvolili tuto cestu – avšak deště podstatně zvedly hladinu. Víha i v prudkém proudu měla neustále pevnou půdu pod nohama a mrtvý sob plaval nahoře, když ho vtáhla za sebou do vody. Přetáhnout mrtvé zvíře přes řeku mělo výhodu, na kterou Ajla předtím nepomyslela: voda smyla krev a bláto, a tak když dorazili na druhý břeh, byl sob čistý.

Víha kousek couvla, když ucítila, jak se provazy znovu napjaly, avšak Ajla zatím sesedla a pomáhala jí vytáhnout soba po břehu nahoru. Pak rozvázala lana. Sob teď byl přece jenom o krok blíž údolí.

Než se vydaly na další cestu, chtěla ještě ledacos vykonat. Rozřízla soba od řiti přes břich a hrud' až k hrdlu. S ukazovákem na hřbetu svého pazourkového nože a s ostřím nahoru vedla řeznou linii těsně pod kůží. Když se povede první krok čistě a nezařízne se hlouběji do masa, o to snadnější je potom stáhnout kůži.

Další řez šel hlouběji. Bylo třeba vyvrhnout vnitřnosti. Upotřebitelné části – žaludek, střeva a měchýř – očistila a vložila je s ostatními jedlými částmi do vyprázdněné břišní dutiny.

V jednom z košů přinesla rohož z trávy, tu teď rozvinula na zemi. Hekala námahou, když na ni přetahovala soba. Pak obalila rohož kolem mrtvého zvířete a ovázala je provazem, který opět svázala s lany na postroji Víhy. Znovu sbalila koše, do každého zastrčila oštěp a postarala se, aby nemohly vyklouznout. Teprve potom, docela spokojená s tím, co vykonala, vylezla znovu na koně.

Když byla nucena potřeť sesednout, aby uvolnila břemeno, které Víha za sebou táhla a které zachytávalo o trsy trávy, větší kamení a křoviny, nebyla už tak spokojená. Nakonec šla vedle Víhy a popoháněla ji, dokud se sob znovu o něco nezachytil, načež šla dozadu, aby překážku odstranila. Celou cestu šla bosa. Teprve když se zastavila, aby si zase natáhla obutí, všimla si, že ji sleduje houf hyen. První kameny, které na ně vystřelila z praku, ukázaly prohnáným mrchožroutům, na jakou vzdálenost se můžou beztréstně přiblížit.

Odporní smrad'oši, pomyslela si Ajla, nakrčila nos a otrásla se hnusem. Věděla, že hyeny taky loví – věděla to až příliš dobře. Jednou složila jednoho takového mrchožrouta prakem – a tím prozradila své tajemství. Od té doby tlupa věděla, že loví, a musela být za to podle klanových zákonů

potrestána. Brun tehdy neměl jinou volbu – takový už byl prostě v klanu zvyk.

Hyeny zneklidnily i Víhu. Přitom šlo o víc než o instinktivní strach z dravců. Víha nikdy nezapomněla na onu smečku hyen, které ji napadly, když Ajla zabila její matku. Kromě toho byla Víha dost podrážděná. Dopravit mrtvého soba do jeskyně se ukázalo být větším problémem, než Ajla zprvu myslela. Doufala jenom, že to dokážou dřív, než nastane noc.

Na místě, kde řeka uhýbala a obracela se do protisměru, si odpočinuly. Všechny tyto přestávky a s tím spojený nový začátek další cesty byly unavující. Ajla nabrala vodu do vaku a do velkého vodotěsného koše. Pak napojila Víhu, která byla stále ještě zapražená do soba, už zase zcela zmazaného. Donesla si placku a sedla si pak na kámen, aby se najedla. Přitom zírala do země a uvažovala, jestli by nebyl nějaký snadnější způsob, jak by mohla dopravit kořist do údolí. Proto trvalo delší chvíli, než si všimla, že je země před ní rozrytá. Když si toho všimla, probudilo to její zvědavost. Všude kolem byla země rozrytá, tráva udupaná, a byly to čerstvé stopy. Před krátkou dobou se tady muselo něco odehrát. Vstala, aby si pozorněji prohlédla stopy, a pak se rychle domyslela, co se tu asi stalo.

Ze zřetelnějších stop v zaschlém blátě blízko břehu usoudila, že tu je revír smečky jeskynních lvů. Domnívala se, že tu někde musí být menší údolí s holými skalními stěnami a útulnou jeskyní, kde lvice na jaře přivedla na svět párek zdravých lvíčat. Tady muselo být jejich oblíbené místo odpočinku. Mladá lvíčata se rvala o kus krvavého masa a svými měkkými mléčnými zuby z něho šhubala cáry, zatímco nasycení lvi se povalovali v ranním slunci a štíhlé lvice dohlížely na hru mláďat.

Obrovské šelmy byly nepopiratelnými pány ve svém revíru. Neměly se čeho obávat a neměly důvod se domnívat, že by je snad zvířata, která se stávala jejich kořistí, někdy napadla. Normálně by sobi nikdy nezabloudili do tak velké blízkosti svých přirozených nepřátel, jenomže křičící žena na zádech koně uvedla celé stádo do paniky a to se rozprchlo na všechny strany. Zvířata se vrhla do řeky, aby se dostala na druhý břeh, a než se vzpamatovala, byla uprostřed lví rodiny. Lvi stejně jako sobi byli překvapeni. Prchající stádo poznalo příliš pozdě, že uniklo jednomu nebezpečí a vrhlo se přímo do daleko většího, a znovu se rozprchlo na všechny strany.

Když Ajla sledovala stopy, narazila na závěr dramatu. Jedno z lvíčat se zřejmě opozdilo a vběhlo přímo pod kopyta prchajícího stáda, které je podupalo.

Ajla poklekla vedle lvíčete a zkušenou rukou léčitelky hledala známky života. Lvíče bylo teplé a pravděpodobně mělo několik zlomených žeber. Bylo blízko smrti, ale ještě dýchalo. Podle stop v písku Ajla poznala, že lvíče mládě našla a šťouchala do něho, aby je přiměla vstát, což však nepomohlo. Pak se lvíče zachovala tak, jak se chovají všechna zvířata – opustila umírající, aby se postarala o žijící. To jenom dvounohá stvoření nedodržují tento zákon.

Pouze u tvora zvaného člověk záviselo přežití nejenom na síle a zdraví. Slabí ve srovnání se svými dravými konkurenty, byli lidé odkázáni na spolupráci a soucit, pokud chtěli přežít.

Ubožátko, pomyslela si Ajla. Tvá matka ti nedokázala pomoci. Nebylo to poprvé, že ji dojalo zraněné a bezmocné stvoření. Letmo pomyslela na to, že vezme lvíče s sebou do jeskyně, ale rychle si to rozmyslela. Brun a Kreb jí sice dovolili brát do jeskyně menší zvířata, aby o ně pečovala, když se učila léčit, avšak poprvé to vyvolalo v její tlupě velké pobouření. Ujmout se lvíčete jí však Brun přísně zakázal. Lvíče bylo už teď téměř tak velké jako vlk. Jednoho dne bude téměř tak velké jako Víha.

Vstala a potřásala hlavou nad umírajícím lvíčetem. Pak se chystala odvést Víhu dál a doufala, že její břemeno hned tak rychle znovu neuvážne. Když Víha zatáhla, všimla si Ajla, že smečka hyen se opět dala do pohybu. Už se chopila kamene, když poznala, že hyeny zaměřily pozornost jiným směrem. Objevily lvíče.

Když šlo o hyeny, nedokázala Ajla jednat rozumně.

„Táhněte, vy smradlavé potvory! Nechte to lvíče na pokoji!“

Ajla se rozběhla zpátky a házela po hyenách kamení. Zavytí jí prozradilo, že zasáhla cíl. Hyeny se daly na útěk a z dostřelu kamení, když je celá rozezlená pronásledovala.

Tak! Tohle je udrží v patřičné vzdálenosti, pomyslela si a postavila se rozkročená nad lvíčka. Pak protáhla tvář k nevěřícímu úšklebku. Co to dělám! Proč je zaháním od lvíčete, které stejně umře! Když pustím hyeny na ně, alespoň mě už nebudou obtěžovat.

Nemohla bych vzít lvíče s sebou. Vždyť bych je ani neunesla. Rozhodně ne celou cestu. Už teď mám starostí dost, abych dopravila do jeskyně soba. Je to směšné vůbec jenom myslet na něco takového.

Je to skutečně tak směšné? Co by se stalo, kdyby Iza nechala takhle ležet mě? Kreb říkal, že duch lva nebo možná taky duch jeskynního lva mě položil jim do cesty, protože jinak by se mě nikdo neujmul. Iza nemohla

snést pomyšlení, že by opustila někoho nemocného nebo zraněného, aniž mu pomohla. Proto taky byla tak dobrou léčitelkou.

Já jsem léčitelka. Iza mě k tomu vychovala. Možná mi bylo toto lvíče položeno do cesty, abych je našla. Když jsem to udělala poprvé a přinesla do jeskyně králíčka, protože se zranil, řekla Iza, že to dokazuje, že se stanu dobrou léčitelkou. Nuže, tohle je opět zraněné mládě, které prostě nemůžu nechat hyenám.

Jenomže jak dostat tohle mládě do jeskyně? Zlomené žebro by mu mohlo zranit plíce, kdybych nepostupovala opatrně. Budu je muset zabalit, než bude schopno přepravy. Ten široký řemen, z kterého jsem udělala koňský postroj, by měl stačit. Ještě ho kus mám.

Ajla přivolala písknutím Víhu. I když to bylo překvapivé břemeno, které za sebou vlekla, tentokrát nikde neuvázlo. Jenom Víha byla velmi rozrušená. Bylo jí to proti srsti být v revíru lvů. Koně patří k přirozené kořisti jeskynních lvů. Už od počátku lovu byla Víha neklidná a neustálé zastávky, kdy Ajla musela odstraňovat překážky, které se přিপletly do cesty břemenu, nijak nepřispěly k tomu, aby se uklidnila.

Avšak Ajla, která se teď soustředila zcela na lvíče, nedbala na potřeby Víhy. Když ovázala lvíče, nenapadlo ji nic jiného, než je naložit na záda koně, aby je donesl do jeskyně.

To bylo na Víhu příliš. Když Ajla zvedla obrovské mládě šelmy, aby jí je naložila na hřbet, Víha se vzepjala, vyhazovala kopyty a pokoušela se břemene zbavit. Vyrasila do stepi a sob, zabalený do rohože z trávy, poskakoval za ní, avšak nakonec se zachytil o skálu. To jenom zvětšilo paniku Víhy, která se opět vzpínala a vyhazovala.

Najednou se kožené řemeny přetrhly, šklublo to a koše, v nichž byly upevněné dlouhé oštěpy, se převrátily. Ajla s otevřenou pusou přihlížela, jak naprosto zjančená Víha divoce pádí pryč. Obsah košů se za ní sypal a jenom oštěpy pevně držely ve svých úchytech a brázdily špicemi zemi.

Byla to nehoda, ale Ajla okamžitě poznala, jak by mohla takovou situaci využít. Marně si předtím lámala hlavu tím, jak by mohla dopravit soba a lvíče do jeskyně. Teď počkala, až se Víha zase uklidní, a to nějakou dobu trvalo. Protože se obávala, že by se Víha mohla zranit, pískala a volala ji. Chtěla se pustit za ní, měla však strach, že by se její kořisti a lvíčete zmocnily hyeny. Pískání zapůsobilo. Zapískání bylo pro Víhu něco, co spojovala s náklonností a s bezpečím. Velkým obloukem nakonec přiběhla zpátky k Ajle.

Když mladá klisna celá zpěněná a udýchaná nakonec dorazila, mohla ji Ajla jenom s úlevou vzít kolem krku. Odvázala jí postroj a řemen a pozorně ji prohlédla, aby zjistila, jestli si nějak neublížila. Víha se o ni opřela, ustrašeně supěla s roztaženýma předníma nohama, dýchala ztěžka a třásla se po celém těle.

„Odpočiň si, Vího,“ řekla Ajla, když se Víha přestala třást a zdála se už klidnější. „Stejně mám ještě co dělat.“

Ajlu ani nenapadlo, aby se zlobila, že se Víha zpěchovala, utekla a rozházela všechny její věci. Víha pro ni nebyla něčím, co jí patří nebo komu by prostě mohla rozkazovat. Byla pro ni mnohem spíš přítelkyně, družka. Když zpanikařila, měla k tomu dobrý důvod. Ajla cítila, že musí zjistit, co by pro ni Víha mohla udělat, a ne se pokoušet přimět ji k lepšímu chování. Podle Ajliných pojmů jí Víha pomáhala dobrovolně a ona se o ni starala z lásky k ní.

Ajla posbírala, co našla z věcí, které vypadaly z košů, a pak provedla na řemenech pro koše několik změn. Oštěpy upevnila tak, aby špicemi bráždily zemi. Rohož, v níž byl zabalen sob, upevnila mezi oba oštěpy, takže vznikla nosná plocha – za koněm a nad zemí. Pak dovezla soba a důkladně ho uvázala, a nakonec, obzvlášť pečlivě naložila lvíče, které se stále ještě neprohrálo z bezvědomí. Když se Víha uklidnila, zdálo se, že si dala ochotněji připnout postroj a řemeny a stála pořád klidně, když Ajla tu a tam ještě něco měnila.

Jakmile jí naložila koše a upevnila je, prohlédla ještě jednou lvíče a pak sama nasedla. Když vyrazili směrem k údolí, měla Ajla obrovskou radost z toho, jaká zlepšení představuje tento nový dopravní prostředek. Protože se jenom konce oštěpů dotýkaly země a břemeno se nezachytávalo neustále o překážky, táhla Víha náklad mnohem snadněji. Ajla se však neodvážila zastavit k oddechu, dokud nedorazili do údolí a k jeskyni.

Postarala se ze všeho nejdřív o to, aby si Víha odpočinula a napila se. Pak se znovu starala o lvíče. Stále ještě dýchalo, avšak nebyla si jistá, jestli přežije. Proč se mi jenom dostalo do cesty, uvažovala. V okamžiku, kdy uviděla lvíče, musela myslet na svůj totem – chtěl duch jeskynního lva, aby se lvíčete ujala?

Pak ji napadlo ještě něco. Kdyby se nerozhodla vzít s sebou lvíče, nepřípadla by na nový způsob přepravy. Zvolil její totem tuto cestu, aby jí to vyjevil? Byl to jeho dar? Ať to bylo cokoli, Ajla byla přesvědčená, že se jí lvíče dostalo do cesty z nějakého záměru. Udělá všechno, co je v její moci, aby je zachránila.

11.

„Jondalare, nemusíš tu zůstávat jenom proto, že tu zůstávám já.“

„Jak jsi přišel na to, že tu zůstávám jenom kvůli tobě?“ řekl starší z obou bratří zmateněji, než by chtěl přiznat. Nechtěl se v této věci ukázat příliš citlivý, avšak Thonolanova poznámka v sobě měla víc pravdy, než chtěl připustit.

Čekal, že k tomu dojde. Nechtěl jenom věřit, že jeho bratr skutečně zůstane a vezme si Tamiji za družku. Co ho teď však překvapilo, bylo, že i on byl okamžitě ochoten zůstat u Saramudonů. Prostě se nechtěl vrátit sám. Bez Thonolana by to byla velmi dlouhá cesta. A pak tu bylo ještě něco jiného, něco, co sedělo hlouběji – ono vnitřní vědomí, které ho původně přimělo, aby okamžitě souhlasil se společnou cestou s bratrem.

„Neměl jsi chodit se mnou.“

Na okamžik se Jondalar ptal, odkud zná Thonolan jeho myšlenky.

„Měl jsem takový pocit, že už se nikdy nevrátím. Ne že bych očekával, že najdu jedinou ženu, kterou bych kdy mohl milovat. Ale měl jsem takový pocit, že prostě pořád potáhnou dál, dokud nenajdu důvod zůstat. Saramudoni jsou dobří lidé – zřejmě je taková většina lidí, když je opravdu poznáš. Rozhodně mi není proti mysli představa, že bych se tady usadil a stal se jedním z nich. Ty jsi Zelandonec, Jondalare. Ať jsi kdekoliv, vždycky budeš Zelandonec, nikde jinde se nebudeš cítit doma. Vrať se, bratře! Učiň šťastnou jednu z žen, které o tebe stojí. Usad' se, založ velkou rodinu a vyprávěj dětem svého ohniště o naší dlouhé cestě a o bratrovi, který někde uvízl. Kdo ví? Možná jednoho dne připadne jedno z tvých

nebo mých dětí na myšlenku vyrazit na dlouhou cestu, aby našly své příbuzné.“

„Proč jsem víc Zelandonec než ty? Jak jsi připadl na to, že bych tu nemohl být stejně šťastný jako ty?“

„Za prvé nejsi zamilovaný. Ale i kdybys byl, uvažoval bys o všech možnostech, jak vzít s sebou svou družku zpátky, ale ne o tom, jak tu zůstat u ní.“

„Proč nevezmeš Tamiji zpátky k nám? Ona je zdatná, ví, co chce, a umí na sebe dávat velmi dobrý pozor. Byla by z ní dobrá žena Zelandonců. Umí přinejmenším stejně dobře lovit jako nejlepší z nich – vycházela by s nimi báječně.“

„Nechci prostě promarnit celý rok jenom proto, abych se vracel. Našel jsem ženu, s kterou chci žít. Chtěl bych se usadit tady u ní a dát jí příležitost postarat se o potomstvo.“

„A co se stalo s mým bratrem, který si umínil, že bude sledovat tok Matky řek až ke konci?“

„Však já se tam někdy dostanu, jenom žádný spěch. Ty přece víš, že už to odtud není nijak daleko. Možná doprovodím Dolanda, až příště vyrazí na cestu pro sůl. Tamiji bych pak dokonce mohl vzít s sebou. Myslím, že by se jí to líbilo. Byla by jenom trochu nešťastná, kdyby musela být příliš dlouho z domova. Ten pro ni totiž znamená mnoho. Nikdy nepoznala svou matku a málem sama zemřela na ochrnutí. Její lidé pro ni znamenají hodně a já to chápu, Jondalare. Mám koneckonců bratra, který jí je v tom velmi podobný.“

„Co ti dává takovou jistotu?“ Jondalar se díval do země a vyhýbal se očím svého bratra. „A jak jsi připadl na to, že nemiluju? Serenije je hezká žena a Darvo potřebuje, aby vyrůstal vedle muže,“ usmíval se Jondalar. „Ostatně by se mohlo stát, že z něho bude jednoho dne velmi schopný výrobce nástrojů.“

„Velký bratře, znám tě už dlouhou dobu. Žít se ženou přece ještě neznamená ji milovat. Já vím, oblíbil sis toho chlapce, ale to nestačí jako důvod, abys tu zůstal a splnil povinnost vůči jeho matce. Není to nijak špatný důvod, proč s ní spát, ale nestačí to, abys tu zůstal. Vrať se domů a najdi si starší ženu s několika dětmi, jestli chceš – pak si můžeš být jistý, že budeš mít u ohniště plno dětí, z nichž můžeš udělat zdatné výrobce nástrojů. Rozhodně se ale vrať!“

Než stačil Jondalar odpovědět, přiběhl k nim asi desetiletý chlapec. Byl velký na svůj věk, přitom velmi štíhlý s úzkou tváří a s rysy, které byly na

chlapce příliš jemné. Jeho světle hnědé vlasy byly rovné a matné, ale měl chytré oříškové oči.

„Jondalare!“ křičel bez dechu. „Všude jsem tě hledal. Dolando je připravený a říční lidé čekají.“

„Řekni jim, že přijdeme, Darvo,“ řekl velký světlovlasý muž řečí Saramudonů. Chlapec vyběhl napřed a oba muži se chystali ho následovat, avšak Jondalar se zastavil. „Dobrá přání jsou už na místě, malý bratře,“ řekl a úsměv na jeho tváři zřetelně prozrazoval, že to je míněno upřímně. „Musel bych lhát, kdybych tvrdil, že jsem čekal, že to formálně zpečetíš. A co se tvého pokusu zbavit se mě týče – zapomeň na to! Nestane se každým dnem, aby něčí bratr našel ženu svých snů. Nechtěl bych pro lásku donky zmeškat, jak ty se spojíš se ženou.“

Thonolanův úšklebek rozzářil celou jeho tvář. „Víš, Jondalare, přesně za donku jsem ji pokládal, když jsem ji uviděl poprvé: za překrásného ducha z říše Matky, který přišel, aby mi zpříjemnil cestu do druhého světa. A já bych za ní šel, bez odporu... i teď bych to udělal.“

Jondalar vyšel za Thonolanem a na čele se mu vytvořila vráska. Představa, že by jeho bratr nějakou ženu následoval do smrti, mu dělala starost.

Cesta vedla zákruty po úzké pěšince dolů. Tímto způsobem se dalo sejít po svahu hustým listnatým lesem méně příkře. Dole se cesta rozšiřovala a přivedla je ke skalní stěně, podél které se mohli dostat až k nejzazšímu okraji útesu. Kolem skalní stěny byla pracně vysekaná úzká stezka, na níž se jen s největšími obtížemi vyhnuli dva lidé.

Jondalar šel za svým bratrem. Stále ještě měl stísněný pocit ve slabinách, když pohlédl dolů do hlubiny, na širokou Matku řek. Přitom strávili u Saramudonů v jeskyni Dolanda celou zimu a měl by si už tedy přivyknout. Přesto – jít po této stezce bylo stále ještě lepší než ostatní přístupové cesty.

Ne všechny skupiny zvané jeskyně žily skutečně v jeskyních. Obydlí zbudovaná v otevřené krajině byla taky obvyklá. Ale většinou se vyhledávala přirozená ochrana. Skalní úkryty byly velmi vítané, obzvlášť za tuhých zim, protože dobře chránily proti chladu. Jeskyně nebo skalní převis mohly mít rozhodující význam při volbě bydliště, neboť poskytovaly něco, co mělo větší význam než mnohé přednosti jiných míst. Když šlo o to zajistit si bydliště s dokonalou ochranou, pak nebyla žádný námaha příliš velká. Jondalar bydlel v jeskyních na strmých útesech a s úzkými terasami

před jejich ústím, ale nikdy neviděl něco, co by se podobalo tomuto bydlišti Saramudonů.

V dávných dobách se krunýř země z pískovce, vápence a břidlice zvrásnil a vytvořil vrcholy, které byly teď pokryté ledovci. Avšak s těmito poměrně měkkými horninami se smísily tvrdší krystalické skaliny, které vyvrhly ze zemského nitra vulkány, probuzené k činnosti stejnými silami, jaké způsobily zemské vrásnění. Celá rovina, kterou oba bratři minulého léta přešli a která byla kdysi dnem obrovského moře, byla lemovaná horami. Moře potřebovalo celá tisíciletí, aby si prorazilo průtok mezi horským hřebenem, který kdysi spojoval velký horský masiv na severu s jižním valem. A tento průtok nakonec odvodnil moře, takže vznikly rozsáhlé roviny.

Avšak hory se jen neochotně vzdávaly, a proto zmizel nejdřív měkký materiál. To vedlo k tomu, že se vytvořila jenom úzká průrva, lemovaná odolnějšími skalinami. Matka řek, do které těsně před průrvou vyústil veletok Sestry, když předtím Matka i Sestra posbíraly vody ostatních přítoků, nakonec vytvořila jediný široký proud, deroucí se touto průrvou. Na trase víc než sto padesáti kilometrů byly čtyři velké průsmyky, které tvořily bránu k jejímu dolnímu toku a kterému pak již nic nestálo v cestě ke konečnému cíli. Na mnohých místech dosahovala Matka šířku půldruhého kilometru a na jiných se musela prodrat mezi holými skalami, které byly od sebe vzdáleny sotva dvě stě metrů.

V průběhu zdlouhavého procesu, kdy se řeka prořezávala stovkami kilometrů horského hřebene, vodní spousty ustupujícího moře se přeměnily na proudy, vodopády, tůně a jezera, po nichž ještě dnes najdeme neklamné stopy. Vysoko na levém břehu, blízko místa, kde vznikl první úzký průlom, se vytvořil prostorný záliv s překvapivě rovným dnem. Původně to byl malý chráněný záliv, vytvořený působením vody a času. K němu patřící jezero už dávno zmizelo: zůstala jen vysoko nad vodní hladinou položená podkovovitá terasa, zasazená tak vysoko, že dokonce ani jarní vody, které dokázaly dramaticky zvednout vodní hladinu, se jí nepřiblížily.

Velká travnatá rovina sahala až k okraji terasy, která pak spadala příkře do hloubky. Přitom nebyla vrstva humusu nijak silná. To se ukázalo na několika mělkých jamách na vaření, které dosahovaly až na skalní podklad. V zadní polovině terasy se objevovaly keře a menší stromy, které se přimykaly až ke skalní stěně. V blízkosti strmé skály rostly stromy už do úctyhodné výšky a křoví houstlo a pokrývalo spodní část stěny. Mnohem dál vzadu u boční stěny bylo to, co tvořilo zvláštnost této vysoko ležící

terasy – hluboce vymletý pískovcový převis. Pod ním bylo umístěno několik dřevěných příbytků, které tvořily přibližně kruhovitě prostranství, skýtající místo pro hlavní ohniště a několik menších ohnišť a které bylo současně shromaždištěm.

Protilehlý kout terasy byl vybaven další zvláštností: dlouhým úzkým vodopádem, který padal z vysoké římsy, zpěnil se na zubatých skalách, než se přes malý pískovcový převis zřítíl do jezírka. Podél příkré stěny stékala voda dál až k nejzazšímu konci terasy, kde teď Dolando a řada dalších mužů čekali na Thonolana a Jondalara.

Dolando na ně zamával na pozdrav, když obcházel vyčnívající skálu a slézali z rohu dolů. Jondalar pospíchal za svým bratrem a dorazil na konec stěny právě v okamžiku, když Thonolan sestupoval po nebezpečné stezce vedle potoka, který po několika stupních stékal dolů k Matce řek. Touto stezkou by se nedalo sejít, kdyby si Saramudoni obtížně nevysekali několik schodů ve skále a nepřipecvnili podél stezky silné úchyty z lan. Stezka byla kluzká i v létě díky stékající vodě a zpěněným vlnám. V zimě byla neschůdnou skluzavkou plnou rampouchů.

Na jaře však Saramudoni – a to jak kamzíky lovící Saramudoni, tak i řeku obývající Ramudoni, kteří tvořili druhou polovinu kmene – běhali po stezce nahoru dolů obratně jako kamzíci, kteří ve vyšších polohách obývali skalní stěny. Stezka byla místy zledovatělá a místy zaplavená tající vodou.

Když Jondalar viděl scházet svého bratra s klidem a přezíravostí člověka k tomu zrozeného, říkal si, že Thonolan měl přinejmenším v jednom ohledu pravdu. Kdyby on, Jondalar, tady strávil celý svůj život, nikdy by si nezvykl na příkrý výstup k terase. Pohlédl dolů na vířící vodu prudkého proudu a znovu cítil svíravý pocit ve slabinách. Pak se zhluboka nadechl, stiskl zuby a sestoupil přes okraj.

Víc než jedenkrát byl vděčný za oporu lana, když uklouzl na ledu, a když dorazil dolů k řece, zhluboka si oddechl. Plovoucí základna ze svázaných kmenů, která se kolébala na proudu, skýtala ve srovnání s tím vítanou jistotu. Na vyvýšené střední části, která zabírala polovinu celé plochy, se tyčila řada dřevěných přístřešků, podobných těm nahoře pod skalním převisem.

Jondalar se pozdravil s několika obyvateli voru, když přecházel po svázaných kmenech až na konec, kde právě Thonolan sestupoval do jednoho z člunů. Jakmile nastoupil, odrazili a veslovali proti proudu vesly, která měla velmi dlouhý úchop. Rozhovor se omezoval na nejnútnejší. Silný proud byl ještě posílen jarním táním. Zatímco říční lidé veslovali,

sledovali Donolanovi muži plovoucí překážky, kterým bylo třeba se vyhnout. Jondalar se pohodlněji opřel a uvažoval o jedinečném soužití Saramudonů.

Kmeny, které poznal, se specializovaly rozdílným způsobem, a Jondalar se často ptal, co je asi přivedlo právě na jejich zvláštní cestu, kterou se vydali. U některých tomu bylo tak, že všichni muži podle zvyku plnili jednu funkci a ženy druhou, až byla každá činnost natolik sloučená s jedním z obou pohlaví, že žádná žena už nechtěla vykonávat práci, která byla v jejích očích mužská, a žádný muž by nepřenesl přes srdce, aby vykonal to, co považoval za práci ženskou. U jiných kmenů to bylo spíš tak, že určité úkoly a práce byly přisouzeny určitým věkovým skupinám – přičemž mladší lidé přebírali práce vyžadující více síly a starší se věnovali sedavé práci. Některé kmeny svěřovaly ženám plnou odpovědnost za výchovu dětí, přičemž jinde tomu bylo tak, že tento úkol převzali starší lidé obou pohlaví.

U Saramudonů byla specializace jiná a vyvinuly se u nich dvě rozdílné, i když příbuzné skupiny. Saramudoni lovili ve vyšších horských oblastech kamzíky a ostatní zvířata, přičemž Ramudoni, žijící na řece, se zaměřili na lov obrovských jeseterů, kteří občas dosahovali až devíti metrů. Kromě nich chytali okouny, štiky a velké kapry. Možná by je toto pracovní rozdělení mohlo přivést k tomu, že by se rozdělily ve dva různé kmeny, kdyby nebylo vzájemné potřeby, která je sdružovala.

Saramudoni vyvinuli postup, jak z kamzící srsti vyrábět překrásnou sametově měkkou kůži. Tato kůže byla tak jedinečná, že kmeny žijící ve vzdálenějších oblastech této krajiny přicházely, aby ji měnily za jiné zboží. Při tomto postupu šlo o přísně chráněné tajemství, avšak Jondalar zjistil, že k němu bylo zapotřebí oleje určitého druhu ryb. Tato okolnost dávala Saramudoni dobrý důvod udržovat s Ramudony úzké spojení. Na druhé straně se čluny budovaly z dubů, přičemž pro určitou výbavu člunů bylo zapotřebí bukového a borového dřeva a dlouhá prkna bočnic držely pohromadě čepy z tisu nebo vrby. Říční lidé byli tudíž odkázáni na znalosti stromů a lesů horských obyvatel, když chtěli dostat správné dříví.

Uvnitř kmene Saramudonů měla každá rodina Saramudonů svůj protějšek v rodině Ramudonů, s níž ji spojovala spleťtá síť příbuzenských svazků, které nemusely nutně znamenat pokrevní příbuznost. Jondalar ještě nepochopil všechny tyto vztahy, avšak když se jeho bratr spojil s Tamijí, nazývali ho najednou příslušníci obou skupin bratranče, a to díky Thonolanově družce, i když neměla žádné živé pokrevní příbuzné.

Očekávalo se, že bude plnit určité vzájemné povinnosti, i když to pro něho znamenalo sotva víc, než že musel užívat určitá oslovení, aby projevil náležitou úctu, když se bavil se svými novými příbuznými.

Jondalar jako muž bez stálé družky by mohl odejít, kdykoliv se mu zachtělo. Raději by se však vidělo, kdyby zůstal. Pokud si vezme ženu, situace se změní. Příbuzenské svazky, které spojovaly obě skupiny, byly tak silné, že když byl například některý příbytek příliš těsný a jedna nebo dvě rodiny Saramudonů se rozhodly odstěhovat, aby založily novou jeskyni, musel s nimi odtáhnout protějšek Ramudonů.

Existovaly určité obřady pro výměnu svazků, když se protějšek rodiny jiné skupiny nechtěl odstěhovat, avšak byla k tomu třeba ochotná jiná rodina. V zásadě však Saramudoni mohli trvat na tom, aby je Ramudoni následovali, a ti k tomu byli zavázáni. Pokud šlo o věci, které se týkaly půdy, měli rozhodovací právo Saramudoni. Ani Ramudoni však nebyli tak docela bez donucovacích prostředků. Tak například mohli odmítnout převážet své příbuzné Saramudony nebo jim pomáhat při hledání vhodného příbytku. Protože rozhodování, které souviselo s vodou, měli zase oni. V praxi se však o větších událostech, jako například o odchodu, rozhodovalo společně. Jak v praktické, tak v rituální oblasti se vyvinula dodatečná pouta, která posilovala příbuzenské vztahy mezi oběma skupinami. Mnohá z nich se týkala člunů. I když rozhodnutí o lodích plavících se po vodě byla právem Ramudonů, patřily lodě samotné Saramudonům, kteří následovně – v poměru k odpovídajícím protislužbám – byli uživateli služeb vykonávaných pomocí lodí. Zásady, které se rozvinuly, aby se zabránilo třenicím, byly mnohem složitější než praxe. Protože tu panovala vzájemná shoda a uznávala se práva druhého, obzvláště právo územní a odborné znalosti, docházelo jen výjimečně k třenicím.

Stavba lodí byla výsledkem společné práce, a to z praktických důvodů. Vyžadovala jak produkty vytvořené na zemi, tak i znalosti kolem vody, a to dávalo Saramudonům platný nárok na plavidlo používané Ramudony. Rituál posílil svazek, protože žádná žena z druhé kmenové skupiny nemohla žít s mužem, který by neměl takový nárok. Tak musel Thonolan nejdříve pomáhat při stavbě nebo opravě lodi, než se mohl spojit s ženou, kterou miloval.

Jondalar se rovněž těšil na stavbu lodi. Neobvyklé plavidlo mu učarovalo. Byl zvědavý a chtěl se dozvědět, jak se loď staví, jak se pohání kupředu a řídí. Rád by zůstal, ale nechtěl si hned vzít ženu Saramudonů jako jeho bratr. Přitom ho tito lidé od začátku velmi zajímali. Snadnost, s

jakou se pohybovali po velké řece a lovili obrovské jesetery, přesahovala všechno, co se dozvěděl nebo slyšel o druhých kmenech.

Znali řeku ve všech jejích projevech. On sám si ani neuměl představit, jak obrovské jsou rozměry této vodní cesty, dokud neviděl všechnu vodu pohromadě, a přitom nedosáhly toky ještě nejvyššího stavu. Avšak to, jak mohutný byl proud, se nedalo poznat z lodi, ale z náhledu. V zimě, když stezka vodopádem zamrzla krápníky a byla nepoužitelná, se udržoval styk mezi oběma skupinami pomocí lan a velkých pletených plošin, které visely přes okraj terasy obývané Saramudony až dolů k plošině Ramudonů. Pak se Ramudoni museli přestěhovat ke svým příbuzným Saramudonům do vysoko položeného sídliště.

Když sem Jondalar s Thonolanem dorazili, nebyly vodopády ještě zamrzlé, avšak jeho bratr byl v takovém stavu, že nemohl podstoupit tak nebezpečný výstup. Proto byli oba vytaženi nahoru v koši.

Když Jondalar poprvé viděl Matku řek z této vzdušné výše, pozvolna mu docházelo, jak obrovských rozměrů řeka dosahuje. Všechna krev z tváře mu zmizela, srdce mu tlouklo až v krku, tak ho to přemohlo, když se díval dolů na vodu a na zaoblené kopce na druhé straně řeky. Zmocnila se ho velká úcta před Matkou, jejíž plodové vody daly vzniknout řece v nádherném aktu zrození.

Zatím se už dávno dozvěděl, že existuje ještě jedna delší, snadnější, ale taky méně úchvatná cesta k výše položené terase – stezka, která se táhne od západu na východ přes horské průsmyky. Na východním konci průlomu se svažuje k širokému řečišti. Západní část této stezky vede vysočinou a předhůřím k roklím nebo vodním úžinám, je méně schůdná a náhle spadá dolů až na kraj řeky. A právě k tomuto místu teď jeli.

Lod' se už chystala zabočit ze středu řeky a přirazit ke skupině rozčileně mávajících lidí na šedém písčném břehu, když všeobecný údiv přiměl staršího bratra, aby se otočil.

„Jondalare! Podívej!“ Thonolanův prst ukazoval proti proudu řeky.

V potměšilé nádhře připlouval středem proudu, kde bylo nehlouběji, velký, rozeklaný a trpytící se ledovec. Průsvitné okraje, v nichž se lomilo sluneční světlo, propůjčovaly monolitu mlhavou záři, která obklopovala led jako svatozář. Avšak modrozelené, stinné hloubky skrývaly jeho zamrzlé srdce. Veslující muži změnili zkušeně směr a rychlost lodi, položili pak vesla naplocho a zastavili, aby nechali kolem proplout stěnu stvořenou ze zářivého chladu.

„Nesmíš se k Matce nikdy obracet zády,“ slyšel Jondalar jednoho z mužů.

„Řekl bych, že připlul po Sestře, Markeno,“ řekl muž sedící vedle něho.

„Jak připlul... velký led... sem, Karlono?“ zeptal se ho Jondalar.

„Ledová hora,“ řekl Karlono a užil slovo jeho uším ještě neznámé. „Možná, že pochází z ledovce na některé z hor, který se posunuje čím dál blíž,“ pokračoval a ukázal bradou směrem k bílým vrcholům nad svými rameny, protože se už zase chopil vesla. „Možná ale taky pochází až daleko ze severu a připlaval dolů po Sestře. Ta je hlubší než Matka a nerozvětjuje se do tolika koryt – obzvlášť v tuhle roční dobu. Tahle ledová hora je mohutnější, než vidíš. Větší část leží pod vodou.“

„Tomu se dá těžko uvěřit... ledová hora... tak velká a z tak velké dálky,“ řekl Jondalar.

„Ledové hory připlouvají každé jaro. Nejsou vždycky tak velké, jako je tahle. Dlouho asi nevydrží – led už je popukáný. Stačí, aby někde pořádně narazila, a roztrhne se. Kousek dál po proudu je uprostřed řeky těsně pod hladinou skála. Myslím, že tahle hora se dál nedostane,“ dodal Karlono.

„Stačí jeden pořádný náraz a roztrháme se,“ řekl Markeno. „Proto se nikdy k Matce neotáčej zády!“

„Markeno má pravdu,“ řekl Karlono. „Nesmíš jí nikdy věřit. Tahle řeka umí být velmi nepřijemná, když ti chce připomenout, že všechna tvá pozornost musí platit jenom jí.“

„Znám pár žen, které jsou podobné. Ty taky, Jondalare?“

Jondalar musel najednou myslet na Maronu. Vědoucí úsměv jeho bratra mu prozradil, na koho naráží Thonolan. Jondalar už delší čas nemyslel na Maronu, která doufala, že ho dostane za muže na slavnosti sloučení při letním setkání. V náhlém návalu touhy uvažoval, jestli ji kdy vůbec ještě uvidí. Byla krásná. Avšak to je Serenije taky, pomyslel si. Možná bych měl žít s ní. V mnohém ohledu je lepší než Marona. Serenije byla sice starší než on, avšak jeho často přitahovaly starší ženy. Proč se nespojit s některou ženou, jako to udělal Thonolan, a prostě zůstat tady?

Jak dlouho už jsme pryč? Přes rok – minulého jara jsme odešli z Dalanarovy jeskyně. A Thonolan se nevrátí. Všichni dělají, co jen mohou, kvůli němu a Tamiji – možná bys měl počkat, Jondalare, řekl sám sobě. Koneckonců nechceš připoutat všeobecnou pozornost právě v jejich velký den na sebe... a Serenije by si musela myslet, že tě to napadlo teprve dodatečně... Později...

„Proč vám to tak dlouho trvalo?“ zaslechl hlas z břehu. „Čekali jsme na vás a přišli jsme z daleka, po zemi.“

„Museli jsme najít tyhle dva. Myslím, že se nám chtěli schovat,“ odpověděl Markeno se smíchem.

„Na schovávání je teď příliš pozdě, Thonolane. Tahle, ta tě už má na udici!“ řekl muž, který se za Tamijí brodil vodou, aby pomohl dostat loď na pevninu. Učinil pohyb, jako by vrhal harpunu, a pak trhl, aby hák zasekl hlouběji.

Tamija se začervenala, avšak pak se usmála. „No, musíš přiznat, že je to dobrý úlovek, nebo snad ne, Barono?“

„Ty dobrá rybářka,“ prohlásil Jondalar. „On dřív vždycky utéct.“

Všichni se smáli. I když Jondalar ještě tolik nemluvil jejich řečí, byli rádi, že se mohl účastnit tohoto žertování. Kromě toho rozuměl víc, než dokázal říct.

„Co by bylo zapotřebí, aby se ulovil takový kus, jako jsi ty, Jondalare?“ zeptal se Barono.

„Správná návnada!“ prohlásil Thonolan pohotově a podíval se s úsměvem na Tamiji.

Vytáhli loď na úzký pruh břehu, a když vystoupili veslaři, zvedli ji a vynesli nahoru do svahu až k vyklučené mýtině v hustém dubovém lese. Očividně se toto místo používalo už celá léta. Na zemi kolem ležely dubové kmeny, tlusté větve a třísky – ohniště před velkým přístřeškem proti větru a dešti na jedné straně mýtiny rozhodně nemělo nedostatek dříví na topení – avšak mnohé dříví tu leželo tak dlouho, že už začínalo trouchnivět. Práce se soustředila na několika místech na mýtině – na každém ležel jeden člun v různých stupních zhotovení.

Člun, ve kterém přijeli, byl spuštěn na zem a noví příchozí pospíchali k lákavému teplu ohně. Několik lidí zanechalo práce a připojilo se k nim. Z dřevěného koryta, které bylo vysekané ze silného kmene, vycházela vůně kořeněného bylinného čaje. Čaje rychle ubývalo, protože si všichni s chutí nabrali poháry. Kulaté říční kameny k vaření byly navršené nablízku a vedle byly taky připravené namočené listy. Už se nedalo rozeznat, jaké byliny se tam ve velkém množství louhovaly.

Koryto se rychle vyprázdnilo a právě mělo být znovu naplněno. Dva muži naklonili silný vydlaný kmen, aby z něho dostali poslední zbytky čaje, a třetí vložil kameny do ohně pro ohřev vody. V korytě byl neustále připravený čaj, aby se mohl napít každý, kdo měl žízeň. V ohni se udržovaly horké kameny, aby mohly přihřát pohár, pokud čaj příliš vystydl.

Po dalším přátelském škádlení a drobném popichování páru, který měl být vbrzku sloučen, odložili zase všichni poháry ze dřeva nebo z pevně upletených rostlinných vláken na zem a vrátili se ke své práci. Thonolan měl začít stavbu člunu těžší prací, k níž však nebylo třeba obzvláštních znalostí – měl porazit strom.

Jondalar se právě s Karlone bavit o lodích, což bylo oblíbené téma vůdce Ramudonů. Dotazoval se ho na všechno možné. „Z jakého dřeva se dají postavit dobré lodě?“

Karlono měl radost nejen z rozmluvy jako takové, ale i ze zřejmé inteligence mladého muže, a s chutí a zasvěceně mu odpovídal.

„Nejvhodnější je dřevo zeleného dubu. Je tuhé a přitom pružné, silné, ale ne těžké. Když uschne, ztratí trochu ohebnost, ale strom se dá porazit v zimě a uchovat jeden nebo dokonce dva roky namočený nebo v blátě. To pak tolik nevyschne, než se s ním začne pracovat. Ale když leží příliš dlouho ve vodě a moc nasákne vodou, dá se obtížně zpracovávat. Kromě toho se pak loď ve vodě těžko vyvažuje. Ale nejdůležitější je vyhledat správný strom.“ Karlono si při povídánírazil cestu do lesa. „Velký strom?“ zeptal se Jondalar.

„Nezáleží jenom na velikosti. Pro dno a boky se používají vysoké stromy s rovnými kmeny.“

Karlono vedl vysokého Zelandonce na místo, kde rostly stromy obzvlášť hustě. „V hustých lesích rostou stromy do výše, aby získaly trochu světla.“

„Jondalare!“ Starší z bratrů užasle vzhlédl, když slyšel Thonolanův hlas. Stál s ostatními kolem obrovského dubu, který byl obklopen řadou dalších vysokých rovných stromů, které se rozvětvovaly až vysoko nahoře. „To mám radost, že tě vidím! Tvůj malý bratr by mohl potřebovat tvoji pomoc. Víš, že se nesmím spojit s Tamijí, dokud nebude postavena nová loď, a tenhle“ – ukázal hlavou na velký strom – „musím porazit, protože se z něho mají nadělat prkna – nebo ať už se tomu říká jakkoliv. A jenom se podívej na toho obra! Neměl jsem tušení, že stromy vůbec můžou být tak vysoké! Na tenhle budu potřebovat celou věčnost, než ho porazím! Velký bratře, než já budu ženatý, bude ze mě stařec.“

Jondalar se usmíval a potřásl hlavou. „Těm velkým prknům, která se používají na větší lodě, se říká fošny. Jestli se chceš stát Saramudonem, měl bys to vědět.“

„Já budu Saramudonem. Lodě přenechám Ramudonům. Chodit na lov kamzíků, to je něco, co umím. Už dřív jsem lovil v horách kozorožce a muflony. Pomůžeš mi teď? Potřebujeme každou silnou ruku.“

„Pokud nechci, aby chudák Tamija musela čekat, až z tebe bude stařec, tak ti asi budu muset pomoci. Kromě toho rád uvidím, jak se něco takového dělá,“ řekl Jondalar, obrátil se pak na Karlona a řekl řečí Saramudonů: „Jondalar pomůže porazit strom. Mluvit později víc?“

Karlono se souhlasně usmál a ustoupil, když začaly odletovat první třísky. Ale nezůstal u nich dlouho. Bude to trvat větší část dne, než se jim podaří porazit tohoto lesního obra, a než k tomu dojde, všichni se ještě kolem něho shromáždí.

Thonolan začal se zásekem vysoko a vedl ho pak v ostrém úhlu dolů až k vodorovnému zárezu. Odletovaly drobné třísky. Kamenné sekery nepronikaly hluboko do dřeva. Ostří muselo mít určitou tloušťku, pokud mělo něco vydržet, a nemohlo proto proniknout příliš hluboko. Jak se propracovávali až ke středu, obrovský kmen vypadal spíš jako nahlodaný než podsekaný. Přesto se každou vypadlou třískou blížili k srdci prastarého obra.

Den už se chýlil ke konci, když Thonolanovi podali novou sekeru. Zatímco všichni, kteří pracovali, se shromáždili nablízku, zasadil Thonolan starému obru pár posledních ran a odskočil, když ho slyšel praštět a naklánět se.

Nejdřív se nakláněl jenom pomalu, pak nabral v pádu tíhu a sebral s sebou větve sousedních stromů a vzal s sebou i některé slabší stromy, než dopadl s praskotem na zem. Ještě jednou zapružil, zachvěl se a pak tam tiše ležel.

Do lesa se navrátilo ticho, jakoby hlubokou úctou dokonce ptáci utichli. Majestátní starý dub byl poražen, oddělen od svých životadárných kořenů. Tiše a důstojně poklekl Dolando vedle pařezu, vyhrabal holýma rukama jamku a vložil do ní žalud.

„Kéz požehnaná Mudo přijme naši prosbu a dá vzniknout novému stromu,“ řekl, zasypal žalud zemí a zalil ho vodou.

Slunce se už položilo do oparu horizontu a proměnilo mraky ve zlaté pruhy, když se vydali na dlouhou cestu zpátky na vysoko položenou terasu. Než dorazili ke staré zátoce, prošel západ slunce celým spektrem barev od zlaté a bronzové až po červenou a slézovou. Když obešli vystupující les, Jondalar se zastavil uhranut nedotčenou krásou panoramatu, které se před ním otevřelo. Udělal několik kroků po okraji propasti a byl tak zaujat

pohledem, který se mu naskytl, že ani neměl nepříjemné pocity ze zejícího prázdna pod sebou. Matka řek ležela dole před ním a zrcadlila zářivé nebe stejně jako temnější stíny hor na druhé straně. Hladký povrch pouze dával tušit pohyb proudů v hloubce a pulzující život.

„Krásné, co?“

Jondalar se obrátil po hlase a usmál se na ženu, která k němu přistoupila. „Ano, krásné, Serenije.“

„Velký svátek dnes večer. My oslavujeme. Tamiji a Thonolana. Čekají – máš přijít.“

Obrátila se k odchodu, avšak on ji vzal za ruku, pevně ji podržel a pozoroval, jak se v jejích očích zrcadlí poslední paprsky zapadajícího slunce.

Měla v sobě něco mírného a odevzdaného. Bylo to nadčasové přijetí, které nemělo co dělat s věkem – byla jenom o několik let starší než on. Ani s únavou to nemělo co dělat. Mnohem spíš tomu bylo tak, že neměla žádné požadavky a nic neočekávala. Smrt jejího prvního druha a prožitek druhé lásky a potrat dítěte, ještě než nastal čas požehnat svazku, jí daly poznat zármutek. Musela se naučit s ním žít a naučila se chápat bolest jiných. Všichni k ní přicházeli se svými starostmi a se svými zklamáními, a vždycky od ní odcházeli s úlevou, protože za svůj soucit výměnou nic nežádala.

Měla uklidňující vliv na nešťastně zamilované i na bojácné pacienty, a proto byla často k ruce šamudovi. Díky tomu se naučila mnohému z jeho léčitelského umění. Tak ji poznal Jondalar zpočátku, když pomáhala léčiteli uzdravit Thonolana. Když se jeho bratr zase postavil na nohy a dostatečně se zotavil, aby mohl jít k ohništi Dolanda a Roš, především ale k Tamiji, odstěhoval se Jondalar k Sereniji a jejímu synovi Darvovi. Neptal se o dovolení a ona to ani neočekávala.

Její oči neustále něco zrcadlí, pomyslel si, když se předklonil, aby ji pozdravil lehkým polibkem, než se vydají k plápolajícím ohnům. Nikdy nedohlédl jejich hloubku. Odsunul stranou dotěrnou myšlenku, že jí je proto vděčný. Bylo to, jako by ho znala lépe, než se zná on sám. Věděla o jeho neschopnosti dát se zcela, zamilovat se až po uši, jako to udělal Thonolan. A dokonce zřejmě chápala, alespoň mu ničím nedala najevo svou nelibost, že vyrovnává nedostatek citové hloubky tím, že ji miluje obratně a uspokojuje ji natolik, až jí to bralo dech. Přijímala to stejně jako jeho občasnou špatnou náladu, aniž v něm proto probouzela pocity viny.

Vlastně tomu nebylo tak, že by byla zdrženlivá – mluvila a smála se ráda – ale byla jen usedlá a nedalo se zcela poznat, co si v skrytu duše myslí nebo cítí. Jedinkrát se domníval, že zahlédl něco víc v jejím pohledu, a to bylo tehdy, když pohlédla na svého syna.

„Proč vám to tak dlouho trvalo?“ zeptal se Darvo s úlevou, když je viděl přicházet. „Už jsme chtěli začít jíst, ale všichni na vás počkali.“

Darvo viděl Jondalara a svou matku stát na kraji terasy, ale nechtěl je rušit. Zpočátku mu vadilo, že se má s někým dělit o dosud veškerou pozornost u jejich ohniště. Ale pak zjistil, že je příjemné, když tu je ještě někdo, kdo mu věnuje pozornost. Jondalar se s ním bavil často, vyprávěl mu o svých dobrodružstvích z cesty a vyprávěl o loveckých zvycích a obyčejích svého lidu – a naslouchal mu se zájmem, který nebyl předstíraný. Co však bylo ještě víc vzrušující, Jondalar ho začal učit některé techniky při výrobě nástrojů, které si chlapec osvojil s takovým nadáním, že je to oba udivovalo.

Chlapec byl nadšený, když se Jondalarův bratr rozhodl vzít si za ženu Tamiji, protože vroucně doufal, že se i Jondalar rozhodne zůstat a vezme si za ženu jeho matku. Vědomě se snažil jít jim z cesty, aby nerušil jejich vztah. Netušil, že ho vlastně svou přítomností upevňuje.

Jondalarovi skutečně nešla ta představa po celý den z hlavy. Zjistil, že si prohlíží a hodnotí Sereniji. Měla světlejší vlasy než její syn, byly vlastně spíš světlé než hnědé. Sice nebyla štíhlá, ale zato tak velká, že působila tím dojmem. Patřila k těm málo ženám, které poznal a které mu sahaly až po bradu, což považoval za příjemnou výšku. Matka a syn si byli velmi podobní, dokonce i v oříškové barvě očí, i když ty jeho nebyly tak zastřené jako její. Jemné rysy tváře byly u ní překrásné.

Mohl bych s ní být šťastný, pomyslel si. Proč s ní prostě nezůstanu? A v tomto okamžiku ji upřímně chtěl, cítil opravdové přání žít s ní.

„Serenije?“

Pohlédla na něho a byla očarovaná jeho neuvěřitelně modrýma očima. Zračila se v nich jeho potřeba, jeho žádost, zcela se obracející k ní. Síla jeho vyzařování – která byla naprosto nevědomá, a proto působila o to silněji – ji překvapila a protrhla obranné valy, kterými se pečlivě obklopila, aby se vystříhala další bolesti. Byla otevřená, zranitelná a přitahovalo ji to k němu téměř proti její vůli.

„Jondalare...“ V jejím hlase zazníval souhlas.

„Já... dnes jsem dlouho přemýšlel.“ Bojoval s řečí. Většinu svých představ dokázal proměnit ve slova, avšak když šlo o vyjádření myšlenek,

měl s tím obtíže. „Thonolan... můj bratr ... dlouho spolu na cestě. Teď milovat Tamiji, chce zůstat. Jestli ty... já bych chtěl...”

„Pojďte, vy dva. Všichni jsou hladoví a jídlo je...” Když je Thonolan viděl tak těsně vedle sebe a ztracené v hloubce očí druhého, odmlčel se. „Hm... je mi líto, bratře. Nechtěl jsem rušit.”

Odtáhli se, pravý okamžik byl zmeškán. „To je v pořádku, Thonolane. Neměli bychom nechat ostatní čekat. Můžeme si promluvit později,” řekl Jondalar.

Když pohlédl na Sereniji, zdála se překvapená a zmatená, jako by nevěděla, co se to stalo – a snažila se opět vyspravit kolem sebe svůj val hostejnosti.

Odebrali se pod pískovcový převis a cítili teplo velkého ohně hlavního ohniště. Po jejich příchodu si všichni našli nějaké místo v blízkosti Thonolana a Tamije, kteří stáli na dobře viditelném místě za ohněm. Slavnost slibu znamenala slavnostní začátek rituálního období, jež vyvrcholilo svatebním obřadem. Do té doby se mladý pár měl vídat co nejméně.

Kolem páru se uzavřel kruh lidí, kteří se všichni velmi dobře znali a byli spojeni pocitem sounáležitosti. Tamija a Thonolan si podali ruce, a protože viděli jenom dokonalost v očích druhého, chtěli svou radost oznámit světu a potvrdit před ostatními svůj slib.

Předstoupil šamud. Tamija a Thonolan poklekli, aby léčitel a duchovní vůdce jeskyně mohl nasadit každému na hlavu věnec z právě pučících větviček hlohu. Pak se zvedli a ruku v ruce obešli třikrát kolem ohně a kolem ostatních shromážděných a zaujali zase svá místa. Tak se uzavřel kruh, kterým do své lásky pojali celou jeskyni Saramudonů.

Šamud se k nim obrátil a promluvil s pozdvíženými pažemi: „Kruh začíná a končí na stejném místě. Život je jako kruh, který začíná a končí Velkou Matkou, první Matkou, která ve své osamělosti stvořila všechen život.“ Všichni bez potíží slyšeli i v praskotu plamenů jeho chvějící se hlas. „Požehnaná Mudo je náš počátek a náš konec. Z ní všichni pocházíme. K ní se vracíme. Ona je ta, která se o nás všemi způsoby stará. Jsme její děti, všechen život vychází z ní. Ona štědře rozdává ze své plnosti. Její tělo nás zásobí vším: potravou a vodou a teplým obydlím. Z jejího ducha přicházejí dary moudrosti a srdečnosti a všechny naše znalosti, oheň a přátelství. Avšak největší dary pocházejí z její všeobjímající lásky.

Velká Matka Země má radost ze štěstí svých dětí. Těší se s námi, když užíváme života, a proto nám dala překrásný dar slasti. My ji uctíváme,

prokazujeme jí úctu, když sdílíme její dar. Požehnaným mezi námi dává svůj největší dar, zvláštní a obdivuhodnou schopnost tvořit život.“ Šamud pohlédl na mladou ženu.

„Tamije, ty patříš k požehnaným. Budeš-li všemi způsoby uctívat Mudo, možná ti bude dán dar darování života a porodíš. Přesto duch života, který porodíš, pochází jenom od Velké Matky.

Thonolane, když slavnostně slíbíš starat se o druhého člověka, budeš jako Ona, která se stará o nás o všechny. Tím, že budeš uctívat Ji, bude možná i tobě dána tvůrčí síla, aby žena, o kterou se budeš starat, porodila dítě nebo aby někdo jiný od Mudo požehnaných mohl vzejít z tvého ducha.“ Šamud se obrátil ke skupině shromážděných.

„Každý z nás, kdo pečuje o druhého, uctívá Matku a je požehnán její plodností.“

Thonolan a Tamija se na sebe usmívali, a když šamud ustoupil, usedli na pletené rohože. Na toto znamení začala slavnost. Nejdřív dostal mladý pár mírně opojný nápoj z květů pampelišek a medu, který kvasil od posledního úplňku. Pak se nápoje napili i všichni shromáždění.

Dráždivé vůně jídel upozornily všechny, jak jsou hladoví po tvrdé práci tohoto dne. Ani ti, kteří zůstali nahoře na terase, nesložili ruce v klín, jak se ukázalo, když roznášeli první nádherně vonící jídlo. Markeno a Tholije – Thonolanova a Tamijina rodina u Ramudonů – přinesli mladému páru chutně připravenou, čerstvou, na otevřeném ohni pečenou bělici, která se chytila toho rána do vrše. Ostrá omáčka k ní byla z vařeného šťovíku rozmačkaného na kaši.

Jondalar tuto omáčku neznal, ale chutnala mu a zdálo se mu, že báječně doplňuje chuť ryby. Koše, naplněné malými kousky chutných příloh k rybě, se podávaly kolem. Když Tholije usedla, zeptal se jí, z čeho jsou.

„Z bukvic, které jsme nasbíraly minulý podzim,“ řekla a vysvětlila mu podrobně, jak je třeba nejdřív ostrým nožem odstranit vnější slupku bukvic a pak je opatrně opékat tak, že se jimi třese společně s rozžhavenými uhlíky na plochých miskovitých koších, které musí být neustále v pohybu, aby se nic nespálilo. Nakonec se obalí v soli.

„Sůl přinesla Tholije,“ řekla Tamija. „To patřilo k jejímu věnu.“

„Žije hodně Mamutonů v blízkosti moře, Tholije?“ zeptal se Jondalar.

„Ne, náš tábor patřil k těm, které jsou nejbliž moře. Většina Mamutonů žije dál na severu. Mamutoni jsou lovci mamutů,“ řekla hrdě. „My jsme každým rokem táhli na lov na sever.“

„Jak jsi to dokázal vzít si ženu Mamutonů?“ zeptal se světlolvasý Zelandonec Markena.

„Unesl jsem ji,“ odpověděl a mrkl přitom na plnou mladou ženu.

Tholije se usmívala. „To je pravda,“ řekla. „Ale samozřejmě bylo všechno předem domluveno.“

„Poznali jsme se, když jsem byl s jednou výměnnou výpravou na cestě na východ. Sjeli jsme až dolů k ústí Matky. Byla to moje první velká cesta. Mně bylo jedno, jestli je ze Saramudonů nebo Mamutonů – ale rozhodně jsem se nechtěl vrátit bez ní.“

Markeno a Tholije vyprávěli o obtížích, jaké vyvolalo jejich přání se vzít. Bylo třeba dlouhého vyjednávání, smlouvání podmínek, a potom ji musel uloupit, aby se mohly obejít určité zvyky. Ona byla víc než ochotná mu v tom napomáhat. Svatba by se bez jejího souhlasu nemohla konat. Už dřív došlo k takovým případům spojení, podle kterých se řídili, ale nestávalo se to často.

Lidských tlup bylo jen málo a žily tak daleko od sebe, že se jedna jen zřídka dostala na území druhé, což vedlo k tomu, že každé setkání s cizincem mělo v sobě dráždivou chuť neznámého. I když se zpočátku pochopitelně měli na pozoru, nebyli si většinou nepřátelsky nakloněni a všeobecně byli cizinci vítáni. Většina loveckých kmenů byla zvyklá putovat dlouhé vzdálenosti. Často následovali stáda na jejich každoroční pouti a u mnohých byla i dlouhá tradice osamělých cest, kterou jednotlivci někdy během života podnikli.

K třenicím docházelo mnohem častěji uvnitř skupin, kde se všichni vzájemně znali. Nepřátelství, pokud k němu došlo, nepřekročilo hranice vlastního kmene. Vášnivé výbuchy se držely na uzdě vžitými mravy a často byly řízeny i rituály, i když se na ně nikdy přehnaně nedbalo a mohly se případně i měnit.

Saramudoni a Mamutoni spolu odedávna vyměňovali nejružnější věci, kromě toho měli příbuznou řeč a podobné zvyky a obyčeje. Zatímco Saramudoni nazývali Velkou Matku Zemi Mudo, Mamutoni ji nazývali Mut. Pro všechny to však byla božská bytost a současně první Matka.

Mamutoni byli kmenem s výrazným sebevědomím, které se projevovalo otevřeností a přívětivostí. Jako skupina se neobávali ničeho – koneckonců byli přece lovci mamutů. Byli bojovní, vynalézaví a bez zloby, a navíc přesvědčení, že i všichni ostatní je vidí takové, jako oni sami sebe. I když Markeno tvrdil, že dohady nebraly konce, neexistovala žádná nepřekonatelná překážka proti jeho svazku s Tholijí.

Tholije sama byla typickou zástupkyní svého lidu: otevřená, přátelská a sebejistá, takže ji každý měl rád. Ano, bylo tomu dokonce tak, že jen málo lidí dokázalo odolat jejímu přímému chování. Nikdo jí neměl za zlé, když kladla nejintimnější dotazy, protože každý cítil, že v tom není zlý úmysl. Prostě se o všechno zajímala a neviděla důvod, proč by měla krotit svou zvědavost.

Blížila se k nim dívka s dítětem v náručí. „Samijo se probudila, Tholije. Myslím, že má hlad.“

Matka vděčně přikývla a přiložila dítě k prsu, aniž přerušila zábavu. Kolem se podávaly další lahůdky: jasanová semena, dlouho naložená ve slaném nálevu, a čerstvé plody podzemnice. Malé hlízy se podobaly těm, které Jondalar znal. V prvním okamžiku chutnaly jako ořechy, ale pak měly překvapivě příchut' ředkvi, která byla u hostitelů obzvlášť oblíbená. Jondalar se nemohl rozhodnout, jestli mu to vlastně chutná, nebo ne. Dolando a Roš nabídli mladému páru další jídlo: velmi chutnou kamzičí pečení, ke které bylo temně červené brusinkové víno.

„Už ta ryba mi moc chutnala,“ řekl Jondalar svému bratrovi, „ale tahle pečené překonává všechno!“

„Tamija říká, že je to tradiční jídlo, které je kořeněné sušenými listy myrty. Kůra se používá k vydělávání kamzicí kůže – odtud ta nažloutlá barva. Myrta roste v močálovitých oblastech, obzvlášť tam, kde Sestra ústí do Matky. Můžu mluvit o štěstí, že se tam minulého podzimu vypravili, aby nasbírali kůru a listí – to bylo tehdy, když nás našli.“

Jondalar zachmuřil čelo při vzpomínce na tuto dobu. „Máš pravdu, měli jsme štěstí. Přesto bych si přál, kdybych jim to všechno mohl nějak oplatit.“ Jeho vrásky se ještě prohloubily, když pomyslel na to, že jeho bratr je teď jedním z nich.

„Tohle víno je věno Tamije,“ řekla Serenije.

Jondalar sáhl po svém poháru, napil se trochu a přikývl. „Dobré. Silně dobré!“

„Moc dobré!“ opravila ho Tholije. „Je moc dobré.“ Neměla nejmenší zábrany, když ho opravovala. Sama měla ještě trochu obtíže s řečí, ale myslela, že mluví velmi dobře.

„Moc dobré!“ opakoval a usmíval se na malou boubelatou mladou ženu s kojencem u prsu. Líbila se mu její otevřenost a upřímnost a její vstrícná povaha, která druhým umožňovala překonat ostych a zdrženlivost. Obrátil se na svého bratra. „Má pravdu, Thonolane. Tohle víno je moc dobré. Dokonce matka by s tím souhlasila. Myslím, že by se jí Tamija líbila.“

Najednou si Jondalar přál, aby to neřekl. Thonolan svou družku nikdy k jejich matce nepřivede, pravděpodobně už sám Marthonu nikdy neuvidí.

„Jondalare, měl bys mluvit řečí Šaramudonů. Nikdo ti tu nerozumí, když mluvíš vaší řečí, a taky se to rychleji naučíš, když budeš pořád mluvit naší řečí,“ řekla Tholije a starostlivě se předklonila. Mluvila z vlastní zkušenosti.

Jondalara se to dotklo, ale nemohl se na ni zlobit. Tholije to mínila upřímně a od něho bylo nezdvořilé, že mluvil řečí, které jinak nikdo nerozuměl. Zrudl, ale stejně se usmíval.

Tholije si všimla Jondalarových rozpaků. I když nikdy nevážila slova, nebyla bez jemnocitu. „Proč se všichni neučíme řeč druhých? Mohli bychom přece vlastní řeč zapomenout, kdybychom neměli někoho, s nímž bychom tu a tam promluvili. Vaše řeč zní tak melodicky. Já bych se ji ráda naučila.“ Přitom se usmívala na Jondalara a Thonolana. „Najdeme si na to každý den chvíli času,“ prohlásila, jako by to bylo samozřejmé, že všichni jsou stejného mínění.

„Tholije, ty by ses možná ráda naučila jejich řeč, ale možná nemají oni chuť učit se řeč Mamutonů,“ řekl Markeno. „Na to jsi nepomyslela?“

Teď bylo na ní, aby zrudla. „Ne, nepomyslela,“ řekla překvapeně a současně zaraženě, když poznala, jak byla neomalená.

„No, já bych se rozhodně chtěla naučit řeč Mamutonů a Zelandonců. Myslím, že je to dobrý nápad,“ řekla Tamija.

„I mně se to zdá být dobrý nápad, Tholije,“ řekl Jondalar.

„Jakou to tady budeme mluvit hatmatilkou. Polovina Lamudonů jsou Mamutoni, a teď ještě polovina Šaramudonů budou napůl Zelandonci,“ řekl Markeno a usmíval se něžně na svou družku.

Že si oba byli oddáni, to na nich poznal každý. Hodí se k sobě, pomyslel si Jondalar, ale musel se přitom usmát. Markeno byl velký jako on, i když ne tak svalnatý, a když byli vedle sebe Tholije a on, vynikl jenom protiklad jejich tělesných rysů: Tholije pak vypadala ještě silnější a kulatější, než už byla, a Markeno ještě větší a tenčí.

„Můžu se taky připojit?“ zeptala se Serenije. „Mně se to zdá zajímavé učit se řeč Zelandonců a myslím, že pro Darva by bylo dobré, kdyby se uměl domluvit s Mamutony. Vždyť se třeba jednou bude chtít vydat na výměnnou výpravu.“

„Proč ne?“ Thonolan se smál. „Jestli na východ nebo na západ – když je člověk na cestě, vždycky to pomůže, když zná i jiné řeči.“ Podíval se na svého bratra. „Ale když je člověk nezná, stejně mu to nezabrání v tom, aby

porozuměl hezké ženě, že je to tak, Jondalare? Obzvlášť když má člověk velké modré oči,“ dodal zelandonsky a ušklíbl se.

Jondalar se smál dobromyslnému popichování svého bratra. „Měl bys mluvit šaramudonsky, Thonolane,“ řekl a mrkl na Tholiji. Napíchl si nožem kousek zeleniny z dřevěné mísy. Nezdálo se mu tak docela v pořádku, aby k tomu používal levou ruku, jak bylo zvykem u Saramudonů. „Jak se jmenuje tohle?“ zeptal se. „My tomu říkáme houba.“

Tholije mu řekla název nejdřív svou řečí a pak řečí Saramudonů. Nato napíchl zelený stonek a podržela ho tázavě do výšky.

„To je mladý lopuchový košťál,“ řekla Tamije, ale pak jí došlo, že slovo samo o sobě mu nic moc neřekne. Nato vstala, přešla naproti k hromadě odpadků v blízkosti ohniště a přinesla několik zvadlých, ale ještě dobře poznatelných listů lopuchu. „Lopuch,“ řekla a ukázala velký, chlupatý, šedozelený list, který byl stržený z lodyhy. Kývnutím jí dal na srozuměnou, že pochopil. Nato zvedla do výšky dlouhý úzký zelený list, který měl nezaměnitelný pach.

„Ano, to je to! Já věděl, že ten pach znám,“ řekl Jondalar bratrovi. „Jenom jsem nevěděl, že má česnek takové listy!“ A pak se obrátil na Tamiji: „A jak se jmenuje tohle?“

Řekla mu šaramudonsky výraz pro česnek. Tholije pro to neznala žádné slovo v řeči Mamutonů, ale zato tím spíš pro sušený list, který Tamija zvedla právě do výšky.

„Chaluha,“ řekla. „To jsem přinesla já. Roste v moři a může se tím zahustit jídlo.“ Pokusila se to vysvětlit, nebyla si ale jistá, jestli jí všichni rozuměli. Přidala chaluhu jako přísadu do tradičního jídla, protože stáli v tak úzkém vztahu k novému páru, ale taky proto, že to dodávalo jídlu jinou, zajímavou chuť. „Už jí tu moc nezbylo. Patřilo to k mému věnu.“ Tholije si položila dítě na rameno a plácala ho po zádičkách. „Už jsi dala svůj dárek stromu požehnání, Tamije?“

Tamija sklonila hlavu a stydlivě se usmívala. Nebylo zvykem klást takovou otázku veřejně. „Doufám, že Matka požehná můj svazek dítětem, které bude stejně zdravé a šťastné, jako je tvoje, Tholije. Neodvykáš už Samiji?“

„Ona jen tak dudlá, protože jí to je příjemné. Kdybych ji nechala, nezbavila bych se jí po celý den. Nepodržela bys mi ji? Já si musím odskočit.“

Když se Tholije vrátila, obrátil se hovor k jiným věcem. Zbytky jídel už byly odklizeny a o to víc tu teď bylo vína. Někdo vyklepával rytmus na

jednostranně potažený bubínek a improvizoval text písni. Když si Tholije zase vzala své dítě, vstali Thonolan a Tamija a pokusili se tiše vytratit. Ale než se nadáli, byli s úšklebky obstoupeni.

Bylo obvyklé, že pár, který měl být spojen, opustil slavnost dřív, aby byl ještě pár okamžiků o samotě, než nastane předmanželské odloučení. Protože však byli čestnými hosty, nemohli se jen tak tiše vytratit, pokud se na ně ostatní ještě obraceli a chtěli s nimi hovořit. Muselo se to stát tak, aby si toho nikdo nevšiml, přitom však o tom samozřejmě věděli všichni. Byla to spíš hra a očekávalo se od nich, že budou hrát svou roli – pokusí se zmizet, zatímco všichni ostatní se budou dívat stranou, a že pak budou koktat zdvořilé omluvy, když budou přistiženi. Po chvíli žertování je nakonec přece jenom nechali odejít.

„Přece nepospícháš, nebo?“ ptali se Thonolana.

„Už se připozdívá,“ vymlouval se Thonolan s úšklebkem.

„Ale co, je ještě brzy, sněz přece ještě něco, Tamije.“

„Já už do sebe nedostanu ani sousto.“

„Tak ještě pohár vína, Thonolane, přece neodmítneš víno? Pohár báječného Tamijina borůvkového vína.“

„Hm... málo.“

„Ještě trochu tobě, Tamije?“

Přitiskla se víc k Thonolanovi a ohlédla se spiklenecky přes rameno. „Už jenom trochu, ale někdo musí donést naše poháry. Jsou tamhle naproti.“

„Samozřejmě. Počkáte přece, že ano?“

Někdo šel pro poháry, zatímco všichni ostatní se tvářili, jako že ho při tom sledují. Thonolan a Tamija se skryli do tmy na druhé straně ohniště.

„Thonolane, Tamije! Mysleli jsme, že si s námi vypijete pohár vína.“

„To si vypijeme. Já jenom musím rychle ven. Vždyť víte, jak to chodí po tak bohatém jídle,“ prohlásila Tamija.

Jondalar, který stál vedle Serenije, s ní chtěl pokračovat v dřívějším rozhovoru. Oba se dobře bavili. Jondalar přisedl blíž k ní, chtěl jí něco zašeptat, požádat ji, aby i oni odešli do ústraní, jakmile se ostatní unaví žertováním a nechají mladý pár odejít. Pokud se má se Serenijí zasnoubit, pak teď, než mu v tom zabrání jeho váhavost, která se ho už zase zmocňovala.

Nálada stoupala – borůvky byly minulého roku obzvlášť sladké a víno silnější než jindy. Lidé vířili mezi sebou, škádlili Thonolana a Tamiji a smáli se. Někteří zanotovali píseň. Někdo chtěl, aby se ohřála kamzičí

pečeně, a někdo další postavil na čaj, když si nalil poslední kapku do poháru. Děti, které se ještě dostatečně neunavily, aby si šly lehnout, si hrály na schovávanou. Všeobecný zmatek prozradil, že se přešlo k jiným činnostem.

Pak jedno dovádějící dítě vrazilo do muže, který už nestál příliš pevně na nohou. Ten klopýtl a vrazil přitom do ženy, která nesla pohár horkého čaje, a to právě v okamžiku, když hlasité volání doprovázelo další pokus mladého páru zmizet do dálky.

Nikdo neslyšel první křik, avšak když se ozval hlasitý a vytrvalý nářek dítěte, všichni zpozorněli.

„Mé dítě, mé dítě! Opařilo se!“ křičela Tholije.

„Velká Dono!“ ujelo Jondalarovi, když se Sereniji běžel ke vzlykající matce a křičícímu dítěti.

Všichni chtěli pomoci, všichni současně. Zmatek tím byl jenom větší.

„Pusťte sem šamuda. Ustupte.“ Přítomnost Serenije byla uklidňující. Šamud rychle zbavil dítě všeho oblečení. „Studenou vodu, Serenije, rychle! Ne! Počkej. Darvo, ty dones vodu. Serenije, lipovou kůru – víš, kde je?“

„Ano,“ řekla a už pospíchala pryč.

„Roš, je tu ještě trochu horké vody? Jestli ne, nevadí. Potřebujeme kaši z lipové kůry a na uklidnění lehčí vývar. Obě se opařily.“ Darvo přiběhl s vodou z jezera.

„Dobře, synu. To jsi udělal rychle,“ řekl šamud a souhlasně se usmíval. Pak nastříkal studenou vodu na silně zarudlá spálená místa. Už se na nich tvořily puchýře. „Potřebujeme mast, něco utišujícího, než bude hotová kaše z lipové kůry.“ Šamud se podíval na lopuch na zemi a vzpomněl si na jídlo.

„Tamije, co je to?“

„Košťál lopuchu,“ řekla. „Byl v jídle.“

„Zbylo ještě něco? Třeba listy?“

„Použily jsme jenom košťály. Tamhle naproti je listí celá hromada.“

„Dones mi jich pár!“

Tamija odběhla a vrátila se s dvěma hrstmi listů. Šamud je ponořil do vody a přiložil na opařeniny matky a dítěte. Křik dítěte ustal a přešel ve vzlykot, jako by mělo škytavku. Jenom občas se oťráslo a utišující účinek listí byl zřejmý.

„Pomáhá to,“ řekla Tholije. Nevěděla, že se opařila, dokud se o tom nezmínil šamud. Seděla tam a povídala a nechala si dítě u prsu, aby je udržela v klidu. Když na ně na obě vyšplouchla vařící tekutina, uvědomovala si jenom bolest dítěte. „Bude Samijo zase v pořádku?“

„Z opaření vzniknou puchýře, ale snad nezanechají jizvu.“

„Ach, Tholije. Je mi to tak líto,“ řekla Tamija. „Je to prostě strašné. Chudinka Samijo, a ty taky.“

Tholije se snažila přimět dítě, aby zase šlo z jejího prsu. Dítě se bránilo, protože to bylo spojeno s bolestí. Nakonec příjemný pocit převážil strach, a když se přisálo k matčinu prsu, ustal křik, což zase uklidnilo Tholiji.

„Proč jste ještě tady, vy dva?“ zeptala se. „Tohle je přece poslední večer, kdy můžete být spolu.“

„Nemůžu teď odejít, když jste tak zraněné. Ráda bych pomohla.“

Dítě začalo být znovu neklidné. Lopuchové listy pomohly, avšak opaření přece jenom pořád ještě bolelo.

„Serenije, je už ta kaše hotová?“ ptal se léčítel a dal dítěti nový obklad z listů, které leželo ve studené vodě.

„Kůra je už dost vylouhovaná, ale všechno musí ještě vychladnout. Možná bych s tím měla jít ven, pak by to šlo rychleji.“

„Chladit! Chladit!“ zvolal Thonolan a najednou vystřelil pryč.

„Kam to letí?“ obrátila se Tamija na Jondalara.

Ten jen pokrčil rameny a zavrtěl hlavou. Odpověď byla zbytečná, když se Thonolan bez dechu vrátil s kapajícím rampouchem z příkrého schodiště, které vedlo dolů k řece.

„Pomohlo by to?“ zeptal se a podával jí rampouch.

Šamud se podíval na Jondalara. „Ten mladý muž, to je jasná hlava!“ Říkal to trochu ironicky, jako by snad od něho neočekával tolik chytrosti.

Stejně látky v lipové kůře, které mírnily bolest, působily i tišivě. Jak Tholije, tak i dítě usnuly. Thonolan a Tamija se nakonec mohli stáhnout do ústraní a být naprosto sami, avšak nenucená lehkost zasnubní slavnosti zmizela. Nikdo to nechtěl vyslovit, avšak nehoda vrhla nešťastný stín na jejich spojení.

Jondalar, Serenije, Markeno a šamud seděli blízko hlavního ohniště a vychutnávali poslední teplo vyhasínajícího žáru, popíjeli víno a tiše se bavili. Všichni ostatní spali a Serenije nutila Markena, aby si šel rovněž lehnout.

„Nemůžeš už nic udělat, Markeno. Není důvod, abys zůstával vzhůru. Já budu u nich bdít. Jenom si jdi lehnout.“

„Má pravdu, Markeno,“ řekl šamud. „Už se jim nic nestane. A ty by sis taky měla lehnout, Serenije.“

Zvedla se a tím chtěla přimět rovněž Markena, aby šel spát. I ostatní vstali. Serenije odložila pohár, zběžně otřela tvář o Jondalarovu a společně s Markenem šla směrem k příbytkům. „Pokud by bylo třeba, vzbudím tě,“ řekla ještě na odchodu.

Když zmizeli z dohledu, nabral Jondalar poslední zbytky opojného borůvkového vína do dvou pohárů a podal jeden z nich záhadné postavě, která čekala v tiché tmě.

Šamud přijal pohár s tichým souhlasem, že si mají spolu ještě co říct. Jondalar shrnul poslední uhlíky už vyhasínajícího ohniště, přiložil dříví a počkal, až zase vzplál malý oheň. Mlčky chvíli seděli, upíjeli vína a nakláněli se k plamenům.

Když Jondalar vzhlédl, přeměřovaly si ho oči, jejichž neurčitá barva byla v záři ohně pouze tmavá. Cítil v nich sílu a chytrost a střetl se s nimi se stejnou intenzitou. Praskající a tiše syčící plamínky vrhaly pohyblivé stíny na starou tvář, jejíž rysy rozmazávaly. Avšak Jondalar z nich ani za denního světla nebyl schopen vyčíst nějaké určité vlastnosti – kromě té, že jejich majitel je starý. Ale dokonce i jeho stáří bylo tajemstvím.

Vrásčitá tvář vyzařovala sílu, která jí propůjčovala něco mladistvého, přestože dlouhé vlasy, které ji lemovaly, byly bílé. I když postava pod volným oděvem se zdála hubená a křehká – šamudův krok měl v sobě něco pružného. Pouze ruce svědčily nepochybně o vysokém stáří, jejich svráštělá kůže s modrými žilami působila jako pergamen. Přesto se mu ruka nezachvěla ani v nejmenším, když zvedal pohár k ústům.

Ten pohyb přerušil kontakt očí. Jondalar se ptal, jestli to šamud neudělal vědomě, aby narůstající napětí mezi nimi nebylo příliš velké. Sám se taky napil.

„Šamud dobrý léčitel,“ řekl. „Velmi dobrý.“

„To je dar od Mudo.“

Jondalar napíнал sluch, aby vycítil ze zvuku nebo tónu něco, co by léčitele jednoznačně určovalo jako muže nebo ženu, i kdyby to bylo jenom proto, aby to upokojilo jeho hlodající zvědavost. Až dosud nepřišel s jistotou na to, co šamud vlastně je, avšak měl dojem, že šamud přes své neurčité pohlaví nevedl nijak zdrženlivý život. Jeho sarkastické poznámky byly až příliš často doprovázeny vědoucími pohledy. Jondalar se chtěl zeptat, ale nevěděl, jak by měl svou otázku vyslovit.

„Šamud život nelehký, muset hodně vydávat,“ zkusil to. „Přál si léčitel někdy družku?“

Šamudovy záhadné oči se na okamžik rozšířily, pak se léčitel sardonicky zasmál. Jondalar rozpaky zrudl.

„Koho bych si měl asi vzít, co myslíš, Jondalare? Nu ano, kdybys ty přišel v mých mladých letech, možná že bys mě mohl uvést v pokušení. Ale podlehl bys i ty mému kouzlu? Kdybych pověsil šňůru perel na strom požehnání, stačilo by to k tomu, abych tě přiměl sdílet mé lože?“ zeptal se šamud a naklonil přitom trochu koketně hlavu. Na okamžik byl Jondalar přesvědčený, že to byla mladá žena, kdo promluvil.

„Nebo by bylo třeba z mé strany větší opatrnosti? Tvé sklony jsou silně vyvinuté. Dokázal bych v tobě probudit zvědavost na novou slast?“

Jondalarovi se znovu nahrnula krev do tváře. Musel se mýlit. Přesto se cítil podivně přitahován jeho smyslností a vilností a vládným kočičím půvabem, který šamud dokázal vyvolat prostě tím, že se trochu jinak posadil a protáhl. Samozřejmě byl léčitel muž, avšak ve své smyslné touze byl vybaven ženskými sklony. Mnozí léčitelé brali sílu jak z mužského, tak ženského principu, což tuto sílu jen posilovalo. Jondalar opět zaslechl jeho sardonický smích.

„Jestliže je už život léčitele obtížný – oč obtížnější je teprve život toho, kdo ho s ním sdílí? Pro muže by měla být jeho družka neustále na prvním místě. Tak by bylo například sotva myslitelné opustit uprostřed noci někoho, jako je Serenije, a ujmout se nemocného. Kromě toho je nutné přečkat dlouhou dobu zdrženlivosti...“

Šamud se předklonil a mluvil s ním jako muž s mužem, v očích lesk, jaký má muž, když myslí na ženu, která je tak krásná jako Serenije. Jondalar zmateně potřásl hlavou. A nenadálý pohyb ramen zase najednou odhalil jiný rys šamudova charakteru. Takový, který se s mužem neslučoval.

„... a nejsem si jistý, jestli bych ji chtěl nechat o samotě s hordou lačných mužů.“

Šamud byl žena, ostatně žádná taková, ke které by kdy mohl cítit přitažlivost – rozhodně ne víc než k přítelkyni nebo příteli. Bylo tomu tak, moc léčitele pochází z principu obou pohlaví. Šamud byl žena se sklony muže.

Šamud se znovu zasmál a z jeho smíchu se nepoznalo, jestli to je smích mužský nebo ženský. S pohledem toho, kdo mluví jako rovný s rovným a žadoní o lidské pochopení, pokračoval:

„Řekni mi, kdo z těch dvou jsem, Jondalare? Koho z těch dvou by sis zvolil za druhu? Mnozí se pokoušejí tak nebo tak navázat vztah, avšak

zřídka kdy to má dlouhé trvání. Dary toho druhu, jaké mám já, nejsou bezpodmínečně čistým požehnáním. Léčitel nemá vlastní identitu, jenom v nejširším smyslu. Jméno, které původně dostal, vrací zpátky. Šamud vymaže sám sebe, aby přijal bytí všech. Existují i pro něho výhody, avšak svatba k nim všeobecně nepatří.

Když je člověk mladý, není to vždycky žádoucí být vyvolen pro určitý osud. Není to jednoduché být jiný. Člověk nerad ztrácí svou identitu. Avšak to je lhotečné – osud mu patří. Nemá jiné východisko ten, kdo ve svém těle spojuje mužskou a ženskou bytost.“

V mihotavém světle ohně vypadal šamud prastarý jako země sama. Zíral zamyšleně do ohně, jako by se díval do jiné doby a jiného místa. Jondalar se zvedl, aby donesl ještě pár polen a probudil oheň k novému životu. Když se plameny znovu rozhořely, léčitel se narovnal a do tváře se mu vrátil ironický výraz. „Ale to už je dávno a – bylo tu i... odškodnění. Najít vlastní nadání a sbírat vědomosti, to není tak málo. Když Matka někoho povolá, aby jí sloužil, není to jenom oběť.“

„U Zelandonců nevědí všichni, kteří slouží Matce, už od počátku, že jsou vyvoleni. Ne jako šamud. Já kdysi zamýšlel sloužit Doně. Ale ne všichni jsou povoláni,“ řekl Jondalar a šamuda nemálo překvapilo, když viděl, jak se mu rty zúžily a na čele objevily vrásky – což prozrazovalo zahořklost, která stále ještě bolela. Hluboko v tomto mladém muži, který se zdál být požehnán všemi myslitelnými přednostmi, byly zřejmé rány, o kterých nemluvil.

„Ano, to je pravda, ne všichni, kteří si to přejí, jsou povoláni, a ne všichni, kteří jsou povoláni, mají stejné dary – nebo sklony. Pokud si člověk není jist, jsou prostředky a cesty, jak to zjistit a vyzkoušet vlastní víru a vůli. Dřív než člověk pronikne do léčitelského umění, musí nějakou dobu žít zcela sám. To může mnohé osvětlit, ale může se taky stát, že se člověk o sobě dozví víc, než je mu milé. Já radívám těm, kteří pomýšlejí na to, že vstoupí do služby Matce, aby častěji žili sami. Když to nedokážou, nebudou nikdy schopni obstát v nejtěžších zkouškách.“

„Jakých zkouškách?“ Nikdy předtím s ním nemluvil šamud tak otevřeně. Jondalar naslouchal jako očarováný.

„Čas zdrženlivosti, kdy se musíme zříct všech radostí, čas mlčení, kdy nesmíme s nikým promluvit, čas půstu a čas, kdy se musíme zříct spánku, pokud to jen jde. Jsou ještě jiné zkoušky. Učíme se užívat tyto metody, abychom dostali odpovědi, zjevení Matky, obzvláště ti, kteří se ještě učí.

Po nějaké době se člověk naučí silou vůle dostat do požadovaného stavu, ale je vždycky užitečné se v tom tu a tam pocvičit.“

Následovalo dlouhé mlčení.

Šamud dokázal zavést hovor opatrně na vlastní problém, k odpovědím, o které Jondalarovi šlo. Nemusel se ptát.

„Může šamud říct, co... tohle všechno... znamená?“ Jondalar udělal paži všeobsahující gesto.

„Ano, já vím, co se chceš zeptat. Potom, co se stalo dnes večer, si děláš starosti o bratra a v širším smyslu o něho a Tamiji – a o sebe samého.“

Jondalar přikývl.

„Nic není jisté... to víš.“

Jondalar znovu přikývl. Šamud se na něho pronikavě zadíval, jako by se chtěl rozhodnout, kolik mu může odhalit. Pak obrátil svou starou tvář k ohni a opět měl v očích onen zamyšlený výraz. Jondalar cítil, jak se mu vzdaluje, jako by se najednou mezi ně položila velká vzdálenost. Přitom se nikdo z nich nepohnul z místa.

„Láska k tvému bratrovi je silná.“ Jeho hlas měl podivně dutý zvuk, jako by vycházel z jiného vzdáleného pramene. „Máš strach, že je příliš silná, bojíš se, že vedeš jeho život, ne svůj vlastní. Mýlíš se. On tě vede, kam musíš jít, ale kam bys jinak nikdy sám nešel. Ty sleduješ svůj vlastní osud, ne jeho. Jenom jdete kus cesty společně.“

Tvé síly jsou jiného druhu. Máš velkou sílu, když je jí nejvíc zapotřebí. Sám jsem cítil, dřív než jsme našli zakrvácenou halenu na větvi, která mi byla poslána, jak velice mě potřebuješ pro svého bratra.“

„Já neposlal větev. To byla náhoda, štěstí.“

„Nebyla to náhoda, že jsem cítil, jak velice mě potřebuješ. To cítili i ostatní. Něco takového se ti nedá odepřít. Dokonce ani Matka by ti to neodepřela. To je dar, který ti byl dán. Jenom si buď vědom, jaký je to dar. Způsobuje, že jsi Matce dlužen. Když tě obdarovala tak velkým nadáním, musí s tebou mít něco zvláštního v úmyslu. Nic není dáno bez povinnosti. Dokonce dar slasti nevyvěrá z čisté velkomyslnosti, tím se sleduje cíl, ať už to víme nebo ne...“

Nezapomeň,“ pokračoval šamud, „ty sloužíš Matce. Ty nepotřebuješ poslání. Tomuto osudu jsi byl zasvěcen od narození. Nicméně budeš zkoušen. Kvůli tomuto osudu budeš způsobovat bolest a trpět...“

Jondalarovi se překvapením rozšířily oči.

„... budeš zraňován. Budeš hledat naplnění a najdeš zklamání. Budeš hledat jistotu a nenajdeš nic než nejistotu. Ale existuje i odškodnění. Jsi

dobře vybaven na těle a na duchu, máš znalosti a velký talent. Jsi také citlivější než většina lidí. Tvůj neklid je jenom následkem toho, že tvé schopnosti jsou tak vyvinuté. Bylo ti dáno příliš mnoho. Teď se musíš učit tím, že to budeš zkoušet a budeš chybovat.

Nezapomeň především na jedno: sloužit Matce neznamená jenom obět'. Najdeš, co hledáš. Je to tvůj osud.“

„Ale... Thonolan?“

„Cítím v budoucnu zlom. Tvůj osud tě povede jiným směrem. On musí jít svou vlastní cestou. On je miláčkem Mudo.“

Jondalar zachmuřil čelo. Zelandonci se vyjadřovali podobně, ale neznamenalo to bezpodmínečně štěstí. Říkalo se, že Velká Matka Země je žárlivá na své miláčky a volá je občas příliš brzy k sobě. Čekal, avšak šamud už nic víc neřekl. Jondalar nepochopil všechno, co šamud mínil tím, když mluvil o „potřebě“ a „moci“ a „cíli Matky“. Ti, kteří sloužili Matce, mluvili často se stínem na jazyku – a to, co vytušil za jeho slovy, se mu vůbec nelíbilo.

Když oheň opět dohořel, Jondalar vstal, aby si šel lehnout. Zíral k příbytkům docela vzadu pod převisem, avšak šamud ještě zcela neskončil.

„Ne! Ne matku a dítě...“ zvolal úpěnlivým hlasem do temnoty.

Naprosto překvapený Jondalar cítil, jak mu přejel mráz po zádech. Uvažoval, jestli snad Tholije a její dítě utrpěli horší zranění, než si myslel, a proč se otrásl, když přece vůbec nebyla zima.

12.

„Jondalare!“ Markeno ho pozdravil. Vysoký světlavý muž počkal, až ho druhý vysoký muž dohonil. „Najdi si nějakou záminku, abys dnes večer nechodil nahoru,“ řekl Markeno polohlasně. „Thonolan už si musel od slavnosti zasnoubení užít dost omezení a obřadů. Je načase, aby si trochu odpočinul.“ Sundal zátku z vaku, dal Jondalarovi přičichnout borůvkového vína a obdařil ho lišáckým úsměvem.

Zelandonec přikývl a opětoval jeho úsměv. Mezi jeho lidmi a šaramudony byly rozdíly, avšak mnohé zvyky a obyčeje byly zřejmě mnohem rozšířenější, než si myslel. Uvažoval, jestli snad mladí muži plánují „rituál“ vlastního druhu. Když sestupoval s Markenem po stezce dolů, přizpůsobil mu svůj krok.

„Jak se daří Tholiji a Samiji?“

„Tholije se obává, že Samiji zůstane jizva na tváři, ale obě se už uzdravují. Serenije říká, že opaření nezanechává stopy, ale s jistotou to nemůže říct ani šamud.“

Ustaraný výraz v Jondalarově tváři byl během příštích několika kroků stejný jako v Markenově tváři. Obešli ohyb a narazili na Karlona, který vybíral strom a zeširoka se usmíval, když je spatřil. Když se usmíval, bylo ještě zřetelnější, jak velice je podobný Markenovi. Nebyl sice tak vysoký jako syn u jeho ohniště, ale oba měli úzkou a šlachovitou stavbu těla. Věnoval stromu ještě jeden zkoumavý pohled a pak potřásl hlavou.

„Ne, ten se nehodí.“

„Nehodí?“ zeptal se Jondalar.

„Abych z něho udělal lodní žebra,“ řekl Karlono. „Nevidím v tomhle stromě loď. Žádná z větví by nesledovala vnitřní linii, ani potom ne, kdybychom ji vzepřeli.“

„Jak to víš? Loď ještě není hotová,“ řekl Jondalar.

„On to prostě ví,“ vmísil se do řeči Markeno. „Karlono vždycky najde větev, která přesně sedí. Můžeš tady zůstat a pobavit se s ním o stromech, jestli chceš. Já jdu napřed dolů na mýtinu.“

Jondalar se za ním díval a pak se zeptal Karlona: „Jak poznáš strom, který se hodí k lodi?“

„Na to si prostě musíš vycvičit cit – a to potřebuje čas a cvik. Tentokrát nehledám vysoký, rovně rostlý kmen. Co teď potřebujeme, jsou kmeny se stočenými větvemi. Pak uvažuješ, jak by ty větve ležely na dně a zvedaly se jako žebra na bocích lodi. Hledáš takové, které rostly samy a měly dost místa, aby šly doširoka. Jsou jako lidé, některé rostou nejlíp ve společnosti a pokoušejí se přerůst ostatní. Jiné naproti tomu potřebují samotu, aby rostly, jak chtějí, i když je to třeba osamělé. Obojí má něco do sebe.“

Karlono zabočil na postranní stezku, kudy se často nechodilo. Jondalar ho následoval.

„Často najdeme dva stromy, které jsou srostlé,“ pokračoval vůdce Ramudonů, „a při růstu jeden bere ohled na druhého. Tak jako tihle dva.“ Ukázal na stromy, které rostly spolu. „Těm říkáme milenci. Stává se, že jeden porazíme a druhý pak zajde.“

Jondalar svažil čelo.

Došli na mýtinu a Karlono vedl Jondalara na prosluněný svah, na němž rostl obrovský pokřivený a sukovitý dub s mohutným kmenem. Když se k němu blížili, Jondalarovi připadalo, jako by viděl na dubu podivné plody. Avšak pak poznal, že je ozdoben neobvyklou směsicí věcí. Visely tu drobné košíčky se vzory z barevných brků, malé kožené váčky vyšívané korálky z mušlí a šňůry splétané různými vzory. Jeden řetěz na krk byl pověšen na kmen před tak dlouhou dobou, že už byl téměř vrostlý do kůry. Když se Jondalar zadíval pozorněji, poznal, že byl udělán z perleťových korálků, které byly ve středu pečlivě provrtané a střídaly se s rybími obratli, které měly uprostřed otvor. Všiml si droboučkých vyřezávaných lodí, uvázaných na větvích, tesáků divokých koček, které visely na kožených řemíncích, viděl ptačí pera a ocasy veverek. Nikdy předtím neviděl něco podobného.

Karlono se smál, když viděl, jak Jondalar úžasem valí oči. „To je strom požehnání. Předpokládám, že Tamija sem pověsila svůj dar. To dělají

všechny ženy, když si přejí, aby je Mudo požehnala dítětem. Sice si ženy myslí, že je to jejich strom, ale jsou i muži, kteří sem věší své dárky. Tím prosí o štěstí při prvním lovu, aby se podařila stavba nové lodi nebo o požehnání při soužití s novou družkou. Ale neprosí se často, jenom při zvláštních příležitostech.“

„Jak je ten strom velký!“

„Ano. Je to strom Matky. Ale to není důvod, proč jsem tě sem přivedl. Vidiš, jak jsou větve ohnuté a zakrnělé? Tenhle strom by byl příliš velký, i kdyby to nebyl strom požehnání. Ale když jde o lodní žebra, hledáme stromy, jako je tenhle. Pak si prohlídneš strom a najdeš si přesně takové větve, které by seděly na bočnicích.“

Jinou stezkou sešli dolů k mýtině, kde se stavěly lodě, a blížili se k Markenovi a Thonolanovi, kteří zpracovávali obzvlášť dlouhý a mohutný kmen. Právě ho pomocí sekyr vydlabávali. V této chvíli se kmen podobal spíš onomu hrubému korytu, které se používalo k přípravě čaje, než nějakému působně klenutému člunu. Ale přece jenom už byly vypracované hrubé obrysy. Později měla být ještě příď a zád ozdobena vyřezáváním. Nejdřív ale bylo třeba zvládnout vydlabání.

„Jondalar má velký zájem o stavbu lodí,“ řekl Karlono.

„Možná bychom mu měli najít říční ženu, aby se stal Ramudonem. To by bylo jenom dobře, když se jeho bratr stane Saramudonem,“ zažertoval Markeno. „Znám jich několik, které už po něm házejí toužebně očkem. Některá z nich by se třeba dala přimět...“

„Myslím, že dokud tu je Serenije, nedostaly by se daleko,“ řekl Karlono a mrkl na Jondalara. „Ale někteří z nejlepších stavitelů lodí jsou skutečně Saramudoni. Ne loď na zemi, ale loď na vodě to je, co z nás dělá říční muže.“

„Jestli ti tak záleží na tom naučit se stavbu lodí, proč si nevezmeš sekuru a nepomůžeš nám?“ navrhoval Thonolan. „Myslím, že můj velký bratr raději mluví, místo aby pracoval.“ Thonolan měl ruce černé a taky nad očima byl umazaný. „Já jsem dokonce ochotný ti půjčit svou sekeru,“ dodal a hodil ji Jondalarovi. Sekera – mohutná kamenná hlava, která byla v pravém úhlu nasazená na topůrko – mu zanechala v ruce černou skvrnu.

Thonolan seskočil a šel k ohni, hořícímu nablízku. Prohořel na žhnoucí uhlíky, z nichž tu a tam šlehalý oranžové plamínky. Thonolan zvedl zlomené prkno, které mělo podél horní hrany zuhelnatělé díry, a nametl na ně větví uhlíky. Pak je donesl ke kmeni a vysypal je do vyhloubení, na kterém pracovali. Markeno přiložil na oheň dříví a vzal s sebou vak na

vodu. Chtěli sice, aby uhlíky propalovaly kmen, ale nesměly se rozhořet plamenem.

Thonolan rozhrabal uhlíky tyčí a postříkal určitá místa vodou. Syčící pára a žíravý pach doutnajících uhlí prozrazoval prapůvodní boj mezi ohněm a vodou. Ale nakonec zvítězila voda. Thonolan vymetl zbylé kousky mokrých uhlíků ven, vlezl dovnitř, vyškrabal zuhelnatělé dřevo a prohloubil a rozšířil tím způsobem vyhloubení.

„Tak mě pusť, ať tě vystřídám,“ řekl Jondalar, když mu chvíli přihlížel.

„Vždyť už jsem si říkal, jestli tu chceš takhle postávat celý den,“ řekl Thonolan s úšklebkem. Oba bratři se vraceli ke své mateřštině, když spolu mluvili. Bylo to prostě příjemné bavit se bez námahy a důvěrně. Oba se ještě nedokázali vyjadřovat tak jistě novou řečí, i když Thonolan mluvil už prodatně lépe než Jondalar.

Po prvních několika úderech se Jondalar zarazil a pozoroval hlavu sekery, pak to zkusil z jiného úhlu, znovu pozoroval ostří a pak našel správný směr úderu. Všichni tři mladí muži pracovali zaujatě, mluvili spolu jen málo a teprve po čase si chvíli oddechli.

„Nevidět dřív používat oheň na dlabání dřeva,“ řekl Jondalar, když přešli k přístřešku proti větru. „Dosud všechno vždycky dělal teslem.“

„Samotným teslem to samozřejmě jde taky, ale ohněm to jde rychleji. Dubové dříví je obzvlášť tvrdé,“ prohlásil Markeno. „Někdy vezmeme borovice z výše položených míst. Borové dřevo je měkčí a snadněji se dá dlabat. Přesto i tam pomůže oheň.“

„Trvá dlouho udělat člun?“ chtěl vědět Jondalar.

„To záleží na tom, kolik lidí na něm dělá. U tohohle to nebude trvat dlouho. To rozhodl Thonolan. Musí ho udělat, aby si mohl vzít Tamiji, chápeš.“ Markeno se usmíval. „Ještě jsem nikoho neviděl, aby pracoval s takovou vervou, a pohání i všechny ostatní. Ale když se jednou začalo, je radno u toho zůstat, dokud to není hotovo. Pak alespoň dříví nevyschne. Dnes odpoledne naštěpeme prkna na bočnice. Můžeš nám pomoci, když budeš chtít.“

„Udělá dobře, když bude chtít!“ řekl Thonolan.

Obrovský dub, který Jondalar pomáhal porazit, přepravili na druhý konec mýtiny, když ho zbavili koruny. Pomoci museli být téměř všichni silní dospělí. Jondalar nepotřeboval, aby ho jeho bratr popoháněl, nechtěl si to beztak nechat ujít.

Nejdřív byly po celé délce kmene rovně zaraženy parohové klíny pomocí těžkých kamenných palic. Klíny rozevřely jemnou trhlinu v kmeni, který se zpočátku jen neochotně otvíral. Muži přesekávali třísky, které zůstaly uvnitř pukliny po obou stranách. Zatloukali klíny stále hlouběji do jádra dřeva, dokud se kmen nakonec s rachotem nerozlomil na dvě poloviny.

Jondalar užasle pokyvoval hlavou. Přitom to byl teprve začátek. Muži nasadili ještě jednou klíny ve středu každé poloviny a postup se opakoval, dokud i tyto poloviny nerozštípli. Když se den chýlil ke konci, byl celý kmen zpracovaný na hromadu prken, která se ke středu trochu zužovala a byla tlustší na vnější hraně. Několik málo prken bylo kratších kvůli velkým sukům, avšak i pro ty se našlo použití. Muži získali z kmene podstatně víc prken, než potřebovali ke stavbě bočnic lodi. Ta, které přebyla, se měla použít na stavbu obydlí pro mladý pár na terase pod pískovcovým převisem, vedle obydlí Roš a Dolanda. Mělo být dost velké, aby se tam v nejchladnějším období zimy vešli i Markeno, Tholije a Samijo. Že se použilo dříví téhož kmene ke stavbě domu a lodi, mělo dát vztahu mezi lidmi sílu dubu.

Když slunce zapadlo, všiml si Jondalar, že několik mladších mužů zmizelo v lese. Markeno se dal přemluvit od Thonolana, aby s ním dál pracoval na hloubení kmene, i když už téměř všichni ostatní zmizeli. Nakonec musel i Thonolan uznat, že na další práci je skutečně tma.

„Je ještě dost světla,“ zaslechl hlas za sebou. „Ty přece vůbec nevíš, co je tma.“

Než se Thonolan stačil ohlédnout, přehodil mu někdo pásku přes oči, popadl ho za ruce a držel mu je za zády.

„Co se to tu děje?“ křičel Thonolan a bojoval, aby se osvobodil.

Odpovědí mu byl jenom dušený smích. Zvedli ho a odnesli, a když ho zase postavili na zem, cítil, že ho svlékají. „Přestaňte! Co to děláte? Je zima.“

„Nebudeš dlouho mrznout,“ řekl Markeno, když mu sundali pásku z očí.

Thonolan se ocitl v hloufu mladých mužů, kteří byli úplně nazí. Kde byl, nevěděl, především to nemohl v té tmě poznat, avšak tolik věděl, že jsou v blízkosti vody.

Les kolem tvořil hustou temnou masu, která na jedné straně přece jenom trochu prosvítala, takže se daly rozeznat obrysy jednotlivých stromů. Vzadu uvolňovala rozšiřující se stezka pohled na blyštící se stříbro, které se

zrcadlilo v olejové hladině plynoucí Matky řek. V blízkosti prosvítalo světlo mezi skulinami malé nízké čtyřhranné dřevěné stavby. Mladí muži vylezli nahoru na střechu a pak se spustili dírou ve stropě dovnitř chýše po šikmo opřeném a stupni opatřeném kmeni.

V ohništi ve středu chýše byl oheň a v něm byly položené kameny, které se rozpalovaly. Stěny ustupovaly, takže vznikla lavice, pokrytá prkny, která byla vyhlazena pískovcem. Když byli všichni uvnitř, muži otvor zakryli. Kouř mohl unikat škvírami. Žár dřevěných uhlíků sálal zpod horkých kamenů a Thonolan musel brzy přiznat, že měl Markeno pravdu. Brzy mu přestalo být zima. Někdo vychrstl vodu na kameny, pára stoupala a v šerém světle bylo ještě obtížnější něco vidět.

„Vzal jsi to s sebou, Markeno?“ zeptal se muž, který seděl vedle něho.

„Tady je to, Chalono.“ Zvedl do výše vak na vodu, naplněný vínem.

„Nu, tak se do něho pustíme! Ty jsi šťastlivec, Thonolane. Mít za družku ženu, která umí připravit tak výborné borůvkové víno.“

Zvedl se souhlasný smích. Chalono poslal kolem víno, ukázal pak na kus kůže, který byl svázaný do váčku, a řekl s prohnáním úsměvem: „A ještě něco jsem našel.“

„Už jsem se divil, kde jsi byl po celý den,“ prohlásil jeden ze sedících. „Můžeme se spolehnout, že je to správný druh?“

„Žádné strachy, Rondo. Já se v houbách vyznám. Přinejmenším tuhle znám moc dobře,“ tvrdil Chalono.

„To bys tedy měl. Sbíráš je při každé příležitosti.“ Po této sarkastické poznámce následoval ještě bouřlivější smích.

„Třeba by chtěl být šamudem, Tarluno,“ dodal Rondo posměšně.

„To přece nejsou šamudovy houby?“ zeptal se Markeno. „Ty červené s bílými tečkami můžou být smrtelné, když se správně nepřipraví.“

„Ne, tohle jsou neškodné malé houby, které jenom způsobí, že se cítíš báječně. Nemám chuť zahrávat si se šamudovými houbami. Nechci mít koneckonců v sobě ženu...“ řekl Chalono a pak, s úšklebkem dodal: „To do ní raději sám vlez.“

„Kdo má víno?“ zeptal se Tarluno.

„Dal jsem ho Jondalarovi.“

„Vezmi mu ho. Je tak velký, ještě by ho všechno vypil.“

„Dal jsem ho Chalonovi,“ prohlásil Jondalar.

„Ještě jsem neviděl žádné houby – chceš si nechat víno a ještě k tomu houby?“ zeptal se Rondo.

„Tak přece chvíli počkej. Musím to tady nejdřív rozvázat. Tady, Thonolane, ty jsi čestný host. Ty si musíš vzít jako první.“

„Markeno, je to pravda, že Mamutoni připravují nápoj z nějaké rostliny, který je ještě lepší než víno nebo houby?“ zeptal se Tarluno.

„Jestli je lepší, to nevím, já ho ochutnal jenom jednou.“

„Co byste řekli, kdybychom udělali trochu víc páry?“ zeptal se Jondalar.

„A v jedné jeskyni vdechují kouř z nějaké rostliny. Nechají tě čichnout, ale neprozradí, co to je,“ dodal Thonolan.

„Vy dva jste už asi museli na svých cestách vyzkoušet ledacos,“ řekl Chalono. „To bych taky chtěl: zkusit všechno, co jde.“

„Jak jsem slyšel, ploskolebci taky něco pijí...,“ přispěl k zábavě Tarluno.

„To jsou zvířata – ta pijí všechno,“ řekl Chalono.

„Ano, neříkal jsi právě, že to bys taky chtěl?“ šklíbil se Rondo. Následoval výbuch smíchu.

Chalono si všiml, že Rondový poznámky často vyvolávaly smích – a často na jeho úkor. Aby se nezdál hloupější, začal vyprávět příběh, o němž věděl, že s ním už dřív uspěl. „Znáte to přece o tom starém muži, který byl tak slepý, že chytil samici ploskolebců a považoval ji za ženu...“

„Ano, a ocas mu upadl. To je odporné, Chalono,“ řekl Rondo. „A který muž by mohl považovat samici ploskolebců za ženu?“

„Mnozí si je nepletou a dělají to dokonce záměrně,“ prohlásil Thonolan. „Muži jedné jeskyně, daleko na západě, si s nimi opatřují rozkoš a ohrožují tím vlastní jeskyni.“

„Ty žertuješ!“

„To není žert. Nás jednou obklíčila tlupa ploskolebců,“ potvrdil Jondalar. „Zuřili. Později jsme slyšeli, že několik mužů si vzalo jejich samice. Znamenalo to moc potíží pro jeskyni.“

„A jak se vám podařilo vyvážnout?“

„Pustili nás,“ řekl Jondalar. „Vůdce smečky byl velmi chytrý. Ploskolebci nejsou hloupí, jak se myslí.“

„Já slyšel o muži, který si to rozdal se samicí ploskolebců,“ řekl Chalono.

„Kdo to byl? Ty?“ posmíval se Rondo. „Ty jsi přece říkal, že chceš všechno vyzkoušet.“

Chalono se chtěl hájit, ale smích ho přehlušil. Když smích polevil, zkusil to znovu. „To jsem nemyslel. Já mluvil o vínu a houbách a takových

věcech, když jsem říkal, že bych chtěl všechno vyzkoušet.“ Už bylo na něm znát působení opojného vína, jazyk mu ztěžkl. „Ale mnoho chlapců mluví o samicích ploskolebců a ještě ani nebyli se ženou. Já slyšel o jednom, který si to prý s jednou rozdál, alespoň to tvrdil.“

„Kluci toho napovídají,“ prohlásil Markeno.

„A co myslíš, o čem mluví dívky?“ zeptal se Tarluno.

„Možná zase o samcích ploskolebců,“ řekl Chalono.

„Já nemám chuť to dál poslouchat,“ řekl Rondo.

„Ty ses přece taky docela hezky vytahoval, když jsi byl mladý, Rondo,“ řekl Chalono, kterého začalo popichování zlobit.

„No, to je možné, ale teď jsem dospělý. A byl bych rád, kdybys byl dospělý i ty. Je mi tě líto kvůli tvým odporným poznámkám.“

Chalono se urazil a byl už trochu opilý. Když ho obvinili, že je odporný, pak jim chtěl povědět něco skutečně odporného. „Opravdu, Rondo? Nuže, já slyšel o jedné ženě, která si došla pro rozkoš k ploskolebcům, načež jí Matka nadělila dítě se smíšenými duchy...“

„Fuj!“ Rondo se odpořem otrásl. „Chalono, o něčem takovém se nežertuje. Kdo ho vlastně pozval? Ven s ním! Mně je, jako by mi někdo nadělal do tváře. Já nemám nic proti trochu žertování, ale tohle zachází daleko.“

„Rondo má pravdu,“ prohlásil Tarluno. „Proč nás nenecháš o samotě, Chalono?“

„Ne!“ řekl Jondalar. „Venku je zima a tma. Neměl by chodit ven. To s dětmi ze dvou duchů, to není nic na žertování. Všichni víme, že tomu tak je.“

„Zpola zvíře, zpola člověk, jsou to stvůry,“ mumlal Rondo. „Je tu uvnitř příliš horko. Já musím ven, jinak mi bude ještě špatně.“

„A tohle měl být malý svátek na počest Thonolana,“ prohlásil Markeno. „Pojďme ven všichni, trochu si zaplaveme a pak začneme ještě jednou od začátku. Je tu ještě dost Tamijina vína. Já vám to neřekl, ale přinesl jsem dva plné vaky.“

„Ty kameny se mi nezdají dost horké, Karlono,“ řekl Markeno. Jeho hlas prozrazoval potlačované napětí.

„Ale voda se nemá nechat v lodi příliš dlouho. Dřevo má jenom změkhnout, aby se dalo líp zpracovat. Thonolane, jsou rozpěry nablízku, aby byly po ruce, až je budeme potřebovat?“ zeptal se Karlono a ustaraně vraštil čelo.

„Jsou tady,“ odpověděl Thonolan a ukázal na hromadu přisekaných olšových kmenů, které ležely na zemi vedle velkého vydlabaného a vodou naplněného kmene.

„Tak snad abychom raději začali, Markeno, a doufejme, že kameny jsou dostatečně horké.“

Jondalar stále ještě žasnul nad proměnou, jakou prodělal kmen stromu. Přitom byl u toho, když loď začínala získávat podobu. Dub už vlastně nebyl žádným kmenem. Vnitřek byl vyhloubený a vyhlazený, a zvnějšku měl teď štíhlé linie dlouhé kanoe. Vnější stěny – s výjimkou přídi a zádi – nebyly tlustší než dva prsty. Jondalar přihlížel, jak Karlono dává člunu konečnou podobu. Na několika místech teslem dlátovitého tvaru odstranil další vrstvu dřeva, která nebyla tlustší než tenká větev. Když si Jondalar vlastnoručně vyzkoušel náradí, pocítil jenom tím větší obdiv k tomuto muži, k jeho zdatnosti a znalostem.

Na přídi se člun zužoval, aby mohl rozrážet vodu. Měl lehce zploštělé dno, vybíhal do trochu širší zádi a byl v poměru ke své šířce velmi dlouhý.

Všichni čtyři muži rychle přenesli kameny, rozpálené ve velkém ohni, do člunu naplněného vodou. Voda brzy začala vřít a kouřilo se z ní. Postup se nelišil zásadně od zahřívání vody k přípravě čaje ve velkém korytě v blízkosti přístřešku – jenom bylo zapotřebí mnohem víc kamení. A šlo taky o něco jiného. Vedro a pára nesloužily tomu, aby něco vařily, ale aby daly konečný tvar trupu člunu.

Markeno a Karlono stáli proti sobě ve středu lodi a chystali se roztáhnout boky. Byli při práci nanejvýš opatrní. Šlo o to rozšířit střední část lodi, aniž by dřevo popraskalo. Veškerá tvrdá práce s vyhloubením a tvarováním lodi by přišla nazmar, kdyby se při tomto roztahování objevily praskliny. Všichni byli na nejvyšší míru napjatí. Zatímco Markeno a Karlono roztahovali střední část trupu, stáli už Thonolan a Jondalar připraveni s nejdelsí rozporou, a když bylo rozevření dost velké, dali rozpěru napříč podélné osy a zadrželi dech. Zdálo se, že to vydrží.

Když upevnili střední rozpěru, nasadili v pravidelných odstupech ještě další poměrně kratší rozpěrky a vyčerpávali vodu. Pak vynosili kameny, loď překlopili, aby vylili zbytek vody, a položili ji na dvě fošny k sušení.

Muži už nedýchali tak ztěžka, když ustoupili a obdivovali dílo svých rukou. Loď byla téměř patnáct kroků dlouhá a ve středu dva a půl kroku široká. Rozevření změnilo tvar lodi, což bylo velmi důležité. Jak se střední část rozeprěla, získala loď vpředu a vzadu půvabné, lehce zvednuté linie. Nešlo jenom o to loď rozšířit, aby se získalo víc prostoru a aby lépe ležela

na vodě, ale i o to, aby zvednutá příď a zád' trčely z vody a snadněji se vypořádaly s vlnami a divokou vodou.

„Tomuhle říkám loď lenocha,“ řekl Karlono, když odcházeli na druhou stranu mýtiny.

„Proč loď lenocha?“ zvolal Thonolan a myslel na všechnu tvrdou práci.

Karlono se usmíval. „Vypráví se takový starý příběh o lenochovi s věčně nespokojenou družkou. Nechal svou loď po celou zimu ležet venku. Když ji znovu uviděl, byla plná vody a led, který v ní zmrzl, ji roztáhl. Všichni si mysleli, že je zničená. Byla to jediná loď, kterou muž měl. Když vyschla, spustil ji na vodu a zjistil, že se dá mnohem lépe ovládat než všechny ostatní lodě. Od té doby, tak se alespoň vypráví v tom příběhu, všichni stavěli lodě tímhle způsobem.“

„To je veselý příběh, když se správně vypravuje,“ řekl Markeno.

„Možná je dokonce pravdivý, nebo alespoň zčásti,“ dodal Karlono. „Kdybychom měli v úmyslu postavit malý člun, byl by teď až na vnitřní vybavení hotový,“ řekl, když se přiblížili ke skupince mužů, kteří právě pomocí kostěných vrtáků dělali díry do prken. Byla to obtížná zdlouhavá práce, ale protože hodně rukou pomáhalo a hodně se přitom žertovalo, nebylo to nikdy nudné.

„A já bych se mohl rychleji spojit se svou družkou,“ řekl Thonolan, když mezi pomocnicemi spatřil Tamiji.

„Vidím jen samé smějící se tváře. To musí znamenat, že se rozevření člunu podařilo,“ řekla mladá žena Karlonovi, avšak její oči rychle hledaly Thonolana.

„Přesně to budeme vědět, až uschne,“ řekl Karlono. „Jak to vypadá s žebry?“

„Jsou hotová. Teď pracujeme na prknech pro dům,“ odpověděla starší žena. Podobala se svým způsobem Karlonovi a Markenovi, zvláště, když se usmívala. „Dům potřebuje mladý pár víc než loď. Život je skutečně i něco víc než jenom loď, milý bratře.“

„Tvůj bratr má stejný zájem je dát dohromady jako ty, Karolije,“ řekl Barono a usmíval se, když se oba mladí lidé po sobě dívali kradmými pohledy, avšak nepromluvili ani slovo. „Ale k čemu je dům bez lodi?“

Karolije se na něho usouzené podívala. Mělo to být vtipné, ale protože to Ramudoni tak často opakovali, už tím jenom nudili.

„Eh!“ ujelo Baronovi. „Už zase se zlomil!“

„Je dnes obzvlášť nemotorný,“ řekla Karolije. „To je už třetí vrták, který zlomil. Myslím, že se pokouší jenom se jich zbavovat.“

„Jen nebud' ke svému muži nespravedlivá,“ řekl Karlono. „Každému se někdy zlomí vrták. To jinak nejde.“

„V jednom má pravdu. Vrtat díry! Neznám nic nudnějšího než vrtat díry,“ řekl Barono a roztáhl tvář do širokého úšklebku, když všichni zasténali.

„Namlouvá si, že je vtipálek. Co už může být horšího než druh, který se považuje za vtipálka?“ obrátila se Karolije na ostatní. Všichni se smáli. Věděli, že se za jejich hašteřením skrývá hluboká náklonnost.

„Jestli máte ještě jeden vrták, zkusím dělat díry,“ řekl Jondalar.

„S ním není něco v pořádku. Neznám nikoho, kdo by se hnal do vrtání dř,“ řekl Barono, ale hned se zvedl.

„Jondalar má velký zájem o stavbu lodí,“ řekl Karlono. „Chce si vyzkoušet každou práci, která s tím souvisí.“

„Třeba se nám přece jenom ještě podaří udělat z něho Ramudona,“ řekl Barono. „Já ho vždycky považoval za otevřenou hlavu. Co se jeho bratra týče, tak si tím nejsem tak jistý,“ dodal a usmíval se na Thonolana, který neměl oči pro nic jiného než pro Tamiji. „Myslím, že by na něho mohl padat strom a on by si toho nevšiml. Nemáme pro něho nějakou rozumnou práci?“

„Mohl by nasbírat dříví nebo sloupat kůru z vrbových prutů,“ řekl Karlono. „Jakmile trup lodi uschne a my na přídi provrtáme díry, můžeme začít ohýbat prkna, abychom je měli připravená. Za jak dlouho to bude hotové, Barono? Měli bychom to říct šamudovi, aby mohl určit den pro sloučení. A Dolando bude chtít vyslat posly do ostatních jeskyní.“

„Co ještě zbývá udělat?“ zeptal se Barono, když se odebrali na místo, kde byly do země zatlučené kůly.

„Ještě je třeba pevně spojit žebra na přídi a na zádi a... jdeš s námi, Thonolane?“ volal Markeno.

„Cože...? Ach ano... už jdu.“

Když odešli, chopil se Jondalar kostěného vrtáku, který byl upevněn v rukojeti z paroží, a pozoroval, jak Karolije pracuje s podobným nástrojem. „K čemu díry?“ zeptal se, když jich několik vyvrtal.

Karlonova sestra se – přes všechno popichování – zajímala stejně vášnivě o lodi jako její bratr a znala techniku spojování a utěšňování prken stejně dobře, jako se on vyznal ve hloubení kmene a jeho přípravě. Chystala se mu to vysvětlit, avšak pak vstala a zavedla Jondalara na jiné pracoviště, kde byla loď částečně rozebraná.

Na rozdíl od voru, který se drží na vodě, protože prostě dříví plave, spočíval princip plavidla, jaké stavěli Saramudoni, na tom, že uvnitř dutiny kmene uzavřeli vzduchový polštář. Byl to velký vynález, kterým loď získala větší pohyblivost a mohla převážet těžší náklady. Prkna, která jednak zvyšovala boční stěny vyhloubeného a ve střední části rozšířeného kmene stromu a jednak zvětšovala tímto způsobem plavidlo, se pomocí páry a tepla ohýbala tak dlouho, až se přesně přizpůsobila tvaru člunu a mohla být doslova na sebe přišitá. Obvykle to bylo vrbové proutí, které se provléklo předvrtanými děrami a spojilo prkna s pevnou přídí a zádí. Rozpory, které byly potom upevněny na bočnicích, zpevňovaly loď a sloužily k tomu, aby se na nich zabudovaly lavice na sezení.

Když se to dobře udělalo, vzniklo vodotěsné plavidlo, které po mnoho let odolalo všem nárokům tvrdého provozu. Po nějaké době bylo však potřeba celou loď rozebrat, když se opotřebovala a vrbové proutí se rozpadlo. Zeslabená prkna se vyměnila a tím se životnost lodi podstatně prodloužila.

„Podívej... tady jsou sundané bočnice,“ řekla Karolije a ukázala Jondalarovi rozebranou loď. „A tady vidíš díry pod horní hranou vydlabaného kmene.“ Pak mu ukázala jedno prkno, které bylo tak ohnuté, že se přizpůsobilo tvaru trupu. „To bylo první prkno. Díry na tenčím dlouhém kraji odpovídají děrám na spodní části. Chápeš, prkno přesahuje horní okraj kmene a je rovněž pevně spojeno.“

Obešli loď na druhou stranu, která ještě nebyla rozebraná. Karolije ukázala na odřené a zčásti potřhané vrbové proutí v některých děrách. „Už byl nejvyšší čas tuhle loď rozebrat. Ale tady vidíš, jak prkna přesahují přes sebe. U menších člunů pro jednoho nebo dva muže se nepřidávají vyšší bočnice, potom stačí jenom samotný vydlabaný kmen. Ale při prudké vodě se hůř ovládají. Než se naděješ, už je neuřídíš.“

„Jednoho dne bych se to chtěl naučit,“ řekl Jondalar, a když viděl prohnuté žebro, ukázal na ně a zeptal se: „Jak se ohýbá?“

„Párou a tlakem – jak jsi to viděl při rozšiřování trupu. Kůly tamhle naproti, kde stojí Karlono a tvůj bratr, slouží k napínání lana, které drží prkna, aby při spojování nevyklouzla. Když jsou díry předem vyvrtané a všichni přiloží ruku k dílu, pak to jde docela rychle. Největší problém je udělat všechny díry. Sice neustále ostříme vrtáky, ale moc snadno se lámou.“

K večeru, když se všichni vrátili na terasu s pískovcovým převisem, si Thonolan všiml, že je jeho bratr nezvykle skoupý na slovo. „Nač myslíš, Jondalare?“

„Premýšlím o stavbě lodi. Je to mnohem složitější, než jsem si myslel. O takových lodích, jako jsou tyhle, jsem ještě nikdy neslyšel. A taky jsem nikdy neviděl nikoho, aby byl na vodě tak obratný jako Ramudoni. Myslím, že děti se cítí ve svých malých člunech jistější než na zemi. Jak tihle lidé dokážou zacházet s nástroji...“

Thonolan viděl, jak se v očích jeho bratra nadšeně zablýsklo.

„Dobře jsem se na ně dnes díval, Thonolane. Myslím, že kdybych mohl odebrat ještě jeden velký úštěp z ostří Karlonova tesla, hodně by to usnadnilo práci. Kromě toho jsem přesvědčený, že bych mohl udělat vrták z pazourku, s kterým by se daly díry vrtat mnohem rychleji.“

„Tak takhle to je! A já už si myslel, že se skutečně zajímáš o stavbu lodí, velký bratře. Měl jsem to vědět. Nezajímají tě lodě, ale nástroje, s kterými se staví. Jondalare, ty jsi srdcem stále ještě výrobcem nástrojů.“

Jondalar se sám musel smát, když mu došlo, že má Thonolan pravdu. Stavba lodi byla velmi zajímavá, avšak jeho fantazii především podněcovalo používání nástrojů. Mezi Saramudony byla sice celá řada mužů a žen, kteří dokázali s pazourkem opravdu slušné výkony, ale nebyl mezi nimi nikdo, kdo by se zaměřil především na výrobu nástrojů. Nikdo z nich neměl smysl pro to, aby poznal, jak jenom malá změna kamenného nástroje mohla podstatně změnit výkonnost. Jondalar měl vždycky obzvláštní potěšení z toho, když mohl vymýšlet nástroje, které se hodily pro určité práce, a tak jeho technicky tvořivý duch i teď vymýšlel možnosti, jak vylepšit ty nástroje, které Saramudoni používali. Možná by svou zručností a svými znalostmi mohl alespoň trochu splatit dluh, který vůči nim cítil.

„Mami! Jondalare! Právě dorazili další lidé. Už tu je tolik stanů, že nevím, kde by mohli ještě nějaký postavit!“ křičel Darvo, když vletěl do příbytku. V okamžiku byl zase venku. Přiběhl jenom proto, aby jim sdělil novinu. Nemohl prostě zůstat uvnitř – na to bylo dění venku příliš vzrušující.

„Přišlo víc návštěvníků než na svatbu Markena s Tholijí, a to už byla podle mě pořádná sešlost,“ řekla Serenije. „Většina z nich ví o Mamutonech, i když třeba ještě nikoho z nich neviděli. Ale o Zelandoncích ještě nikdy nikdo neslyšel.“

„Nevěří, že máme dvě oči, dvě paže a dvě nohy jako oni?“ zeptal se Jondalar. Sám byl neméně překvapený tou spoustou lidí. Při letním setkání Zelandonců se sice obvykle scházelo víc lidí, avšak tohle byli většinou cizinci, až na ty, kteří patřili k Dolandově jeskyni a ke Karlonovým říčním lidem. Zpráva se tak rychle rozletěla, že kromě Saramudonů přišli ještě jiní. Tholijini příbuzní, Mamutoni, dorazili už dřív a s nimi několik dalších, kteří byli natolik zvědaví, že je chtěli doprovodit. Dorazili i lidé žijící výš proti proudu řeky – jak Matky, tak Sestry.

Mnohé svatební zvyky mu byly neznámé. Když se slavila svatba u Zelandonců, veškeré jeskyně se sešly na předem určeném místě, a při takové příležitosti se sloučilo vřady víc párů. Jondalar byl překvapený, že tolik lidí navštívilo kmenovou jeskyni jednoho páru, aby s ní prožili svatbu. Jako Thonolanův jediný pokrevní příbuzný měl sehrát zvláštní roli při slavnosti spojení, a tak teď byl dost rozčilený.

„Víš, Jondalare, většina lidí by užasla, kdyby se dozvěděli, že vůbec nejsi tak sebejistý, jak působíš. Ale žádný strach, však ty svou věc zvládneš,“ řekla Serenije, přisedla si k němu blíž a vzala ho kolem krku. „Jako vždycky.“

Učinila to nejspornější. Její blízkost ho příjemně rozptýlila – musel myslet na jiné věci – a co řekla, mu dalo jistotu. Přitáhl ji k sobě, přitiskl své rty na její. Na okamžik se odevzdal smyslovému opojení, než se ho znovu zmocnily obavy.

„Myslíš, že to stačí? Tohle oblečení je na cestu a ne pro takový obřad,“ zeptal se, když si najednou uvědomil, že má zelandonské oblečení.

„To tu nikdo neví. Je to něco zvláštního, něco neobvyklého. Přesně to správné pro tuhle příležitost. Myslím, že by to bylo příliš obyčejné, kdybys měl na sobě něco, co všichni znají, Jondalare. Lidé se budou dívat na tebe stejně jako na Thonolana. Proto koneckonců přišli. Když tě uvidí z určité vzdálenosti, třeba nebudou mít potřebu přijít blíž, a ty víš, že se v tomto oblečení cítíš dobře. Taky v něm dobře vypadáš. Hodí se k tobě.“

Odstoupil od ní a – vděčen, že ještě nemusí předstoupit před ostatní – vyhlížel škvírami mezi prkny, co se děje venku. Šel pak dozadu do příbytku, kam až mu to dovolila skloněná střecha. Po chvíli se vrátil dopředu a znovu se podíval ven.

„Jondalare, já ti udělám trochu čaje. Je to taková zvláštní směs, kterou mám od šamuda. Ta tě uklidní.“

„Vypadám neklidně?“

„To ne, ale měl bys k tomu všechny důvody, abys neklidný byl. Bude mi to trvat jenom chvilku.“

Nalila vodu do hranaté nádoby na vaření a vložila do ní horké kameny. Jondalar si přitáhl dřevěnou sedačku – byla pro něho příliš nízká – a posadil se. Byl svými myšlenkami jinde a díval se nepřítomně na geometrické vzory, vyřezané do nádoby: řada souběžných, šikmo dolů probíhajících linií nahoře, jimž se blížila řada stejných linií přesně opačným směrem zezdola, což vytvořilo vzor rybí páteře.

Boky nádoby byly z jediného kusu dřeva, do něhož byly vyřezané rovné příčné zářezy. Deska zahýbaná pomocí páry byla v rýhách naříznutá a ohnutá v pravém úhlu, takže vznikly hrany. Oba konce přiložené k sobě byly spojeny dřevěnými kolíky. I na spodním kraji ohnuté desky byla rýha, do níž bylo zasazeno dno. Takhle vyrobené bedničky, dobře utěsněné, nepropouštěly vodu, obzvláště potom ne, když byly napuštěny vodou a dřevo nabobtnalo. Se snímatelným víkem sloužily k mnoha účelům, od vaření až po uchovávání zásob.

Bednička ho přiměla myslet na bratrovu zručnost při výrobě oštěpů. Přál si, aby s ním mohl být v tento okamžik před obřadem, kterým se měl spojit se svou družkou. Thonolan rychle pochopil techniku ohýbání a tvarování dřeva, jak ji používají Saramudoni. Sám využíval stejného principu páry a zahřívání při zhotovování oštěpů, aby narovnal násadu nebo aby ohnul dřevo při výrobě sněžnic. Pomyšlení na sněžnice připomnělo Jondalarovi začátek jejich cesty a naladilo ho bolestínsky. Zdalipak ještě někdy uvidí svůj domov? Od té doby, co nosil vlastní šaty, ho stesk po domově přepadl, když to nejméně čekal. Tentokrát jej vyvolala Serenijina nádobka na vaření.

S prudkým trhnutím vstal a převrhl přitom sedačku, sáhl po ní, aby ji zase narovnal a málem by poranil Sereniji, která k němu přicházela s pohárem horkého čaje. Že jenom o vlasek nezpůsobil nehodu, to mu připomnělo nešťastnou příhodu při slavnosti zasnoubení. Tholiji a jejímu dítěti se už podle všeho dařilo líp a opařeníny byly téměř zahojené, ale přesto ho přepadl nepříjemný pocit, když si vzpomněl na pozdější rozhovor se šamudem.

„Jondalare, vypij si čaj. Jsem si jistá, že ti pomůže.“

Úplně zapomněl na pohár ve své ruce, usmál se a trochu se napil. Čaj měl příjemnou chuť – zřejmě byl mezi jeho přísadami heřmánek – a teplo v žaludku ho uklidnilo. Po chvíli cítil, jak z něho skutečně opadla část napětí.

„Máš pravdu, Serenije. Cítím se líp. Nevím, co to se mnou je.“

„Nestává se často, aby si bratr bral družku. Je pochopitelné, že jsi neklidný.“

Sevřel ji do náruče a políbil s náruživostí, která v něm probudila přání, aby nemusel hned tak brzy odejít. „Uvidíme se večer, Serenije,“ zašeptal jí do ucha.

„Jondalare, dnes večer bude slavnost na počest Matky,“ připomněla mu. „Myslím, že bychom si ani ty, ani já neměli nic slibovat, když je tady tolik návštěvníků. Uvidíme, jak se večer vyvine. Můžeme se přece mít kdykoliv.“

„Na to jsem úplně zapomněl,“ řekl a souhlasně přikývl. Avšak z nějakého důvodu se cítil odmítnutý. Bylo to zvláštní, ale tento pocit ještě nikdy nezažil. Ano, až dosud to byl vždycky on, kdo se snažil, aby během slavnosti zůstal volný a bez všech závazků. Proč ho tak zranilo, když mu to Serenije usnadnila? V té chvíli se rozhodl, že stráví večer s ní, ať je slavnost na počest Matky, nebo ne.

„Jondalare!“ Opět se přiřítíl Darvo. „Poslali mě pro tebe. Potřebují tě.“ Sotva popadal dech vzrušením, že byl pověřen tak důležitým posláním, a nedočkavostí poskakoval na místě. „Pospěš si, Jondalare. Potřebují tě.“

„Jenom klid, Darvo,“ řekl Jondalar a díval se na výrostka s úsměvem. „Už jdu, nezmeškám přece svatbu vlastního bratra.“

Darvo se usmíval trochu rozpačitě. Věděl, že by bez Jondalara nezačali, avšak nedokázal zkrotit svou nedočkavost. Vyběhl napřed. Jondalar se nadechl a vydal se za ním.

Davem prolétl šum, když se objevil, a Jondalara potěšil pohled na obě ženy, které ho očekávaly. Roš a Tholije ho doprovodily k malé vyvýšenině u boční stěny, kde čekali ostatní. Na nejvyšším místě stála bělovlasá postava, která převyšovala hlavou a ramený ostatní a jejíž tvář byla částečně zakrytá dřevěnou maskou se stylizovanými ptačími rysy.

Thonolan ho obdařil neklidným úsměvem, když k němu přistoupil. Jondalar opětoval jeho úsměv a pokoušel se působit klidně a ukázat pochopení. Sám byl napjatý a mohl si představit, jak se asi musí cítit Thonolan, a bylo mu líto, že zvyky Saramudonů zakázaly, aby byli spolu. Napadlo ho, jak dobře se jeho bratr přizpůsobil druhým, takže se zdálo, jako by k nim už patřil, a Jondalar proto pocítil drobné bodnutí. Nenašli by se dva lidé, kteří by si spolu při cestování lépe rozuměli, ale teď se jejich cesty rozcházel. Každý půjde svou cestou a Jondalar pociťoval toto rozdělení bolestně. Na chvíli ho přemohl nečekaný smutek.

Zavřel oči a zaťal pěsti, aby se ovládl. Slyšel hlasy, které se zvedly z davu a zdálo se mu, že slyší slova jako „velký“ a „oblečení“. Když zase otevřel oči, nenadále poznal důvod, proč Thonolan tak dobře zapadl mezi ostatní: byl oblečen zcela jako Saramudon.

Nebylo divu, že se objevily poznámky k jeho vlastnímu oblečení, pomyslel si a litoval na okamžik, že působí tak cizokrajně. Ale Thonolan teď koneckonců patřil k nim, jejich jeskyně ho přijala, aby mu usnadnila spojení s Tamijí. Jondalar naopak byl stále ještě Zelandonec.

Urostlý muž se postavil ke skupině nových příbuzných svého bratra. I když ještě formálně nebyl Saramudonem, byli teď jeho příbuzní. Společně s Tamijinými příbuznými to byli oni, kteří přispěli potravinami a dárky, které se měly později rozdělit mezi hosty. Protože přišlo víc návštěvníků, než se očekávalo, bylo třeba dodatečně ještě mnohé doplnit. Velký počet hostů zvýšil už beztak vysokou vážnost a postavení mladého páru. Považovalo by se za ostudu, kdyby někdo musel odejít bez pohoštění a bez dárek.

Náhlé zmlknutí přimělo všechny otočit hlavy směrem ke skupině, která teď k nim přicházela.

„Vidíš ji?“ ptal se Thonolan a stoupal si na špičky.

„Ne, ale určitě přijde, to přece víš,“ řekl Jondalar.

Když skupina došla k Thonolanovi a jeho příbuzenstvu, otevřel se kruh a uvolnil pohled na poklad ve svém středu. Thonolan měl najednou sucho v krku, když spatřil květinami ozdobenou krásku, která mu věnovala nejzářivější úsměv, jaký kdy viděl. Jeho štěstí bylo tak zřejmé, že ani Jondalar nemohl jinak, než že se trochu pobaveně usmíval. Jako se včela cítí přitahována květem, tak přitahovala Thonolana tato žena, kterou miloval. Tamijini příbuzní obklopili Thonolana.

Obě skupiny se promíchaly a znovu se rozdělily, když šamud zahrál na flétnu. Ještě další maskovaná osoba se připojila k jeho hře hrou na buben. Další šamud, usoudil Jondalar. Byla to žena a byla cizí. Přesto měla v sobě něco důvěrně známého, ale možná to byla jenom podobnost, která je společná všem těm, kteří slouží Matce.

Zatímco obě skupiny příbuzných tančily figury, které vypadaly složitě, avšak nebyly ničím jiným než variacemi jednoduchých kroků, hrál bělovlasý šamud na flétnu. Byla to dlouhá rovná tyč, vypálená žhavými uhlíky, s náustkem a řadou děr, jakož i s vyřezanou ptačí hlavou na konci. A skutečně mnohé tóny, vylouzené z nástroje, napodobovaly ptačí hlasy.

Nakonec stály obě skupiny proti sobě ve dvou řadách. Chytily se za ruce nad hlavami a vytvořily dlouhý tunel. Pár, který teď měl být oddán, jím procházel, a další páry ho postupně následovaly. Šamud vedl průvod ke konci terasy a kolem skalní stěny. Tamija a Thonolan šli za flétnistou, za nimi šli Markeno a Roš. Pak následovala skupina příbuzných a všichni ostatní příslušníci jeskyně. Hosté tvořili závěr. Šamud, který přijel na návštěvu a který bubnoval na buben, se zařadil za příslušníky Tamijiny jeskyně.

Bělovlasý šamud je vedl po stezce k mýtině, kde se stavěly lodě, a dál ke stromu požehnání. Jen nejbližší příbuzní a partech, kteří náhodou stáli na doslech, slyšeli tuto část obřadu. Všichni ostatní shromáždění tu stáli a volně se bavili, dokud si nevšimli, že šamud tiše vyčkává.

Mlčení zavládlo – mlčení plné očekávání. Ostrý křik sojky přerušil ticho a bušení strakapouda se rozeznělo lesem. Pak vyletěl do výše lesní skřivan a naplnil vzduch svým sladkým zpěvem.

Jako by čekala na toto znamení, přivolala postava, maskovaná jako pták, oba mladé lidi k sobě. Šamud vzal stuhu a uvázal ji do smyčky. Thonolan a Tamija, kteří měli oči jenom pro sebe navzájem, se vzali za ruce a protáhli je smyčkou.

„Tímto svazuji Tamiji k Thonolanovi a Thonolana k Tamiji,“ řekl šamud, utáhl smyčku a svázal obě zápěstí pevným uzlem.

„Přesně jako uvazuji tento uzel, buďte svázáni, buďte si teď vzájemně zavázáni svazky příbuznosti a jeskyně. Tím, že se uskuteční toto spojení, dokonáváte něco, co započal Markeno a Tholije.“

Při vyslovení jejich jmen Markeno a Tholije předstoupili před mladý pár a všichni čtyři si podali ruce. „Jako Saramudoni sdílejte dary země, jako Ramudoni sdílejí dary vody. Tak teď buďte Saramudony a vzájemně si vždy pomáhajte.“

Tholije a Markeno odstoupili. Thonolan a Tamija pomalu obešli za vysokých tónů flétny prastarý dub. Při druhém kole na ně kolemstojící volali blahopřání a házeli na ně ptačí pírká, květiny a rybí kůstky.

Při třetím kole kolem stromu požehnání se k nim diváci se smíchem a radostným voláním připojili. Někdo zanotoval tradiční nápěv a ozvaly se další flétny, aby doprovodily zpěváky. Druží bušili do bubínků. Pak jedna z žen Mamutonů, kteří přišli zdaleka, vytáhla mamutí kost. Klackem do ní zabušila a všichni se na okamžik zastavili. Daleko znějící tón, který vydala kost, překvapil všechny přítomné, avšak když žena pokračovala ve hře, překvapila je snad ještě víc. Tím, jak tloukla do různých částí kosti,

dokázala měnit sílu a výšku tónu a přizpůsobila zvuky melodii zpěváků a flétně. Když průvod dokončil třetí okruh, postavil se šamud opět do čela průvodu a odvedl ho dolů na paseku u řeky.

Jondalar nebyl u posledních dokončovacích prací na lodi. I když sledoval téměř všechna stadia stavby lodi, pohled na hotovou loď mu vzal dech. Zdála se mu mnohem větší, než ji měl v paměti, přitom mu nikdy nepřipadala malá. Teď však byla délka patnácti kroků ve vyváženém poměru k mírně klenutým bočnicím s velkým vyčnívajícím zád'ovým bidlem. Vzepjatá příď se prodlžovala do dlouhokrkého dřevěného vodního ptáka, připevněného k bočnici.

Příď byla pomalovaná zářivými červenými a žlutavými okrovými barvami, manganovou černí a bílým vápnem. Hluboko dole na bočnici byly umístěné oči, aby loď viděla pod vodou a mohla se vyhnout nebezpečí. Kromě toho jak příď, tak zád' zdobily geometrické vzory. Veslařské lavice vedly napříč přes celou šíř lodi a byla tu připravená nová vesla s širokými listy a dlouhými držáky. Na ochranu před deštěm a sněhem bylo nad střední částí zastřešení ze žluté kamzičí kůže. Celá loď byla ozdobená květinami a ptačím peřím.

Bylo to nádherné a vzbuzovalo to úctu. Jondalara se zmocnila hrdost a hrdlo se mu sevřelo, když pomyslel na to, že k tomu taky přispěl.

Ke všem slavnostem spojování patřil nový nebo nově opravený člun, avšak ne každá slavnost se mohla chlubit tak statným a krásným člunem. Byla to čirá náhoda, že se jeskyně právě v okamžiku, kdy oba mladí lidé prohlásili svůj záměr, rozhodla postavit novou velkou loď. Teď se to však zdálo obzvlášť vhodné, navíc když přišli hosté až z takové dálky. Jak jeskyně, tak svatební pár tímto výkonem získali velkou úctu.

Právě sezdанý pár nastoupil – se svázaným zápěstím, a proto trochu neohrabaně – a usedl pod stříškou na prostřední lavici. Řada blízkých příbuzných je následovala. Mnozí se chopili vesel. Loď byla zakotvená mezi silnými prkny, aby se nekolébala ze strany na stranu. Prkna sahala až dolů do vody. Příslušníci jeskyně a hosté se postavili kolem lodi, aby loď sesunuli. Za pokřikování a smíchu byla nová loď spuštěna na vodu.

Drželi ji pevně blízko břehu, dokud nové plavidlo nebylo uznáno za schopno plavby, přesněji dokud se nezjistilo, jestli nemá vážnější šterbiny. Pak následovala panenská jízda až k přístavišti Ramudonů. Několik dalších lodí nejrůznějších velikostí spuštěných na vodu obklopilo velkého vodního ptáka, jako by to byla kachna s mlád'aty.

Ti, kteří se nevrátili vodní cestou, pospíchali po stezce nahoru v naději, že tam dorazí ještě před mladým párem. Z přístaviště vylezli někteří po příkré stezce vedoucí přes vodopád a připravili všechno, aby spustili onen plochý koš, v němž byli vytaženi při svém příchodu Thonolan a Jondalar – tentokrát to ostatně měl být Thonolan a Tamija, kteří – se zápěstím stále ještě svázaným – měli být dopraveni nahoru. Souhlasili s tím, že budou spolu spojeni, a tak se neměli rozdělit, přinejmenším pro tento jeden den.

Podávaly se obrovské spousty jídla, které se zapíjelo pampeliškovým vínem, připravovaným za novoluní. Všichni hosté byli obdarováni, což získalo dodatečné uznání.

Když nastal večer, přitahovalo návštěvníky nově zbudované obydlí. Hosté chodili nenápadně dovnitř a pokládali „maličkosti“ pro nově sezdananý pár, aby jim tím popřáli štěstí. Dárky se pokládaly anonymně, aby nezastínily bohatství jeskyně, která je hostila. Ve skutečnosti se ale hodnota obdržených darů později porovnávala s hodnotou darů rozdělených. Takové věci si každá jeskyně pečlivě hlídala, aby si při pozdější příležitosti v ničem nezadala, protože samotné dárky rozhodně nebyly anonymní.

Tvar a zdobení, jakož i vyřezané nebo namalované vzory prozrazovaly dárce stejně zřetelně, jako kdyby byly předány veřejně. Nebyly důležité jednotlivé osoby, které je vyráběly, nýbrž rodiny, skupiny nebo jeskyně, které za nimi stály. Podle dobře známých a všemi stejně uznávaných hodnotových systémů měly rozdělené a stejně tak i přijaté dary zdůraznit trvale vážnost, čest a postavení jednotlivých skupin. I když se soutěž o uznání vedla jen skrytě, nebyla nicméně bezvýznamná.

„Jemu se skutečně dostává velké pozornosti, Thonolane,“ řekla Tamija, když si všimla, že houf žen obklopil světlovlasého muže, který stál nenuceně opřený o strom.

„Tak je tomu vždycky. Jeho velké modré oči přitahují ženy jako ... můry oheň,“ řekl Thonolan, který pomáhal Tamiji donést hostům dubovou nádobu borůvkového vína. „Ještě sis toho nevšimla? Nikdy tě to k němu nepřitahovalo?“

„Ty ses na mě zasmál jako první,“ řekla a jeho široký úšklebek u ní vyvolal překrásnou odpověď. „Ale docela to chápu. To není jenom očima. On je něco zvláštního, navíc v tomhle oblečení. Sluší mu to. Ale ani tím to není. Myslím, že ženy cítí, že on... hledá. Někoho hledá. Taky je takový... citlivý... je tak velký a tak urostlý. Skutečně statný muž. A jeho oči mají něco – všiml sis někdy, jak v záři ohně svítí fialově?“ zeptala se.

„Myslel jsem, že tě nepřitahuje...“, řekl Thonolan s hraným zděšeným výrazem, dokud na něho šelmovsky nemrkla.

„Závidíš mu?“ zeptala se opatrně.

Thonolan se zarazil. „Ne. Nikdy. Nevím proč, ale mnozí muži jsou závistiví. Jen se na něho podívej, člověk by myslel, že má všechno. Jak říkáš, urostlý, statný. A podívej se na všechny ty ženy kolem něho. Ještě víc – zdatný rukama, nejlepší roztloukač pazourku, jakého znám. Dobrá hlava, a přece žádný chvástal. Lidé ho mají rádi – ženy jako muži, všichni. Měl by být šťastný, ale to on není. Bylo by to hezké, kdyby našel někoho, jako jsi ty, Tamije.“

„Ne, ne takovou. Ale někoho jiného. Mám ráda tvého bratra, Thonolane. Doufám, že jednoho dne najde, co hledá. Možná jednu z těchhle žen?“

„Ne, tomu nevěřím. To jsem už zažil často. Možná že se s některou pobaví... nebo s několika... ale to, co hledá, nenajde.“

Nalili část vína do vaku na vodu a zbytek nechali pro hosty. Pak šli naproti k Jondalarovi.

„A co je se Serenijí? Zdá se, že k ní něco cítí, a já vím, že ona k němu cítí víc, než by komu přiznala.“

„Má ji rád, má rád i Darva. Ale... možná není každá pro něho. Možná hledá sen, hledá donku.“ Thonolan se láskyplně usmál. „Když ses na mě poprvé usmála, myslel jsem, že jsi donka.“

„U nás věříme, že duch Matky se proměňuje v ptáka. Probudí slunce svým zpěvem a přináší s sebou z jihu jaro k nám na sever. Na podzim jich tu několik zůstane, aby nám ji připomínali. Draví ptáci, čápi – každý pták je zjevením Mudo.“

Houf dětí proběhl kolem nich a oni se museli zastavit.

„Malé děti nemají ptáky rády, obzvlášť ty zlobivé. Věří, že se Matka od ptáků na ně všechno dozví. Mnohé matky to vyprávějí svým dětem. Já znám příběhy o mužích, kteří při pohledu určitých ptáků přiznali nějaký zločin. A pak se taky říká, že tě duch Matky dovede domů, když zabloudíš.“

„U nás věříme, že duch Matky je donka a letí s větrem. Možná vypadá jako pták. Nikdy jsem o tom nepřemýšlel,“ řekl a stiskl jí ruku. Když se pak na ni podíval a cítil, jak se v něm láskou všechno dme, zašeptal hlasem, který byl chraptivý vzrušením: „Nikdy jsem nevěřil, že tě najdu.“ Pokusil se ji obejmout, ale nešlo to, protože jeho ruka byla připoutaná k její.

Zamračil se. „Jsem rád, že nás svázali na uzel, ale kdy ho rozříznou? Chtěl bych tě držet v náručí, Tamije.“

„Možná máme zjistit, že jsme někdy k sobě připoutáni až moc.“ Zasmála se. „Brzy se budeme smět vzdálit ze slavnosti. Pojd', doneseme tvému bratrovi víno, než se všechno vypije.“

„Asi nebude chtít. On se tváří jako velký piják, ale nepije. Nerad ztrácí kontrolu nad sebou a nerad dělá hloupé věci.“

Když vystoupili ze stínu převisu, najednou si jich ostatní všimli.

„Tady jste! Chtěla jsem ti popřát štěstí, Tamije,“ řekla mladá žena z jiné jeskyně Ramudonů, hezká a čiperná. „Jaké ty máš štěstí! K nám nikdy nepřijdou tak vážení hosté, aby u nás přezimovali.“ Obdařila úsměvem, jak doufala svůdným, vysokého modrookého muže, avšak on se díval na jinou z mladých žen.

„Máš pravdu. Mám štěstí,“ řekla Tamija a dívala se vlahým pohledem na svého druha.

Mladá žena pohlédla rovněž na Thonolana a povzdechla si. „Jsou oba žádoucí. Nevím, pro koho z nich bych se rozhodla.“

„Pak bys taky žádného z nich nedostala, Cheruno,“ řekla druhá mladá žena. „Když chceš druha, musíš se rozhodnout jenom pro jednoho.“

To mělo za následek výbuch smíchu, avšak mladá žena se slunila v pozornosti, kterou jí to získalo. „Prostě jsem ještě nenašla muže, pro kterého bych se rozhodla,“ řekla a dívala se na Jondalara s dolíčky ve tvářích.

Cheruna byla nejmenší ze zdejších žen a Jondalar si jí dřív ještě nevšiml. Teď ji však vzal velmi rád na vědomí. I když byla malá, byla hezky vyvinutá a velmi živá způsobem, který mu byl příjemný. Větší protiklad k Sereniji snad ani nebyl možný. Jeho oči prozrazovaly zájem a Cheruna se doslova chvěla nadšením, teď, když upoutala jeho pozornost. Najednou odvrátila hlavu. Něco zaslechla.

„Slyším rytmus – teď se tančí párový tanec,“ řekla. „Pojd', Jondalare.“

„Neznám kroky,“ řekl.

„Ukážu ti je. Není to těžké,“ řekla Cheruna a táhla ho za sebou. Jondalar nekladl odpor.

„Počkejte. Půjdeme s vámi,“ řekla Tamija.

Radona, jedna ze skupiny žen, nebyla právě nadšená tím, že Cheruna tak rychle získala Jondalarovu pozornost, a zaslechl, jak říká: „Není to těžké... přesto!“ Perlivý smích následoval po těchto slovech. Ale všichni

čtyři už pospíchali k taneční ploše, a tak už dál neslyšel spiklenecký šepot těch, které zůstaly.

„Tohle je poslední víno, Jondalare,“ řekl Thonolan. „Tamija říká, že se od nás očekává, že zahájíme tanec. Ale nemusíme tu dlouho zůstat. Jakmile to bude možné, tak odtud zmizíme.“

„Nechcete si vzít víno s sebou? Pro vaši slavnost ve dvou?“

Thonolan se podíval se smíchem na svou družku. „No, ono to vlastně není poslední víno – trochu jsme si ho dali stranou. Jenom si myslím, že ho nebudeme potřebovat. Být s Tamijí o samotě je pro mě dost velká slavnost.“

„Jejich řeč zní tak hezky. Taky ti to tak připadá, Tamije?“ řekla Cheruna. „Rozumíš, co říkají?“

„Trochu. Ale naučím se víc. A řeč Mamutonů taky. To byl nápad Tholije, že bychom se měli naučit všechny ty řeči.“

„Tholije říká, nejlepší možnost naučit se řeč Saramudonů je pořád mluvit. Má pravdu. Je mi líto, Cheruno. Ne moc zdvořilý, že mluvím zelandonsky,“ omlouval se Jondalar.

„Mně to nevadí,“ prohlásila Cheruna, i když to nebyla pravda. Vůbec nebyla ráda, když byla z nějaké zábavy vyloučena. Avšak jeho omluva ji víc než usmířila. A patřit k vyvolenému kroužku s nově sezdaným párem a urostlým statným Zelandoncem, to ji odškodnilo za mnohé. Byla si dobře vědoma závistivých pohledů několika dalších žen.

Za taneční plochou hořel velký oheň. Ustoupili do stínu a podali víno dál. Pak obě mladé ženy ukázaly mužům základní kroky tance. Flétny, bubínky a štěrchačky nasadily živou melodii, kterou brzy převzala žena, hrající na mamutí kost.

Když začal tanec, všiml si Jondalar, že základní kroky dovolují obměny, které omezovala jenom fantazie a umění tanečníků, a občas prokázal tanečník nebo některý pár tak nezvyklé nadšení, že se všichni ostatní zastavili, povzbudivě na ně pokřikovali a nohama podupávali do taktu. Jedna skupina obestoupila tanečnický, kolébala se v taktu a zpívala, a bez vědomého přechodu přešla hudba do jiného tempa. Tak to pokračovalo. Hudba a tanec nepřestávaly, zato se k nim přidávali další tanečníci a někteří zase přestávali, když se jim zachtělo. Vznikla nekonečná řada variací zvuků, kroků, rytmů a melodií, které pokračovaly tak dlouho, pokud tam byl někdo, kdo si přál, aby se pokračovalo.

Cheruna byla velmi temperamentní partnerka a Jondalar, který vypil víc vína než obvykle, se zcela poddal náladě večera. Někdo zanotoval střídavý

zpěv tím, že zazpíval první známý verš. Jondalar brzy objevil, že jde o píseň, při níž sami zpěváci vymýšlejí texty hodící se k současné situaci, aby narážkami na dary a radosti vyvolali veselí. Nezřídka se z toho vyvinul souboj mezi těmi, kteří se snažili žertovat, a těmi, kteří se snažili nesmát. Mnozí spoluhráči brali dokonce na pomoc grimasy, aby dosáhli žádaného účinku. Pak vstoupil do středu kruhu muž, který se kolébal v rytmu střídavého zpěvu.

„To je Jondalar, světlovlasý a vysoký, ten může zvolit, kterou se mu zachce. Cheruna je sladká, ale malá. Přesto by chtěla spolknout Jondalara do posledního kousku.“ Mužův zpěv vyvolal žádoucí účinek, všechno se prohýbalo smíchy.

„Jak to chceš provést, Jondalare?“ zvolal někdo jiný. „Vždyť si zlomíš krk, když budeš chtít tuhle malou políbit.“

Jondalar se s úšklebkem zadíval na mladou ženu. „Nezломím si krk,“ řekl. Zvedl Cherunu do výše a líbal ji při podupávání a potlesku okolostojících. Naprosto překvapená ho vzala kolem krku a vášnivě opětovala jeho polibky. Všiml si, že několik párů opustilo skupinu a vyhledalo stany nebo rohože v odlehlých koutech, a jeho myšlenky se rozběhly stejným směrem. Obzvláštní nadšení, které Cheruna vložila do svých polibků, mu daly představu, že by mu s ní mohlo být příjemné.

Nemohli se hned stáhnout do ústraní – to by vyvolalo ještě víc smíchu. Přece jenom se mohli postarat o to, aby už nebyli bezpodmínečně středem pozornosti. Pár lidí se připojilo ke zpěvákům, ostatní k divákům a tempo tance se právě změnilo. To byl dobrý okamžik, kdy se mohli vytratit do stínu a zmizet ze všeobecné pozornosti. Když opatrně vedl Cherunu na kraj shromážděných, vynořila se najednou Radona.

„Už jsi ho měla pro sebe celý večer, Cheruno. Nemyslíš, že je načase, abychom z něho něco měly i my ostatní? Slavíme přece svátek na počest Matky, jejíž dary máme koneckonců sdílet společně.“

Radona se mírně vmísila mezi ně a políbila Jondalara. Pak ho jiná žena objala a pak zase další. Najednou byl v kruhu samých mladých žen. Když se jím však několik párů rukou zaobíralo velmi osobním způsobem, nebyl si už jistý, jestli se mu to právě líbí. Radosti toho zvláštního druhu platily jako něco, co spočívalo na volné volbě, a on teď měl co dělat, aby se ubránil rukám, které se pokoušely rozvázat mu pásek kalhot. To zacházelo příliš daleko.

Setřásl je, a nijak jemně. Když konečně pochopily, že žádné nechce dovolit, aby se ho dotýkala, odstoupily a pošklebovaly se. Najednou si všiml, že jedna chybí.

„Kde je Cheruna?“ zeptal se.

Ženy se po sobě podívaly a pak se prohýbaly smíchy.

„Kde je Cheruna?“ chtěl vědět, a když mu odpověděl jenom další výbuch smíchu, rychle přistoupil a popadl Radonu. Tak jí stiskl paži, až ji to zabořilo, ale nechtěla to přiznat.

„Myslely jsme, že by se s námi o tebe mohla podělit,“ řekla Radona a usmívala se zmučeně. „Všechny chtějí velkého statného Zelandonce.“

„Zelandonec ale nechce všechny. Kde je Cheruna?“

Radona odvrátila hlavu a odmítla odpovědět.

„Ty chtít velký Zelandonec, říkáš?“ Byl rozzlobený, to se mu poznalo na hlase. „Tak si to vyzkoušej!“ S těmi slovy ji donutil kleknout na kolena.

„To bolí! Proč mi nepomůžete!“ volala Radona na ostatní ženy.

Avšak ostatní mladé ženy si nebyly jisté, jestli se chtějí opravdu natolik přiblížit. Jondalar popadl Radonu za ramena a srazil ji před ohněm na zem. Hudba přestala hrát a lidé je obestoupili, nejistí, jestli mají zasáhnout nebo ne. Radona se kroutila, aby se mu vymanila, ale on ji držel svým tělem přitisknutou k zemi.

„Ty chtěla velký Zelandonec a teď ho tedy máš. A teď řekni, kde je Cheruna.“

„Tady jsem, Jondalare. Držely mě tady a něco mi nacpaly do pusy. Říkají, že nás chtěly jenom poškádlit!“

„To nebyl hezký žert,“ řekl, vstal a pomohl vstát i Radone. Měla slzy v očích a třela si paži.

„Ublížil jsi mi!“ zvolala.

Najednou mu došlo, že to měl skutečně být jenom žert a že se zachoval hloupě. Koneckonců neublížil nikdo ani jemu, ani Cheruně. Nesměl si něco takového k Radoně dovolit. Najednou byl skleslý. „Já... nechtěl jsem ti ublížit... já...“

„Vždyť jsi jí neublížil, Jondalare. Rozhodně nijak moc,“ řekl jeden z mužů, který všechno pozoroval. „Za to vděčí sama sobě. Neustále někoho dráždí a dělá zlou krev.“

„Ty jenom závidíš, že nedráždí tebe,“ prohlásila jedna z mladých žen a přiskočila na pomoc Radoně, když zase všichni spolu mluvili klidněji.

„Vy si myslíte, že se to muži líbí, když se na něho tímhle způsobem všechny vrhnete, ale tak tomu není.“

„To není pravda,“ řekla Radona. „Myslíš snad, že jsme neslyšely, jak se posmíváte té nebo jiné ženě, když si myslíte, že vás neslyšíme? Já tě slyšela, jak jsi říkal, že vy muži nemáte nikdy dost žen a že byste je chtěli všechny najednou. Dokonce jsem slyšela, jak jsi mluvil o tom, že bys chtěl dívky ještě před obřadem První slasti, když přece víš, že se jich nesmíš dotknout, i kdyby se Matka o to postarala, aby byly ochotné.“

Mladý muž zrudl a Radona využila své výhody. „Mnozí z vás mluví dokonce o tom, že si vezmou samice ploskolebců!“

Najednou vystoupila ze stínu na kraji ohně obrovská žena. Nebyla ani tak vysoká, jako spíš mohutná, neobyčejně tlustá. Trochu šikmé oči prozrazovaly její cizokrajný původ, stejně tak tetování tváře. Přitom měla na sobě kožený přehoz Saramudonů.

„Radono!“ řekla. „Na slavnosti na počest Matky není místo na špinavé řeči.“

Teď ji Jondalar poznal.

„Je mi líto, šamude,“ řekla Radona a sklonila hlavu. Byla studem zrudlá a upřímně sklíčená. Teprve teď si Jondalar všiml, jak je mladá. Všechny byly sotva víc než mladé dívky. Choval se odporně.

„Něco ti povím, má milá,“ napomínala žena Radonu vlídným hlasem, „muž má sice rád, když se ženy kolem něho točí – ale nemá rád, když je přepaden.“

Jondalar se pozorněji na ženu zadíval: protože přesně to si myslel i on.

„Ale my mu přece nechtěly ublížit. Myslely jsme si, že by se mu to mohlo líbit... alespoň po nějaké době.“

„To by taky bylo naprosto možné, kdybyste postupovaly trochu jemněji. Nikdo není rád k něčemu nucen. Tobě se to přece taky nelíbilo, když jsi měla pocit, že by tě mohl nutit, nemám pravdu?“

„On mi ale ublížil!“

„Skutečně? Nedonutil tě mnohem spíš k tomu, abys dělala něco proti své vůli? Myslím, že to tě zranilo mnohem víc. A co je s Cherunou? Nikdo z vás nepomyslel na to, že jste možná mohly zranit ji? Nikdo nemůže nikoho nutit vychutnávat radost. To neslouží Matce ke cti. Cítí se tím mnohem spíš zneužívána. A je to zneužívání jejích darů.“

„Šamude, je teď řada na tobě...“

„A dál hraju s vámi. Pojď teď sem, Radono. Slavíme svátek. Mudo si přeje, aby její děti byly šťastné. To byla jen malá neshoda – nenech si tím zkazit radost, má milá. Zase se bude tančit. Zařaď se!“

Když se žena vrátila ke své hře, vzal Jondalar ruce Radony. „Já ... mně líto. Já tím nemyslel nic zlého. Nechtěl jsem ti ublížit. Stydím se... prominout?“

Prvním hnutím Radony bylo uraženě se odvrátit – ale když se podívala do jeho vážné tváře a jeho pomněnkových očí, celá roztála. „Byl to hloupý... dětinský žert,“ řekla a cítila se přemožena jeho blízkostí. Opřela se o něho, on ji objal a dal jí dlouhý zkušený polibek.

„Děkuji ti, Radono,“ řekl, odvrátil se pak od ní a chystal se odejít.

„Jondalare!“ zvolala Cheruna za ním. „Kam jdeš?“

S pocitem viny si uvědomil, že na ni úplně zapomněl. Pružným krokem přistoupil k hezké mladé ženě. Byla skutečně velmi přitažlivá. Zvedl ji do výše a políbil ji ohnivě a současně se špatným svědomím.

„Cheruno, já něco slíbil. Tohle všechno by se nestalo, kdybych nebyl tak ochotný zlomit slib. Vedle tebe se lehko zapomíná. Ale teď... Doufám, že se uvidíme jindy. Prosím, nezlob se,“ řekl Jondalar a pospíchal pak směrem k příbytkům pod pískovcovým převisem.

Kožený závěs přede dveřmi příbytku, který sdílel se Serenijí, byl spuštěný, avšak zkřížená prkna mu nebránila ve vstupu. Úlevou si oddechl. Nebyla tedy uvnitř s někým jiným. Když odhrnul závěs, byla tam tma. Možná tam vůbec nebyla. Možná byla přece jenom pohromadě s někým jiným. Když teď o tom uvažoval, tak ji po celý večer vůbec neviděl, rozhodně ne na vlastní slavnosti. Taky to byla ona, kdo navrhl nevázat se pro večer žádnými sliby. On slíbil jen sám sobě, že stráví tuto noc s ní. Možná měla jiné plány nebo ho taky viděla spolu s Cherunou.

Tápal poslepu až k zadní stěně příbytku, kde bylo vyvýšené místo s polštářem naplněným peřím a kožešinami. Darvovo lůžko u boční stěny bylo prázdné. To se dalo čekat. Hosté nepřicházeli každý den. Zřejmě se seznámil s několika chlapci svého věku, tráví noc s nimi a pokouší se zůstat vzhůru.

Když se blížil k zadní části, natahoval uši. Byl to dech, co tam slyšel? Natáhl se, ucítil paži a přívětivý úsměv se mu rozlil po tváři.

Ještě jednou vyšel ven, donesl od hlavního ohniště trochu uhlíků a vrátil se dovnitř s kusem dřeva, na němž tyto uhlíky nesl. Zapálil mechový troud malé kamenné lampičky, pak zkřížil ve dveřích obě prkna na znamení, že nechťjí být rušení. Vzal lampičku, tiše přešel k lůžku a pozoroval spící ženu. Má ji vzbudit? Ano, rozhodl se – ostatně pomalu a opatrně.

Ta představa způsobila, že se jeho pohlaví pohnulo. Rychle se zbavil šatstva a vklouzl vedle ní a sevřel její teplé tělo do náruče. Něco nesrozumitelně zamumlala a převrátila se ke zdi. Jemně jí přejížděl rukou po celém těle, pod rukou cítil její rozespálé teplo a vdechoval její ženský pach. Prozkoumal každé zaoblení, paži až dolů k prstům, její výrazné lopatky, hluboce položenou páteř, která vedla dolů až k citlivému kříži a zaoblení jejího zadku, pak její boky a podkolenní jamky, její kotníky a paty. Když se dotkl chodidel, odtáhla nohy. Objal ji, položil jí ruku na prsa a cítil, jak se bradavka stáhla a pod jeho rukou vztyčila. Pocítil touhu z ní sát, místo toho se však jemně přitiskl hrudí k jejím zádům a pokryl jí ramena a krk polibky.

Vychutnával doteky jejího těla, znova je prozkoumával a objevoval. Nejenom její tělo, to věděl. Miloval všechna ženská těla kvůli nim samotným a pro pocit, který v něm probouzela. Jeho vzrušení rostlo, avšak stále ještě se dokázal ovládnout. Bylo vždycky lepší, když příliš rychle nepovolil své touze.

„Jondalare?“ slyšel rozespálý hlas.

„Ano,“ řekl.

Obrátila se na záda a otevřela oči. „Už je ráno?“

„Ne.“ Opřel se o loket a díval se dolů na ni, laskal její prsa a sklonil se pak, aby sál z bradavky, kterou chtěl už předtím. Laskal jí břicho, pak zajel dolů do tepla mezi stehny a spočinul rukou na chloupkách jejího pahorku. Měla nejměkčí, nejhedvábnější ohanbí, jaké kdy u nějaké ženy zažil. „Chci tě, Serenije. Chtěl bych s tebou dnes v noci uctít Matku.“

„Musíš mi dopřát trochu času, abych se probudila,“ řekla, avšak kolem úst jí pohrával úsměv. „Není trochu studeného čaje? Chtěla bych si vypláchnout ústa – víno zanechává tak nepříjemnou chuť.“

„Podívám se,“ řekl a zvedl se.

Serenije se na něho toužebně usmála, když se vracel s pohárem. Někdy vychutnávala pohled na něho – byl tak nádherně mužný – svaly, které mu při chůzi pohrávaly pod kůží, mohutná hrud', jeho tvrdé břicho a nohy, samý sval a šlachy. Jeho tvář byla téměř dokonalá. Silná hranatá brada, rovný nos, smyslná ústa – věděla, jak smyslná dokážou jeho ústa být. Jeho rysy byly tak jemně řezané a tak dobře vyvážené, že by bylo možné označit ho za krásného, kdyby nebyl tak výrazně mužný nebo kdyby se o mužích mluvilo jako o krásných, což se v její řeči nedělalo.

Dokonce jeho ruce byly silné a jemné současně, a jeho oči – ty výrazné, tajemné, nevýslovně modré oči, které jediným pohledem mohly přimět

ženské srdce, aby se divoce rozbušilo – které v ní probouzely žádost, aby přijala jeho tvrdé, nádherné a vzrušené pohlaví ve svém klíně.

Když ho tak poprvé uviděla, trochu ji to vystrašilo. To bylo předtím, než zjistila, jak obratný je milenec. Nikdy ji nenutil, dával jí vždycky jenom tolik, kolik mohla přijmout. Pokud vůbec, tak to byla ona, kdo se nutil – přece to žádala, aby ho zcela a naprosto přijala do sebe.

Byla ráda, že ji probudil. Podal jí pohár a ona se posadila, avšak než se napila, předklonila se a vzala jeho pohlaví do úst. Zavřel oči a poddal se vlně blaha, která jím projela.

Napila se trochu a pak vstala. „Musím ven,“ řekla. „Je ještě hodně lidí vzhůru? Nechce se mi oblékat.“

„Lidé tančí, ještě je brzy. Možná líp nádobu použít.“

Nespouštěl ji z očí, když se vrátila k lůžku. Matko! Byla překrásná, její rysy tváře byly tak kouzelné, její vlasy tak jemné. Měla dlouhé a půvabné nohy a malý, ale hezky tvarovaný zadek. I její prsa byla malá, ale pevná a hezky tvarovaná se vzrušivými bradavkami – stále ještě prsa mladé dívky. Pár podélných vrásek pod břichem bylo to jediné, co ukazovalo na to, že už byla matkou, a drobné malé vrásky kolem očí to jediné, co prozrazovalo její věk.

„Myslela jsem, že přijdeš pozdě – přece se slaví,“ řekla.

„Proč jsi tady? Chtěla jsi být volná a nic neslibovat.“

„Nepotkala jsem nikoho zajímavého a byla jsem unavená.“

„Ty jsi zajímavá... já nejsem unavený,“ řekl s úsměvem. Sevřel ji do náruče, líbal její teplá ústa a zcela ji přitáhl na sebe. Cítila, že jeho pohlaví ji tvrdě a horce tepe do břicha, a projela jí teplá vlna.

Měl v úmyslu to prodlužovat, tak dlouho se ovládat, až bude víc než ochotná, avšak teď žádostivě visel na jejích rtech, jejím krku, sál a jemně tahal za její bradavky, když jí tiskl hlavu na prsa. Jeho ruka hledala její ohanbí a zjistila, že je pod ním horká a vlhká. Krátký výkřik unikl jejím rtům, když se dotkl malého tvrdého místa v teplých záhybech. Protáhla se a přitiskla se na něho, když laskal místo, o němž věděl, že jí skýtá největší slast.

Vytušil, co si tentokrát přeje. Změnili svou polohu – on se překulil na bok, zatímco si ona lehla vedle něho na záda. Zvedla jednu nohu přes jeho kyčle a druhou vsunula mezi jeho stehna. Vášnivě vykřikla, když do ní pronikl, zatímco ji nadále hladil, a zakoušela nádherné vzrušení.

Cítil, jak ho teple objímá, a pohyboval se sem a tam, a ona mu odpovídala, aby ho zcela přijala do sebe. Odtáhl se a znovu do ní vrátil, až

už nemohl dál. Přisunula se proti jeho ruce a on třel tvrději a současně do ní vrážel. Byl plný až k prasknutí a ona hlasitě sténala, jak její napětí stoupalo. Vzepřela se proti němu a on cítil, jak se mu slabiny napjaly. Třel pevnou rukou, přirážel a pak je mohutné vlny stáhly k sobě, když dosáhli vyvrcholení a projelo jimi nádherné uvolnění. Několik dalších posledních stahů způsobilo, že pocítili naprosté uspokojení.

Leželi vedle sebe a prudce dýchali, nohy ještě vzájemně propletené. S trhnutím si na něho lehla. Teprve teď, než ochabl, ale už nebyl k prasknutí plný, ho mohla zcela vzít do sebe. Pro ni to bylo, jako by jí dával vždycky víc, než mu mohla dát ona. Nechtěl se pohybovat. Usnul by téměř okamžitě, ale to nechtěl. Nakonec vytáhl svůj ochablý úd a objal ji celým svým tělem. Ležela klidně, avšak on věděl, že nespí.

Myšlenky se mu volně rozběhly a najednou myslel na Cherunu a Radonu a všechny ostatní mladé ženy. Jaké by to asi bylo, kdyby byl společně s nimi? Kdyby cítil kolem sebe všechna tato teplá, žádoucí ženská těla, jejich horká stehna a kulaté zadky a vlhké studně. Prsa jedné mít v ústech a každou rukou prozkoumávat těla jiných žen. Projelo jím nové vzrušení. Proč je odmítl? Někdy je opravdu hloupý.

Spočinul pohledem na ženě vedle sebe a uvažoval, jak dlouho by mu asi trvalo, než by byla zase připravená, a foukl jí jemně do ucha. Usmála se na něho. Políbil ji na krk, pak na ústa. Tentokrát by to trvalo déle, neměli kam pospíchat, mohli si dopřát spoustu času. Ona je krásná a báječná žena... Proč se nedokážu zamilovat, pomyslel si.

13.

Když Ajla dorazila do údolí, najednou měla před sebou problém. Měla v úmyslu rozporcovat maso mrtvého soba na břehu pod jeskyní a tam ho usušit a spát tam, jako to dělávala dřív. Avšak o zraněné lvíče se mohla postarat jediné nahoře v jeskyni. Lvíče bylo už teď větší než liška, a taky mnohem silnější. Přesto ho ještě dokázala unést. S dospělým sobem tomu bylo jinak. Špice obou oštěpů, které za sebou táhla Víha a na něž umístila nosítka se sobem, byly příliš daleko od sebe, než aby mohla Víha projít po úzké stezce až k jeskyni.

Teď nevěděla, jak by měla svou těžce získanou kořist dopravit nahoru, neodvažovala se ale taky nechat ji nestřeženou dole, protože ji hyeny pořád sledovaly.

Měla veškeré důvody dělat si starost. Už po tak krátké době, kterou potřebovala, aby donesla zraněné lvíče nahoru do jeskyně, se hyeny porvaly o mrtvého soba, zabaleného do travnaté rohože – a to přesto, že se Víha před nimi divoce vzpínala. Ajla ještě nebyla ani zpola zpátky dole, když už střílela z praku. Jeden zásah kamene byl smrtelný.

Ajla odvěkla hyenu za zadní běh kolem vyčnívající skály na pastvinu. Přitom se jenom s odporem dotýkala mrtvého zvířete, štitila se ho, bylo cítit mršinou, kterou naposledy žralo. Umyla si ruce v řece, než se obrátila ke svému koni.

Víha tam stála celá zpocená a s chvějícími se slabinami. Vzrušeně pohazovala ocasem sem a tam. Mít neustále nablízku pach jeskynního lva, to bylo víc, než dokázala snést. A pronikavý zápach pronásledujících hyen byl možná ještě horší. Když se pokusily vrhnout na Ajlinu kořist, Víha se

chtěla otočit, ale tyč nosítek se zachytila ve skalní štěrbině a bránila jív pohybu. Byla blízká panice.

„Byl to pro tebe těžký den, co, Vího?“ řekla jí Ajla a pak ji prostě vzala kolem krku a přitiskla se k ní, jako by k sobě tiskla ustrašené dítě. Víha se o ni opřela, chvěla se a prudce frkala, avšak Ajlina blízkost ji nakonec uklidnila. Ajla s ní vždycky zacházela s láskou a pochopením a Víha jí za to dávala svou důvěru a ochotnou pomoc.

Stále ještě nerozhodná, jestli a jak by měla dostat soba nahoru k jeskyni, začala odstrojovat Víhu od smyku s nosítky. Když uvolnila jednu násadu oštěpu, byla natolik stlačená dovnitř, že už teď oba konce zdaleka nebyly tak daleko od sebe. Její problém se tak vyřešil sám. Zase upevnila násadu, kterou uvolnila, a vedla Víhu po stezce nahoru. Náklad se sice kymácel sem a tam, ale na tak krátkém úseku cesty se neměla Ajla čeho bát.

Pro Víhu to byl výkon. Sob vážil téměř tolik jako ona a stezka stoupala příkře nahoru. Ajla poznala teprve teď, jak velkou sílu má kůň, a teprve teď jí skutečně došlo, co získala, když si tuto sílu půjčila. Když dorazily před vchod jeskyně, zbavila Víhu vši zátěže a znovu ji vděčně objala. Pak šla napřed dovnitř do jeskyně a očekávala, že Víha půjde za ní. Když však jen ustrašeně ržála, obrátila se za ní.

„Copak je?“ ptala se znakovou řečí.

Lvíče leželo na stejném místě, kam je položila. Lvíče! pomyslela si. Víha větří lva. Vyšla zase ven.

„Toho se neboj, Vího! Tohle lvíče ti přece nic neudělá.“

Třela jí měkké nozdry, vzala jí rukou kolem silného krku a mírně ji tlačila dovnitř do jeskyně. Znovu zvítězila důvěra k Ajle nad strachem. Ajla zavedla Víhu k lvíčeti. Kobyłka opatrně větřila, ustoupila pár kroků a zafrkala, pak však znovu sklonila hlavu, aby ještě jednou očichala nehybné lvíče. Pach šelmy tu byl nesporný, avšak malé zvíře v sobě nemělo nic hrozivého. Víha tiše frkala a dotkla se hlavou malého uzlíku. Zdálo se, že se smířila s třetím obyvatelem jeskyně. Šla na své místo a pustila se do sena.

Ajla obrátila svou pozornost na zraněné lvíče. Chundelaté stvoření mělo hnědavé skvrny na plavém podkladě. Patrně bylo ještě velmi mladé, ale Ajla si tím nebyla tak jistá. Jeskynní lvi byli kočkovité šelmy obývající stepi. Až dosud poznala důkladněji jenom šelmy, které žily v zalesněném okolí jeskyně tlupy. Nevyšla tehdy nikdy na lov do otevřené stepi.

Pokusila se rozpomenout na všechno, co lovci v tlupě vyprávěli o jeskynních lvech. Tenhle se zdál být světlejší než ostatní, které až dosud spatřila, a napadlo ji, že muži často ženy varovali. Jeskynní lvi se dají v krajině těžko rozeznat. Jejich barva se tak podobá suché stepní trávě a prašné zemi, že by člověk o ně mohl téměř zakopnout. Celá smečka, odpočívající ve stínu křovin nebo mezi kameny a skalami v blízkosti své jeskyně, vypadá jako skupina bludných kamenů – dokonce i z velké blízkosti.

Když o tom víc přemýšlela, uvědomila si, že step tady v údolí byla vcelku světlejší. Lvi tu rovněž splývali s pozadím. Nikdy o tom neuvažovala, ale prostě se jí zdálo přirozené, že lvi tady nahoře měli světlejší srst než ti dál na jihu. Možná by se měla snažit poznat jeskynní lvy trochu víc.

Obratně a zkušenýma rukama prohmatala lvíče, aby zjistila, jak je to s jeho zraněními. Jedno žebro bylo zlomené, avšak nehrozilo, že způsobí další zranění. Křečovitě škubání a tiché prskání prozrazovaly, kde ho to nejvíc bolí. Mohlo se stát, že si lvíče odneslo vnitřní zranění. Největší obtíž představovala otevřená rána na hlavě, která nepochybně pocházela od tvrdého kopyta.

Oheň zhasl, avšak to jí už dávno nedělalo starost. Snadno během chvilky rozdělala nový oheň, když měla po ruce pazourky a pyrit a troud.

Dala vařit vodu a ovázala pak pevně žebra lvíčete koženým obvazem. Když sloupila černou kůru kostivalu, který vyhrabala cestou, získala lepkavý šlem. Nasypala do vařící vody květy měsíčku a když se voda zbarvila do zlatova, namočila v ní savý kousek kůže, aby jím lvíčeti ránu na hlavě vyčistila.

Když namočila uschlou krev, rána znovu začala krváčet a Ajla poznala, že lebka lvíčete je prasklá. Rozsekala změkklý kostival a nanasla lepkavý šlem přímo na ránu – zastaví to krvácení a přispěje, aby se prasklá kost opět zacelila – a obvázala ránu měkkou kůží. Když schovávala kůži téměř z každého uloveného zvířete, nevěděla, k čemu by jí mohly být dobré. Avšak ani v nejdivočejších snech by ji nenapadlo, že jimi bude ovazovat zraněné lvíče.

To by se Brun divil, kdyby mě viděl, pomyslela si a usmívala se. Nikdy mi nedovolil zaobírat se zvířaty, která sama vycházela na lov. Nechtěl ani dovolit, abych si vzala do jeskyně malého vlčka. A teď lvíče! Asi se toho brzy dozvím hodně o jeskynních lvech, jestli to tohle lvíče přežije.

Přinesla víc vody, aby uvařila čaj z kostivalu a heřmánku, i když nevěděla, jak by lvíče přinutila lék polknout. Pak šla ven stáhnout soba. Když připravila první tenké pásy masa, nevěděla najednou jak dál. Na skalní římsy před jeskyní neměla vrstvu hlíny, do níž by mohla zarazit kůly, které používala, když potřebovala napnout šňůry. Na to vůbec nepomyslela, natolik byla zaujata tím, jak vůbec dostane mrtvé zvíře k jeskyni. Proč to byly vždycky malé věci, pro které byla tak bezmocná? Nebylo nic, co by bylo zajištěné samo sebou.

V její bezradnosti ji nenapadalo žádné řešení. Byla unavená, naprosto sklíčená a zneklidněná, že přinesla lvíče do jeskyně. Nebyla si jistá, že to měla udělat, a nevěděla, co si s lvíčetem počne. Hodila kůl na zem, šla k nejzazšímu konci římsy a dívala se ven do údolí. Vítr jí foukal do tváře. Co ji to jenom napadlo? Přinést si sem lvíče, které je odkázáno na její péči, když se přece měla připravit na to, aby táhla dál a hledala Druhé? Možná by je měla prostě odnést zpátky do stepi a přenechat je osudu, který čeká všechny slabé tvory v divočině. Přiměla ji k tomu její nepřirozená samota, že už nedokázala rozumně uvažovat? Stejně nevěděla, jak by se měla o lvíče starat. Jak by je měla krmit? A co se stane, až se skutečně uzdraví? Nemůže je pak přece jen tak poslat pryč. Jeho matka by je už nepřijala a určitě by zahynulo. Pokud by si měla lvíče ponechat, musela by zůstat v údolí. A pokud by se měla vydat hledat Druhé, musela by je odnést do stepi.

Vrátila se do jeskyně a sklonila se nad lvíče. Nehýbalo se. Ohmatala mu hrud'. Bylo teplé, dýchalo a jeho hebká srst jí připomínala srst Víhy, když byla ještě několikadenní hříbě. Bylo roztomilé a vypadalo s ovázanou hlavou tak směšně, že se musela smát. Ale z tohoto roztomilého zvířátka bude jednou velký lev, říkala si. Narovнала se a ještě jednou se na lvíče podívala. Nepomáhalo to. Prostě nemohla vynést tohle malé zvířátko do stepi, kde by muselo zemřít.

Vyšla ven a civěla na maso. Pokud zůstane déle v údolí, musí začít dělat zásoby. Zvlášť jestli bude muset živit ještě jeden krk. Zvedla znovu kůl a uvažovala, jak ho někde udržet vztyčený. Nakonec zabrousila pohledem na hromadu malých úlomků skály vzadu u zdi a úplně na konci římsy a pokusila se zarazit kůl do ní. Kůl sice zůstal stát, ale nikdy by neunesl tíhu šňůr s rozvěšeným masem. Hned nato dostala nápad. Potřebovala větší kameny a šterk. Zaběhla do jeskyně, popadla koš a běžela dolů ke břehu řeky.

Po několika pokusech se jí podařilo, že velké kameny a pyramida drobného šterku udržela dlouhý kůl. Několikrát musela sejít dolů, aby donesla kamení, pak přirezala několik šňůr, na něž by mohla navěsit maso. Když byla hotová, pustila se zase do zpracovávání masa.

Rozděla malý oheň blízko místa, kde pracovala, a napíchla na silný prut kus sobí hrudi, aby si ji opekla. Přitom nadále uvažovala, jak by asi měla krmit lvíče a jak by je mohla přimět polknout lék. Co potřebovala, byla dětská strava pro lvíče.

Mladá zvířata žerou totéž co dospělí, uvědomila si. Musí to být jenom měkké, aby se to dalo snadněji žvýkat a polykat, možná by to mohl být masový vývar s jemně rozsekaným masem. Tím krmila Durka, tak proč to nezkusit se lvím mládětem? Ano, proč neuvařit maso v čaji, který mu mínila dát jako lék?

Hned se pustila do díla a rozsekala další kousek sobího masa, který jí přišel pod ruku. Zanesla ho dovnitř, aby ho dala do dřevěné nádoby na vaření, a pak se rozhodla přidat k tomu i zbytek kořene kostivalu. Lvíče se nehýbalo, avšak měla pocit, že dýchá klidněji.

Brzy nato měla pocit, že slyší, jak se něco hýbe, a zašla se podívat dovnitř. Malé huňaté zvířátko se probudilo a tiše kňučelo, neschopné se převalit na břicho a zvednout se – avšak když se k tomuto velkému kotěti přiblížila, vycenilo zuby, prskalo a pokoušelo se couvnout. Ajla se usmívala a klekla si vedle něho na kolena.

Ustrašený drobečku, pomyslela si. Kdo by ti to mohl mít za zlé? S takovou bolestí se probrat v úplně cizí jeskyni a vidět někoho, kdo vůbec nevypadá jako matka a sourozenci!

Napráhla k němu ruku. Já ti neublížím. Au! Tvé zoubky jsou už pěkně ostré! Tak jen do toho, drobečku! Ochutnej mou ruku, zvykni si na můj pach. To ti to usnadní, aby sis na mě vůbec zvykl. Budu teď muset být tvoje matka. I kdybych věděla, kde je tvá jeskyně, tvá matka by nevěděla, jak se má o tebe starat – pokud by se tě vůbec ujala. Moc toho o jeskynních lvech nevím, ale o stepních koních jsem nevěděla o nic víc. Malé zvířátko je malé zvířátko. Máš hlad? Mléko ti nemůžu dát. Snad ti zachutná tady ten vývar a jemně rozsekané maso. Léky ti udělá dobře a budeš se cítit líp.

Vstala, aby se podívala do vařící misky. Že se z toho všeho udělala dost hustá kaše, ji překvapilo. Když ji zamíchala žebrem, zjistila, že se maso na dně slepilo do dost husté masy. Nabrala ji a zjistila, že je to souvislá hmota vláknitého, kapajícího masa. Najednou to pochopila a musela se smát, což lvíče do té míry vyděsilo, že téměř našlo sílu, aby se zvedlo.

Není divu, že je kostival dobrý na rány. Drží roztržené maso pohromadě, jako teď lepší dohromady masová vlákna. To přece musí být dobré pro uzdravení!

„Co myslíš, drobečku, dokázal bys něco vypít?“ mluvila na lvíčka. Nalila trochu vychladlé tekutiny do misky z březové kůry. Lvíče sklouzlo z travnaté rohože a pokoušelo se vstát. Strčila mu misku pod nos. Prskalo a couvalo před ní.

Ajla slyšela klapot kopyt na stezce a hned nato přišla dovnitř Víha. Všimla si probuzeného a hýbajícího se lvíčete a šla k němu, aby je prozkoumala. Sklonila hlavu, aby očmuchala chundelaté zvířátko.

Lvíček, v dospělosti schopný k smrti vyděsit všechna ostatní zvířata, byl teď sám k smrti vyděšený z ještě jednoho neznámého velkého zvířete, které se před ním objevilo. Prskal a couval, až skončil téměř Ajle v klíně. Cítil teplo její nohy, připomněl si trochu známější pach a zachumlal se k ní. Viděl příliš mnoho neznámých věcí kolem sebe.

Ajla si vzala lvíčka na klín, hladila ho a tiše mu pobrukovala – jako to dělávala s každým jiným mládětem a jak to dělala se svým vlastním dítětem.

Neboj, neboj, však ty si na nás zvykneš. Víha potřásala hlavou a tiše zaržála. Lvíče v Ajlině klíně nevypadalo nebezpečně, i když jí její instinkt říkal, že tenhle pach vsutku znamená nebezpečí. Tím, že žila u Ajly, už beztak změnila své chování. Snad se dá i tenhle zvláštní jeskynní lev snést.

Lvíče odpovídalo na Ajlino hlazení tím, že hledalo místo k sání. Ty jsi hladový, vid', drobečku? Vzala misku s kašovitou tekutinou a přidržela ji lvíčeti pod nosem. To sice vnímalo pach, ale nevědělo, co si s ním počít. Ajla ponořila dva prsty do misky a strčila mu je do tlamičky. To už pak vědělo, co má dělat. Jako každé malé zvířátko začalo sát.

Jak tak Ajla seděla ve své malé jeskyni, s malým lvíčetem na klíně a kolébala se sem a tam, zatímco jí sálo z obou prstů, přepadla ji vzpomínka na syna. Neuvědomila si, že jí stékají slzy po tvářích a kanou dolů do huňaté srsti.

V těchto prvních dnech a nocích, kdy si brala lvíče s sebou na lůžko, aby je hladila a nechala sát ze svých prstů, se vyvinul vztah mezi osamělou ženou a lvím mládětem, svazek, jaký by se mezi lvíčetem a jeho přirozenou matkou nikdy nemohl rozvinout. Cesty přírody byly tvrdé, tím víc pro mláďata nejmocnějšího ze všech dravců. Lvíče sice kojí svá mláďata během prvních týdnů – často až do šesti měsíců – ale ode dne, kdy lvíčata

otevrou oči, začínají žrát také maso. Ostatně hierarchie krmení uvnitř lví tlupy nedovoluje žádnou sentimentalitu.

Lvice byla lovkyně. Na rozdíl od ostatních kočkovitých šelem lovila uvnitř sehrané tlupy. Tři nebo čtyři lvice tvořily strach nahánějící loveckou skupinu, která bez potíží dokázala ulovit zdravého urostlého obrovského jelena nebo tura. Lvice nelovila pro sebe, ale pro lva. Vedoucí lev vždy dostal lví podíl. Až když odešel, přišly na řadu lvice a už větší lvi, a potom teprve dostala možnost mláďata z posledního vrhu, aby se porvala o zbytky – pokud vůbec ještě něco zbylo.

Pokud se hladové mládě se zoufalou odvahou přiručilo, aby si vzalo kus kořisti, když ještě nebylo na řadě, riskovalo smrtelný úder prackou. Aby je uchránila před takovým nebezpečím, odváděla lvice svůj vrh často od kořisti i tehdy, když mláďata téměř umírala hlady. Tři čtvrtiny mláďat nikdy nedorostly do dospělosti. Která měla to štěstí, že se protloukla, ty smečka nakonec zahnila, a tak z nich byli osamělí nomádi. Ti ale byli všude nevítaní, zvlášť když se jednalo o samce. Lvice to měly trochu lepší: ty mohly za určitých okolností zůstat na okraji tlupy, zvlášť pak, když tlupa neměla dost lovkyní.

Jediná možnost pro samce jak si získat postavení vůdce byla v tom, že o ně musel bojovat. Boje toho druhu často končily smrtelně. Když vládnoucí lev smečky zestárl nebo byl zraněn, zahnal ho ze smečky mladší soupeř – nebo, což bylo pravděpodobnější, osamělý nomád. Vládnoucí samec musel hájit revír tlupy – označený pachem jeho pachových žláz nebo močí vedoucí lvice – a musel se postarat, aby další generace mohla dorůst.

Občas se spojil osamělý lev a osamělá lvice a vytvořili základ nové smečky, byli však nuceni vymezit svůj vlastní revír vedle sousedních. Lvi vedli nanejvýš nebezpečný život.

Ajla však nebyla lví matka, ale člověk. Lidští rodiče nejen chrání své potomstvo, ale taky o ně pečují. S Drobkem, jak nadále nazývala nalezeného lvíčka, se zacházelo tak, jak ještě nikdy žádné lvíče nezažilo. Nemusel se rvát se sourozenci o kousky masa a nemusel se obávat pracky starších příbuzných ve smečce. Ajla o něho pečovala, vydávala se pro něho na lov. Avšak i když mu dávala část kořisti, své vlastní se nezříkala. Dovolila mu, aby sál z jejích prstů, kdykoliv to potřeboval, a příležitostně ho brala dokonce do svého lůžka.

Drobek byl zcela přirozeně čistotný a vyměšoval vždycky mimo jeskyni, sotva toho byl schopný. Dokonce i když jen močil, protáhl s takovým odporem tvář, že se Ajla musela bezděčně smát. Avšak to pro ni

nebyl jediný podnět ke smíchu. Jeho chování ji k hlasitému smíchu přivádělo častěji. S oblibou se k ní příkradl a skočil jí na záda, a byl ještě nadšenější, když předstírala, že si toho nevšimla a tvářila se překvapeně. Někdy ho ale zaskočila tím, že se v poslední chvíli obrátila a chytila ho do náruče.

V tlupě se s dětmi vždycky zacházelo ohleduplně. Trestů se zřídka užívalo a nepřístojnosti, jimiž na sebe malé děti chtěly upoutat pozornost, se přehlížely. Když pak děti dorůstaly a uvědomily si postavení starších dětí a dospělých, začínaly se samy bránit proti rozmazlování, nechťely být považovány za malé a napodobovaly chování dospělých. Když jim to vyneslo nevyhnutelný souhlas, obvykle s tím pokračovaly.

Ajla rozmazlovala lvíčka stejným způsobem, zvlášť zpočátku. Když pak rostl, působilo jí jeho uličnictví často neúmyslně bolest. Když při kočkování vytáhl drápky nebo při hraném útoku Ajlu povalil, odpovídala obvykle tím, že si s ním přestala hrát a často učinila posunek, který v klanu znamenal příkaz „Přestaň“. Drobek měl jemný smysl pro její nálady. Když odmítala hrát si s kouskem dřeva nebo starou kůží, pokoušel se ji často usmířit chováním, které obvykle vyvolávalo její smích, nebo jí chňapal po prstech, aby z nich sál.

Stejně tak začal reagovat na její znamení „Přestaň!“. Protože Ajla byla velmi dobrý pozorovatel, brzy si všimla jeho chování a užila gesta „Přestaň!“ vždycky, když chtěla, aby s něčím skončil. Přitom šlo mnohem méně o to, že by ho vědomě cvičila, jako spíš o vzájemnou dohodu. Ale Drobek se učil rychle. Zarazil se uprostřed pohybu a pokusil se na její signál zarazit třeba i přemety ve vzduchu. Obvykle, když byl její příkaz „Přestaň!“ velmi přísný, pospíchal se ujistit o její náklonnosti tím, že jí sál z prstů. Bylo to, jako by věděl, že udělal něco, co se jí nelíbilo.

Na druhé straně se Ajla naučila znát jeho nálady a fyzicky ho neomezovala. Mohl přicházet a odcházet, kdy se mu zachtělo, stejně jako ona nebo Víha. Nikdy ji ani nenapadlo, aby některého svého zvířecího společníka uvázala nebo zavřela. Tvořili rodinu, jejich tlupu, byli živými tvory, kteří sdíleli jeskyni a život. Byli v jejím osamělém životě jedinými přáteli, které měla.

Brzy už ji ani nenapadlo, jak by to připadalo tlupě nezvyklé, že u sebe má živá zvířata. Co ji však neustále znovu uvádělo v úžas, byl vztah, který se vyvinul mezi lvem a koněm. Oba byli přirození nepřátelé, jejich instinkt jim říkal, že jsou kořistí a úhlavním nepřítelem druhého. Kdyby o tom uvažovala v okamžiku, kdy našla zraněné lvíče, pravděpodobně by Drobka

nikdy nepřinesla do jeskyně, kterou sdílela se svým koněm. Ani by jí na mysl nepřišlo, že by mohli žít společně.

Zpočátku Víha lvíče jenom trpěla, avšak když se postavilo na vlastní nohy a pobíhalo kolem, nedalo se už přehlížet. Když viděla, že Ajla tahá za jeden konec kůže, zatímco lvíče drží druhý pevně zuby, třese hlavou a přitom vrčí, zvítězila její přirozená zvědavost. Musela prostě přijít k nim a zjistit, co se tu děje. Když očichala kůži, popadla ji do zubů a tak se často přetahovali ve třech. Když Ajla pustila svůj cíp, byla z toho hra mezi koněm a lvíčetem. Později si Drobek navykl tahat za sebou kus kůže – mezi předními tlapami, tak, jako by za sebou vlekl ulovenou kořist – a tak se pletl Vize do cesty s úmyslem, aby ji přiměl jeden konec kůže vzít a přetahovat se s ním. Víha mu často vyhověla. Protože Drobek neměl sourozence, aby si s nimi hrál své lví hry, vzal za vděk tvory, kteří tu byli.

Jiná hra – kterou Víha neměla zrovna ráda, které ale Drobek očividně nedokázal odolat – bylo honění ocasu. Obzvlášť jejího ocasu. Drobek se přikradl, skrčený číhal, pozoroval, jak se Víha ohání ocasem, až se k ní nehlučně přiblížil a vzrušením se přímo třásl. Pak sám kroutil ocasem, vyskočil a byl nadšený, když měl tlamu plnou chlupů. Často měla Ajla dojem, že Víha hraje hru s ním a je si velmi dobře vědoma, jak velice její ocas přitahuje Drobka, a přesto se jen tak tváří, jako by si toho nevšímal. I Víha milovala hry. Jenom tu dříve neměla nikoho, s nímž by je mohla hrát. Ajla nebyla, co se her týče, nijak zvlášť vynalézavá, nikdy se to neučila.

Avšak po nějaké době, když ji to omrzelo, se Víha obrátila na útočníka a strčila do něho čenichem. I když s ním i ona měla trpělivost, nikdy nedovolila, aby malý lvíček získal převahu. Ať si byl Drobek jeskynním lvem, byl přece jenom mláďetem. A jestli byla Ajla jeho matkou, pak byla Víha jeho chůvičkou. Zatímco se hry mezi nimi dvěma v průběhu doby vyvíjely, byla proměna od pasivního trpění ke spolužití výsledkem zcela zvláštní vlastnosti lvíčete. Drobek totiž miloval koňský trus.

Trusu masožravé zvěře si nevšímal. Co miloval, byl trus pasoucích se zvířat, a když byli venku ve stepi, vyvážel se v něm, kdykoliv nějaký našel. Jako při většině jeho her šlo přitom o přípravu na pozdější lov. Pach zvířecího trusu mohl překrýt pach lva, avšak proto se Ajla nesmála méně, když ho pozorovala v okamžiku, kdy objevil novou hromadu trusu. Mamutí trus měl obzvlášť rád. Vzal větší koule trusu do prackek, rozlámal je a vyvážel se v nich.

Avšak žádný trus nebyl tak báječný jako trus Víhy. Když poprvé objevil sušené koňské kobližky, které Ajla používala na topení, nemohl se

jich nabažit. Nosil je kolem, válel se v nich, hrál si v nich a doslova se v nich hrabal. Když přišla Víha do jeskyně, ucítila na něm vlastní pach a měla očividně pocit, že se tím stal kouskem jí samé. Od toho dne ztratila taky poslední zbytek neklidu v jeho blízkosti a vzala ho rovněž mezi své chráněnce. Vedla ho a chránila, a i když se občas choval způsobem, který ji zarážel, nezničil tím její náklonnost.

Tohoto léta byla Ajla nejšťastnější od té doby, co opustila tlupu. Víha jí dělala společnost a byla jí víc než přítelem. Ajla nevěděla, co by si jinak během dlouhé osamělé zimy počala. Avšak že teď u ní žilo i lvíče, to otevřelo pro ni zcela nové světy. Lvíče jí přineslo smích. Když byli spolu kuň a hravé lví mládě, nebyla nikdy nouze o zábavu.

Jednoho teplého dne byla dole na louce a dívala se na lvíče a koně, kteří vynalezli novou hru. Řádili a honili se v dalekém kruhu. Nejdřív zpomalilo lvíče své úprky právě natolik, aby je stačila Víha doběhnout, pak vystřelilo kupředu, když ona zpomalila, dokud neoběhlo velký oblouk a nedostalo se za ni. Načež Víha zrychlila a Drobek si ponechal svou rychlost, dokud ho znovu nedohonila. Ajle připadalo, že nikdy neviděla nic směšnějšího. Prohýbala se smíchy, až se opírala o strom a držela si boky.

Když se pomalu zase uklidnila, z nějakého důvodu si uvědomila sebe samu. Co to je vlastně za zvuky, které vyráží, když ji něco baví? Proč to dělá? Smích jí připadal tak samozřejmý, když tu nebyl nikdo, kdo by jí připomínal, že je to nepatřičné. A proč se to vlastně nepatřilo? Nedokázala si vzpomenout, jestli viděla někoho jiného v tlupě se smát nebo usmívat – jenom svého syna. Přesto lidé v tlupě znali humor a veselé příběhy vyvolávaly souhlasné pokyvování a přívětivý výraz, který však především vyjadřovali očima. Když protáhli tvář do grimasy, která se trochu podobala smíchu, nebyl to výraz radosti, ale spíš tím dávali najevo neklid nebo odpověď na ohrožení – rozhodně to nebylo výrazem štěstí, které pociťovala při smíchu ona.

Když jí však smích působil takovou radost a přicházel tak samozřejmě, proč pak měl být nesprávný? Jestlipak se někdo jiný směje jako ona. Ti Druzí! Teplý pocit štěstí, který ji zalil, naráz zmizel. Nechtěla myslet na Druhé. To jí připomínalo, že je přestala hledat. Iza jí řekla, že je musí najít. Žít o samotě mohlo být nebezpečné. Kdyby onemocněla nebo měla nehodu, kdo by se jí pak ujal?

Ale byla přece tak šťastná ve svém údolí se svou zvířecí rodinou. Víha a Drobek se nikdy nedívali káravě, když se zapomněla a rozběhla se. Nikdy

jí nepřikazovali, že se třeba nemá smát nebo plakat, neurčovali, kdy má lovit a v kterou dobu a jakými zbraněmi. Mohla se rozhodovat podle sebe, a to jí dávalo pocit svobody. Nepřipadalo jí, že doba, kterou potřebovala na uspokojení svých tělesných potřeb jako třeba jídlo, teplo a obydlí, nějak omezuje její svobodu, i když na to spotřebovala větší část svého času. Získala větší sebedůvěru, když věděla, že se dokáže sama o sebe postarat.

Zármutek týkající se lidí, které milovala, se v průběhu doby zmírnil, zvláště od chvíle, co tu byl Drobek. Prázdnota, její potřeba lidského kontaktu představovala neustále hlodající bolest, takže jí už připadala naprosto normální. Každé zmírnění této bolesti pociťovala jako radost, a obě zvířata velmi přispěla k tomu, že její prázdnotu vyplnila. Připadalo jí, že jejich život ve třech se podobá tomu, jaký vedla s Izou a Krebem, když byla ještě malá, jenom to v tomto případě byla ona a Víha, které se staraly o Drobka. A navíc jí připomínalo Durka, když dalo přední tlapy se zataženými dráčky kolem ní a nechalo se kolíbat, dokud společně neusnuli.

Přičila se jí představa, že by se měla vydat na cestu a hledat Druhé s jejich neznámými zvyky a obyčeji a omezeními – ty Druhé, kteří by jí možná zase vzali její smích. To neudělají, řekla si. Už nikdy nechci žít s někým, s nímž bych se nesměla smát.

Zvířata se unavila hrou. Víha se pásla a Drobek odpočíval nablízku s vyplazeným jazykem. Ajla pískla, načež Víha přiklusala a Drobek přiběhl brzy za ní.

„Musím se vydat na lov, Vího,“ dala koni na srozuměnou znakovou řeč. „Drobek potřebuje hodně žrádla a už tolik vyrostl.“

Když se lvíče zotavilo ze svých ran, následovalo Ajlu a Víhu na každém kroku. Lví smečka nikdy neopouštěla mláďata, stejně jako tlupu by nikdy nenapadlo nechat nějaké dítě o samotě. Proto se jeho chování zdálo naprosto normální. Nicméně to představovalo problém. Jak měla lovit, když ji přitom doprovázel jeskynní lev? Když však Víha rozvinula svůj ochranný instinkt, problém se vyřešil sám sebou. U lvů bylo naprosto přirozené, že lvice se svým vrhem a mladou lvicí tvořila nižší skupinu, dokud bylo potomstvo ještě mladé. Když šla lví matka na lov, starala se o mláďata mladší lvice, a právě toto místo zaujala Víha. Ajla věděla, že by se žádná hyena nebo podobné zvíře nevystavilo nebezpečí, že je zasáhnou kopyta vzpínající se, nyní už vzrostlé Víhy, kdyby bránila svého chráněnce. Ovšem znamenalo to, že se na lov musela zase vydávat sama a pěšky. Avšak to, že teď prohledávala step ve větší blízkosti jeskyně, aby našla zvířata, která mohla složit prakem, jí poskytlo nečekanou příležitost.

Lví smečce, která měla svůj revír na východ od jejího údolí, se Ajla vždycky vyhýbala. Když teď však poprvé objevila pár lvů, kteří odpočívali ve stínu zlomených smrků, usoudila, že je načase, aby se dozvěděla trochu víc o zvířatech, která byla jejím totemem.

To byl nebezpečný záměr. I když byla sama lovkyně, mohlo se snadno stát, že by byla honěnou kořistí. Avšak už dřív pozorovala šelmy a naučila se zdržovat se v povzdálí. Lvi věděli, že je pozoruje, avšak po nějaké době si jí prostě nevšimli. Nebezpečí tím nepominulo. Bylo v každé chvíli možné, že se některý lev na ni vrhne třeba jenom proto, že má špatnou náladu, avšak čím déle je pozorovala, tím víc ji lvi uchvacovali.

Většinu dne prospali nebo odpočívali, avšak když lovili, neměli co do rychlosti, obratnosti a divokosti soupeře. Ve smečce lovící vlci dokázali skolit obrovského jelena, avšak osamělá jeskynní lvice to dokázala sama mnohem rychleji. Lvi lovili jen tehdy, když měli hlad. Přitom jim stačilo nacpat si břicho jen jednou za několik dní.

Ajle došlo, že v létě, když jsou dny horké, lvi loví především v noci. V zimě, když jim narostl hustší kožich, jehož barva se vyjasnila na slonovou kost, aby lépe splynuli s jasnější krajinou, je viděla i přes den táhnout na lov. Velký chlad způsoboval, že se nepřehřáli obrovskou energií, kterou vydávali při lovu. V noci, když teplota silně klesla, spali přitisknutí těsně k sobě v jeskyni nebo pod chráněným převísem nebo taky roztroušeně pod skalami v rokli, kde kameny za dne zadržely trochu tepla vzdáleného slunce, které pak za tmy zase vydávaly.

Ajla se vracela zpátky do údolí, když po celý den pozorovala jeskynní lvy. Co prožila, ji znovu naplňovalo úctou ke zvířatům, která byla jejím totemem. Byla svědkem toho, jak lvice ulovila starého mamuta, jehož kly byly vytočené dovnitř a křížily se mu před očima. Celá lví smečka si na této kořisti nacpala břicha. Uvažovala, jak se jenom mohlo stát, že ona, Ajla, jako malé pětileté dítě unikla lvovi a odnesla si jen pár jizev po drápech, které to dokazovaly, a chápala teď mnohem víc, jak neuvěřitelné to tehdy pro tlupu muselo být. Proč jenom si mě jeskynní lev vyvolil? Na okamžik ji obestřelo nejasné tušení. Nic určitého, avšak pak musela dlouho myslet na Durka.

Když se blížila k údolí, ulovila dvěma za sebou rychle vystřelenými kameny zajíce pro Drobka a najednou se ptala, jestli to bylo rozumné přivést lvíce do jeskyně. Pokoušela se představit si, jaké to bude, až bude úplně dospělý. Nepříjemný pocit, který ji přitom obestřel, ostatně rychle

pominul, když viděla lvíče přibíhat, celé rozradostnělé, že se zase vrátila. Hladově hned pátralo po jejích prstech a lízalo ji hrubým jazykem.

Později večer, když stáhla zajíce a rozkrájela ho pro Drobka na malé kousky, vyčistila lůžko Víhy a donesla jí trochu čerstvého sena, připravila si něco k jídlu. Pak tam seděla, pila horký čaj, zírala do ohně a uvažovala o událostech toho dne. Lvíče spalo v pozadí jeskyně, kde nebylo bezprostředně vystaveno vedru ohně. Myšlenky se jí vrátily k okolnostem, které ji přiměly, aby se lvíčete ujala, a došla k závěru, že duch velkého jeskynního lva jí poslal mládě svého druhu, aby je vychovala.

Sáhla po svém amuletu, který jí visel na šňůrce kolem krku, a nahmatala věci, které byly v koženém váčku. Pak se obrátila mlčenlivou řečí klanu na svůj totem: „Tato žena nepochopila, jak mocný je jeskynní lev. Tato žena je vděčná, že jí to bylo objasněno. Možná nikdy nepochopí, proč byla vyvolena, avšak je vděčná za Drobka a za Víhu.“ Chvíli uvažovala a dodala: „Jednoho dne, velký jeskynní lve, se tato žena dozví, proč jí bylo posláno lvíče... pokud se jejímu totému líbí jí to vyjavit.“

Pracovní zátěž, kterou Ajla musela zvládnout během léta, aby se připravila na chladné roční období, byla teď, když u ní žilo lvíče, ještě mnohem větší. Drobek byl masožrout, nic jiného pro něho neexistovalo, a jeho rychlý růst vyžadoval, aby dostával stále více masa. Lovit prakem drobnou zvěř bylo časově náročné. Ajla musela složit větší kusy, pro sebe a pro lvíče. Avšak na to potřebovala Víhu.

Drobek věděl, že má Ajla něco zvláštního v úmyslu, když přinesla postroj a pískla na Víhu, aby na ní provedla změny, které umožňovaly, aby za sebou vlekla dvě mohutné tyče. Postroj se osvědčil, avšak Ajla se snažila ho vylepšit tak, aby Víha mohla nést ještě oba koše. Kromě toho jí záleželo na tom, aby silné tyče zůstaly pohyblivé a aby tak mohla Víha vytáhnout břemeno po úzké stezce nahoru k jeskyni. Sušení masa nahoře na římse se taky osvědčilo.

Sice si nebyla právě jistá, jak se bude chovat Drobek nebo jak vůbec bude sama lovit, když u toho Drobek bude, ale musela to vyzkoušet. Když bylo všechno hotové, vyhoupla se na záda Víhy a vyrazila.

Drobek je následoval, jako by následoval svou matku. Protože tak bylo mnohem pohodlnější dorazit na území východně od řeky, Ajla nikdy – až na pár průzkumných cest – nevyrážela na západ. Příkrá skalní stěna na západní straně se táhla mnoho kilometrů, než šterkem posetý svah uvolnil přístup k západně položeným rovinám. Protože na koni obsáhla mnohem

větší území, poznala mnohem lépe východní stranu, kde se jí taky dobře lovilo.

Dozvěděla se hodně o stádech v této stepi, kudy se obvykle vydávala a kde se brodila přes řeku. Byla však nadále odkázána na to, aby své pasti hloubila na obvyklých stezkách. Tady jí nijak neprospívala okolnost, že s sebou měla živého lva, který si myslel, že Ajla pro něho vymyslela báječnou novou hru.

Drobek lezl k jámě, svými prackami zbortil jednu stěnu, ale bez námahy se zase dostal nahoru. Vyválel se na hlíně, kterou dopravovala Ajla na kůži. Když se rozhodla kůži odtáhnout, považoval to Drobek za hru a taky za kůži tahal. Vyvinulo se z toho tahání kůže, v jehož průběhu se hlína rozsypala všude kolem.

„Drobku! Jak mám tu jámu vyhrabat,“ řekla Ajla zoufale, ale přece jenom se smíchem, což lvíče zase jenom povzbudilo. „Pojď, tady máš něco, co můžeš tahat.“ Hrabala v koši, který sundala Vize ze hřbetu, aby se mohla v klidu pást, a narazila na srnčí kůži, kterou přivezla jako ochranu dna, kdyby začalo pršet. „Pojď, hraj si s tímhle, Drobku,“ ukázala lvíčeti a táhla kůži před ním po zemi. Víc nebylo zapotřebí, tomu prostě Drobek nedokázal odolat. Vláčel tak nadšeně kůži mezi předními tlapami, že se Ajla bezděčně rozesmála.

Přes dovádění Drobka se Ajle nakonec podařilo jámu vyhrabat a přikrýt ji starou, k tomuto účelu přinesenou kůží a maskovat ji vrstvou zeminy. Čtyři kůly, jimiž upevnila kůži na čtyřech koncích, ji sotva nesly, a když byla hotová, musel to celé Drobek prozkoumat. Skočil do jámy a pak zděšeně a podrážděně zase vyskočil. Od té doby se od vyhloubených jam držel daleko.

Když znovu jámu zamaskovala, pískla Ajla na Víhu a objela dalekým obloukem kolem stáda onagerů. Prostě nedokázala ještě jednou podniknout lov na koně. Dokonce už u onagerů jí to bylo nepříjemné. Tito polooslové byli koňům vlastně až moc podobní, avšak stádo se páslo tak příznivě blízko její jámy, že si Ajla prostě tuhle příležitost nemohla nechat ujít.

Po Drobkově řádění kolem jeskyně měla ještě větší obavy, že jí bude při lovu na obtíž, avšak když byli za stádem, začal se Drobek nečekaně chovat jinak. Kradl se za onagery stejně, jako se blížil k ocasu Víhy, jako by skutečně některého z nich chtěl ulovit, na což byl ovšem ještě příliš mladý. A Ajle došlo, že při svých hrách jenom předjímá chování dospělých, které bude později potřebovat při lovu. Byl rozeným lovcem a instinktivně chápal, že se nesmí prozradit.

Ke svému překvapení Ajla zjistila, že jí lvíče bylo dokonce pomoci. Když se onageři natolik přiblížili k jámě, že je zavěření pachu člověka a lva přimělo k tomu, aby změnili směr, pohnala Víhu kupředu, vyrážela ostrý řev a pokoušela se je splasit. Lvíče cítilo, že je to signál, a vyrazilo rovněž za zvířaty. Když zvířata ucítla lví pach, panika se podstatně zvětšila, a tak se doslova řítila k zamaskované jámě.

S oštěpem v ruce sklouzla Ajla z Víhy a rychle, jak jen dokázala, běžela ke řvoucímu onagerovi, který se pokoušel dostat z jámy. Avšak Drobek byl rychlejší než Ajla. Skočil zvířeti na záda – nevěděl tedy ještě, že lvi útočí na hrdlo oběti – a zakousl se svými mléčnými zuby, které byly příliš malé, aby něco způsobily, do krku onagera. To byla pro něho předčasná zkušenost.

Kdyby žil se lví smečkou, dospělí by mu nikdy nedovolili, aby jim zkřížil cestu při lovu. Každý takový pokus v tom směru by dopadl špatně. Při vši síle byli jeskynní lovci běžci na krátké vzdálenosti, zatímco jejich kořist byla zvyklá utíkat často dlouhé úseky. Když se lvům nepodařilo ulovit kořist při prvním útoku, bylo po lovu, kořist unikla. Proto nemohli mláďatům dovolit, aby se – kromě hry – cvičila v lovu, dokud nebyla téměř dospělá.

Ajla však byla člověk. Nebyla ani tak rychlá jako kočkovitá šelma, ani jako její kořist. Kromě toho neměla silné pracky ani zuby šelmy. Její zbraní byl mozek. Vymýšlela prostředky a cesty, jak vyrovnat své nedostatky přirozenými loveckými schopnostmi.

Vyhlobená jáma – která pomalejšímu a slabšímu člověku umožnila ulovit velké zvíře – dávala dokonce i lvíčeti příležitost, aby si vyzkoušelo své schopnosti.

Když Ajla dorazila k jámě, měl onager hrůzou rozšířené oči. Byl chycený v jámě a na zádech mu sedělo prskající mládě jeskynního lva a pokoušelo se do něho zakousnout svými mléčnými zuby. Jistou ranou oštěpem Ajla ukončila zápas zvířete. S lvíčetem stále ještě na zádech – podařilo se mu přece jenom ostrými malými zoubky proniknout srstí – se onager zhroutil. Drobek ho pustil teprve, když už se nehýbal.

Ajla se usmívala hrdým a povzbudivým úsměvem matky a jeskynní lev, který se držel hřbetu zvířete, které bylo mnohem větší než on, se pokoušel hrdě rvát v přesvědčení, že kořist zabil on.

Ajla seskočila k němu do jámy a odstrčila ho stranou. „Teď uхни, Drobku. Musím mu uvázat provaz kolem krku, aby ho Víha mohla vytáhnout.“

Lvíček byl nanejvýš rozčilený, když se Víha vzepřela a táhla onagera z jámy. Skákal do jámy a zase ven, a když byl onager konečně venku, byl jedním skokem na mrtvém zvířeti. Pak je zase obíhal a nevěděl, co má dělat. Lev, který zvíře ulovil, byl obvykle první, kdo utišil hlad, avšak Drobek ještě ve skutečnosti nic neulovil. Podle obvyklého pořádku byla mláďata poslední, kdo něco dostal.

Ajla narovnala onagera tak, aby ho mohla vyvrhnout. Řez začínal u řiti a končil u hrdla. Lev by postupoval podobně a nejdřív by roztrhl měkké břicho. Zatímco Drobek hladově přihlížel, Ajla provedla první část řezu, pak se otočila, sedla si obkročmo na kořist a prořízla zbytek.

Drobek už nedokázal čekat. Zajel do zející břišní dutiny a popadl vyhrzlé vnitřnosti. Jeho ostré zuby roztrhaly měkké vnitřní tkáň a něco se mu podařilo popadnout. Sevřel čelisti, vzpíral se a táhl pozpátku za sebou to, co popadl, přesně jako když si hrál s kůží.

Ajla dokončila řez, otočila se a cítila, jak ji přemáhá jásavý smích. Co viděla, ji pobavilo do té míry, že se otřásala smíchy a do očí jí vhrkly slzy. Drobek se zakousl do střeva, avšak jak je pozpátku vlácel, najednou přestalo klást odpor. Vnitřnosti vyklouzly samy. Samou horlivostí tak dlouho škubal, až byl venku dlouhý provazec střev, a když se teď na něho všechno vyvalilo, tvářil se tak překvapeně, že se už Ajla nedokázala udržet. Svalila se na zem, držela si boky a pokoušela se zase vzpamatovat.

Drobek, který nechápal, co dělá Ajla na zemi, pustil střevo a přišel se na ni podívat. Ajla ho popadla za hlavu, když k ní přiběhl, a třela svou tvář o jeho srst. Pak ho poškrábala za ušima a lehce zakrvácené tlamě a on jí olízal ruku a tlačil se jí na klín. Našel oba její prsty, opíral se střídavě předními tlapami o její stehna, sál a jemně předl.

Nevím, kdo mi tě poslal, Drobku, pomyslela si Ajla, ale jsem ráda, že jsi tady.

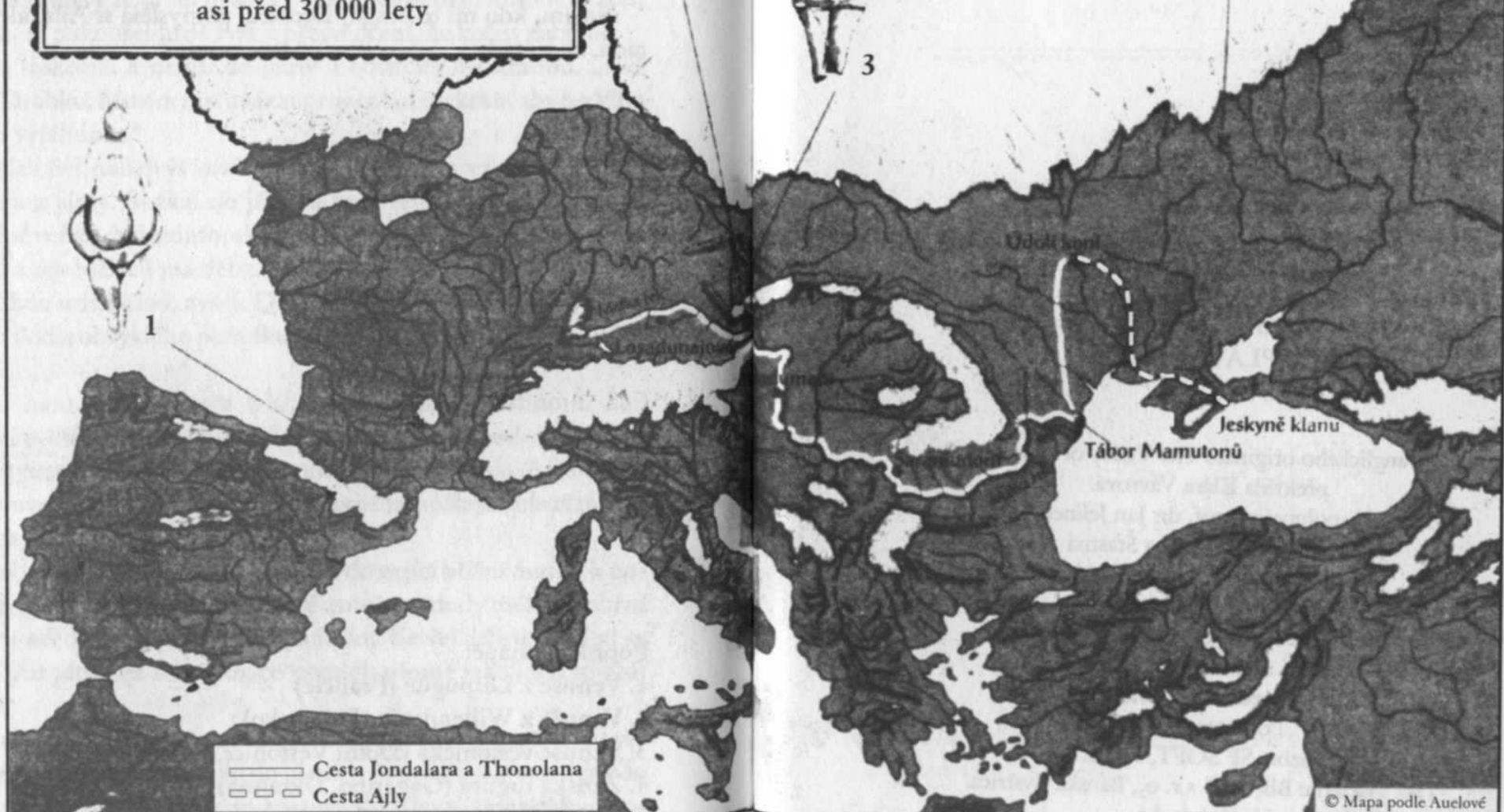
Popisky k mapě:

1. Venuše z Lespugue (Francie)
2. Venuše z Willendorfu (Rakousko)
3. Venuše věstonická (Dolní Věstonice, Česká republika)
4. Ženská fugura (Gagarino, Ukrajina)
5. Lady z Brassempouy (Francie)

DĚTI ZEMĚ PREHISTORICKÁ EVROPA V DOBĚ LEDOVÉ

Figurky matek jsou příkladem mnoha podobných malých sošek nalezených v celé prehistorické Evropě z doby asi před 30 000 lety

0 MÍLE 400
0 KM 400

— Cesta Jondalara a Thonolana
— Cesta Ajly

© Mapa podle Auelové

Jean M. Auelová
ÚDOLÍ PLAVÝCH KONÍ 1
Děti země 2

Z anglického originálu The Valley of Horses
přeložila Klára Vávrová.
Odborná spolupráce prof. dr. Jan Jelínek, DrSc.
Obálku navrhla Jana Šťastná
s použitím kresby Pavla Dvorského.
Vydala Euromedia Group k. s.,
v Praze roku 2001 jako svou 1432. publikaci.
Odpovědná redaktorka Eva Lapáčková.
Technický redaktor David Dvořák.
Počet stran 304.
Sazba SF SOFT, Praha.
Tisk Tlačiarne BB, spol. s r. o., Banská Bystrica.
Vydání druhé.

Druhý díl rozsáhlé ságy Děti země vypráví o dalších osudech cromagnonské dívky Ajly, která ztratila svůj lid a vyrostla v klanu Velkého medvěda. Tam však zůstávala stále cizinkou. Nakonec vyhnána, prokleta a odsouzena k smrti odchází z klanu a vydává se v tomto druhém dílu na dlouhou osamělou pouť nekonečnou stepí, aby našla lidi svého druhu. V údolí, které jí skýtá množství možností připravit se na nadcházející zimu, se zastaví a i zabýdlí, takže stále oddaluje svůj odchod. Bojuje s divokou zvěří, nemocemi, žije v souladu s tajemnými silami, které ovládají její život. Stává se stále obratnější lovkyní a léčitelkou, dokáže si vyrobit nástroje, které potřebuje.

Musí hledat své lidi, ale současně má strach z toho, co se stane, až se s nimi setká. První člověk, který za dramatických okolností přeruší její osamění, se stane také prvním mužem, ke kterému pocítí lásku.

Románový cyklus DĚTI ZEMĚ obsahuje:

Klan Velkého medvěda ½

Údolí plavých koní 1/2

U lovců mamutů 1/2

Širé pláně 1/2

ISBN 80-242-0539-4

9 788024 205397